

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

2021 р

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА**

Факультет педагогіки і психології

**НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА:
ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ
(ЧАСТИНА 2)**

2021

УДК 37.04(477.86)

*Друкується за рішенням Вченої ради факультет педагогіки і психології
Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*

Редакційна колегія:

Олефіренко Т.О., кандидат педагогічних наук, професор, декан факультету педагогіки і психології НПУ імені М.П. Драгоманова.

Матвієнко О.В., доктор педагогічних наук, професор, заступник декана з наукової роботи факультету педагогіки і психології НПУ імені М.П. Драгоманова.

Шевнюк О.Л., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри образотворчого мистецтва НПУ імені М.П. Драгоманова.

Цветкова Г.Г., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти та дитячої творчості НПУ імені М.П. Драгоманова.

Митник О.Я., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології НПУ імені М.П. Драгоманова.

Шапошнікова І.М., кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і методики початкового навчання НПУ імені М.П. Драгоманова.

Страшко С.В., кандидат біологічних наук, професор, завідувач кафедри медико-біологічних і валеологічних основ охорони життя та здоров'я НПУ імені М.П. Драгоманова.

Коханко О.Г., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки і методики початкового навчання НПУ імені М.П. Драгоманова.

Науковий простір студента: пошуки і знахідки (ч. 2): матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної студентської інтернет-конференції (24 березня 2021 року): збірник тез.-Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2021.- 384 с.

До збірника увійшли матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної студентської інтернет-конференції «Науковий простір студента: пошуки і знахідки». Матеріали збірника будуть корисними для дослідників, науковців, аспірантів, викладачів, студентів.

За зміст статей і правильність цитування відповідальність несе автор.

- НПУ імені М.П. Драгоманова, 2021
- Автори статей, 2021

ЗМІСТ

СЕКЦІЇ III - IV «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ШКІЛЬНОЇ І ДОШКІЛЬНОЇ
ОСВІТИ. ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА В ІСТОРИЧНОМУ ДИСКУРСІ»

1. Адамчук Оксана ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ В МАТЕМАТИЧНІЙ ОСВІТНІЙ ГАЛУЗІ
2. Андрейко Мирослава ВИКОРИСТАННЯ КАЗКИ У
ФОРМУВАННІ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ
СПРИЯТЛИВИХ ЗДОРОВ'Ю НАВИЧОК
3. Арчибасова Вікторія МУЗИЧНА БІОГРАФІЯ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
ДІТЯМ
4. Бабенко Аліна ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'Я-
ЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА
ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ
5. Батькова Анастасія РОЛЬ СІМ'Ї У РОЗВИТКУ ЛОГІКО-
МАТЕМАТИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО
ВІКУ
6. Баула Марія ОБРАЗОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ
СЕНСОРНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
7. Бахмачук Ірина РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ВПРОВАДЖЕННЯ
ІНФОРМАЦІЙНО - КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
8. Берладин Христина СПЕЦИФІКА ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ
МНЕМОТЕХНІКИ У РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО
ВІКУ
9. Берун Катерина ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ
ПСИХОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ В ОНТОГЕНЕЗІ
10. Бразговка Наталя МЕТОДИ ВИХОВАННЯ
ГРОМАДЯНСЬКОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

11. [Бугайчук Вікторія ОБДАРОВАНІ ДІТИ, РОБОТА З ОСОБЛИВИМИ УЧНЯМИ](#)
12. [Варавва Катерина ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ПЕДАГОГІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ](#)
13. [Верещак Вікторія ВПЛИВ РІВНЯ РОЗВИТКУ УВАГИ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА НА УСПІШНІСТЬ ТА ПРОДУКТИВНІСТЬ В НАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ](#)
14. [Вернигора Тетяна АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: СУЧАСНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ](#)
15. [Відоцька Ірина ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ](#)
16. [Вініченко Аліна ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ТРАДИЦІЙ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ УКРАЇНСЬКОГО ВБРАННЯ](#)
17. [Воронова Наталія ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ САМООЦІНКИ ЗАСОБАМИ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ](#)
18. [Гаврилюк Юлія МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ МУЛЬТИПЛІКАЦІЙНОГО ФІЛЬМУ](#)
19. [Галайчук Богдана СТРЕСОСТІЙКІСТЬ ЯК ЧИННИК УСПІШНОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ В РАНЬОМУ ЮНАЦЬКОМУ ВІСІ ДО НАВЧАННЯ](#)
20. [Гнатченко Влада РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ](#)
21. [Гринюк Олександра ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО](#)

- ШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ВПРОВАДЖЕННЯ
ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
22. Грома Тетяна ВИКОРИСТАННЯ РІЗНОВИДУ ТЕАТРІВ В
ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ
23. Давидова Таміла ПРАВОВЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
24. Дерев'янка Анна ФЕНОМЕН ЩАСТЯ У ВИХОВАННІ
МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА
25. Довгопол Аліна ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ
МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
26. Донець Наталя ЕКОНОМІЧНЕ ВИХОВАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ
НА ПРИКЛАДІ СЮЖЕТНО-ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ
27. Древай Катерина ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНОГО
ПАРТНЕРСТВА МІЖ ВЧИТЕЛЯМИ, БАТЬКАМИ ТА УЧНЯМИ
В УМОВАХ ОНЛАЙН- НАВЧАННЯ
28. Душенко Юлія ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК РАЦІОНАЛЬНОГО
ХАРЧУВАННЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЯК
ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА
29. Дяченко Діана ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ
НАВИЧОК ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ЗАСОБАМИ
ПОЗАКЛАСНОЇ ГУРТКОВОЇ РОБОТИ
30. Єзерська Анастасія ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ
ЗАСОБІВ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ФОНЕТИЧНОЇ
КОМПЕТЕНЦІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
31. Зварич Карина АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ У ДІТЕЙ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО
ПРИРОДИ

32. Зварищук Вікторія ОСОБЛИВОСТІ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРОЦЕСІ ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВИМ МИСТЕЦТВОМ
33. Іванішак Анастасія СТВОРЕННЯ ПРИРОДНОГО РОЗВИВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ ДОСЛІДНИЦЬКО-ПОШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
34. Івко Олександра ВАЛЕОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ
35. Климець Галина ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ РОДИННИХ ЦІННОСТЕЙ
36. Кокоша Наталія ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР У ФОРМУВАННІ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕРШОКЛАСНИКІВ
37. Колодій Діана ПРОЦЕС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ
38. Коткова Наталія ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ КАЗКИ ТА ПОЗАКЛАСНОГО ЧИТАННЯ
39. Котурбаиш Наталія ПРОБЛЕМА ПРОТИНІКОТИНОВОГО ТА АНТИАЛКОГОЛЬНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОМУ ПРОСТОРІ
40. Коцуур Наталія ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ КАЗКИ
41. Кошешова Галина ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ПРОЕКТНОГО НАВЧАННЯ

42. Крайня Аліна ДО ПРОБЛЕМИ НАСТУПНОСТІ МІЖ ДОШКІЛЬНОЮ ТА ПОЧАТКОВОЮ ОСВІТОЮ
43. Кривобок Марія ОСОБЛИВОСТІ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ
44. Кушніровська Катерина У ФОРМУВАННІ ВАЛЕОЛОГІЧНИХ УЯВЛЕНЬ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
45. Левченко Марія ЕКОНОМІЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В СЮЖЕТНО-РОЛЬОВІЙ ГРІ: АКТУАЛЬНІСТЬ ДОСЛІДЖЕННЯ
46. Липовенко Діана СУТЬ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЇЇ РОЛЬ У ФОРМУВАННІ УЯВЛЕНЬ ПРО ВЛАСТИВОСТІ РЕЧОВИН У ДІТЕЙ 4-5 РОКІВ
47. Лімонова Ванда ЗАСОБИ ПРОФІЛАКТИКИ СТРАХІВ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
48. Лутаєва-Козир Людмила ЕМОЦІЙНЕ ВИГОРАННЯ ВЧИТЕЛІВ
49. Небольсіна Світлана ПРОБЛЕМА РЕАЛІЗАЦІЇ ІНТЕГРОВАНОГО ПІДХОДУ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ЯК ЗАСОБУ ФОРМУВАННЯ МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА
50. Новожилова Тетяна ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНОЇ ДОШКИ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
51. Олійник Світлана ДИДАКТИЧНА ГРА ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
52. Омельчук Ірина ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВЗАЄМОДІЇ ВИХОВАТЕЛЯ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ З БАТЬКАМИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

53. Отченко Галина ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ХУДОЖНЬО-КОНСТРУКТОРСЬКИХ УМІНЬ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: ТЕРЕТИКО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ
54. Панас Христина ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК РАЦІОНАЛЬНОГО ХАРЧУВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ
55. Параниця Ольга ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДУХОВНИХ ТА МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ
56. Пасішнюк Юлія ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДИКИ М.М.ЄФІМЕНКА У ФІЗИЧНОМУ РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКІВ
57. Перекупка Вікторія ЯК ЗАЦІКАВИТИ СУЧАСНИХ ДІТЕЙ НА УРОЦІ
58. Петриченко Крістіна ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОЇ МОТИВАЦІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ
59. Пікун Олена ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
60. Подік Світлана ЯВИЩЕ КІБЕРБУЛІНГУ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ
61. Покладенко Світлана ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ ШКОЛЯРІВ
62. П'ясецька Наталія СУТНІСТЬ НАСКРІЗНОГО УМІННЯ «СПІВПРАЦЮВАТИ У КОМАНДІ» У КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ
63. Рокітянська Тамара МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД ПРОФІЛАКТИКИ ТРИВОЖНИХ СТАНІВ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

64. Романова Вікторія СУЧАСНІ ВИМОГИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСТУПНОСТІ МІЖ ДОШКІЛЬНОЮ ТА ПОЧАТКОВОЮ ЛАНКАМИ ОСВІТИ
65. Рубаха Васирина РОЛЬ ОСОБИСТІСНИХ ЯКОСТЕЙ ВЧИТЕЛЯ У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ УЧНІВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ
66. Северин Ірина ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ САМООЦІНКИ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ
67. Симоненко Марина АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ШКІЛЬНОЇ І ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
68. Сніжко Крістіна НАСТУПНІСТЬ У РОБОТІ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ І ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У ФОРМУВАННІ У ДІТЕЙ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ
69. Собчук Дарія ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ТВОРЧОЇ УЯВИ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
70. Совенко Вікторія ПРОБЛЕМА РОЗВ'ЯЗАННЯ ВЧИТЕЛЕМ КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЙ У ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ
71. Старостенко Єлизавета ВИКОРИСТАННЯ ІКТ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗДО
72. Степаненко Юлія КАЗКОТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ КОРЕКЦІЇ СТРАХІВ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
73. Стороженко Анастасія РОЗВИТОК УВАГИ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ
74. Тележенко Ольга ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
75. Тиха Катерина ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ НУШ

76. Товстенко Юлія РОЛЬ НАОЧНОСТІ У ФОРМУВАННІ НАВИЧОК ІНШОМОВНОГО ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ НАВЧАННЯ
77. Усенко Ганна НЕСТАНДАРТНІ УРОКИ ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
78. Філіпенко Анна ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ВПЛИВ КАЗКИ НА ФОРМУВАННЯ ЕТНІЧНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
79. Хоменко Ольга СТРУКТУРА СФОРМОВАНOSTІ ТОЛЕРАНТНОГО СТАВЛЕННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ДО МИСТЕЦТВА РІЗНИХ НАРОДІВ
80. Хом'як Леся ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ УМІНЬ ПРАЦЮВАТИ
81. Чижевська Юлія ДИДАКТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ СПОСТЕРЕЖЕНЬ ЗА ДОВКІЛЛЯМ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
82. Шаботова Валерія ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗДАТНОСТІ ДО СПІВПРАЦІ У ПРОЦЕСІ ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
83. Шастіна Анастасія РОЛЬ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ІНФОРМАЦІЙНО БЕЗПЕЧНОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ УЧНІВ
84. Шевченко Анна ІНТЕГРОВАНЕ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ
85. Шершень Влада ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

86. Щербатюк Анастасія ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ
87. Ядчишина Діана РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ІНТЕГРАЦІЇ ЗМІСТУ В СИСТЕМІ ПОЧАТКОВОЇ ЛАНКИ
88. Якимчук Юліана БУЛІНГ ПО ВІДНОШЕННЮ ДО ВЧИТЕЛЯ ЯК ФЕНОМЕН СУЧАСНОЇ ШКОЛИ

СЕКЦІЇ III - IV

«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ШКІЛЬНОЇ І ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.

ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА В ІСТОРИЧНОМУ ДИСКУРСІ»

**ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В
МАТЕМАТИЧНІЙ ОСВІТНІЙ ГАЛУЗІ**

Оксана Адамчук
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради
м. Луцьк
Науковий керівник: Корнелюк В.О.,
викладач

Анотація. Проаналізовано формування екологічної компетентності в математичній освітній галузі за освітньою програмою О.Я. Савченко та основні елементи формування екологічної компетентності здобувача освіти початкової школи. Описано як формування екологічної компетентності можна розвинути на уроках математики.

Ключові слова: екологічна компетентність, елементи екологічної компетентності, формування екологічної компетентності, типова освітня програма.

У сучасному світі ми не можемо уявити своє життя без комп'ютерних технологій, але за цим всім ми не помічаємо чудової природи. З людською байдужістю почали збільшуватись екологічні проблеми на подолання яких не вистачає активної молоді, яка б зупинила це.

Дослідження відомих авторів про взаємодію дітей з природою розвивалися в таких сферах: формування дбайливого ставлення до природи - З. Андрієвська, О. Грошовенко, Л. Малинівська, взаємодія молодших школярів з природою - Н. Жук, О. Крюкова, О. Лазебна, І. Ярита, теоретичні та практичні позиції формування екологічної культури - Л. Курняк, С. Лебідь, О. Пруцакова, І. Павленко, формування екологічної свідомості та світогляду особистості - О. Мамешина, І. Сяська. Окремі напрямки проблеми екологічної освіти та виховання дітей молодшого шкільного віку - А. Войтович, О. Грошовенко, О. Крюкової, Л. Пономаренко, О. Ратушняк, І.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Удовиченко та ін [1]. Вважаємо, що вказані напрями екологічної освіти можуть бути розвинуті в математичній освітній галузі для формування екологічної компетентності здобувачів освіти початкової школи.

Мета статті – проаналізувати можливості використання уроків математичної освітньої галузі для формування екологічної компетентності.

Формування екологічної компетентності – відповідальне ставлення до природи, що ґрунтується на екологічній свідомості, формування потреби свідомого дотримання екологічних моральних і правових принципів природокористування в особистій поведінці та навички екологічної культури, яка може проявлятися в активній участі в суспільно-корисній праці по захисту, догляді та оптимізації стану навколишнього середовища. Екологічна компетентність допомагає усвідомити глобальну проблему природи та через освітні галузі донести значення природи до дітей, оскільки формування особистості відбувається в ранньому дитинстві[2].

В типовій освітній програмі О.Я. Савченко одним із завдань є розвиток уміння здійснювати дослідження, аналіз, планування послідовних дій на вирішення щоденних проблем математичного змісту. Таким чином, здобувач освіти з'ясовує, яка інформація потрібна йому для розв'язання екологічного завдання, обґрунтовує послідовність дій стосовно розв'язання проблемного завдання за допомогою вчителя або самостійно, використовує набутий досвід. Доцільно використовувати такі елементи екологічної компетентності: розв'язування текстових задач пов'язані з навколишнім середовищем (рух, відсоткові обчислення чинників ризику, математична статистика тощо). Проведення фізкультхвилинок і релаксацій. Забезпечення санітарно-гігієнічних норм [3]. У підручнику з математики 3 клас А. Заїки та С. Тарнавської нарахували 12 завдань на екологічну тематику, що є недостатнім для формування елементів екологічної компетентності. Також був проведений аналіз підручника з математики 3 класу С. Логачевська, Т. Логачевська, О. Комар. У цьому підручнику було налічено ще менше завдань

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

– 6. На нашу думку, це дуже мало і це не зможе сформувати в дітей знань про екологію. Ми вважаємо, що варто доповнити підручники з математики такими завданнями тому, що вивчаючи математику діти відразу вивчають екологічні проблеми та знайшовши відповідь на задачу знають як вирішити екологічну проблему:

1) 10 ц води потрібно щоб виростити 1 ц столових буряків, для такої самої кількості моркви – 20 ц води. А для картоплі – 25 ц води. Скільки центнерів води використають на всі овочі?

2) Щоб зберегти одне дерево потрібно 25 кг макулатури. Скільки потрібно кілограмів макулатури, щоб зберегти 35 дерев?

3) 12 кг пилу викидає одна машина за рік. Скільки викидає пилу 6 таких машин за один рік?

Також ефективним є застосування ігрових форм діяльності природоохоронного спрямування:

1) Гра: «Енергозбереження для мене...»

Завдання: в групах розробити рекомендації, запропонувати конкретні шляхи збереження енергії в побуті (світло, вода, тепло, відходи). Презентація своїх рекомендацій і колективне обговорення та доповнення їх.

2) Посадив кабанчик в лісі 7 дубочків й 3 осики. Рахувати він не вмів і вас діток попросив. ($7+3=10$).

Отже, проаналізувавши підручники, що використовуються у навчанні математичної освітньої галузі, побачили, що на уроках математики ми можемо сформувати в здобувачів освіти початкової школи принаймні деякі елементи екологічної компетентності, доповнюючи завдання підручників з математики завданнями на екологічну тематику.

Список використаних джерел:

1. Турбач Т. Участь учнів початкової школи в природоохоронній роботі як важлива умова формування екологічної компетентності. URL: <http://visnykznu.org/issues/2019/2019-ped-2/15.pdf> (дата звернення: 21.02.2021)

2. Формування та розвиток екологічної компетентності здобувачів освіти на уроках математики. URL: <https://vseosvita.ua/library/statta-formuvanna-ta-rozvitok-ekologicnoi-kompetentnosti-zdobuvaciv-osviti-na-urokah-matematiki-315915.html> (дата звернення: 21.02.2021)

3. Формування ключових компетентностей на уроках математики URL: <https://naurok.com.ua/formuvannya-klyuchovih-kompetentnostey-na-urokah-matematiki-129607.html> (дата звернення: 10.03.2021)

ВИКОРИСТАННЯ КАЗКИ У ФОРМУВАННІ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ СПРИЯТЛИВИХ ЗДОРОВ'Ю НАВИЧОК

Мирослава Андрейко
Прикарпатський національний університет
ім. Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ
Науковий керівник: Сливка Л. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. У статті розкрито теоретичні і практичні проблеми формування життєвих навичок засобами казки. Подається тлумачення терміну «життєві навички» та їх класифікація. Практично подано і описано, які життєві навички розвиває казка подана у статті.

Ключові слова: життєві навички, здоров'я, казка, здоровий спосіб життя.

Постановка проблеми. Проблема формування життєвих навичок для сприяння здоров'ю, є актуальною темою у сучасному світі. Її розв'язання сприяє розвитку майбутнього нашої держави та розвитку здорових громадян. Одним із способів розвитку життєвих навичок є казка. Завдяки ній, учні розуміють, що таке здоров'я, здоровий спосіб життя, життєві навички. Потрібно прищеплювати любов дітей до здоров'я, а казка – допоможе в цьому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у проблему формування життєвих навичок для сприяння здоров'ю зробили В.Дерев'янка, С.Рибальченко, Т.Андрющенко, Є.Сливка, Н.Бібік. Проблему

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

використання казки у формуванні життєвих навичок для сприяння здоров'ю досліджували В. Сухомлинський, І. Садова, Г. Ткаченко, З. Лановик. Поняття про здоров'язберігаючі технології розкрито в роботах О. Ващенко, Л. Сливки, Н. Онищенко, С. Лупаренко.

Мета статті – виявити і теоретично обґрунтувати зміст та особливості використання казки у формуванні сприятливих здоров'ю життєвих навичок.

Виклад основного матеріалу. Проблема зміцнення, збереження здоров'я завжди була і є актуальною на даний час. Всі люди хочуть бути здоровими та дожити до глибокої старості. На сьогоднішній час з'являються нові захворювання, про які ми не здогадувалися. Прикладом цього є Covid - 19.

Дослідивши статтю Л. Сливки «Теоретико-методичні аспекти викладання валеології та основ безпеки життєдіяльності в початковій школі», можемо дізнатися про те, що серед дітей та молоді рівень захворюваності все частіше і частіше підвищується. Наприклад, захворювання репродуктивної, кістково-м'язової систем, хвороб крові. На сьогоднішній день загострилось питання щодо онкологічних захворювань та хвороб, які пов'язані з вагітністю [5, 9].

Важливим у житті є формування навичок, які сприяють здоров'ю. Згідно з даними ВООЗ, життєві навички – це вміння до позитивної й адаптивної поведінки, що допомагає особистості справлятися з проблемами, стандартами та вимогами сучасного життя [4, 234].

"Науки здоров'я" закликає вчити у своїй статті С. Замрозевич-Шадріна, що передбачає формування валеологічного світогляду, а також здорового способу життя. Цього потрібно вчити з дитинства і показувати своїм прикладом [2, 13].

У своїй статті Л. Височан пропонує вчити дітей здорового способу життя не тільки на уроках, а й в позаурочний час. Це допоможе покращити знання про здоров'я, життєві навички та здоровий спосіб життя. Можна проводити

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

різноманітні бесіди на такі теми: «Що найдорожче у житті людини?», «Цінність здоров'я для людини». Вони допоможуть віднайти цінності у житті, показати, що цінне, а що ні [1, 85].

Українські педагоги визначають три групи життєвих навичок:

Життєві навички, для фізичному здоров'я:

а) дотримання правильного харчування (вміти зберігати продукти, їсти здорову їжу);

б) фізична активність (заняття спортом, виконання зарядки);

в) навички особистої гігієни (догляд за волоссям, зубами, шкірою);

г) режим дня (вміти знаходити час для праці і відпочинку, знаходити час для правильного харчування).

Життєві навички, для соціального здоров'я:

а) вміння спілкуватися (уміння говорити і слухати, уміння володіти мімікою, жестами);

б) навички співпереживання (допомагати іншим, вміти підтримати у тяжку хвилину);

в) уміння поводитися в умовах тиску (відстоювати свою думку, не створювати конфлікти).

Життєві навички, для духовного та психічного здоров'я:

а) знання себе (бути позитивним, адекватно оцінювати себе та інших, правильно оцінювати свої можливості);

б) уміння контролювати себе (контролювати свої почуття, емоції та вчинки, вміння долати страх);

г) уміння приймати рішення (здатність обирати правильне рішення, уміння передбачати наслідки рішень) [4, 234-235].

Формування життєвих навичок можливе за допомогою казки. Казка дає дітям знання про здоров'я, здоровий спосіб життя та життєві навички. Дитина краще засвоює матеріал саме завдяки казці, адже це чарівний світ дитинства.

Одним із перших, хто часто застосовував казку у своїй роботі був В.Сухомлинський. З творчості педагога, ми вибрали казку, сюжетну лінію якої можна використати для формування певних елементів життєвих навичок, зокрема, пов'язаних із соціальним та духовним складниками здоров'я.

Казка «Соловей і жук» допомагає зрозуміти, що потрібно поважати себе та оточуючих, не створювати конфліктів та вміти ефективно спілкуватися з іншими.

Опрацювавши статтю І.Садової, яка досліджувала творчість В.Сухомлинського, ми знайшли цитату педагога: «Казка для маленьких дітей - не просто розповідь про фантастичні події, це - цілий світ, в якому дитина живе, бореться, протиставляючи злу свою добру волю». Отже, саме казка допоможе сформувати життєві навички, які будуть сприяти здоров'ю [3, 295].

Висновок. Використання казки у формуванні сприятливих здоров'ю життєвих навичок є досить цікавим та ефективним способом. Набуття життєвих навичок є поступовим, поетапним процесом, що супроводжує, а в деяких випадках визначає період особистісного зростання. Для підвищення ефективності формування навичок цей процес має бути неперервним та несуперечливим.

Список використаних джерел:

1. Височан Л.М. Шляхи формування здорового способу життя в учнів початкових класів. *Молодий вчений*. № 3 (06). Березень, 2014. С. 84-86.
2. Замрозевич-Шадріна С. Проблеми збереження та зміцнення здоров'я дітей дошкільного віку. *Обрії*. № 2(39), 2014. С. 12-14.
3. Садова І. Казкотерапія – сучасний метод роботи з дітьми, які мають особливі потреби. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 11, 2015. С. 293-298.

4. Сливка Є. Формування життєвих навичок школярів як елемент високоякісної фізкультурної освіти. *Молода спортивна наука України*, 2010. Т.2. С 232-238.

5. Сливка Л. Теоретико-методичні аспекти викладання валеології та основ безпеки життєдіяльності в початковій школі: [навч.-метод. посіб.]. Івано-Франківськ: НАІР, 2012. 204 с.

МУЗИЧНА БІОГРАФІЯ ЛЕСІ УКРАЇНКИ ДІТЯМ

Вікторія Арчибасова
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради
м. Луцьк
Науковий керівник: Марчук С.С.,
канд. пед. наук, завідувач кафедри педагогіки та психології

Анотація. Подано стислий життєпис Лесі Українки. Проаналізовано окремі сторінки музичної біографії письменниці. Рекомендовано здобувачам початкової освіти.

Ключові слова: *Леся Українка, музична біографія, музика.*

Народилася Леся Українка 25 лютого 1871 року в місті Новограді-Волинському. Мати – Олена Пчілка, відома українська письменниця, меценатка, етнографка. Батько – Петро Косач, юрист, високоосвічений поміщик. Дядько – Михайло Драгоманов, відомий історик, філософ, літературознавець, фольклорист. У будинку Косачів часто збиралися письменники, художники і музиканти, влаштовувалися вечори і домашні концерти. Вчилася Леся у приватних учителів. У 6 років почала вчитися вишивати. 1881 рік став початком захворювання на туберкульоз. Тяжко хвора Леся вивчає класичні мови

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

(грецьку і латинську). Восени 1883 року Лесі зроблено операцію на лівій руці, видалили кістки, уражені туберкульозом. У грудні Леся повертається з Києва до Колодяжного, стан здоров'я поліпшується, з допомогою матері Леся вивчає французьку і німецьку мови. У 19-літньому віці написала для своїх сестер підручник «Стародавня історія східних народів». У травні 1894 року поетеса вирушає за кордон до дядька М. Драгоманова. Вимушені потребою лікування подорожі до Німеччини, Австро-Угорщини, Італії, Єгипту, кількарізкові перебування на Кавказі, в Криму збагатили її враження та сприяли розширенню кругозору письменниці. Останні роки життя Л. Косач-Квітки пройшли в подорожах на лікування до Єгипту й на Кавказ. Померла 1 серпня 1913 року в Сурамі у віці 42 років [1].

Грати на фортепіано Леся почала в 10 років. Першою її вчителькою була тітка, О. Косач-Шимановська. Вже 2 грудня 1881 року дівчинка писала до бабусі Є. Драгоманової: «Я іще беру уроки на фортепіано і ходжу раз в неділю». Але скоро далася ознаки хвороба. В листі від 27 лютого 1883 року читаємо: «У мене іще і досі болить рука ліва, так що нічого не можна робить: ні шить, ні грати, ні держати нічого... Я перше училась грати і вже нічого собі грала, але тепер через руку перестала». Успішно розпочаті заняття були перервані першим приступом кісткового туберкульозу. Нестор Гамбарашвілі, який, оселившись у Києві восени 1895 року, займав кімнатку в квартирі Косачів, пише у спогадах: «Леся Українка добре знала музику, з великим почуттям грала на піаніно. Особливо вона захоплювала мене сонатою Бетховена «*Quasi una fantasia*», виконувала твори Ліста, Шопена, Моцарта, Шумана, Чайковського, дуже добре грала сюїту Гріга «Пер Гюнт» [5].

Та найкраще можна відчутти все значення музикування в житті поетеси, вчитуючись в її вірш «До мого фортепіано»:

«З тобою звикла я ділитися журбою,

Вповідувать думки, веселі і сумні...

То ж при тобі, мій друже давній, вірний,

Пройшло життя дитячеє моє» [2].

У музичній біографії Лесі Українки значну роль відіграло середовище родини Косачів. Михайло Драгоманов, дядько Лесі, відомий вчений-історик, етнограф і громадський діяч, мав хороші музичні дані. Мати Лесі Олена Пчілка була надзвичайно музикальною людиною. Вона глибоко знала українську народну пісню, славилася як її виконавиця, і сама komponувала мелодії в душі народної творчості.

Багато рядків, присвячених домашньому музикуванню, знаходимо в листах з Відня, куди Леся Українка в 1891 році поїхала лікуватися: «Досить того, що в нашій хатині завівся якийсь *salon artistique*, – писала вона, – ба навіть я взяла собі на місяць піаніно». Оселившись на зиму 1893–1894 років у Києві, разом з сестрою Ольгою, Леся Українка незабаром із задоволенням писала бабусі: «У мене в квартирі єсть фортепіано, так що Ліля може учитися музики, і я можу грати скільки вгодно». 1897–1898 роки Леся Українка, в основному, провела в Криму. Перебування там характеризується припиненням музичних занять, що й зрозуміло, коли згадати про стан її здоров'я і обставини, в яких вона тоді жила. Проте і в цей час Леся інколи мала змогу грати. Переїхавши до Ялти, вона писала: «Жити тут не так скучно, як в Євпаторії, може того, що я тепер не сама, що людей тут більше, місце краще і фортепіано єсть» [5].

Леся Українка пристрасно любила музику, широко використовувала в своїх творах музичні образи для всебічного зображення життя та утвердження реалістичного мистецтва. Вона чудово грала на фортепіано, глибоко розуміла музику, записувала мелодії народних пісень. Про музичну обдарованість поетес свідчать її слова в листі до М. Драгоманова: «Мені часом здається, що з мене вийшов би далеко кращий музикант, ніж поет...». Леся полюбила народні пісні. Її мати, письменниця Олена Пчілка, згадує, що

їхня хата була повна пісень. Малою дівчинкою Леся Українка зачаровано слухала веснянки, щедрівки, весільні та обжинкові пісні рідного волинського краю, любила співати. Одна з сучасниць Лесі Українки писала: «Леся тимчасом сиділа і плела віночки з квіток та жита і співала вже трошки зі мною та мамою своєю українських пісень. І пісні ці я теж ще пам'ятаю, пісні інші, як ті, що співали на Полтавщині: «Виступцем тихо йду», «Посію я рожу, поставлю сторожу», «Бувайте здорові, шляхи та дороги». От так-то сидить маленька Леся, держить віночок з волошок і співає з нами тихеньким голосом» [4].

Леся володіла технікою гри настільки, що могла вільно читати з аркуша доволі складні твори класичного репертуару, виконувати в колі близьких друзів окремі сонати Бетховена, вальси Шопена, п'єси Шумана, Шуберта, твори Лисенка, Завадського. Музика давала поетесі творче літературне натхнення, під її впливом яскрава фантазія вимальовувала дивовижні сюжети та образи:

«Коли я смуток свій на струни клала,
З'являлась ціла зграя красних мрій,
Веселкою моя надія грала,
Далеко линув думок легкий рій» [2].

Пісня, музика, мелодія – ці образи в поезіях Лесі Українки часто набувають символічного значення, втілюючи в собі високе прагнення авторки до краси, духовності, оптимізму:

«На шлях я вийшла ранньою весною
І тихий спів несмілий заспівала...
Бажаю так скінчити я свій шлях,
Як починала: з співом на устах!» [3].

Список використаних джерел:

1. Леся Українка біографія стисло. URL: <https://dovidka.biz.ua/lesya-ukrayinka-biografiya-korotko> (дата звернення: 11.03.2021).

2. Леся Українка. До мого фортепіано. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=13103> (дата звернення: 11.03.2021).

3. Леся Українка. Мій шлях. URL: <https://www.l-ukrainka.name/uk/Verses/NaKrylachPisen/MijShljah.html> (дата звернення: 12.03.2021).

4. Музика в житті й творчості Лесі Українки. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/tvory/printit.php?tid=9428> (дата звернення: 10.03.2021).

5. Щукіна І. Світ музики Лесі Українки. URL. <https://mvd.uk.kiev.ua/wp-content/uploads/2014/11/> (дата звернення: 10.03.2021).

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Аліна Бабенко
НПУ імені М.П. Драгоманова
м.Київ
Науковий керівник: Семакова Н.М.,
Доцент

Анотація: дана наукова стаття присвячена проблемам формування здоров'язбережувального освітнього середовища в початковій школі. Порівняння всіх новацій в нормативно правових актах та діючих санітарно –гігієнічних норм. Шляхом порівняння виведені основні догмати та потреби для встановлення необхідного середовища, згідно діючих правил та норм законів України.

Ключові слова: здоров'я, здоров'язбережувальне освітнє середовище, навчальне тиждневе навантаження, режим освітнього процесу початкової школи , технологія навчання, рухова активність, організація харчування молодших школярів .

Актуальність проблеми: стан здоров'я підростаючого покоління є найважливішим показником добробуту суспільства і держави, який не тільки відображає справжню ситуацію, але і дає прогноз на майбутнє.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Можемо зазначити, що в цьому випадку середовище фізичної школи являється основним компонентом школи, що сприяє здоров'ю та включає інформацію для створення здорового шкільного середовища.

Фахівці вважають, що завдання підвищення якості освіти нерозривно пов'язана з вирішенням проблеми охорони і зміцнення здоров'я учнів, так як тільки здорова особистість може:

- якісно засвоїти знання;
- максимально повно реалізувати їх;
- мати повноцінне життя ;
- ефективно адаптуватися в динамічному суспільстві.

Здоров'я - поняття комплексне. Всесвітня організація охорони здоров'я визначає його як "Стан повного фізичного, духовного і соціального благополуччя, а не просто відсутність хвороби або фізичного дефекту".

Мета дослідження: проаналізувати всі нормативно –правові акти, санітарно –гігієнічні умови для формування освітнього середовища початкової школи, яке сприяло б збереженню здоров'я в навчальному закладі.

Експерти ВООЗ вважають, що на формування здоров'я впливають наступні фактори:

- Спадковість -20%
- Стан навколишнього середовища -20%
- Фактори охорони здоров'я –5-10%
- Індивідуальний спосіб життя –50-55%, при цьому внесок факторів шкільного середовища становить 27%, тобто в 2,7 разів більше, ніж чинників охорони здоров'я [1].

Здоров`язбережувальне освітнє середовище включає в себе наступні компоненти:

- 1.Оптимізація санітарно-гігієнічних умов навчання.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

2.Рациональна організація навчального процесу і режиму навчального навантаження.

3.Забезпечення повноцінного харчування дітей в освітній установі.

4.Удосконалення системи фізичного виховання.

5.Забезпечення психологічного комфорту всіх учасників освітнього процесу.

6.Використання здоров'язбежувальних освітніх технологій.

7.Широке використання програм освіти в сфері здоров'я.

8.Інтеграція в навчально-виховний процес оздоровчих заходів.

9.Забезпечення сімейного консультування, орієнтованого на зміцнення здоров'я і поліпшення соціальної адаптації дитини.

10.Організація роботи по зміцненню здоров'я вчителів.

11.Проведення моніторингу здоров'я.

Комфортне середовище для дитини – це можливість прояву:

- активності в навчальному та освітньому процесі;
- високого рівня мотивації;
- комфортних умов, які створюються в колективі однолітків;
- задоволеністю освітнім процесом;
- реалізації своїх індивідуальних можливостей.

Навчальне тижневе навантаження.

Навчальна діяльність школяра є провідною. І від того, наскільки вона відповідає віковим і пізнавальним здібностям дітей, багато в чому залежить їх фізичне і душевне благополуччя. Необхідно звернути увагу на оптимальну відповідність обсягу навчального матеріалу і темпу навчання реальним можливостям школяра в зоні найближчого розвитку. З прийняттям нового Закону України «Про освіту» розроблено ряд нормативно-методичних документів, що регламентують навчальне навантаження школярів [6].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Повний фізичний розвиток і здоров'я дитини є основою формування особистості. Проблема раннього формування культури здоров'я є своєчасною і досить складною. Молодший шкільний вік має дуже важливе значення для формування фізичного і психічного здоров'я. Адже саме у віці 7-10 років відбувається інтенсивний розвиток органів і формування функціональних систем організму, формується характер, закладаються основні риси особистості.

На цьому етапі потрібно сформувати у молодших школярів базу знань і практичні навички здорового способу життя (далі ЗСЖ), формування потреби в регулярних заняттях фізичною культурою і спортом, загартовування, правильний режим, правильне харчування, особиста гігієна, відсутність поганих звичок і т.д.

Слід зауважити, що навчальна робота школяра складається не тільки з навчальних занять та позанавчальної діяльності в школі, але і приготування домашніх завдань і додаткових навчальних занять поза школи [5].

Під терміном «Технологія навчання» розуміється сукупність форм, методів і засобів навчання, а також стиль спілкування вчителя з учнями для досягнення певних знань, умінь та навичок у відповідності з державним освітнім стандартом, створюючи при цьому умови, що гарантують збереження і зміцнення здоров'я учнів (вихованців).

Умови навчання і виховання

- Площа основних навчальних приміщень на 1 учня.
- Забезпеченість меблями (обладнанням) у відповідності з довжиною тіла учнів.
- При характеристиці природного освітлення.
- При характеристиці штучного освітлення.
- Повітряно-тепловий режим.
- Температура повітря в приміщеннях в холодний і перехідний час року має бути однаковою і підтримуватися в межах:

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- у класах, кабінетах, лабораторіях - 18 - 21 С;
- у спортивному залі - 15 - 18 С;
- санітарний стан основних навчальних приміщень.
- Дотримання режиму прибирання приміщень [6].

Рухова активність

Першим і головним критерієм тут є організація уроків фізичної культури. Наступні три критеріальних ознаки відносяться до організації фізкультурно – оздоровчих заходів (ФОЗ) в режимі навчального дня. До таких заходів належать: гімнастика до навчальних занять, фізкультхвилинки під час уроків, рухливі ігри на подовжених змінах для 1-5 - х класів.

А також справедливо вважати і організацію загальношкільних фізкультурно-масових і спортивних заходів [5].

Висновки. Таким чином, створення системи моніторингу в роботі навчального закладу дозволить:

1) проводити комплексну оцінку освітнього середовища з визначенням пріоритетних чинників ризику, що роблять найбільш істотний вплив на формування здоров'я учнів;

2) виділяти «групи ризику» школярів, які потребують проведення профілактичних та оздоровчих заходів з урахуванням індивідуальних адаптаційних можливостей організму;

3) встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між станом здоров'я школярів та пріоритетними факторами ризику освітнього середовища для ефективного і цілеспрямованого керування здоров'ям колективу;

4) науково обґрунтовувати пріоритетні заходи при плануванні і реалізації шкільної цільової програми збереження та зміцнення здоров'я учнів;

5) впливати на якість освіти.

Список використаних джерел:

1. Бех І. Д. Виховання особистості : у 2 кн. Кн. I : Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. К. : Либідь, 2003. 280 с.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

2. Ващенко О. Готовність вчителя до використання здоров'язберезувальних технологій у навчально-виховному процесі . Здоров'я та фізична культура. 2006. № 8. С. 1-6.

3. Ващенко О. Організація здоров'язберігаючої діяльності початкової школи . *Початкова освіта*. 2005. № 46 (334). С. 2–4.

4. Ерохина И. А. Здоровьесберегающие технологии в профилактике наркоза- висимости подростков : дисс. . . . канд. пед. наук : спец. 13.00.02. Тамбов, 2005. 272 с.

5. Кириленко С. В. Школа культури здоров'я: від сьогодення до майбутнього. К. - Чернівці: Букрек, 2012.

6. ЗАКОН УКРАЇНИ «Про освіту» (Прийняття від 05.09.2017. Набрання чинності 28.09.2017).

РОЛЬ СІМ'Ї У РОЗВИТКУ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анастасія Батькова
Красноградський педагогічний фаховий коледж КЗ «ХГПА»
м. Красноград
Науковий керівник: Пасічник С. О.
викладач окремих методик

Анотація. *Розвивати логіко-математичне мислення дошкільника – цікаво та цілком доступно в домашніх умовах. Виконання різноманітних завдань дітьми разом з батьками сприятиме формуванню не лише відповідних математичних вмінь, але й загальної життєвої компетентності, розширює їх світогляд та закріплює набуті знання з інших галузей.*

Ключові слова: *сім'я, заклад дошкільної освіти, розвиток логіко-математичних здібностей.*

Сучасна сім'я характеризується низкою особливостей у реалізації однієї з основних функцій – вихованні власних дітей, зокрема в період дошкільного дитинства.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Сім'я, без сумнівів, є основним осередком, де відбувається становлення та розвиток особистості дитини, саме тут малюк отримує перші уроки життя. З віком, коли дитина підростає, починає відвідувати заклад дошкільної освіти, вона набуває більшого суспільного досвіду.

Заклад дошкільної освіти – відкритий освітній простір, в якому педагогічний колектив взаємодіє з сім'ями вихованців задля забезпечення потреб, інтересів та повноцінного розвитку кожної дитини [1, 15].

Державні вимоги щодо опанування дошкільнятами математики представлені у Базовому компоненті дошкільної освіти. Так, у межах освітньої лінії «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» акцент робиться не тільки на суто математичних, а й на логічних умінях, формуванні здатності мислити чітко, системно, творчо, узагальнювати та робити висновки [2, 2].

Дослідники (О. Брежнєва, О. Кононко, В. Котирло, О. Фунтікова та інші) доводять, що ознайомлення дошкільнят з математикою відбувається через поступове засвоєння базових понять: величина, форма, число, кількість, міра, простір, час, відмінність та тотожність тощо. Опанування цих понять дає дітям змогу скласти власне уявлення про всі сфери сенсорно-пізнавального простору та оволодіти сенсорними та розумовими діями. Це досягається в процесі послідовного, поступового засвоєння певних знань відповідно до програми логіко-математичного розвитку, за якою працює заклад дошкільної освіти [3, 3].

Одним з найбільш важливих завдань вихователя та батьків – підтримати інтерес до математики в дошкільному віці. Прилучення до цього предмета в ігровій та цікавій формі допоможе дитині надалі швидше та легше засвоювати шкільну програму.

Велику роль у залученні малюка до світу математики відіграють батьки. Адже для дитини дуже важливо, як батьки ставляться до її справ, занять, інтересів, успіхів або невдач. Увага, піклування, допомога батьків

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

створюють у дитини той комфортний стан, який необхідний для її повноцінного розвитку.

Звичайно, вихователь під час занять, індивідуальної роботи, спостережень, екскурсій, дидактичних та сюжетно-рольових ігор формує в дитини елементарні логіко-математичні знання, уявлення, вміння та навички, однак спонукати дитину до пізнання – це завдання найближчих їй людей, а до того ж чудова можливість поспілкуватися зі своїм малям.

Математична підготовка дитини в сім'ї здійснюється під керівництвом дорослих поступово, в процесі систематичних занять з нею, спрямованих на ознайомлення з кількісними, просторовими, часовими відношеннями. Заняття можуть проходити в формі гри, бесіди, розповіді та пояснень дорослого, а також організації практичних дій самих дітей (накладання, прикладання, вимірювання, вирізання, спорудження, перелічування, письмо, штриховка тощо). В результаті цього в дитини формуються знання про те, що навколишнє сповнене безліччю звуків, рухів, предметів. Усі ці множини відрізняються за своєю природою, кількістю, формою, величиною, розміщенням у просторі. Чим точніші, повніші в дітей ці знання, тим глибше вони розуміють навколишню дійсність.

Одночасно з набуттям знань у дитини розвиваються вміння порівнювати окремі предмети та множини, виділяти їхні основні властивості та якості, узагальнювати (об'єднувати) за цими ознаками. Оперуючи різними множинами (предметами, іграшками), дитина навчається встановлювати рівність і нерівність множин, називати кількість певними словами: більше, менше, порівну. Порівняння конкретних множин готує дитину до засвоєння в майбутньому поняття числа.

Отже, сьогодні велика увага приділяється питанню зміцнення сім'ї та створення більш сприятливих умов для виконання нею завдань всебічного розвитку дітей.

Дитина перед вступом до школи обов'язково має володіти елементами, навичками самоорганізації. Ці навички надалі стануть їй «помічниками» в навчальній діяльності, розумному використанні часу, вмінні чергувати працю, навчання, гру, відпочинок.

Важливо, щоб саме батьки як перші вихователі спонукали дитину до самостійної розумової діяльності, вчили її логічно мислити та пізнавати навколишній світ.

Список використаних джерел:

1. Дитина : освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В. О. Огнев'юк . Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. 304 с.
2. Зайцева Л. Математика навколо нас . *Палітра педагога*. 2015. № 2. С. 7-15.
3. Щербакова К. Математика для малят: варто пригадати ази. *Палітра педагога*. 2015. № 2. С. 3-6.

ОБРАЗОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ СЕНСОРНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Марія Баула

НПУ імені М.П. Драгоманова

м.Київ

Науковий керівник: Ходунова В.Л.

кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. *Висвітлені питання сенсорного розвитку дітей дошкільного віку засобом образотворчої діяльності. Розкрито поняття “образотворче мистецтво”. Проаналізовано сучасні погляди науковців щодо означеної проблеми.*

Ключові слова: *дитина дошкільного віку, сенсорний розвиток, образотворче мистецтво*

Одним з найважливіших завдань дошкільної освіти на сучасному етапі є вирішення проблеми формування творчої особистості, адже здатність дитини реалізовувати творчі задуми спираються на обізнаність із засобами та предметно-практичними діями. Саме тому одним з основних завдань сучасної дошкільної освіти є створення умов для самовираження дитини в

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

процесі мистецької діяльності, розвиток здатності емоційно-чуттєво сприймати об'єкти і явища довкілля мистецтва [1].

Аналіз вітчизняних і зарубіжних психолого-дидактичних джерел дав змогу виявити загальні властивості сенсорного розвитку (Л. Артемова, А. Богуш, М. Авдєєва, Л. Галігузова, Л. Каплан, Л. Олійник, Т. Сак та інш.).

Основне місце в сенсорному розвитку дитини дошкільного віку займає оволодіння сенсорними еталонами: кольору, форми, величини тощо. Одним із основних засобів розширення й закріплення уявлень дітей про дійсність є образотворча діяльність.

У педагогічних словниках “образотворче мистецтво” тлумачать як один з видів художнього виховання дітей засобами живопису, графіки, скульптури та прикладного мистецтва [2].

С. Ничкало зазначає, що “на відміну від так званих необразотворчих видів, основою творів образотворчого мистецтва є використання і творче переосмислення явищ реальної дійсності. Залежно від специфіки засобів художнього вираження різні види образотворчого мистецтва відтворюють такі об'єктивні особливості навколишнього світу, як об'єм, колір, простір, матеріальна форма предметів, світлоповітряне середовище. Окрім фіксації образу безпосереднього чуттєвого сприймання, образотворчому мистецтву доступне відображення розвитку подій у часі, динамічності дії, розкриття психологічного змісту зображуваної ситуації, духовного світу людини” [3].

Отже, образотворча діяльність збагачує пізнавальний й естетичний досвід дитини в процесі ознайомлення з навколишньою дійсністю.

На думку Б. Ананьєва, образотворча діяльність є одним із найважливіших засобів розвитку системи сприймання й розуміння зображень, системи просторових уявлень. У різних видах образотворчої діяльності дитина знаходить відображення цілісного зображення предмета

як сукупності його просторових властивостей (відносна величина та форма частин, розташування їх у просторі) і кольору [4].

Отже, сенсорний розвиток дошкільників засобами образотворчого мистецтва визначено як розвиток чуттєвої сфери дитини в процесі поступового накопичення інформації про якості й властивості предметів та явищ довкілля, взаємовідношень між ними.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) нова редакція від 12 січня 2021 року.
2. Барташнікова І.А. Розвиток сенсорних здібностей і пам'яті у дітей 5-6 років : навч. посібн. 2-е вид. переробл. Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2007. 56 с.
3. Ничкало С. А. Мистецтвознавство: Короткий тлумачний словник. К.: Либідь, 1999. 208 с.
4. Психологічний тлумачний словник найсучасніших термінів / За ред. В. Шапаря. Харків.: Прапор, 2009. 672 с.

РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО - КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

*Ірина Бахмачук
НПУ імені М.П. Драгоманова
м.Київ
Науковий керівник: Тесленко Т.В.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. У тезах розглянуто впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в початковій ланці освіти з метою формування пізнавального інтересу молодших школярів. Також подано трактування основних ключових понять дослідження. Проаналізовано основні аспекти інформаційно-комунікаційних технологій, розглянуто теоретичне підґрунтя, охарактеризовано умови формування пізнавального інтересу в умовах інформатизації змісту Нової української школи.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Ключові слова: *пізнавальний інтерес, інформаційно-комунікаційні технології, умови формування, мультимедійний супровід.*

Сучасне суспільство характеризується глобальним процесом інформатизації, стрімким переходом на новий етап розвитку – інформаційне суспільство. У зв'язку з цим, серед основних стратегічних цілей розвитку інформаційного суспільства в Україні визначено забезпечення комп'ютерної та інформаційної грамотності населення, насамперед шляхом створення системи освіти, орієнтованої на використання новітніх інформаційних технологій у формуванні всебічно розвиненої особистості.

Реалізація сучасної освітньої парадигми значною мірою залежить від учителя початкової школи. Сьогодні учитель перестав бути основним джерелом знань для учнів, які отримують значний обсяг інформації в інформаційно-комунікаційному середовищі, створеному телебаченням, відеофільмами, комп'ютерними програмами й іграми, Інтернет, різноманітною навчальною й науково-популярною літературою тощо.

У наш час перед початковою школою висувається така мета: не просто збагатити учнів певними знаннями, а й сформувати особистість, яка вміє і хоче вчитися, займає позицію активного суб'єкта діяльності. Жодна навчальна технологія не буде ефективною, якщо учня не навчити вмінню вчитися. Учитель має виступати в ролі помічника, організатора педагогічної взаємодії з учнем, спрямованої на розвиток активності, самостійності, пізнавальних творчих здібностей, формування пізнавального інтересу, який характеризується ініціативністю пошуків, самостійністю у здобутті знань. Пізнавальний інтерес, який спочатку проявляється у вигляді допитливості, переростає у постійне прагнення школяра займатися предметом свого інтересу, формується потреба в інтелектуальному пізнанні навколишньої дійсності та підґрунтя для її практичного перетворення. Пізнавальні здібності є головною рушійною силою розвитку людської особистості.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

У сучасному соціумі використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій стає необхідним практично в будь-якій сфері діяльності людини. Сьогодення вимагає впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій і у навчальний процес. Широке застосування інформаційних технологій в освіті поступово, але досить впевнено стає найважливішою деталлю навчально-виховного процесу школи.

Дослідженням пізнавальних інтересів молодших школярів займалися багато науковців. Серед них варто виділити: А.Коменського, С. Русову, О. Духновича, Т. Шевченка, І.Франка, А. Дістерверга, Ж. Піаже, О.Водовозову, Д.Писарєва, Л. Божовича, Ю. Орлова та ін. Вивченню використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у школі приділяли увагу А. Єршов, Є.Машбіц, А.Соловйов, А.Шевченко, І. Роберт, С.Пейперт, М. Жалдак та багато інших.

Проблема розвитку пізнавального інтересу молодших школярів засобами впровадження сучасних інформаційних технологій у процесі навчання є все більш актуальною з уведенням в дію Державного стандарту загальної початкової освіти (2018) та з упровадженням у навчально-виховний процес нових програм на засадах компетентнісного підходу.

Пізнавальний інтерес розглядають як основний мотив навчальної діяльності як індивідуальну цінність кожного учня, пов'язану з його особистісним смислом.

М. Савчин стверджує, що пізнавальний інтерес – це виразна інтелектуальна спрямованість особистості на пошук нового у предметах, явищах, подіях, супроводжувана прагненням глибше пізнати їх особливості; майже завжди усвідомлене ставлення до предметів, явищ, подій [3].

Умовами формування пізнавального інтересу є:

- створення можливостей для учнів проявити розумову самостійність і ініціативність;
- використання на уроках сучасних інформаційних технологій навчання;

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- ведення навчання на високому, але посиленому рівні труднощів;
- наявність різноманітного мультимедійного навчального матеріалу;
- чіткого керівництва процесом навчання вчителем.

Сучасні інформаційні технології надають величезні можливості для розвитку процесу освіти. Інформаційні технології дозволяють реалізовувати принципи диференційованого та індивідуального підходу до навчання. На занятті учитель дає можливість кожному, кого навчає самостійно працювати з навчальною інформацією, детально розібрати новий матеріал за своєю схемою. Інформаційні технології можна використовувати як для очного, так і для дистанційного навчання; в умовах як міської, так і сільської школи. Вони дають можливість реалізовувати світові тенденції в освіті, можливості виходу в єдиний світовий інформаційний простір. Застосування комп'ютерних технологій дозволяє підвищити рівень самоосвіти, мотивації навчальної діяльності; створює абсолютно нові можливості для творчості, набуття та закріплення різних професійних навичок, і, звичайно, відповідає соціальному замовленню, який держава пред'являє до школи [1, с.57].

Отже, інформаційно-комунікаційні технології навчання (ІКТН) – це сукупність методів і технічних засобів застосування інформаційних технологій на основі комп'ютерних мереж і засобів зв'язку для забезпечення ефективного процесу навчання [2].

Сучасні інформаційно-комунікаційні технології - широкий клас дисциплін та галузей діяльності, що відносяться до технологій керування та обробки даних, в тому числі, із застосуванням обчислювальної техніки. Зокрема, інформаційні технології мають справу з використанням комп'ютерів і програмного забезпечення для зберігання, перетворення, захисту, обробки, передачі і отримання інформації. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології підвищують пізнавальний інтерес учнів у навчальній діяльності.

Дидактичні можливості та методичні варіанти застосування мультимедійних технологій у навчанні досить широкі та різноманітні. Вони

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

можуть використовуватися в найрізноманітніших ситуаціях: перед вивченням чи після вивчення навчальної теми, на початку або наприкінці уроку, у поєднанні з іншими засобами навчання, служити опорою (слуховою, зоровою) для подальшого засвоєння учнями знань, ілюстрацією або засобом повторення та узагальнення навчального матеріалу, замінити традиційний посібник – книгу. У будь-якому випадку мультимедійний засіб навчання є основним або додатковим джерелом знань та уявлень.

Створення і вибір мультимедійного супроводу навчального заняття, вирішення питання про місце і час їх використання, належить вчителю. Важливим є те, що при застосуванні мультимедійних технологій, учитель має врахувати конкретні умови навчальної роботи, вікові особливості дітей, рівень знань учнів, їхній життєвий досвід та технічні можливості обладнання класу.

Використання мультимедійних технологій у молодшій школі передбачає декілька основних напрямків реалізації педагогічної діяльності, які можна поділити на дві групи відповідно до ролі учнів при проектуванні та створенні комп'ютерних засобів навчання. До першої групи слід віднести ті освітні продукти, які розробляються вчителями для подання змісту навчального матеріалу, при роботі з ними учням надається лише пасивна роль отримувача інформаційних даних. До другої групи належать інтерактивні освітні засоби, оскільки вони передбачають активну роль учня, який при їх використанні самостійно обирає розділи для навчання в рамках навчальної теми, визнаючи послідовність їх вивчення. Найефективнішими з огляду на розвиток навичок мислення учнів та навичок до самостійної дослідницької діяльності є засоби, які проектуються та розробляються самими учнями при вивченні навчального матеріалу.

Створення і вибір мультимедійного супроводу навчального заняття, вирішення питання про місце і час їх використання, належить вчителю. Важливим є те, що при застосуванні мультимедійних технологій, учитель має

врахувати конкретні умови навчальної роботи, вікові особливості дітей, рівень знань учнів, їхній життєвий досвід та технічні можливості обладнання класу.

На наш погляд, для молодшого шкільного віку найефективнішим засобом для розвитку пізнавальних інтересів є використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Список використаних джерел:

1. Бібік Н. М. Формування пізнавальних інтересів молодших школярів : монографія. К.: Ін-т педагогіки АПН України. 1998. 199 с.
2. Горемичкін А.І. Про стратегію комп'ютеризації. *Інформаційні технології*. 2009. № 2. С.10-16.
3. Зайцева Л.А. Використання інформаційних комп'ютерних технологій у навчальному процесі та проблеми його методичного забезпечення. М.: Просвещение, 2003. С. 253.

СПЕЦИФІКА ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ МНЕМОТЕХНІКИ У РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

***Христина Берладин
НПУ імені М.П. Драгоманова
м.Київ***

***Науковий керівник: Ходунова В.Л.
кандидат педагогічних наук, доцент***

Анотація. *Висвітлені питання технології мнемотехніки, спрямованої на покращення засвоєння нової інформації шляхом свідомого утворення асоціативних зв'язків за допомогою спеціальних методів і прийомів. Розкрито поняття “мнемотехніка”.*

Ключові слова: *мнемотехніка, методи і прийоми мнемотехніки.*

Мнемотехніка відома з давніх часів і нараховує як мінімум дві тисячі років, будучи об'єктом наукового дослідження багатьох науковців. Уперше термін «мнемотехніка» (його ще називали «мнемоніка») з'явився у Стародавній Греції. Вважається, що Піфагор Самоський, давньогрецький

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

філософ і математик, засновник релігійно-філософської школи піфагорійців ввів термін «мнемотехніка» в VI столітті до н.е. Деякі науковці приписують авторство у винаході мнемонічних прийомів Симоніду Кеоському. Окремі прийоми мнемотехніки описували давньогрецькі філософи та учені: Геродот Галікарнаський, Гаппій Елідський, Метродор Скепсійський та Аристотель [1, 31].

Наприкінці XX на початку XXI століття відбувається значний прорив у розвитку мнемотехніки: Л. Кашуба, Л. Клименко, Ю. Науменко, Г. Чепурний популяризували цей напрямок, як надзвичайно цікавий та корисний.

Мнемотехніка – це технологія, спрямована на покращення засвоєння нової інформації шляхом свідомого утворення асоціативних зв'язків за допомогою спеціальних методів і прийомів [1, 30].

Актуальною залишається проблема розробки та впровадження в освітній процес сучасних методів навчання. Різноманітність методів та прийомів мнемотехніки, не тільки підвищують ефективність запам'ятовування нової інформації, але й допомагають кожній дитині легко здобувати знання, продуктивно збільшувати обсяг пам'яті шляхом утворення додаткових асоціацій, розв'язувати різноманітні проблеми мовлення, збагачувати словник завдяки формуванню відповідних навичок.

Науковцями виокремлено п'ять методів мнемотехніки: перетворення, зв'язування, порядкова система, підсилення та збереження. Кожний з них складається з певної кількості мнемотехнічних прийомів.

Метод «перетворення» дозволяє дітям дошкільного віку перетворювати складну для сприймання інформацію в зручну для ефективного відтворення завдяки прийомам аналогії, трансформації, піктограми, стенографіста, фонетичної асоціації, неологізму, цифро-образу, цифро-буквеного коду, індивідуальної асоціації, закономірності тощо [2, 27].

На етапі об'єднання інформаційних одиниць шляхом створення між ними асоціативних зв'язків використовується метод «зв'язування». Цей

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

метод дозволяє добирати послідовні асоціації, ставити логічні запитання, запам'ятовувати перші букви абrevіатури.

Одним із методів, що одержав особливе поширення в останні десятиліття є метод «порядкової системи». Він полягає в запам'ятовуванні інформаційних одиниць разом з їх порядковим номером шляхом використання спеціально дібраної системи образів. Метод «порядкової системи» доцільно використовувати у два етапи. На підготовчому етапі необхідно навчити дітей запам'ятовувати систему образів – порядкову систему, яка являє собою певну кількість образів, що асоціативно пов'язані зі своїм порядковим номером. На другому етапі – створювати систему асоціації з інформаційним елементом відповідного порядкового номера. З метою посилення методу «порядкової системи» найчастіше використовуються такі прийоми як: інтер'єр, топографія, антропометрія, нумерація, тактильний, матриця [3, 150].

Головний акцент ми ставимо на методі «підсилення», що покращує ефективність сприймання, збереження та відтворення створених асоціативних зв'язків і образів, що були сформовані методами «перетворення», «зв'язування» та «порядкова система».

Використовуючи метод «збереження» та ряд прийомів - раціональне повторення, усвідомлення, практичне застосування, ми вчимо дітей зберігати та ефективно відтворювати інформацію, що була збережена в пам'яті шляхом її спеціальної активації [3, 148].

Таким чином, сучасні підходи до використання методів і прийомів мнемотехніки дітей допомагають дитині добувати інформацію, бачити головне, систематизувати отримані знання, порівнювати, складати чіткий внутрішній план розумових дій. У дітей посилюється зацікавленість і відповідальність, з'являється задоволеність результатами своєї праці, удосконалюються такі психічні процеси, як пам'ять, увага, мислення, Отже,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

актуальною залишається проблема розробки та впровадження в освітній процес закладу дошкільної освіти сучасних методів навчання мнемотехніки.

Список використаних джерел:

1. Зиганов М., Мнемотехніка. Запам'ятовування на основі візуального мислення. К. : Школа раціонального читання, 2001. 304 с
2. Чепурний Г.А. Мнемотехніка: технологія ефективного засвоєння інформації в умовах сучасної освіти: навчально-методичний посібник. Тернопіль : Мандрівець, 2015. 149 с.
3. Старостенко В. А. Використання прийомів та методів мнемотехніки на логопедичних заняттях. *Сучасні проблеми логопедії та реабілітації : матеріали VI всеукр. заочн. наук.-практ. конф.* (м. Суми, 27 березня 2017 р.). Суми, 2017. С. 148–151.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ В ОНТОГЕНЕЗИ

Катерина Берун
Кременчуцький педагогічний коледж
імені А. С. Макаренка
м. Кременчук
Науковий керівник: Яценко Т. В.,
кандидат психологічних наук,

Анотація. *Психологічна стійкість являє собою модель взаємовпливу здібностей, навичок, умінь людини утримувати емоційні, когнітивні процеси, а також процеси діяльності в рівноважних станах. У дошкільному та підлітковому віці психологічна стійкість проходить стадію формування; її компоненти не мають чіткого співвідношення один з одним, а їх інтенсивність володіє тенденцією до різких, стрибкоподібних змін.*

Ключові слова: *стійкість, особистість, психологічна стійкість, компоненти психологічної стійкості, дошкільний вік, підлітковий вік, зрілий вік.*

В наш час, в складних умовах, з якими ми зіткнулися і зараз проживаємо, а саме в умовах часткового позбавлення волі, обмеження власних бажань, що пов'язано хворобою COVID-19, котра спричинила пандемію та карантинні заходи на всій території України, Кабінет Міністрів України видав та підтвердив постанову про «Про встановлення карантину та

запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2». Тому знаходячись в таких важких для людства умовах досить велику та важливу роль відіграє саме психологічна стійкість людини. Спостерігається вона саме у прояві здібностей, умінь, навичок адаптивної реакції від тривалих навантажень, утриманні рівного спокійного настрою. Завдяки психологічній стійкості людина може своєчасно відреагувати на різного виду та складності труднощі, досить часті зміни шляхом оптимального зниження тривожності, страхів, напружень всіх сфер життєдіяльності [1].

Психологічна стійкість є багатогранною, має масштабний та фундаментальний зміст. Характер системи даної якості особистості є відкритим, має власні структурні та функціональні складові [2].

Поняття стійкості пояснюється саме комплексною системною характеристикою особистості, що виражена способом поєднання рівнів діяльності та життя індивіда. Виявляється у рівнях стресостійкості, психологічної стійкості, психологічної безпеки та психологічної культури.

Стресостійкість зароджується починаючи з дитячого віку у психічному, фізіологічному, когнітивному, емоційному та поведінковому аспекті. Під час цього періоду відбувається зародження та формування тілесного, фізичного та психологічного аспектів.

А от саме психологічна стійкість формується під час підліткового віку, під час якого окрім психологічного, фізіологічного, когнітивного, емоційного та поведінкового аспектів зароджується врівноважений та стійкий характер прообразу професійної діяльності.

Під час юнацького віку формується психологічна безпека та утворюється аспект стійкості під час спілкування та сприяння. Також згодом у молодості та подальшому житті формується психологічна культура під час якої формується стійкий характер творчої діяльності [3].

Спираючись на запропонований опис поняття «психологічна стійкість» можна пояснити як «підсистема психологічної безпеки».

Завдяки психологічній стійкості психологічний процес має змогу до перетворення, удосконалення, при цьому не порушує єдність розвитку і діяльності людини, а також сприяє накопиченню досвіду під час різного виду діяльності.

Також психологічна стійкість розглядається як новоутворення з боку особистості в дошкільному та юнацькому віці. Саме в ці періоди починають утворюватися та зміцнюються прояви стійкості під час діяльності, котрі можна довести феноменами саморегуляції та самостійності під час гри та навчання [4].

Видатні дослідники, науковці, а саме Н. Максимова, В. Шадріков, А. Прохорова, А. Петровський та інші розглядають поняття психологічної стійкості, як цілісної характеристики особистості, котра забезпечує її стійкість стосовно стресогенного та фрустрованного впливу труднощів. Психологічна стійкість вміщує в собі якості особистості та рівноважні психічні стани.

У дослідженнях К. Сельчінка та В. Слободчикова описується психологічна стійкість саме як характеристика особистості з боку психологічної безпеки, котра проявляється під час взаємодії між групами людей або окремими малими колами спілкування. А на думку Є. Фромма, К. Альбуханової-Сласької та В. Степіна психологічна стійкість та культура є складовими морального та духовного виховання [5].

Спираючись на дослідження Е. Крупніка розкривається поняття психологічної стійкості як динамічної рухливої рівноваги усіх особистісних структур, котрі свідчать про гнучкість та пластичність їхнього «психічного матеріалу» про здатність людини до саморегуляції а також самоорганізації власної поведінки [6].

Психологічна стійкість людини виступає інтегральним показником,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

котрий висвітлює продукти виховання та навчання, а також досвід, котрий набуває людина під час взаємодії з навколишнім середовищем. Головною характеристикою психологічної стійкості індивіда виступає спроможність зберегти власні позитивні характеристики під час важких життєвих обставин. Цими характеристиками для дітей та підлітків є прояв стійкої самооцінки, позитивного психоемоційного стану, самоконтролю поведінки а також дотримання моральних та етичних принципів поведінки під час складних ситуацій, результативності виховної та навчальної діяльності [7].

Психологічна стійкість – складна та невід’ємна якість особистості. Вона проявляється під час подолання життєвих ситуацій у здатності зберегти віру в себе, впевненість в собі а також у власних можливостях, тобто здатність до ефективної психологічної саморегуляції .

Науковцями доведено, що стійкість проявляється під час довготривалого, майже постійного збереження особистого високого рівня настрою. Можливість зберегти постійний рівень настрою та активність, виявити чуйність, чутливість стосовно різних аспектів життя, виявити різноманітні інтереси, уникнути спрощеності в цінностях, прагненні а також цілі є важливими складовими психологічної стійкості. Важливим аспектом психологічної стійкості є пропорційність позитивних та негативних почуттів, котрі зливаються в почуттєвому тоні. Тобто, рівність між почуттями любові, щастя, радості, задоволення та відчуттями смутку, втрати, болю, переживання. Без цих різновидів почуттів неможливе відчуття повноцінного життя, його змістовного наповнення.

Також можна сказати, що психологічна стійкість – якість індивіда, окремими аспектами котрої це урівноваженність, опірність та стійкість. Вони допомагають людині боротися з життєвими складнощами, несприятливим тиском обставин, а також дають можливість зберігати стан здоров’я та повну працездатність під час різноманітних випробувань. Також психологічна стійкість удосконалює розвиток дітей та підлітків, й направляє

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

до зміцнення їхніх соціальних та позитивних інтересів, підвищення їхньої життєвої активності. А от психологічна стійкість з боку дорослих має позитивний вплив на формування психологічної стійкості дітей та підлітків [8].

Отже, підводячи підсумки виконаного спостереження ми дійшли висновків, що:

- психологічна стійкість є моделлю взаємного зв'язку впливу навичок, умінь та здібностей людей утримувати не тільки емоціональні та когнітивні процеси, а ще й процеси взаємодіяльності в стані врівноваженості;
- дивлячись на дошкільний та підлітковий вік психологічна стійкість долає велику стадію утворення та формування, компоненти якої чітко не співвідносяться між собою, а інтенсивність має тенденцію саме до стрибкоподібних та різких змін;
- стосовно юнацького віку психологічна стійкість є єдиною якістю особистості, компоненти якої відбудовані з чіткістю у відношенні один з одним, при цьому показники її змінюються досить повільно, як продукт минулого життєвого досвіду.

Список використаних джерел:

1. Про встановлення карантину та запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 : постанова Кабінету Міністрів України від від 9 груд. 2020 р. № 1236. Київ. 2020. 30 с.

2. Анциферова Л. И. Личность в трудных жизненных условиях: переосмысление, преобразование ситуаций и психологическая защита. Москва: МДКА, 1994. С. 126-130.

3. Аршавский В. В., Роттенберг В. С. Поисковая активность и адаптация. Москва: КЛОМ, 1984. 245 с.

4. Василюк Ф. К. Психология переживания. Москва: ЕГМ, 1984. 364 с.

5. Василюк Ф. Е. Жизненный мир и кризис: типологический анализ критических ситуаций. Москва: ПМЛЮ, 1995. С. 90-101.

6. Васильева Ю. А. Особенности смысловой сферы личности при нарушениях социальной регуляции поведения. Москва: РАУН, 1997. С. 58—78.

7. Иванников В. А. Психологічні механізми вольової регуляції. Київ : ПНРА, 1991. 265 с.

8. Максименко С. Д., Зайчук В. О., Клименко В. В. Загальна психологія. Київ: Форум, 2000. 543 с.

МЕТОДИ ВИХОВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Наталія Бразговка
ВДПУ ім. Михайла Коцюбинського
м. Вінниця
Науковий керівник: Шикиринська О.В.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. *В даній статті проаналізовані деякі методи виховання громадянськості молодших школярів. Наведено приклади реалізації методів виховання громадянськості молодших школярів. Акцентовано на важливості високого рівня майстерності вчителя початкової школи у формуванні досліджуваної якості.*

Ключові слова: *методи, громадянськість, громадянське виховання, молодші школярі.*

Громадянськість – з одного боку, це важливий духовно-моральний чинник збереження суспільної стабільності, незалежності та безпеки держави, а з іншого – це особистісна якість. Громадянське виховання, відповідно – це розвиток громадянськості як інтегрованої якості людини, що дає їй можливість відчувати себе морально, соціально та юридично захищеною та дієздатною [2,71]. В даній статті розглянемо деякі методи виховання громадянськості молодших школярів.

Під методами громадянського виховання в даній публікації будемо розуміти способи взаємодії педагога та учнів з метою формування у останніх громадянськості, як особистісної якості [3].

Проаналізувавши педагогічний досвід Б.Бричка, Н.Волкової, М.Євтуха, Н.Мойсеюк, М.Скрипника, М.Ярмаченка ми дійшли висновку до того, що єдиної класифікації методів виховання не існує через неоднакові підходи до їхнього розгляду, пояснень і характеристик.

Розглянемо групи методів виховання молодших школярів за класифікацією Н.Мойсеюк [5,138]. Перша група – це методи усвідомлення громадянських цінностей суспільства. Особливістю цих методів є вербальність, через те що засобом їх реалізації виступає слово. Шляхом змістовного та емоційно забарвленого роз'яснення вчителя діти усвідомлюють сутність громадянських цінностей, виявляють емоційно-ціннісне ставлення до них, в результаті це все сприяє формуванню переконань, громадянської позиції особистості. Друга особливість цієї групи методів – усвідомлення та оцінка учнями власного життєвого досвіду, розуміння своїх дій та вчинків. До групи методів усвідомлення громадянських цінностей школярів можна віднести: бесіду, розповідь, диспут, переконання, навіювання та приклад.

Бесіду вважають одним із найважливіших методів громадянського виховання, яка організовується вчителем з метою поглиблення та перевірки уявлень молодших школярів стосовно окремих суспільно-політичних питань, прищеплення дітям любові до Батьківщини [4]. Через бесіду ми можемо впливати на почуття учнів, допомагати їм зрозуміти сутність суспільно-політичних подій, які відбуваються в державі. Проводячи бесіди громадянського спрямування ми формуємо почуття пошани до історичного минулого нашого народу, виховуємо громадянську свідомість, гідність та патріотизм. З метою формування громадянськості молодших школярів можна запропонувати вчителю такі теми бесід: «Символи і символіка

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

української держави», «Мій рідний край – земля моїх батьків», «Вітчизно моя, Україно!», «Праця обов'язок кожної людини» тощо.

Також ефективним методом виховання громадянськості є розповідь(за умови високого рівня педагогічної майстерності вчителя [6,36]), яка слугує засобом поповнення знань молодших школярів про громадянську відповідальність. Даний метод збагачує досвід учнів прикладом моральної поведінки інших людей, а також дозволяє застосовувати позитивний приклад у вихованні. У роботі з молодшими школярами можна запропонувати такі теми для розповідей: «Знайомство з минулим та сучасним нашої України», «Знайомство з символами незалежної суверенної держави».

У формуванні позитивного досвіду громадянської поведінки учня головну роль відіграє діяльність. У зв'язку з цим важливими у громадянському вихованні школярів є методи організації діяльності та формування досвіду громадянської поведінки. До даних методів ми можемо віднести наприклад, тренування та привчання.

Тренування – це метод за допомогою якого в учнів формуються необхідні якості особистості в наслідок багатократного повторення дій та вчинків. У початковій школі даний метод застосовується для вирішення різноманітних завдань громадянського виховання: розвитку патріотизму, громадянськості, громадянської відповідальності, працелюбства, милосердя, культури поведінки. Ефективним у формуванні громадянськості молодших школярів цей метод буде за умови надання вчителем самостійності учням у вирішенні питань життєдіяльності шкільного колективу. При цьому важливо спиратися на природну потребу молодших школярів у дорослості (Ш.Амонашвілі). Доцільним у роботі вчителя початкової школи буде використання досвіду педагога-новатора Ш.Амонашвілі щодо спільного з дітьми створення «Конституції класу» (правил поведінки в класі). За умови залучення всіх дітей до такого процесу, відкритого голосування за «закони»

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

(правила поведінки) підвищується імовірність дотримання ними цих правил у майбутньому.

На думку Н.Волкової, привчання – це метод, який забезпечує організацію цілеспрямованого і систематичного виконання учнями певних дій з метою перетворення їх на звичні форми громадянської поведінки. Методи привчання та тренування, на думку вченої взаємопов'язані, оскільки скеровані на засвоєння школярами соціального досвіду, розвитку у них системи вмінь і навичок [1,144]. Наприклад, не можна виховати в учня почуття сміливості лише через заучування цього поняття «сміливість». Необхідно використовувати систему вправ, які будуть спрямовані на подолання внутрішніх бар'єрів страху дитини в конкретних ситуаціях.

Наступна група методів – це методи стимулювання діяльності й поведінки [1; 5]. Дані методи покликані визначати, коригувати та заохочувати діяльність і поведінку учнів. Серед найефективніших виділяють: змагання, заохочення та осуд.

Змагання – це метод скеровування природної потреби дітей у суперництві та пріоритеті на виховання потрібних їм і суспільству якостей. Даний метод забезпечує випробування учнем своїх здібностей, відчуття товариської взаємодопомоги, сприяє розвитку громадянських якостей дітей, схиляє до наслідування загальноприйнятих норм поведінки [7]. Для прикладу можна взяти: конкурси («У світі немає кращої країни, ніж Україна», «Моє рідне місто чи село»); козацькі забави; вікторини («Моя Батьківщина» та інші).

Наступний метод – заохочення. Даний метод формує громадянську позитивну оцінку поведінки і діяльності дитини. Дія заохочення полягає у викликанні позитивних емоцій, а саме тому вона вселяє впевненість в учня, створює хороший настрій, збільшує відповідальність.

Ще один метод цієї групи – це осуд, який має попереджувати небажані вчинки та гальмувати їх, викликати почуття провини перед собою та іншими

людьми. Осуд має бути гуманним, таким, що не ображає людську гідність, ґрунтується на повазі вчителя до особистості дитини. Використання цього методу має викликати у дитини переживання, почуття провини, докори, сумління, прагнення змінити свою поведінку [8]. Варто зазначити, що цей метод буде ефективним за умови дружніх щирих стосунків між дитиною і вчителем.

Отже, ми розглянули лише деякі методи виховання та можливості їх використання у вихованні громадянськості молодших школярів. Ми вважаємо, що застосування цих та інших традиційних методів громадянського виховання, будуть корисні тим, хто розуміє, що виховання школярів – це складний та довгочасний процес.

Список використаних джерел:

1. Волкова Н.П. Педагогіка: Посібник для студ. вищ. навч. закл. К.: Видавничий центр «Академія», 2002 . 252 с.
2. Вишківська В.Б., Шикиринська О.В. Особливості підготовки майбутніх учителів до виховання патріотизму як необхідної якості сучасного громадянина. *The driving force of science and trends in its development: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the I International Scientific and Theoretical Conference* (Vol. 4), January 29, 2021. p. 69-72. Coventry, United Kingdom: European Scientific Platform. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/scientia/issue/view/29.01.2021/429>
3. Григорчук Т.В. Веселкове дитинство (Технології виховної роботи з молодшими школярами): Навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський: Абетка, 2001. 116 с.
4. Ігнатенко П.Р. Виховання громадянина: психолого-педагогічний і народознавчий аспект: [навч.-метод. посіб.]. К.: ВЗМН, 1997. 252 с.
5. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка: Навч. посіб., 2-е вид., 1999. 650 с.
6. Нежива О. Шикиринська О.В. Нове видання В.Сухомлинського «Серце віддаю дітям» педагогіка та текстологія. *Молода наука: Студентська*

наукова конференція. *Статті* / Мін-во освіти і науки України, Нац.пед.ун-т імені М.П.Драгоманова; відпов. за випуск проф. Л.П.Вовк, проф. О.С. Падалка; укл. доц. А.Ф.Шевченко, доц. О.В.Шикиринська. К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2017. С.35-38

7. Павелків Р.В. Розвиток моральної свідомості та самосвідомості у дитячому віці. Монографія. Рівне: Волинські обереги, 2004. 248 с.

8. Павленко І.Г. Реалізація методів громадянського виховання у початковій школі. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка* № 1 (306), 2017. С.138 – 144.

ОБДАРОВАНІ ДІТИ, РОБОТА З ОСОБЛИВИМИ УЧНЯМИ

Вікторія Бугайчук
КЗ ВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради
м. Луцьк
Науковий керівник: Борбич Н. В.,
кандидат педагогічних наук

Анотація. У статті розкрито поняття «обдаровані діти», висвітлено їх види та ознаки, проаналізоване питання як і кому навчати обдарованих дітей.

Ключові слова: обдаровані діти, навчання, види, ознаки, розвиток.

Потреба суспільства у творчих, діяльних і обдарованих, інтелектуально розвинених громадянах, викликали необхідність появи концепцій нових шкіл. Загальна розумова обдарованість викликає найбільший і цілком зрозумілий інтерес у нашій країні. Відомо, що обдаровані діти складають важливий потенціал інтелектуального піднесення будь-якої нації.

Обдарована дитина – це дитина, яка відрізняється яскравими, іноді видатними досягненнями у тому чи іншому виді діяльності.

Нині більшість психологів визнає, що рівень і характер розвитку обдарованості – це завжди результат складної взаємодії спадковості і

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

соціокультурного середовища, опосередковано їх діяльністю дитини. До того ж особливе значення мають сім'я і школа [4].

На думку О. Савченко, обдарованість – це сукупність задатків особистості як передумова розвитку її здібностей до певних видів діяльності [2, 5].

Розрізняють такі види обдарованості залежно від виду діяльності:

- соціальну – лідерську;
- художньо-музичну, образотворчу, сценічну;
- психомоторну – спортивні здібності;
- інтелектуальну – здатність аналізувати, мислити;
- академічну – надзвичайна здатність до навчання, стають чудовими спеціалістами;
- творчу – нестандартне бачення світу й нешаблонне мислення.

У Державній національній програмі «Освіта (Україна XXI століття)» серед пріоритетних напрямів реформування шкільної освіти визначено: «... своєчасне виявлення ранньої обдарованості, забезпечення умов для розвитку талановитих дітей», а також «... удосконалення навчально-виховного процесу в шкільних закладах з урахуванням особистих якостей, стану здоров'я, природних задатків дитини» [3].

Проблема виявлення обдарованості привертає увагу багатьох дослідників, педагогів і психологів. Вони вважають, що причиною цього є не знання ознак обдарованості дитини.

До ознак обдарованості відносять:

1. Підвищену активність.
2. Стійкий інтерес до читання
3. Високу пізнавальну активність.
4. Формування нових ідей.
5. Швидке розуміння суті інформації, підхоплення ідеї та розвиток її.
6. Гарну пам'ять, особистий світогляд.

7. Здібність до аналізу ситуації.
8. Здібність до виявлення закономірностей.
9. Висока швидкість навчання.
10. Здатність до самонавчання.
11. Неприйняття типових відповідей та завдань.
12. Висока вимогливість до результатів власної праці.
13. Швидке реагування на події, які відбуваються [5].

Одним із найбільш спірних питань стосовно обдарованих дітей є чистота дитячої обдарованості. Існує два напрямки думок :

- 1 – «Усі діти обдаровані»,
- 2-гий – «Обдаровані діти зустрічаються вкрай рідко».

Прихильники першого вважають, що до рівня обдарованого можна розвинути практично будь-яку здорову дитину за умови створення сприятливих умов. Для других обдарованість – це унікальне явище. У такому разі основну увагу зосереджують на пошук обдарованих дітей.

Дитина може виявити особливу успішність у досить широкому спектрі діяльностей: різні гуртки, секції, студії. Але часто цей спектр є стихійним. Тому, якщо говорити за обдаровану дитину, то потрібно звертати увагу не лише на її шкільні або позашкільні справи але й на ініціативні ідеї неї самої. Батькам, вчителям та психологам також потрібно звернути увагу на те, що обдаровані діти далеко не завжди прагнуть демонструвати свої досягнення.

Надзвичайно важливим питання є: як і кому навчати обдарованих дітей. Коли дитина вступає до школи, важливим завданням є не лише визначення рівня її готовності до школи, але також рівень її творчих можливостей, індивідуальні особливості. Важливим принципом є психологічна підготовка вчителів початкових класів до навчальної та виховної роботи з обдарованими дітьми [2, 42].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Для навчання слід розробити спеціальні навчальні матеріали для розвитку обдарованої дитини в початковій школі. Спільно з батьками вчитель повинен підтримувати обдаровану дитину в реалізації її таланту.

Уроки, які розвивають творчість потрібно проводити для всіх дітей, але обдарованим дітям вони просто необхідні тому, що творча діяльність є їх природною потребою.

Слід звернути увагу на те, що в процесі навчання обдарованих дітей до педагогів і психологів висуваються особливі вимоги. Вони повинні бути доброзичливими і чуйними, розумітися на особливостях психології обдарованих дітей, відчувати їхні потреби, інтереси. Надзвичайно важливо, щоб вчитель та психолог були готові до роботи з особливими дітьми, мали високий рівень інтелектуального розвитку, виявляли жвавість, активність, мали почуття гумору та були творчими людьми [1].

Найефективніший стиль роботи педагога з обдарованими дітьми – спільна творчість з учнями. Учитель повинен не просто передати їм певні знання, а допомогти учням зробити самостійні висновки.

Завдання вчителя: навчити дитину творчості, самостійно виховувати в неї наполегливість, творчу сміливість у постановці проблем і пошуку їх розв'язань.

Видатний психолог С. Рубінштейн казав : «Загальна обдарованість є не тільки передумовою, але і результатом різностороннього розвитку особистості». Завдання педагогів і психологів у роботі з обдарованими дітьми – не пасивне спостереження за їх зростанням, а створення умов для формування мотиваційної діяльності та системи цінностей, що створюють основу становлення особистості [2, 44].

Потрібно не забувати, турбота про розвиток обдарованих дітей сьогодні – це турбота про розвиток науки, культури, соціальний розвиток суспільства в майбутньому. Пам'ятаймо, що талановиті діти приносять значний внесок у розквіт і процвітання держави.

Список використаних джерел:

1. Важливі характеристики обдарованих дітей. *Навчальні матеріали:* веб-сайт. URL: <https://childdevelop.com.ua/articles/psychology/1140/>
2. Володарська М.О. Робота з обдарованими дітьми: навч.-метод. посібник. Харків: Вид-во «Основа», 2010. 190 с.
3. Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття») URL: <http://shkola.ostriv.in.ua/publication/code-97425C75B8CC>
4. Психологічні особливості та аспекти поведінки обдарованих дітей. *Навчальні матеріали:* веб-сайт. URL: <http://www.pl.kpi.ua/психологічні-особливості-та-аспекти/>
5. Типи обдарованості: види здібностей. *Навчальні матеріали:* веб-сайт. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/psychology/29174/>

ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ПЕДАГОГІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Катерина Варавва
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ
Науковий керівник: Пономаренко Т.О.,
доктор педагогічних наук, професор

Анотація. У статті визначено актуальність проблеми формування управлінської компетентності педагогів закладів дошкільної освіти. Уточнено сутність основного поняття дослідження «управлінська компетентність педагогів закладів дошкільної освіти». Окреслено наукову базу щодо можливості дослідження означеної проблеми. Розроблено модель формування, вдосконалення досліджуваної компетентності в умовах діяльності методичної служби закладу дошкільної освіти.

Ключові слова: педагоги, заклад дошкільної освіти, управлінська компетентність, освітній процес, модель.

Вступ. Значні соціальні, економічні, світоглядні зміни, що відбуваються в Україні, зумовили виникнення нагальної потреби у фахівцях дошкільної освіти, спроможних до самостійної управлінської діяльності, прийняття ефективних управлінських рішень та розв'язання різноманітних управлінських завдань у швидко змінюваних умовах сучасного соціуму,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

сучасної освіти дітей дошкільного віку. Тож формування управлінської компетентності в майбутніх і чинних педагогів у галузі дошкільної освіти є однією з першочергових потреб її реформування.

При цьому слід враховувати, що управлінська компетентність, як важлива професійна якість, необхідна не тільки директорам закладів дошкільної освіти, які здійснюють управління всіма видами його діяльності (адміністративно-господарською, освітньою, методичною, інноваційною тощо), а й вихователям-методистам, вихователям дітей різних вікових груп, які реалізують теорію педагогічного менеджменту в практиці управління найголовнішою, найважливішою діяльністю закладів дошкільної освіти – освітою дітей дошкільного віку.

Водночас, на підставі аналізу сучасного стану дошкільної освіти можна зробити невтішні висновки стосовно дефіциту в багатьох педагогів (це стосується й логопедів, практичних психологів, інструкторів з фізичного виховання, музичних керівників тощо) «... управлінських знань, досвіду компетентної управлінської діяльності, особистісної готовності до управлінської діяльності на засадах партнерства, довіри в педагогічному колективі, ефективного прийняття рішень» (Т. Пономаренко) [6, 5]. Багато таких фахівців отримували педагогічну освіту ще за радянських часів, а відтак мають дещо застарілі підходи до здійснення освітнього процесу.

Отже, рівень професійної управлінської компетентності чинних педагогів у галузі дошкільної освіти нерідко залишається недостатнім, а проблема формування, вдосконалення управлінської компетентності чинних педагогів закладів дошкільної освіти, на жаль, не втрачає певної гостроти й актуальності.

Результати аналізу наукових джерел дозволяють констатувати глибокий інтерес до проблеми підготовки фахівців у галузі дошкільної освіти (Л. Артемова, Г. Беленька, О. Богініч, А. Богуш, Г. Грама, К. Крутій, Т. Поніманська, Т. Пономаренко, Т. Танько); зокрема, підготовки студентів

до педагогічного менеджменту в дошкільній освіті (Г. Закорченна, Т. Пономаренко). В ряді досліджень (В. Арешонков, А. Кузьмінський, О. Мудра, В. Руссол, Т. Сорочан, А. Яцинік) вивчаються різні аспекти підготовки кадрів на етапі післядипломної педагогічної освіти. Проблеми підвищення управлінської кваліфікації фахівців закладів освіти в системі післядипломної освіти досліджують В. Базелюк, Н. Василенко, В. Мельник, М. Смирнова.

Отже, результати аналізу теорії й практики формування управлінської компетентності педагогів у галузі дошкільної освіти дають змогу констатувати наявність наукової бази щодо можливості вирішення досліджуваної проблеми.

Мета статті полягає у висвітленні особливостей формування управлінської компетентності в педагогів закладів дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. Управлінська компетентність, як складова частина професійної компетентності, визначається як сукупність знань, умінь і здатності виконувати управлінські функції (В. Бондар) [3, 23].

Управлінська компетентність, за визначенням В. Андрущенка [2, 11] – це знання про організаційну структуру навчального закладу, вміння користуватися нормативно-правовими актами, що регулюють його діяльність, формувати стратегічні плани й концепції та оперативно приймати рішення тощо.

В. Крижко висловлює думку, що специфіка професійної спрямованості педагога визначає його роль як керівника та організатора діяльності здобувачів освіти. Педагог у своїй професійній діяльності вдосконалює, адаптує методи й прийоми навчання, виховання й розвитку дітей. Науковець наголошує, що постійна самоосвіта педагогів та володіння ними результатами сучасних досліджень педагогічної науки є обов'язковою умовою для вирішення проблем організації освітнього процесу [5, 49].

Л. Карамушка, вивчаючи психологічні особливості управлінського

процесу в освітніх організаціях, проаналізувала психологічні характеристики керівників і працівників закладів освіти, які мають вплив на ефективність управління, визначила психологічні фактори впливу та умови їх взаємодії. Акцентувала увагу на визначенні управлінських умінь у відповідності до основних складових управління (діагностико-прогностичні; організаційно-регулятивні; контрольні-корегуючі тощо) [4, 36].

Л. Алексєєнко-Лемовська [1, 82] визначає управлінську компетентність вихователя закладу дошкільної освіти як багаторівневу характеристику особистості та діяльності педагога. Дослідниця виділила основні компоненти управлінської компетентності: когнітивний, що включає систему знань про управління, педагогічне експериментування, засоби та форми професійного самовдосконалення, узагальнення та трансляцію досвіду; операційно-технологічний, що полягає в умінні здійснювати педагогічний аналіз ресурсів, проектувати цілі, планувати, організовувати, проводити та аналізувати освітній процес; позиційно-ціннісний, який дослідниця визначає як усвідомлення фахівцем значення управління й реалізації управлінської діяльності в галузі дошкільної освіти.

Основою на вищезначеному, сутність основного поняття дослідження «управлінська компетентність педагогів закладів дошкільної освіти», ми визначили як цілісну інтегративну, досить складну за змістом якість особистості, що являє собою сукупність компонентів: ціннісно-мотиваційного (ціннісних орієнтацій та мотивів управлінської діяльності); когнітивно-діяльнісного (управлінських знань, умінь, навичок) та особистісного (особистісно-професійних якостей керівника, що зумовлюють характер його стосунків, особливості стилю управління).

На засадах результатів аналізу наукових джерел з проблеми формування управлінської компетентності фахівців у галузі освіти нами розроблено модель формування, вдосконалення досліджуваної компетентності в умовах діяльності методичної служби закладів дошкільної

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

освіти в сукупності таких етапів: вивчення й аналіз наукових джерел з проблеми дослідження; визначення сутності основного поняття дослідження «управлінська компетентність педагогів закладів дошкільної освіти» в сукупності його компонентів; розробка моделі ідеальної управлінської компетентності педагогів у галузі дошкільної освіти; вивчення сучасного стану управлінської компетентності чинних педагогів закладу дошкільної освіти; розробка науково-методичного супроводу формування досліджуваної компетентності із застосуванням як традиційних (методичних нарад, об'єднань, семінарів-практикумів, конкурсів педагогічної майстерності, індивідуальних методичних консультацій тощо), так і нетрадиційних (дискусій, методичних мостів, «мозкового штурму», ділових ігор, засідань «круглого столу», кейсів, «прес-конференцій» із залученням спеціалістів з проблеми, яка вивчається, тренінгів тощо) форм і методів освітньої діяльності; формування досліджуваної компетентності в умовах діяльності методичної служби закладів дошкільної освіти; за узагальненими наслідками експериментальної роботи підготовка науково-методичних рекомендацій тощо.

Висновки. Перспективи подальших досліджень. Визначено актуальність досліджуваної проблеми. Уточнено сутність основного поняття дослідження «управлінська компетентність педагогів закладів дошкільної освіти». Розроблено модель формування, вдосконалення досліджуваної компетентності в умовах діяльності методичної служби закладу дошкільної освіти. Перспективу науково-методичних розвідок убачаємо в реалізації розробленої моделі формування досліджуваної компетентності.

Список використаних джерел:

1. Алексеєнко-Лемовська Л. В. Розвиток управлінської компетентності вихователів дошкільних навчальних закладів в умовах сучасної освіти. Збірник наукових праць. *Педагогічні науки*. Херсон: ХДУ, 2017. Випуск LXXV. Том 2. С. 80–83.

2. Андрущенко В. П. Система управлінських компетенцій викладача: світоглядний фундамент дослідження. *Управлінські компетенції викладача вищої школи: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції* (14-15 березня 2013 р.). К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. С. 10–13.

3. Бондар В. І. Конкурентоздатність педагога як складова його професійної компетентності. *Початкова школа*. 2008. №7. С. 22–23.

4. Карамушка Л. М. Психологія управління: навч. посіб. К.: Міленіум, 2003. 344 с.

5. Крижко В. В. Теорія та практика менеджменту в освіті: навч. посібник. Вид. 2-ге допрацьоване. К.: Освіта України, 2005. 256 с.

6. Пономаренко Т. О. Теорія і методика формування управлінської культури керівників дошкільної освіти : монографія. Суми : Вінниченко М. Д., 2017. 440 с.

ВПЛИВ РІВНЯ РОЗВИТКУ УВАГИ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА НА УСПІШНІСТЬ ТА ПРОДУКТИВНІСТЬ В НАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Вікторія Верещак
НПУ імені М.П. Драгоманова
м.Київ

Науковий керівник: Євченко І. М.
кандидат психологічних наук, доцент

Увага – це базова психічна функція, яка є необхідною умовою протікання майже всіх психічних процесів, а саме, пам'яті, сприймання, уяви, мислення. За видом увага може бути довільною, мимовільною та післядовільною, а до її властивостей відносять стійкість, концентрацію, розподіл, обсяг та переключення. П. Гальперін вважав, що увага як одна з найважливіших розумових дій, необхідна при вивченні будь-якого матеріалу, а її відсутність негативно впливає на формування навичок самостійної роботи та перешкоджає отриманню міцних знань та вмінь [1].

Зі вступом до школи, провідною діяльністю молодшого школяра стає

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

навчання, що вимагає організованості, дисципліни, вольових зусиль дитини задля якісного сприйняття, розуміння і засвоєння навчального матеріалу. Саме формування цих якостей є метою розвитку уваги учнів початкової школи. Бути уважним – значить бути зосередженим і спрямованим відносно до певного об'єкта чи виду діяльності, вміти контролювати й перевіряти її результати. Бути успішним – значить не тільки володіти знаннями, а ще й вміти оперувати ними, виділяти головне від другорядного.

Завдяки пізнавальним психічним процесам дитина одержує знання про навколишній світ та про себе, засвоює нову інформацію, запам'ятовує, розв'язує певні завдання. В учнів увага розвивається в процесі їх навчально-трудої діяльності, під впливом виховання й значною мірою зумовлюється змістом навчального матеріалу, наявністю навчального інтересу, правильним педагогічним керівництвом процесом навчання, умінням вчителя володіти увагою дітей.

В цьому віці відбувається швидкий розвиток довільної уваги. У навчальній роботі далеко не все викликає безпосередній інтерес. Учневі раз у раз доводиться докладати зусилля, щоб не відволікатися від роботи. До цього спонукають вимоги вчителя й ті завдання, які перед ним ставляться. Разом з тим і сам учень бачить, що розсіяна робота призводить до небажаних результатів, і тому змушує себе бути уважним, щоб отримати хороший бал та схвалення оточуючих. Це і є зовнішнім мотивом до навчання. Добре розвинені властивості уваги й її організованість є факторами, які безпосередньо визначають успішність та продуктивність навчання в молодшому шкільному віці.

Продуктивне навчання – це процес, в ході якого відбувається організація особистісної та соціальної діяльності учнів, що забезпечує пошуковий, творчий, перетворювальний характер навчального пізнання. Продуктивність, як і успішність, залежить від мотивації, розвитку самоконтролю, формування самооцінки, рівня сформованості пізнавальних процесів мислення, пам'яті та

уваги.

Дослідження М. Безруких та С. Єфімової довели, що переважна кількість неуспішних в навчанні учнів відрізняється низькими показниками за розподілом, переключенням і стійкістю уваги[2]. В той же час вдалося встановити, що ступінь взаємозв'язку властивостей уваги у добре встигаючих учнів досить висока. Експертні оцінки уваги, пам'яті, здібностей й особливостей поведінки на уроках показують, що уважним дітям властиві більш високі значення всіх психологічних характеристик: у них краще пам'ять, вище здібності, вони більш дисципліновані на уроках.

Учень може успішно навчатися тільки за допомогою зосередженості, або концентрації уваги. Уважно слухаючи пояснення вчителя на уроці, він легше сприймає, розуміє та запам'ятовує його зміст і тим самим полегшує собі виконання домашніх завдань. Акуратність, точність, безпомилковість виконання письмових робіт учнями можливі лише при стійкій увазі.

Однак, вчителі та батьки з кожним роком все дедалі більше скаржаться на неуважність школярів, яка проявляється в помилках в контрольних, письмових роботах, при обчисленні, читанні і т.д.

До переліку факторів відволікання, окрім зовнішніх подразників, додаються індивідуально-психологічні особливості особистості школяра і симптоми дефіциту уваги з гіперактивністю (СДУГ). СДУГ – це порушення пізнавальних процесів (уваги), пов'язаних з проявом хронічного розладу мозкових функцій, що виявляються в поведінці, відносинах і соціальному середовищі. Це захворювання потребує лікування, а діти, що його мають – специфічного підходу до організації навчання та виховання [3].

Отже, проаналізувавши дослідження різних вчених, можна встановити, що рівень розвитку уваги прямо впливає на навчальну успішність та продуктивність молодшого школяра. Цей взаємозв'язок існує у двох напрямках, адже в ході навчальної діяльності дитина здобуває навички бути зосередженою та сконцентрованою. Для покращення всіх властивостей уваги

необхідне використання розвиваючих вправ, організація уваги дитини за допомогою словесних вказівок та грамотна побудова уроку.

Список використаної літератури:

1. Гальперин П. Я. Психология как объективная наука. М.: Издательство Институт практической психологии. Воронеж: НПО Модек, 1998. 480 с.
2. Безруких М.М., Ефимова С.П. Знаете ли вы своего ученика? Пособие для студентов пединститутов, педучилищ и колледжей и родителей. 2-е изд. М.: Издательский центр «Академия», 1997. 231 с.
3. Заваденко Н. Н. Гиперактивность и дефицитвнимания в детском возрасте. М.: Издательский центр «Академия», 2005. 256 с.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: СУЧАСНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ

Тетяна Вернигора
Балаклійський педагогічний фаховий коледж
КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради
Науковий керівник: Бовдуй С.П.,
методист, викладач-методист

Анотація. У статті приділена увага поняттю «сучасне освітнє середовище» дошкільного навчального закладу. Викладено розуміння принципів та підходів до його проектування. Розглянуто основні підходи до організації освітнього середовища та застосування сучасних методів і технологій організації освітнього процесу шляхом залучення освітнього середовища.

Ключові слова: дошкільний навчальний заклад, сучасне освітнє середовище, інноваційні технології й методи.

Реформування освіти в контексті її відповідності сучасним потребам стало відповіддю на входження України в освітній простір – європейський і світовий. Ідеологічні засади освітньої реформи викладені в концепції «Нова українська школа».

Цим документом передбачається, що випускником нової школи буде цілісна особистість, здатна до критичного мислення; патріот з активною

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

позицією, який діє згідно з морально-етичними принципами і здатний приймати відповідальні рішення; інноватор, здатний змінювати навколишній світ, розвивати економіку, конкурувати на ринку праці, вчитися впродовж життя [4].

Складовою системи освіти України є дошкільна освіта як перша освітня ланка, як найважливіша сфера реалізації прав людини, забезпечення рівних можливостей в отриманні якісної освіти.

Дошкільний вік – один із найбільш відповідальних і важливих періодів у житті підростаючого покоління. Дошкільна освіта є тією ланкою, від якої залежить рівень освіченості і вихованості майбутнього покоління. Адже знання та вміння, набуті в дитинстві, – це своєрідне коріння, і чим воно міцніше, тим впевненіше почуватиметься людина в житті.

Теперішній час висуває нові вимоги щодо цілей, завдань, структури та змісту дошкільної освіти. На якість дошкільної освіти впливають різні фактори, серед яких і освітнє середовище навчального закладу.

Існує чимало наукових досліджень щодо визначення сутності поняття «освітнє середовище». Як система створення умов і засобів організації навчання, розвитку, виховання дітей дошкільного віку освітнє середовище розглядається у площині створення оптимальних умов для саморозвитку дитини, для особистісно зорієнтованої взаємодії дитини і педагога. Освітнє середовище розглядається як засіб для пізнавального розвитку дитини дошкільного віку через спеціально обладнане середовище, його вплив на гендерний розвиток дітей та на формування у них естетичного сприйняття та художньо-творчих здібностей тощо.

Софія Русова, видатна педагогиня, фундаторка системи дошкільної освіти в Україні, наголошувала на проблемі прямого та опосередкованого впливу освітнього середовища на розвиток і становлення особистості, а саме: «...наука про виховання вимагає, щоб утворена була навкруги така

атмосфера, в якій могли б вільно розвиватися усі здібності дитини, усі її добрі почуття й нахили» [7].

Середовищний підхід до виховання дітей дошкільного віку зумовлює створення «світу дитинства» у виховному просторі, що сприяє інтеграції традиційної системи виховання з системою, максимально наближеною до середовища життєдіяльності дитини. Цікавим є дослідження М. Урбанської, яка, розглядаючи освітнє середовище як фактор формування готовності дитини до навчання в умовах дошкільної освіти, визначає освітнє середовище дошкільного навчального закладу як сукупність спеціально створених матеріальних і духовних умов у відкритій педагогічній системі, в якій за рахунок активної взаємодії педагога і дошкільника на основі принципів синергетики виникає нелінійний резонансний ефект посилення малих педагогічних впливів, що сприяє узгодженню темпів і рівнів розвитку, становленню творчої особистості, а також виникненню якісно нового рівня дошкільної освіти [8].

Особлива роль у створенні освітнього середовища належить його проєктуванню. Адже проєктування є засобом взаємозв'язку діагностичної, проєктно-нормативної, прогностичної, організаційно-координаційної, коректувальної, аналітико-інформаційної, педагогічної діяльності. Проєктування освітнього середовища базується на таких принципах:

- розвиток дошкільника в контексті особистісного підходу, провідних видів діяльності, творчого розвитку дитини як суб'єкта своєї життєдіяльності;
- культуровідповідності та діалогічності;
- поступовості (від моносередовища до середовища відкритого типу);
- інтеграції різних видів діяльності дитини (спілкування, пізнання, перетворення тощо);
- взаємодії соціокультурного досвіду, професійного, особистісного досвіду педагога й особистісного досвіду дитини;

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- творчої співпраці усіх суб'єктів освітнього процесу.

Проектування освітнього середовища дошкільного навчального закладу стосується вихованості і навченості дітей, професійної компетентності і майстерності педагога, процесів педагогічної діяльності, творчої, трудової, професійної діяльності.

Основними функціями управління проектуванням освітнього середовища можна вважати наступні:

- інформативну;
- мотиваційну;
- розвивальну;
- координаційну.

Сучасний освітній процес неможливий без інноваційного оновлення, залучення нових технологій, апробації й адаптації до сучасних вимог нового змісту. Освітнє середовище дошкільного навчального закладу лише тоді виконуватиме свої функції, коли забезпечуватиме розвиток дітей, охорону та збереження їхнього здоров'я, створюватиме необхідні умови у випадку інклюзивної освіти, здійснюватиме корекцію індивідуальних недоліків розвитку, враховуватиме особливості розвитку та саморозвитку кожної маленької особистості. Освітнє середовище виконуватиме виховну функцію, якщо буде взаємодія дитини і педагога, у процесі якої відбуватиметься засвоєння соціокультурного досвіду та здійснюватиметься індивідуальний педагогічний супровід, заснований на принципах партиципації.

Педагогічна керованість освітнього середовища здійснюється через реалізацію

- Базового компоненту дошкільної освіти;
- урахування запитів батьків дитини;
- варіативність програм, форм і методів дошкільної освіти;
- усвідомленість учасниками освітнього процесу унікальності дитини, відкритість по відношенню до неї.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Освітнє середовище дошкільного навчального закладу можна розглядати у трьох площинах: особистісній, організаційній, предметно-просторовій.

Особистісна площина передбачає ефективну взаємодію суб'єктів освітнього процесу. Організаційна площина спрямована на збереження здоров'я дітей, забезпечує реалізацію педагогічних умов у формуванні життєвої компетентності дітей дошкільного віку.

Предметно-просторова площина стимулює активність дітей щодо закріплення і застосування отриманих ними знань, умінь і навичок.

Дошкільна освіта, як зазначено у Базовому компоненті дошкільної освіти, «має гнучко реагувати на всі сучасні соціокультурні запити, збагачувати знання дитини необхідною якісною інформацією, допомагати їй реалізувати свій природний потенціал, орієнтуватися на загальнолюдські й національні цінності» [2].

Відповідно до цього, модернізації підлягають усі складові освітнього середовища сучасного дошкільного освітнього закладу.

Процес модернізації освітнього середовища має базуватися на таких принципах:

- індивідуалізації (врахування вікових та індивідуальних особливостей дитини, її інтересів, потреб);
- суб'єкт-суб'єктної взаємодії (діти мають право на власну позицію, а дорослим необхідно враховувати це, сприяти досягненню дитячих цілей);
- універсальності (створення оптимально насиченого цілісного, багатофункціонального простору);
- відкритості (реалізація права дитини на вибір гри, видів діяльності);
- особистісна площина як форма взаємодії суб'єктів освітнього процесу включає урахування потреб кожної сторони (створення довірливої, доброзичливої, психологічно – комфортної атмосфери в закладі, реалізацією

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

педагогом функції фасилітатора, консультанта, коуча, а батьками – забезпечення підтримки освітнього процесу).

Організаційна площина освітнього простору – санітарно-гігієнічні, естетичні умови, що забезпечують життєві потреби дітей, охорону здоров'я (сприяють набуттю дітьми різних видів компетенцій, зазначених у Базовому компоненті дошкільної освіти).

Щоби сучасна дитина змогла послідовно і доказово мислити, міркувати, проявляти розумову діяльність, активність, організаційна площина повинна мати інформаційно-ресурсне наповнення. Саме воно допоможе вирішенню дітьми різнопланових освітніх завдань, проблемно-навчальних ситуацій та впровадженню педагогічних й інформаційно-комунікаційних технологій.

У сучасному освітньому процесі активно застосовуються такі технології та методики:

- ЛЕГО – технології з використанням конструкторів LEGO Education (вони забезпечують інтелектуальний, фізичний, емоційно-ціннісний та креативний розвиток дошкільників; сприяють їхньому моральному вихованню);

- технологія «едьютейнмент», запропонована Катериною Крутій (поєднує в собі розважальні прийоми, методи активного й інтерактивного навчання, мотивацію до пізнання та взаємодії);

- методика формування здоров'язберезувальної компетентності (автор Т. Андрющенко);

- лепбук (сприяє розвитку уваги, пам'яті, творчої уяви, виробленню вміння порівнювати, виділяти характерні властивості предметів, узагальнювати їх за певними ознаками, отримувати задоволення від знайденого рішення) .

Впровадження зазначених технологій і методик сприятиме розкриттю особистісного потенціалу дошкільника в процесі навчання, виховання і

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

розвитку, набуттю дитиною необхідних освітніх компетенцій, формуванню у них психологічної готовності до навчання у школі.

Предметно-просторова площина освітнього середовища – це матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу, професіоналізм педагогів, партнерські стосунки дорослих та дітей; це відкрита, варіативна, креативна, безпечна, технологічна і культурно-спрямована складова освітнього середовища.

Потрібно «раціонально комплектувати та гнучко розподіляти середовище на осередки (локації), пам'ятаючи, що різні види роботи вимагають постійної зміни локації: дітям потрібно працювати в парах, групах по 3-6 осіб. Тому модульні меблі мають бути достатньо легкими для пересування. Відкриті полиці з доступними матеріалами, дошки або фліпчарти – це важливі атрибути середовища. Доцільно впроваджувати в роботу закладів дошкільної освіти технології формування у дошкільників соціально-доцільної поведінки, у межах міжнародного суспільного руху – освіта для сталого розвитку» [3].

До моделювання предметно-просторової площини освітнього середовища доцільно долучати дітей. Вихователю важливо стимулювати пізнавальну активність, підтримувати інтерес дітей, забезпечувати матеріалами для експериментування, іграми, іграшками.

Впровадження в практику роботи дошкільних навчальних закладів міжнародної технології «стіни, які говорять», допомагає дітям планувати свою діяльність у часі, використовувати інформаційний ресурс [8].

Організована таким чином діяльність дошкільників сприятиме формуванню в них розуміння образу, результату, усвідомлення мети та вміння формулювати цілі, свідомо вибирати способи їх досягнення. Лише у різних видах активності дитина зможе переходити з репродуктивного рівня на творчий.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Реалізація в освітньому середовищі дошкільного навчального закладу педагогіки партнерства, забезпечення дітям можливості вільно вибирати вид діяльності, впровадження інноваційних педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій сприятиме максимальному розкриттю особистісного потенціалу кожної дитини, підвищенню якості дошкільної освіти.

Зазначене проєктує єдність, наступність між дошкільною та початковою ланками освіти у вихованні майбутнього випускника нової української школи: цілісної особистості, патріота, інноватора.

Список використаних джерел

1. Андрущенко Т. Пріоритетні аспекти модернізації освітнього середовища освітнього навчального закладу: *Зб. наук. праць*: Випуск 2. 2017.
2. Базовий компонент дошкільної освіти. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2012. Спецвипуск. С. 1-29.
3. Інструктивно-методичні рекомендації «Щодо організації діяльності закладів освіти, що забезпечують здобуття дошкільної освіти у 2019/2020 навчальному році». (Додаток до листа МОН України від 02.07.2019 1/9-419). *Дошкільне виховання*. 2019.
4. Концепція Нової української школи. URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepczyia.html> (дата звернення 03.03.2021 р.)
5. Крутій К. Едьютейнмент: навчання як розвага. *Дошкільне виховання*. 2017. №1. С. 2-6.
6. Крутій К. Освітній простір дошкільного навчального закладу: монографія: у 2 ч. К.: Освіта, 2009. ч.1. 302 с.
7. Проскура О.В., Русова С. Вибрані педагогічні твори. Київ: Освіта, 1996. 304 с.

8. Урбанская М.В. Образовательная сфера как фактор формирования готовности ребенка к обучению в условиях дошкольного образования: диссертация канд. пед. наук: 13.00.01. Санкт-Петербург, 2010. 211 с.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Ірина Відоцька
НПУ імені М.П. Драгоманова
м.Київ
науковий керівник: Чайченко В.Ф.
кандидат пед.наук, доцент

Анотація. У статті розкрито особливості здійснення вчителями нової української школи формувального оцінювання в умовах дистанційного навчання.

Ключові слова: формувальне оцінювання, дистанційне навчання, засоби інформаційно-комп'ютерних технологій (ІКТ).

Аналіз сучасних поглядів науковців на оцінювання навчальних досягнень учнів Нової української школи свідчить про зміни у контексті акцентування особистісно-орієнтованого навчання, а саме визнання так званої формувальної функції оцінювання, яка в науково-педагогічній літературі трактується як *формувальне оцінювання*.

Державним стандартом початкової освіти рекомендується надавати процесу оцінювання формувального характеру: «*Формувальне оцінювання є інтерактивним оцінюванням прогресу учнів, що дає змогу вчителю визначати потреби учнів та відповідним чином адаптувати процес навчання. Використання формувального оцінювання дозволить відстежувати особистісний розвиток дитини та хід опановування навчального досвіду як основи компетентності, вибудовувати індивідуальну траєкторію особистості*» [1].

Формувальне оцінювання, на відміну від традиційного, здійснюється у тісному зв'язку з тим, як реально відбувається процес навчання. Підходи до порівняння традиційного та формувального оцінювання подано в таблиці 1.

Таблиця 1

Традиційне оцінювання	Формувальне оцінювання
<ul style="list-style-type: none"> • Оцінювання знань з предмета 	<ul style="list-style-type: none"> • Оцінювання результатів проектної діяльності
<ul style="list-style-type: none"> • Оцінювання кінцевого результату 	<ul style="list-style-type: none"> • Оцінювання самостійності, співробітництва, процесу навчання
<ul style="list-style-type: none"> • Оцінювання вчителем 	<ul style="list-style-type: none"> • Оцінювання учнями, самооцінювання
<ul style="list-style-type: none"> • Отримання звіту про результати навчання учнів, їх ранжування 	<ul style="list-style-type: none"> • Отримання більш повної картини навчання кожного учня зокрема, його поступу у досягненні цілей

У Концепції Нової української школи формувальне оцінювання вважають оцінюванням для поліпшення навчання: «Формувальне оцінювання створює можливість учителю відслідковувати процес просування учня до навчальних цілей і вчасно вносити корективи в навчальний процес. Для учня формувальне оцінювання слугує рекомендацією до дії, а не педагогічним вироком» [2].

Таким чином, формувальна оцінка – це «зворотній зв'язок» для учнів, який дозволяє їм зрозуміти, яких заходів слід вжити, щоб покращити власні результати. Така оцінка для вчителя забезпечує зв'язок оцінки з індивідуальним навчальним рухом учня, приростом його навчальних результатів: знань, умінь, компетентностей, тощо.

Переваги формувального оцінювання для вчителя та учня відображені в таблиці 2.

Таблиця 2

Формувальне оцінювання надає можливість:	
Для вчителя	Для учня
<ul style="list-style-type: none"> • чітко сформулювати освітній результат, який потрібно отримати та оцінити в кожному конкретному випадку, та організувати відповідно до цього свою роботу; • зробити учня суб'єктом освітньої та оцінювальної діяльності 	<ul style="list-style-type: none"> • вчитися на помилках; • зрозуміти, що є важливим, а що другорядним; • зрозуміти, що в них виходить – є успіхи; • визначити, чого вони не знають; • визначити, чого вони не вміють робити

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

В умовах дистанційного навчання Міністерство освіти і науки окреслило специфіку оцінювання результатів навчання учнів. Оцінювання результатів дистанційного навчання учнів передбачає, що: « учні, які здобувають освіту за дистанційною формою, обов'язково проходять формувальне, поточне, підсумкове (тематичне, семестрове, річне) оцінювання; види та періодичність оцінювання при використанні технологій дистанційного навчання в різних формах здобуття освіти визначаються відповідно до форми здобуття освіти; результати оцінювання фіксуються у класних журналах і свідоцтвах досягнень; оцінювання може здійснюватися за системою оцінювання, визначеною законодавством, або за власною шкалою закладу освіти; оцінювання може відбуватися очно або дистанційно» [3].

В умовах дистанційного навчання педагогічна спільнота України активно використовує розробку інструментарію формувального оцінювання засобами ІКТ завдяки програмі Intel «*Навчання для майбутнього*». Ключовою новацією цієї програми є проектування навчальних проектів з урахуванням принципів формувального оцінювання, розробка плану, графіку та інструментів оцінювання діяльності учнів у проекті. Розроблені навчально-методичні матеріали спрямовані на забезпечення допомоги вчителю здійснювати таке оцінювання, що забезпечує вчителів стратегіями, які вбудовані в навчальний процес, в якому учні глибше розуміють вивчене, думають на більш високому рівні і стають цілеспрямованими у навчанні.

В умовах дистанційного навчання вчитель може скористатись *Бібліотекою оцінювання* і документами, що знаходяться в ній, інструментами оцінювання у вигляді різних форм з оцінювання мислення, процесів і результатів навчальної діяльності учнів.

Досвід інших учителів, представлений у вигляді розгорнутих планів оцінювання, що містять засоби контролю, детальний методичний опис і зразки оцінювання учнівських робіт, може стати стартом для впровадження формувального оцінювання у конкретному класі. Вчителю пропонуються

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

рекомендації з розробки і використання різних методів оцінювання. При цьому акцент зроблено на п'ять видів заходів, що складають стратегії формування оцінювання: визначення навчальних потреб учнів, розвиток самостійності і взаємодії, моніторинг процесу, перевірка розуміння, докази розуміння та вміння.

Основою оцінювання діяльності кожного учня є результати аналізу його навчальної продукції та діяльності з її створення. Якість навчальної продукції учнів оцінюється за встановленими в кожному випадку критеріями. Наприклад, оцінювання творчих робіт проводять за такими критеріями, як ступінь творчості, новизна, оригінальність, особистий внесок, логічність, оформлення, аргументованість відповідей на запитання.

Учитель може оцінювати рівень розвитку особистісних якостей за характеристиками, що згруповано у блоки: технічні, дизайнерські, комунікативні, креативні, когнітивні, рефлексивні вміння.

Зазначимо, що відповідно до вимог Державного освітнього стандарту оцінювання учнів у першому класі відбувається вербально, причому в різних формах: усні судження педагога, письмові якісні характеристики, систематизовані за заданими параметрами дані, в тому числі й рейтингові. Оцінювання можна проводити за допомогою спеціального дидактичного інструментарію.

Для оцінювання набутих учнем умінь і способів діяльності використовують й завдання на рефлексію, яка є одним з видів формування оцінювання і привчає учня до систематичного аналізу результатів власної діяльності.

Учень усвідомлює початковий рівень власних знань та уявлень, відповідних компетентностей і порівнює підсумковий рівень за допомогою таблиці *Перевіряємо*. Письмово, схематично учень описує етапи своєї діяльності, проблеми, що виникли, способи їх розв'язання. З цією метою для

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

проведення рефлексії можна пропонувати учням початки речень, які учні продовжують:

Сьогодні я навчився...

Я б хотів ще дізнатися про...

Найбільш захоплюючим сьогодні було... Мені найбільше сподобалося ...

Головними особливостями знаннєвого продукту є засвоєні учнем способи діяльності, розуміння суті навчального процесу, самовизначення відносно нього.

Знання, що їх осмислено, як особистісне надбання, складаються з таких компонентів:

- *знаю що* – відомості про зміст своїх знань;
- *знаю як* – відомості про засвоєні дії, що належать до способів набуття, розвитку та перетворення знань;
- *знаю навіщо* – розуміння суті навчальних матеріалів та діяльності з їх отримання;
- *знаю себе* – визначення себе відносно певних знань.

Відповідно до технології формувального оцінювання в умовах дистанційного навчання учень на рівні із вчителем залучається до процесу оцінювання власних навчальних умінь. Для цього практичні завдання містять інструменти оцінювання – таблиці із критеріями. Важливо, щоб учень розумів, що конкретно він перевіряє у продукті своєї діяльності. Тому запропоновані критерії мають відповідати віковим особливостям учнів, бути цілком вимірними, реальними, досяжними з боку учня та комплексними з боку перевірки засвоєння деякої навчальної операції.

Отже, особливостями формувального оцінювання в умовах дистанційного навчання є сприяння у розвитку особистості учня, що досягається за рахунок забезпечення ефективного зворотного зв'язку з учнем, активної участі учня в процесі навчання, постійного коригування навчального процесу, мотивування учня, усвідомлення ним відповідальності

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

за власне навчання. Це означає, що застосування технології формувального оцінювання на сучасному етапі може перетворитись на один із ключових важелів забезпечення якісної освіти.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт початкової освіти. URL: <http://nus.org.ua/news/uryad-opublikuvav-novyj-derzhstandart-pochatkovoyi-osvity-dokument/>
2. Концепція нової української школи. URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepczya.html>
3. Рекомендації щодо організації оцінювання в умовах дистанційного навчання. Лист МОН від 16.04.2020 № 1/9-213. URL: <https://nush.in.ua/osoblyvosti-otsinyuvannya-uchniv-pid-chas-dystantsijnogo-navchannya-roz-yasnenny-mon/1160/>

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ТРАДИЦІЙ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ УКРАЇНСЬКОГО ВБРАННЯ

*Аліна Вініченко
НПУ імені М.П. Драгоманова
м.Київ*

*Науковий керівник: Васютина Т. М.
кандидат педагогічних наук, професор*

Анотація. У публікації розкривається важливість формування ціннісного ставлення до національних традицій у здобувачів освіти, висвітлено тлумачення ключових понять. На прикладі виготовлення лепбука, охарактеризовано методичні особливості використання українського вбрання для формування ціннісного ставлення до традицій у дітей старшого дошкільного віку.

Ключові слова: ціннісне ставлення, традиції, українське вбрання, старший дошкільний вік.

Формування основ ціннісного ставлення людини починається в дошкільному віці і від успішності цього процесу залежить подальший її розвиток. «Ціннісне ставлення – це таке усвідомлення суб'єктом цінності певного об'єкта, за яким його відносини з цим об'єктом стають

неперервними, самодетермінованими, стійкими і успішними» – визначала дослідниця О. Смакула [3, с.102]. В умовах реформування сучасної освіти, особлива увага педагогічної спільноти приділяється змісту, формам, методам і засобам його формування. Одним із таких засобів з доведеною ефективністю є народні традиції, які вчені трактують як досвід, звичаї, погляди, смаки, норми поведінки, що склалися історично й передаються з покоління в покоління [2, с. 128]. Педагогічне значення народних традицій полягає у тому, що вони виступають в одночасно і як результат виховних зусиль народу протягом багатьох віків, і як незмінний виховний засіб. Через систему традицій кожний народ відтворює себе, свою духовну культуру, свій характер і психологію у своїх дітях [4, с. 44].

Важливим для нашого дослідження є досвід з формування ціннісного ставлення в процесі ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з українськими традиціями, а саме, на основі вивчення українського вбрання – національного одягу українців, створеного на усіх історичних етапах розвитку незалежної і самобутньої України [5]. Йому відведено важливе місце у виховному процесі закладу дошкільної освіти (Л. Артемова, Е. Горунівич, А. Грибовська, Р. Калістру, Л. Калуська, Л. Сірченко, Г. Сухорукова та ін.).

Аналіз науково-методичної літератури показав, що ознайомлення дітей дошкільного віку з українським одягом є ефективним засобом ціннісного ставлення до українських традицій. Через його вивчення, дошкільники більше дізнаються про культуру, звичаї і традиції свого народу, в них виховується почуття любові до Батьківщини, до рідного краю, почуття гордості за свою націю.

У старшому дошкільному віці діти детально ознайомлюються з українським вбранням, характерною рисою якої є його декоративна мальовничість, яка відображає розвиток ремесел, високу культуру виробництва матеріалів для одягу, створення різноманітних його форм,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

володіння багатьма видами і техніками опорядження та декорування. В цьому розумінні український національний одяг відрізняється значною варіативністю. Тож, організовуючи роботу з ознайомлення з українським одягом, вихователі повинні в комплексі розв'язувати пізнавальні, навчальні, розвивальні, виховні та мовленнєві завдання [1, с. 84]. Водночас, як рекомендують провідні педагоги, на заняттях потрібно керуватися регіональним принципом, так як діти не в змозі оволодіти такими обширними знаннями про український одяг усіх регіонів України, адже кожен має свої особливості, назви, вигляд. Тому, діти повинні знати (впізнавати, розрізняти) національний (традиційний та регіональний) одяг, взуття.

Наведемо приклад заняття з формування ціннісного ставлення до народних традицій в дітей старшого дошкільного віку засобом вивчення українського вбрання закладу дошкільної освіти № 556 міста Києва, де ми створили разом з ними лепбук та використовували його під час роботи. У ньому ми запропонували дітям заповнити такі кишеньки:

Перша – «Український традиційний одяг».

Завдання дітей полягало у тому, що вони повинні розкласти по кишеньках національний чоловічий і жіночий одяг.

Друга – «Прикрась вишиванку».

У цій кишеньці знаходяться елементи орнаментів для оздоблення вишиванки. Їх слід використати, виготовляючи той чи інший елемент одягу.

Третя – «Українські легенди».

Ми запропонували дітям пригадати, які легенди про українське вбрання вони чули. Записували назви і складали у кишеньку.

Четверта – «Поезія про вишиванку».

Ми ознайомили дітей з віршами про вишиванку.

П'ята – фотопідбірка «Ми – українська родина».

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Діти з батьками приносили фото своєї родини в українському національному вбранні і розповідали про традиції своєї родини.

Шоста – «Розмалюю вишиванку».

Завданням цієї кишеньки було розмалювати вишиванку. Потім разом з дітьми ми вкладали їхні роботи у відповідну кишеньку.

Як показали наші спостереження, після виконаної роботи діти з цікавістю розповідали про національний одяг, розрізняли чоловічий та жіночий, елементи декору. З почуттям гордості ділились розповідями про традиції, пов'язані з національним одягом, у власних родин.

Таким чином, формування у дітей старшого дошкільного віку ціннісного ставлення до традицій засобом українського вбрання є невід'ємною складовою виховного впливу на особистість. Також це суспільна діяльність закладу дошкільної освіти, сім'ї, яка формує любов та ціннісне ставлення дитини до своєї Батьківщини.

Список використаних джерел:

1. Богуш А., Гавриш Н. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі. Підручник для ВНЗ. К.: Видавничий Дім "Слово", 2008. 408 с.
2. Богуш А.М., Лисенко Н.В. Українське народознавство в дошкільному закладі. Навчальний посібник. К.: Вища школа, 1992. 398с.
3. Смакула О. І. Формування ціннісного ставлення майбутніх вихователів до фізичної культури : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04. К., 2004. 264 с.
4. Стельмахович М. Г. Українська народна педагогіка. К. ІЗМН, 1997. 232 с.
5. Українське вбрання (значення). URL: <https://uk.m.wikipedia.org/wiki>

ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ САМООЦІНКИ ЗАСОБАМИ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ

*Наталія Воронова
НПУ імені М.П. Драгоманова*

м.Київ

*Науковий керівник: Слабко В.М.,
доктор педагогічних наук, професор*

Анотація. *Стаття присвячена обґрунтуванню особливостей формування в учнів початкової школи самооцінки засобами формувального оцінювання. Визначено поняття «самооцінка», описані особливості її формування у молодшому шкільному віці. Також визначено поняття «формувальне оцінювання», окреслені алгоритм та принципи застосування цього типу оцінювання, його роль у формуванні адекватної самооцінки учнів початкових класів.*

Ключові слова: *самооцінка, формувальне оцінювання, молодші школярі, принципи формального оцінювання, навчальна діяльність.*

Постановка проблеми. Зважаючи на основні положенні Концепції НУШ та упровадження Державного стандарту початкової освіти, постала необхідність спрямування освітнього процесу на розвиток особистої рефлексії дітей, їхньої самостійності, самовизначення, самоорганізації тощо. Ключова роль у цьому процесі належать самооцінці, для формування якої необхідним є створення певних умов. Актуальною є проблема пошуку відповідних засобів, які сприятимуть цьому, зокрема одним із таких засобів є формувальне оцінювання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідивши психолого-педагогічну літературу, сучасні наукові розвідки, присвячені окресленій проблемі та методиці її втілення в практику роботи загальноосвітніх закладів, ми виявили, що проблема самооцінки розглядалася переважно в межах двох напрямів: як система самооцінок особистості (А. Леонтьєв, К. Роджерс Т. Криворучко та ін.) і в контексті розробки концепції самосвідомості особистості (М. Заміщак, Ю. Бабаян та ін.).

Мета статті – теоретично обґрунтувати особливості формування в учнів початкової школи самооцінки засобами формувального оцінювання.

Виклад основного матеріалу. Самооцінка є складним, багатоаспектним феноменом, який досліджується різними галузями знань, зокрема філософією, соціологією, психологією та педагогікою, тобто вона є предметом міждисциплінарного дослідження. За О. Леонтьєвим, самооцінка є почуттям, стійким емоційним ставленням, що має виражений предметний характер, який є результатом специфічного узагальнення емоцій. На думку вченого, це складне утворення, що належить до фундаментальних властивостей особистості. У ній відображається те, що особа дізнається про себе від інших, її власна активність, спрямована на усвідомлення своїх дій і особистісних якостей [5, с. 56]. У свою чергу, К. Роджерс демонструє дещо інший підхід і розуміє самооцінку як структурний компонент Я-концепції особистості, яка формується в процесі її соціалізації в процесі взаємодії з іншими людьми. Через призму своєї «Я-концепції» людина бачить світ, але концепція не контролює і не регулює її дії, вона символізує головну частину свідомого досвіду індивідуума, а поведінка людини лише узгоджується з нею [7, с. 218].

Таким чином, ми визначили, що самооцінка – це невід’ємна частина, компонент самосвідомості; співвідношення між уявленням індивіда про себе в певний момент і уявленням про те, яким він має бути, щоб відповідати особистим уявленням про ідеал. На її формування та розвиток впливає низка факторів: провідна діяльність, яка залежить від віку особи; ступінь її успішності; особливості спілкування з оточенням, наявність підтримки, відчуття захищеності; фізичні дані тощо.

Молодший шкільний вік – це період, коли інтенсивно здійснюється формування самооцінки, що обумовлюється включенням дитини в нову суспільно значущу й оцінювану діяльність, істотним розширенням кола спілкування. Самооцінка є найважливішим механізмом регуляції поведінки та відіграє значну роль в оволодінні дитиною молодшого шкільного віку навчальною діяльністю, у реалізації її можливостей і здібностей, у

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

встановленні дружніх відносин з однокласниками. Адекватна самооцінка є основою формування в дитини впевненості в собі і своїх можливостях, є підставою для розвитку особистої повноцінності й компетентності. Неадекватна самооцінка (як завищена, так і занижена), навпаки, викликає перешкоджання розкриттю і реалізації можливостей і здібностей дитини, веде до виникнення внутрішніх конфліктів, порушень спілкування й у цілому свідчить про несприятливий розвиток особистості молодшого школяра [1, с. 26].

Формування самооцінки в молодшому шкільному віці пов'язане з включенням дитини в систематичний процес навчання. Відбувається ускладнення самооцінки за своїми змістом і формами. Учень початкової школи постійно перебуває в ситуації оцінювання власних дій [2, с. 102]. Так, навчальна діяльність молодшого школяра передбачає ситуації соціально-нормованого оцінювання, які включають дії аналізу, рефлексії та контролю. Дитина співвідносить свої навчальні дії і їх результати зі зразками, пов'язує якість цих результатів з рівнем і повнотою виконаних навчальних дій.

Для оцінки ефективності процесу навчання в школі необхідно здійснювати відповідну діагностику, елементом якої є формувальне оцінювання. Зокрема, під формувальним оцінюванням розуміється оцінювання прогресу учня в досягненні освітніх результатів у процесі навчання, що може проводитися спільно вчителем і учнем, з метою визначення поточного стану навчання учня, шляхів його перспективного розвитку, мотивування його на подальше навчання, спільне планування вчителем та учнем нових освітніх цілей і шляхів їх досягнення [4]. Тобто за своїм змістом формувальне оцінювання є ближчим до діагностичного, воно дозволяє визначити стадію просування кожного конкретного учня в певній пізнавальній галузі, міру засвоєння матеріалу, його інакше можна назвати «оцінювання для навчання».

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Алгоритм діяльності вчителя щодо організації формувального оцінювання складається з таких етапів:

1. Формулювання для учнів навчальних цілей, які є об'єктивними і зрозумілими.
2. У процесі навчання забезпечення активної участі всіх учнів.
3. Ознайомлення учнів із критеріями оцінювання.
4. Забезпечення можливості й уміння учнів здійснювати рефлексію.
5. Здійснення спільного з учнями корегування підходів до навчання [6, с. 36].

Важливими елементами процесу формувального оцінювання є самооцінювання. Воно є вагомим інструментом підтримки самостійності учнів та розвитку їх адекватної самооцінки. Формування в учнів початкової школи самооцінки засобами формувального оцінювання може відбуватися такими методами, як ведення журналу, в якому учні фіксували власні досягнення, пропозиції щодо покращення власної роботи та цілі; вправи і прийоми («Перевір себе», «Взаємоперевірка», «Оціни роботу групи», «Сам собі вчитель», «Сходишки самооцінювання», «Дерево успіху» тощо). При цьому потрібно трансформувати щоденне оцінювання дітей учителем в якісний зворотний зв'язок; як невід'ємний елемент системно запроваджувати рефлексію в процес навчання.

Необхідно дотримуватися таких принципів застосування формувального оцінювання для формування самооцінки у молодших школярів:

- здійснювати оцінювання як заплановану й ретельно продуману складову частину процесу навчання;
- формулювати конкретні цілі та критерії оцінювання, повідомляти учням критерії і методи оцінювання перед виконанням роботи;
- зосереджувати увагу на оцінюванні найбільш значущих результатів навчальної діяльності учнів;

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- системно відстежувати відповідності цілям і результатам навчання оцінки досягнень учнів;
- прагнути до простоти та ясності форм, методів, цілей процесу оцінювання для всіх учасників освітнього процесу;
- дотримуватися принципу ситуативності навчальної діяльності, тобто добирати навчальні завдання з елементом новизни та непередбачуваності.

Висновки. Отже, формування самооцінки в дітей молодшого шкільного віку в процесі формувального оцінювання залежить від успішності в навчанні та ставленні учителя до них як до особистостей. Молодшим школярам необхідна оцінка не так результату, як самого процесу навчання. Такі засади самооцінювальної діяльності, як створення атмосфери довіри та взаєморозуміння, психологічне налаштування учнів на аналіз своїх результатів, прості та зрозумілі критерії оцінювання тощо, є важливими аспектами формування самооцінки засобами формувального оцінювання.

Список використаних джерел:

1. Бабаян Ю. Особливості формування самооцінки молодшого школяра. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. Сухомлинського. Серія : Психологічні науки.* 2014. Вип. 2.12. С. 26–30.
2. Заміщак М. Психологічні умови становлення моральної самооцінки молодших школярів : дис. ... канд. психол. наук . Дрогобицький державний педагогічний університет ім. І. Франка. Дрогобич, 2014. 268 с.
3. Криворучко Т. Особливості розуміння самооцінки в сучасній психологічній науці. *Медсестринство.* 2015. № 4. С. 19–22.
4. Кузнецова Н. Педагогическая технология формирующего оценивания и алгоритм взаимных действий учителя и обучающихся при организации образовательного процесса. URL: <http://www.dpo-smolensk.ru/meropr-1/1-ob-edu/tekst/kuznecova.pdf>.
5. Леонтьев А. Деятельность, сознание, личность. М. : Директ-Медиа, 2008. 916 с.

6. Основи педагогічного оцінювання. Частина I. Теорія. Навчально-методичні та інформаційно-довідкові матеріали для педагогічних працівників. К. : Майстер-клас, 2005. 94

7. Роджерс К. Взгляд на психотерапию. Становление человека. М. : Универс, 1994. 480 с.

МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ МУЛЬТИПЛІКАЦІЙНОГО ФІЛЬМУ

Юлія Гаврилюк

ВДПУ ім. М. Коцюбинського

м. Вінниця

Науковий керівник: Шикиринська О. В.,

кандидат пед.наук, доцент

Анотація. У статті розглянуто позитивний та негативний вплив мультфільмів на формування понять «добра» та «зла» старших дошкільників. Зазначено критерії відбору мультиплікаційних фільмів. Акцентовано на важливості педагогічного супроводу в процесі та по закінченню перегляду дитиною мультфільму.

Ключові слова: мультиплікаційні фільми, старші дошкільники, моральне виховання, моральні якості.

Період дошкільного дитинства є сенситивним у формуванні базових якостей дитини і моральних, зокрема [1]. Особливістю дітей дошкільного віку є відсутність у них критичного мислення та, у зв'язку з цим потужному впливу середовища, до якого належать і масмедіа. Провідне місце серед різних засобів медійної культури у формуванні дитини старшого дошкільного віку відіграють мультиплікаційні фільми. В залежності від змісту мультфільму можна як ефективно сприяти моральному вихованню дошкільника, так і здійснити негативний вплив на формування у нього понять «добро» та «зло».

Мультиплікаційний фільм – це один із жанрів сучасного кінематографічного мистецтва, візуальна та звукова привабливість якого робить його цікавим для дітей дошкільного віку [3, с.172]. Мультиплікаційний фільм розглядається нами як ефективний засіб

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

морального виховання старших дошкільників, формування їх моральної свідомості, розвитку морально-емоційної сфери та засвоєння норм моральної поведінки як в умовах дошкільних закладів освіти, так і сім'ї.

Відсутність належного досвіду, дефіцит знань і уявлень дитини компенсується включенням її уяви при перегляді мультиплікаційних фільмів, що сприяє розвитку емоційно-моральної сфери дошкільника [4]. В більшості мультфільмів центральною ідеєю виступає протиборство основних моральних категорій – «добра» і «зла». У мультфільмах на основі народних чи казок народів світу, як правило, продемонстровано наслідки недотримання моральних норм, прояви негативних якостей. Хоча такі моральні якості, як «добро» – «зло»; «щедрість» – «скупість»; «справедливість» – «несправедливість»; «чесність», «порядність» – «підлість» є складними для засвоєння і усвідомлення дитиною дошкільного віку [2], в мультфільмі вони представлені в доступній, образній формі, зрозумілій для цієї вікової категорії дітей. Зміст сюжетних ліній акцентує увагу дошкільників на моральний сенс, що може слугувати своєрідним орієнтиром у їх життєдіяльності. Через порівняння себе з улюбленими героями дитина має можливість переймати досвід вияву моральних якостей.

Проте, варто зазначити, що досить часто героями для дітей стають негативні герої мультиплікаційних фільмів. Для того, щоб вихователь чи батьки мали змогу віднайти ефективні способи виправлення ситуації, необхідно, щоб дитина розповіла про свого героя. Зрозуміло, що відбутися це може лише за умови довірливих відкритих стосунків між дорослим та дитиною.

Також для здійснення позитивного впливу на формування моральних якостей дитини важливими є критерії відбору мультиплікаційних фільмів для дітей дошкільного віку. До основних критеріїв підбору мультфільмів у якості засобу морального виховання автори [3, с. 172] відносять: якість відеозображення (яскравість картинок, гармонія кольору та ін.), якість

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

звукозапису (лексика, що відповідає нормам літературної мови, емоційне забарвлення мови героїв та ін.), простота і доступність сюжету; виразність персонажів; наявність моральної проблематики фільму.

Також варто зазначити, що позитивний вплив мультфільму на розвиток моральних якостей дошкільників значно підсилюється, якщо після перегляду мультфільму (або в процесі перегляду) дорослий ініціює бесіду з дитиною стосовно змісту мультфільму. Орієнтовними питаннями можуть бути такі: «Ти знаєш, а мені сподобався цей герой – він сміливий. А тобі?», «Чому він тобі подобається/не подобається?», «А як би ти вчинив в такій ситуації?» Такі запитання будуть спонукати дитину подивитися на героя (наприклад, якщо він негативний і дитина ним захоплюється) з різних боків, проаналізувати наслідки його вчинків, «примірити» його роль на себе, зіставити моральні якості із власною поведінкою, вчинками, взаєминами з однолітками та дорослими.

Проте, за умови неконтрольованого перегляду дитиною мультфільмів позитивного впливу на моральну сферу особистості дитини, на нашу думку, навряд чи вдасться досягти.

Отже, за умови доцільного відбору дорослими та належного педагогічного супроводу в ході перегляду та по закінченню мультфільму вдасться досягти ефективного формування моральних уявлень і норм у старших дошкільників через збагачення їхньої почуттєвоемоційної сфери.

Список використаних джерел:

1. Виховуємо базові якості особистості старшого дошкільника в умовах ДНЗ : методичний посібник . за заг. ред. Н. Гавриш. Х. : Мадрид, 2015. 220 с.
2. Куниченко О.В. Особенности воспитания нравственного поведения старших дошкольников средствами мультипликационных фильмов: диссертация ... кандидата педагогических наук: 13.00.01. Волгоград, 2016. 223 с.

3. Кушнір В.М., Сопівник Р. В., Іренеуш Піжик Формування уявлень про моральні якості та норми у дітей старшого дошкільного віку засобами мультиплікаційних фільмів. *Наука і освіта*, С. 170-175

4. Лохвицька, Л.В. Програма з морального виховання дітей дошкільного віку «Скарбниця моралі». Тернопіль: Мандрівець, 2014. 128 с.

СТРЕСОСТІЙКІСТЬ ЯК ЧИННИК УСПІШНОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ В РАННЬОМУ ЮНАЦЬКОМУ ВІСІ ДО НАВЧАННЯ

Богдана Галайчук

НПУ імені М.П. Драгоманова

м. Київ

Науковий керівник: Євченко І. М.

кандидат психологічних наук, доцент

Сьогодні в суспільстві відбуваються динамічні зміни, швидкий темп життя, зростання числа екстремальних ситуацій, школярі піддаються впливу різноманітних несприятливих факторів зовнішнього середовища, які відображаються на їх фізичному та психічному стані, викликаючи стресові реакції (стрес).

Канадський науковець Г. Сельє вважається родоначальником та засновником концепції стресу, він першим ввів в психологію поняття «стрес», пояснив його причини, функції та динаміку. Г. Сельє розглядає стрес як сукупність неспецифічних стереотипних реакцій організму на будь-яку пред'явлену йому вимогу [6]. У своїх дослідженнях вчений наголошував, що фактори, які викликають стрес (стресори) різні, однак вони завжди запускають однакову біологічну реакцію, яка полягає у активації пристосувальних можливостей організму. Даний феномен був названий «загальний адаптаційний синдром» [7], який включає в себе декілька стадій: перша – реакція тривоги через зіткнення людини зі стресором, яка виражається в мобілізації всіх ресурсів організму. За нею настає стадія опору (резистентності), коли організму вдається успішно впоратися із зовнішніми

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

впливами. Якщо дію стресогенних факторів довгий час не вдається усунути, то настає третя стадія – виснаження. Тому адаптивні можливості організму знижуються, починають використовуватися невідновні ресурси. У цей період організм гірше пручається новим впливам, збільшуючи небезпеку захворювань.

Розглядаючи поняття стрес, ми вважаємо, необхідно виокремити поняття «стресостійкість», адже стійкість до стресу є необхідною умовою збереження працездатності людини, її ефективної взаємодії з оточенням і внутрішнього благополуччя у стресових ситуаціях.

Більшість науковців вважають стресостійкість «емоційною стійкістю», а саме: здатністю індивіда до високоефективної діяльності у складних життєвих ситуаціях. Безпосередньо поняття «стресостійкість» почали вживати у своїх дослідженнях В. Бодров, О. Обознов, які визначили його як цілісну властивість індивіда, яка характеризується необхідним рівнем адаптації до впливів екстремальних факторів навколишнього середовища і професійної діяльності [2]. А. Рудаков до компонентів стресостійкості відносить: спрямованість особистості, ситуативну й особистісну тривожність, локус контроль, особистісну рефлексію, самооцінку, когнітивний стиль і показники нейротизму [5].

На нашу думку, найбільший вплив на особливості психологічної адаптації в ранньому юнацькому віці до навчання здійснюють наступні компоненти стресостійкості: рівень нервово-психічної стійкості, акцентуації характеру, тип темпераменту та його властивості, психічні стани індивіда (тривожність, агресивність, ригідність), комунікативні навички та самооцінка.

Найбільш часто нервово-психічна нестійкість юнаків та юнок проявляється при акцентуаціях характеру, саме тому актуальним завданням постає визначення зв'язку між рівнем адаптації та наявністю акцентуацій у індивіда. А. Личко, розвиваючи ідею про акцентуації, вказував, що

правильніше говорити не про акцентуованих особистостей, а про акцентуації характеру, під якими вчений розумів крайні варіанти його норми, при яких окремі риси характеру надмірно виражені [3].

Наступним важливим компонентом стресостійкості, який обумовлює успішну психологічну адаптацію особистості, є темперамент. Ми підтримуємо теорію І. Павлова, відповідно до якої нервова система є тим субстратом, який детермінує психофізіологічні характеристики (швидкість і характер врівноваженості нервових процесів, збудження і гальмування) поведінки. Вчений наголосив на визначальній ролі темпераменту у процесі адаптації індивіда. На його думку, найбільш пристосованими є люди з темпераментами сангвініка і флегматика, менш – холерики, тому що у них практично відсутні процеси гальмування. І, нарешті, найважче процес адаптації проходить у меланхоліків, внаслідок низької працездатності нервової системи [4]. На думку Айзенка, темперамент складається з двох перемінних – екстраверсії-інтроверсії, тобто вроджених властивостей індивідів, які визначають їх спрямованість або на зовнішній світ (у екстравертів), або на власний суб'єктивний світ (у інтровертів) і нейротизму, який характеризує емоційну стабільність або нестабільність індивіда [1].

А. Церковський проаналізував співвідношення властивостей темпераменту з рівнем адаптації [8]. Результати його досліджень свідчать про те, що у поведінці екстравертів переважає товарицькість, імпульсивність і відкритість в почуттях; вони характеризуються чуйністю, впевненістю у собі, прагнуть до лідерства, схильні ризикувати, що забезпечує високий рівень стійкості до стресу та більш швидко й успішно адаптацію до нового середовища.

Ряд вчених наголошували на вирішальній ролі впливу деяких негативних психічних станів, зокрема тривожності, агресивності та ригідності на процес дезадаптації особистості.

Агресивність особистості належить до тих властивостей, які впливають

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

на специфіку саморегуляції поведінки та адаптації в складних ситуаціях. Очевидно, що молоді люди з різним рівнем агресивності по-різному бачать конфліктні ситуації, по-різному їх розуміють і неоднаково оцінюють допустимість застосування фізичної сили або словесних загроз у якості засобу вирішення міжособистісних і групових непорозумінь [5]. Так, юнаки та юнки з низьким рівнем агресивності швидше схильні до пошуку конструктивних шляхів вирішення конфліктних ситуацій у процесі взаємодії, що полегшує процес їх адаптації до нового середовища. Водночас індивіди, які відрізняються підвищеною агресивністю, частіше обирають деструктивний стиль поведінки у конфлікті, що значно ускладнює їх адаптацію у колективі. Також, на процес адаптації мають вплив комунікативні якості індивіда, оскільки людина практично завжди знаходиться в соціальному оточенні, її діяльність пов'язана з умінням побудувати стосунки з іншими людьми.

В своєму дослідженні ми прийшли до висновку що стресостійкість, як чинник успішної психологічної адаптації в ранньому юнацькому віці до навчання, визначається як комплексна властивість особистості, що характеризується ступенем адаптації індивіда до дії екстремальних зовнішніх і внутрішніх факторів, що виникають у процесі життєдіяльності й проявляється в домінуючих функціональних станах, рівні працездатності тощо. В свою чергу на адаптацію впливає рівень нервово-психічної стійкості, наявність акцентуації, тип темпераменту та його властивості, психічні стани (тривожність, агресивність, ригідність), комунікативні навички та самооцінка.

Список використаної літератури:

1. Eysenck H. Biological aspects of personality. London: Bloombsbury Publishing, 1965. 356 p.
2. Бодров В. А., Обознов А. А. Система психической регуляции стрессоустойчивости человека-оператора: психологический журнал. 2000.

Т.21. №4. С. 32–40.

3. Личко А. Е. Психопатии и акцентуации характера у подростков. Ленинград: Медицина, 1983. 458 с.

4. Реан А. А., Кудашев А. Р., Баранов А. А. Психология адаптации личности. Анализ. Теория. Практика. Санкт-Петербург, 2006. 479 с.

5. Рудаков А. Л. Стресс, стрессоустойчивость и саногенная рефлексия в спорте: монография. Красноярск, 2011. 190 с.

6. Селье Г. Очерки об адаптационном синдроме. Москва: Медгиз, 1960. 255 с.

7. Селье Г. Стресс без дистресса. Москва: Прогресс, 1982. 128 с.

8. Церковский, А. Л. Особенности темпераментных свойств личности как факторов стрессоустойчивости студентов медицинского вуза. *Вестник фармации*. 2012. № 1. С. 89–93.

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Влада Гнатченко
Кременчуцький педагогічний коледж імені А.С.Макаренка,
м. Кременчук
Науковий керівник: Олійник І.О.,
старший викладач

Серед головних завдань, які визначені Законом України «Про освіту» та сучасною концепцією Нової української школи, є створення належних умов, необхідних для особистісної самореалізації учня. Нові освітні стандарти ґрунтуються на компетентнісному підході. Спільними для усіх компетентностей є ряд умінь, серед яких важливе місце відводиться умінню конструктивно керувати емоціями та застосовувати емоційний інтелект.

Емоційний інтелект є важливою складовою досягнення успіху у житті. На сьогоднішній день дослідженням проблеми розвитку емоційного інтелекту особистості працює велика кількість науковців. Це і психологи, і

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

соціологи, і педагоги. Дане питання набуває міждисциплінарного характеру. Психологи-практики наголошують на тому, що важливо розвивати емоційний інтелект особистості. Це необхідно для того, щоб забезпечити ефективність спілкування, забезпечити міжособистісну взаємодію, успішність життєдіяльності людини. Забезпечити це можливо шляхом розвитку здатностей людини до розуміння, контролю і регуляції власних емоцій та емоцій інших людей.

Розвиток емоційного інтелекту дослідниками розглядається у двох аспектах: як онтогенетичні зміни у здатності до розуміння та управління емоціями (Д. Карузо, Дж. Мейєр, П. Селовей та ін.) та як цілеспрямований вплив на розвиток окремих складових емоційного інтелекту, так і з метою підвищення його загального рівня (С.П. Дерев'янка, С.М. Забаровська, М.О. Манойлова, І.М. Матійків та ін.). Сучасні науковці визнають освіту однією із пріоритетних галузей розвитку емоційного інтелекту особистості, важливим завданням якої є формування у школярів емоційної компетентності, що забезпечує «емоційну освіченість» школярів. Над вивченням поняття «емоційний інтелект» психологи почали працювати відносно нещодавно.

Під поняттям «емоційний інтелект» (EI) (англ. Emotional intelligence) розуміють групу ментальних здібностей людини, що приймають участь у процесі усвідомлення та розуміння своїх емоцій та емоцій оточуючих. Люди, які мають високий рівень емоційного інтелекту, досить гарно розуміють власні емоції та почуття інших люд. Вони здатні ефективно керувати своєю емоційною сферою, тому у суспільстві їхня поведінка є більш адаптивною, такі люди значно простіше досягають своїх цілей у взаємодії з оточуючими [2].

Термін «емоційний інтелект» американські психологи Джон Мейєр та Пітер Селовей використовували для того, щоб позначати ступінь розвитку деяких людських якостей. До таких якостей вони відносили: самосвідомість,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

самоконтроль, мотивацію, вміння ставити себе на місце інших людей, наявність навичок спілкування з оточуючими, вміння знаходити взаєморозуміння. Таким чином, цей термін зміг об'єднати вміння людей розбиратися у думках, почуттях, які їм притаманні, та здійснювати контроль над власними емоціями.

Авторами було виділено елементи, які входять до складу емоційного інтелекту:

- точність оцінки та вираження емоцій. Адже надзвичайно важливо розуміти власні емоції та емоції оточуючих, які пов'язані з внутрішніми і з зовнішніми подіями;

- застосування емоцій у процесі здійснення розумової діяльності. Те, як і про що ми думаємо, залежить від того, як ми себе відчуваємо. Емоції здатні впливати на розумовий процес людей;

- розуміння емоцій. Людина здатна визначати джерело емоції, розпізнавати зв'язок, що існує між емоціями і словами;

- управління емоціями. Емоції здатні впливати на мислення, через це їх варто враховувати у процесі розв'язання завдань та при виборі власної поведінки [2].

Учні початкової школи потребують допомоги з боку дорослих у процесі розвитку їхнього вміння здійснювати контроль над власним емоційним станом. З метою вирішення цієї проблеми виникає необхідність застосування циклу занять у навчальному процесі, впровадження якого буде сприяти розвитку емоційного інтелекту дитини молодшого шкільного віку. На нашу думку, найбільш доречним буде застосування таких занять на уроках курсу «Я досліджую світ». Роботу над розвитком емоційного інтелекту дітей варто починати вже з дошкільного віку. Зазначимо, що розвиток емоційного інтелекту є важливим елементом у вихованні дитини, так як він здатний підвищувати можливості дитини проявити себе у різних соціальних сферах та відчувати себе щасливою.

Список використаних джерел :

1. Андреева И. Н. Предпосылки развития эмоционального интеллекта . *Вопросы психологии*. 2007. № 5. С. 57-65.
2. Андреева И.Н. Об истории развития понятия «Эмоциональный интеллект» . *Вопросы психологии*. 2008. № 5. С. 83-95.
3. Артемасова О.А. Проблеми розвитку та корекція емоційної сфери молодших школярів . Х.: «Ранок», 2010.
4. Гоулман Д. Эмоциональный интеллект. Москва : АСТ; АСТ Москва; Хранитель. 2008. С. 10-443.

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ВПРОВАДЖЕННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

*Олександра Гринюк
НПУ ім. М. П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Печка Л. Є.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. У статті визначено теоретичний аналіз формування здорового способу життя дітей молодшого дошкільного віку в процесі здоров'язбережувальної діяльності. Сучасна освіта характеризується широким впровадженням технологічного підходу. І це є об'єктивним процесом, новим етапом в еволюції освіти, на якому будуть переглянуті підходи до супроводу і забезпечення процесу природного розвитку дитини.

Ключові слова: здоров'я, фізична підготовка, учні молодших класів, здоровий спосіб життя, педагогічна технологія.

Здоров'я – це те, що не купиш за гроші, без чого немає щастя.

З давніх-давен здоров'я цінували як найдорожчий скарб, тому й берегли. Геніальний лікар і філософ Авіценна стверджував: «Головним скарбом життя є не землі, що ти завоював, не багатство, що в тебе в скринях... Головним скарбом життя є здоров'я, і щоб його зберегти, потрібно багато знати».

На сьогоднішній день здоров'я вже не розглядають як суто медичну проблему. Здоров'я – це стан життя і діяльності людини за умови відсутності

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

хвороб, фізичних дефектів, це психологічне, духовне і соціальне благополуччя. Це гармонійне поєднання всіх чотирьох складових, які лише разом становлять здоров'я особистості.

Проблема формування зміцнення і збереження індивідуального здоров'я лишається актуальною і на сьогодні. Стан здоров'я і фізична підготовка учнівської молоді викликає тривогу тому, що більшість дітей, які приходять у перший клас, мають відхилення у стані здоров'я.

Однак однією з найактуальніших проблем сучасності є необхідність збереження та зміцнення здоров'я саме школярів початкових класів. Адже учні молодших класів багато часу проводять у стінах навчального закладу. Це період життя, коли закладаються основні фізичні та психологічні характеристики особистості. Діти у цьому віці розуміють значення свого здоров'я. Тому важливо визначити умови, зміст, форми та методи, які є впливовими у навчанні та вихованні здорового способу життя учнів початкових класів. Як засвідчують результати досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців Б. Ананьєва, Л. Божович, Л. Виготського, Г. Костюка, С. Кондратюка молодший шкільний вік має великі резерви формування здорового способу життя і є сприятливим періодом для набуття життєвих умінь та навичок, що в свою чергу визначає завдання сучасної школи – сформувати в учнів потребу цінувати своє здоров'я та життя як найвищу індивідуальну та суспільну цінність.

Турбота про здоров'я людей – одне з важливих завдань вчителя. Незаперечним фактом є те, що спосіб життя кожної людини формують у молодому віці. Діти – майбутнє нашої нації. Саме їм належить важлива роль у розбудові нашої держави. А для цього потрібне, у першу чергу, здоров'я.

Навчити дітей берегти і зміцнювати своє здоров'я, оточуючих, забезпечити їхню активну участь у цьому – одне з важливих завдань вчителя. Але навчити дітей бути здоровими не так уже й просто та легко як здається: здоров'я не завжди посідає перше місце в системі життєвих цінностей

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

людини. В більшості випадків наші діти головну роль відводять матеріальним благам життя. Чимало дітей своєю поведінкою ведуть себе не до здоров'я, а від нього.

Отже, вчителю слід регулярно підвищувати свідоме ставлення дитини до власного здоров'я, формувати в неї здоровий спосіб життя.

Здоров'я є інтегральною характеристикою особистості і визначає якість життя. Сьогодні в Україні фіксують високий рівень захворюваності населення, особливо серед дітей і підлітків. Зокрема, за період навчання у школі кількість здорових дітей з першого до одинадцятого класу зменшується у 3-4 рази. Тому збереження і зміцнення здоров'я дітей, формування духовних потреб і навичок здорового способу життя (ЗСЖ) є пріоритетними напрямками розвитку суспільства.

За останні роки проблема збереження здоров'я дітей молодшого шкільного віку, їх оздоровлення та профілактика найбільш розповсюджених «шкільних» хвороб є предметом фундаментальних наукових досліджень. Значення фізичного виховання у формуванні соціально активної особистості вивчали фахівці у галузі педагогіки, фізичної культури і спорту.

Проведені у цьому напрямі дослідження дають змогу констатувати, що основою ефективного фізичного виховання у школі повинна бути індивідуалізація процесу навчання, орієнтована на пріоритети особистості, інтереси і потреби у вільному і самостійному розвитку.

Питанням методичного забезпечення освітнього процесу з формування здоров'я, визначення змісту та обсягу відповідної інформації, що має бути адресована дітям початкової школи, підготовки педагогів до здоров'язбережувальної діяльності присвячено праці О. Ващенко, Н. Денисенко, С. Дудко, О. Карабанова Л. Печка, Л. Сливка, О. Ярошинська та інших науковців. Сучасна освіта характеризується широким впровадженням технологічного підходу. І це є об'єктивним процесом, новим етапом в еволюції освіти, на якому будуть переглянуті підходи до супроводу

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

і забезпечення процесу природного розвитку дитини. Поняття «технологія» в педагогіку прийшло з виробництва, де визначається як сукупність різних елементів, зокрема прийомів, операцій, дій, процесів та їхню послідовність, тобто це своєрідна майстерність людини. Таким чином «технологія» виступає як алгоритм, за допомогою якого отримується запланований результат [3].

За визначенням ЮНЕСКО, педагогічна технологія – це системний метод створення, застосування і визначення всього процесу викладання і засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів і їх взаємодії, що своїм завданням вважає оптимізацію форм освіти. Будь-яка педагогічна технологія має відповідати основним критеріям технологічності: концептуальності, системності, керованості, ефективності, відтворюваності.

Дослідженнями доведено, що ефективність формування здорового способу життя вимагає активного залучення учнів до здоров'язбережувального навчального процесу, формування в них активної позиції щодо зміцнення і збереження власного здоров'я. Л. Мазуренко підкреслює, що для зручності вивчення, полегшення методології дослідження феномену здоров'я наука диференціює поняття фізичного, психічного, соціального і духовного здоров'я [4]. Аналіз здоров'язбережувальної діяльності загальноосвітніх закладів України дозволив виділити складові моделі цієї діяльності. Вона має поєднувати такі форми і види роботи:

- корекцію порушень соматичного здоров'я з використанням комплексу оздоровчих та медичних заходів без відриву від навчального процесу;
- різноманітні форми організації навчально-виховного процесу з урахуванням їх психологічного та фізіологічного впливу на учнів;
- контроль за виконанням санітарно-гігієнічних норм організації навчально-виховного процесу; нормування навчального навантаження та профілактику перевтоми учнів;

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- медико-психолого-педагогічний моніторинг стану здоров'я, фізичного і психічного розвитку учнів;
- розробку та реалізацію навчальних програм із формування в учнів навичок ведення здорового способу життя та профілактики шкідливих звичок;
- діяльність служби психологічної допомога вчителям та учням у подоланні стресів, стану тривоги; сприяння гуманному ставленню до кожного учня; формування доброзичливих взаємин у колективі вчителів;
- організацію та контроль за дотриманням збалансованого харчування всіх учнів школи;
- заходи, що сприяють збереженню та зміцненню здоров'я вчителів та учнів, створення умов для їх гармонійного розвитку [2].

Звичайно, вирішення проблеми збереження здоров'я дітей та підлітків потребує спільної уваги всіх зацікавлених у цьому: педагогів, медиків, батьків, представників громадськості. Однак особливе місце та відповідальність з оздоровчій діяльності відводиться освітній системі, яка повинна й має всі можливості для того, щоб зробити освітній процес здоров'язбережувальним. І в цьому випадку мова йде вже не просто про стан здоров'я сучасних школярів, а про майбутнє України [1].

Список використаних джерел:

1. Актуальні питання гуманітарних наук. Вип. 14, 2015.
2. Андрющенко Т. К. Формування здоров'язбережувальної компетентності як соціально-педагогічна проблема. *Наук. вісн. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки: Пед. науки.* 2012. № 7. С. 123-127.
3. Вишневський О. І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: посібник [для студ. вищ. навч. закладів]. Дрогобич: Коло, 2003. 528 с.
4. Мазуренко Л. Формування навичок здорового способу життя у молодших школярів в позакласний час. К.: Шк. Світ, 2008. 128 с.
5. Сливка Л. Організація здоров'язберігаючого середовища молодшого

школяра: теоретичні й практичні аспекти. *Гірська школа українських Карпат*. 2014. № 11. С. 44–47.

6. Ярошинська О. О. Проектування освітнього середовища професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи : монографія. Умань: ФОП Жовтий О. О., 2014. 456 с.

ВИКОРИСТАННЯ РІЗНОВИДУ ТЕАТРІВ В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ

Тетяна Грома

Мелітопольський державний педагогічний університет

ім.Богдана Хмельницького

м. Мелітополь

Науковий керівник: Єр'оміна Л. Є.

кандидат педагогічних наук

Анотація. У публікації зазначено про театральна діяльність як розмаїття засобів впливу на формування особистості дитини посідає сьогодні. Цінність впливу театральної діяльності на дітей дошкільного віку автором пояснюється саме через органічне поєднання художнього слова, драматичної дії, поезики, живопису, музики та літератури.

Ключові слова: театр, театральна діяльність, дошкільна освіта.

Наш увагу привернуло мистецтво лялькового театру через те, що саме воно є однією з форм відображення життя, що уможлиблює розуміння ряду цінностей, вчинків тощо через сценічні образи. Споглядаючи вистави, наприклад, діти, стають свідками чудового процесу, коли літературний твір оживає у сценічних образах; розвиток подій ніби залучає глядача до співпереживання з героями. Ляльковий театр – це театральне видовище, де дієвими персонажами є ляльки (можуть варіюватися за розмірами і формами), що рухаються за допомогою акторів. У наукових працях вітчизняних вчених (Л. Виготський, Б. Теплов, Л. Артемова, Р. Жуковська та ін.) підкреслюється важлива роль театралізованих ігор, що сприяють розвитку творчих здібностей дітей. Так, наприклад, Л. Виготський визначає драматизацію або театральну постановку як найчастіший і найбільш поширений вид дитячої творчості. Питанням лялькового театру також

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

присвячено праці й таких вчених, як І. Андріанової, Л. Артьомової, С. Гладун, С. Гузій, Т. Караманенко, І. Смирнової та ін.

Досліджуючи тему театралізованої діяльності дітей старшого дошкільного віку, нами було враховано існування різновиду театрів, що активно використовують в освітній діяльності з дітьми раннього та передшкільного віку. Основною метою лялькового театру є здатність створити виставу за допомогою ляльок, які допомагають акторам створити яскраві образи, передати характерні риси людського характеру і форми поведінки. У діалозі героїв вистави міститься повчальний зміст, важлива інформація та соціальні норми. Театр, завдяки органічному поєднанню слова, музики, живопису допомагає дитині глибше пізнати себе, свій внутрішній світ, спонукаючи до самовдосконалення та викликаючи естетичні почуття й емоції під час перегляду театралізованого дійства або участі у ньому [1]. Провідною ідеєю лялькового театру, в незалежності від його виду і форми, є здатність за допомогою ляльок відтворити ряд подій – продемонструвати виставу, що може бути розвагою (майже завжди), культурною подією з дидактичним, інформаційним або іншим акцентом (функціональна сторона лялькового театру, і взагалі мистецтва). За допомогою ляльок актори лялькового театру (так називаються лялькарі) здатні створити яскраві образи, передати характерні риси людського характеру і форми поведінки, актори вкладають в «уста» ляльок (а подеколи і без слів, а лише грою) повчальний зміст, важливу інформацію або навіть соціальні маніфести. Крім гри ляльок у ляльковій виставі, зазвичай, існує голосовий супровід – це найчастіше «озвучування» ляльок, також у ляльковій виставі може бути оповідання (роль оповідача) – як на виду глядачів, так і поза їх очима.

Театри ляльок розрізняють за конструкціями ляльок та засобами їхнього керування на такі види: театри горішніх ляльок – рукавичні, тростьові, демонстрування вистав з ляльками найчастіше відбувається над ширмою, що закриває акторів. У всіх означених випадках актор, що рухає

лялькою внизу неї, а лялька – відповідно нагорі; театри нижніх ляльок або маріонеткові театри – використання маріонеток, тобто ляльки рухаються за допомогою ниток або дроту, а актори, що ними керують, у більшості випадків над ними; театри, де ляльки не вгорі, і не внизу акторів, що ними управляють – до цієї групи належать величезне число різновидів лялькового театру, зокрема, знаменитий театр тіней, а також театральні видовища вертепного плану (вертеп, батлейка), а також різноманітні види синтетичного лялькового театру (можна виділити в окремий вид) – від маріонеток до перевдягнених у ляльки акторів (доволі популярний нині вид костюмованих вистав можна розглядати і як вид лялькового театру).

У дошкільній педагогіці вчені [1], [2] розрізняють види театру залежно від використання ігрового матеріалу та способу його розміщення: ляльковий, театр маріонеток, пальчиковий театр, театр на фланелеграфі, тіньовий театр, в яких використовують такі матеріали, як іграшки, картинки, ляльки, кокони, топотушки, смикунчики, маріонетки, фланелеграф, фігурки тіньового театру, живі тіні; і що можуть бути розміщені на екрані (театр картинок, тіней, живих тіней), ширмі – пальчиковий, з ляльками бібабо, коконів, ляльок, маріонеток, смикунчиків), на столі (театр ляльок, іграшок, топотушок), на фланелеграфі (фланелеграф). Як засвідчують науковці та переконує власний досвід, майже кожен із цих видів театру має специфічні потенціальні можливості щодо розвитку емоційної сфери та мовлення дітей, їхньої ігрової діяльності тощо.

Отже, з огляду джерел варто підкреслити, що ляльковий театр дозволяє стимулювати дітей до образного й вільного сприйняття навколишнього світу (людей, культурних цінностей, традицій, літературного твору). За його допомогою дитина вчиться поважати чужу думку, фантазувати, уявляти, спілкуватися з оточуючими, бути толерантною до різних точок зору.

Список використаних джерел:

1. Гейко В. Виховуємо театром. *Відкритий урок: розробки, технології, досвід*. 2012. №10. С. 31-32.

2. Поніманська Т. Дошкільна педагогіка : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів. 2-ге вид., доповн. К. : Академвидав, 2013. 462 с.

ПРАВОВЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Таміла Давидова

Мелітопольський державний педагогічний університет

ім. Богдана Хмельницького

м. Мелітополь

Науковий керівник: Москальова Л.Ю.

доктор педагогічних наук, професор

Анотація: у публікації порушено тему правового виховання дітей дошкільного віку; зазначено на переліку моральних якостей, що формуються у дитини дошкільного віку на основі первинних ціннісних уявлень. Автором наведено приклади розробки ігрових вправ для дітей дошкільного віку в контексті правового виховання.

Ключові слова: *правове виховання, діти дошкільного віку.*

Актуальність обраної теми доповіді пояснюємо насамперед віковими особливостями дітей. Так, період дошкільного віку характеризується тим, що в цей час діти лише знайомляться з правами та обов'язками, правилами та нормами поведінки для свого подальшого життя. Цей проміжок часу має ознаки обмеженості обсягу правових знань у дитини, адже вони поки ще не мають правових відносин, у дошкільному віці правові дії і вчинки корегуються, переважно, дорослими (батьками або особами, які їх замінюють, вихователями, вчителями та ін.).

Вагомими вважаємо наукові здобутки таких вчених, як В. Антонова, А. Нікітіна, Я. Соколова та ін., у працях яких доведено чутливість саме періоду дошкільного віку для формування правової культури особистості.

З приводу сутності ключового поняття «правове виховання», у словнику-довіднику з дошкільної освіти знаходимо його тлумачення у такому контексті, як діяльність з формування у молодого покоління поваги

до закону, ставлення до культури, демократизму, активного і свідомого дотримання дітьми норм моральності, відповідальності і активності, розвиток правової грамотності і культури, морально-правових якостей [1, с. 233]. Ми повністю погоджуємося також і з думкою вчених про те, що дошкільний вік дитини – являє собою значущий період засвоєння системи моральних еталонів (діяльність, норми, вимоги та емоції), час для формування здатності керувати власною поведінкою, чинити відповідно до існуючих у суспільстві вимог тощо.

З цього приводу Т. Поніманська вказує наступний перелік моральних якостей, що формуються у дитини дошкільного віку на основі первинних ціннісних уявлень:

– почуття власної гідності (переживання гордості у випадку добре виконаного завдання тощо);

– почуття сорому (прояв ніяковості, що відчуває дитина від власної провини тощо);

– почуття обов'язку, що є проявом емоційних станів: задоволення у 3-4-роки, наприклад, при схваленні дорослими, до переживання у 5-6-років – відчуття радості у випадку доброго вчинку, допомоги тощо;

– у віці 6-7-років почуття обов'язку дитини вже набуває ознак мотиву їхніх учинків, спонукаючи до прояву турботи про однолітків і молодших за віком, чуйності тощо) [2, с. 214].

Аналіз дієвих програм в окремих закладах дошкільної освіти («Упевнений старт», «Дитина», «Я у Світі», «Українське дошкілля» тощо) підтверджує актуальність правової освіти дошкільників. Також варто підкреслити, що в усіх програмах вимоги до правового виховання пов'язані з національно-патріотичним вихованням та в цілому – спрямовані на формування у дитини шанобливого ставлення до сім'ї та родини, виховання поваги до традицій і звичаїв, національних цінностей українського народу.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

В межах теми нашого дослідження сутність поняття «правове виховання дітей дошкільного віку» ми розуміємо як невід’ємну складову правової соціалізації дитини, що відбувається завдяки взаємодії сім’ї і закладу дошкільної освіти для успішного засвоєння дитиною уявлень про норми права та переконань щодо відповідального ставлення до їх дотримання у процесі життєдіяльності.

З метою ознайомлення дітей з поняттями «право» і «обов’язок» під час проходження практики в закладі дошкільної освіти ми підготували ряд ігрових вправ. У ході їх проведення нами були використані документи, що визначають права дитини (Конституція України, Декларація прав людини, Конвенція ООН про права дитини). Надамо приклад однієї з ігор, що має назву «Право, що має кожний». Мета гри полягала в ознайомленні дітей з їх правом на ім’я. Користуючись презентаційними матеріалами, було переглянуто такий документ, як «Свідоцтво про народження», що є офіційним правом на ім’я для кожної дитини. Формуючи у дитини водночас і ціннісне ставлення до себе, до своїх однолітків, ми пропонували такі дії: користуючись паперовим макетом телевізору, кожна дитина мала у вигляді реклами, представити себе та розповісти про свої досягнення, (назвати ім’я, зазначити коло інтересів, вказати імена своїх батьків, друзів). Спостерігаючи за дітьми, ми помітили, що усі гравці виявляли інтерес до гри, а тому запропонували ще одну версію ігрових дій, так зване інтерв’ю. По завершенні гри ми закріпили отримані знання завдяки збиранню пазлів із зображенням свідоцтва про народження та паспорту.

Вважаємо, що ознайомлення дітей дошкільного віку з елементами правової культури відбуватиметься ефективніше саме в ігровій діяльності, тому у подальшому нами заплановано розробити ряд ігрових заходів для дітей дошкільного віку та їх батьків.

Список використаних джерел:

1. Дошкільна освіта: словник-довідник / Упор.

К. Л. Крутій, О. О. Фунтікова. Запоріжжя: Тов. «ЛПС» ЛТД, 2010. 324 с.

2. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: «Академвидав», 2006. 456 с.

ФЕНОМЕН ЩАСТЯ У ВИХОВАННІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

Анна Дерев'янка

Кременчуцький педагогічний коледж ім. А.С.Макаренка,

м. Кременчук

Науковий керівник: Олійник І.О.,

старший викладач

Старогрецьке слово «Eudaimonia» (= справжнє щастя) складається з двох слів - eu (добро) і daimon (божество), тобто дослівно означає, що доля людини залежить від заступництва богів.

У Римі слово «щастя» співзвучне з іменем богині Фортуни. Сам термін «Fortuna» вживався у значенні - удача і доля. Розуміння щастя як категорії в Римській імперії було чисто практичним. Це добробут, можливість виконання бажань тощо.

У слов'янській мові слово «щастя» також має три значення:

1) рок, доля, частка; тобто бути щасливим спочатку розумілося як «знаходитися під милістю вищих сил»,

2) випадковість, бажана несподіванка, успіх у справах, тобто бути щасливим, може означати і те, що людина може виступати творцем своєї долі.

3) щастя - благоденство, благополуччя, спокій і достаток; життя без горя і турбот [3].

Критерії оцінки щастя, його міра - це ступінь задоволеності життям.

Здатність бути щасливим - не вроджена якість, воно не передається у спадок, а формується в процесі життєдіяльності людини. Щастя - це не

зовнішні обставини, а внутрішні відчуття і оцінки особистості. Людина може бути щасливою лише тут і зараз. Дослідниця Н. Щуркова вважає, що щастя як і кожна категорія має свої критерії [4,5]. Головним критерієм щастя є ступінь задоволеності життям. Якщо людина задоволена життям взагалі або окремими його моментами, вона проживає щасливий стан. Тобто, змістом щастя є задоволеність життям. Показниками щастя виступають зовнішні прояви, за якими судять про щасливий стан людини.

В ході взаємодії людини зі світом виникають певні фактори, які викликають у особистості стан глибокого задоволення життям. Їх називають факторами щастя. Фактори щастя самі по собі не є рушійною силою щастя. Повинно бути щось конкретне, яке створює реальний щасливий стан людини «тут і зараз».

Будь-який предмет дійсності може грати роль агента щастя, а значить, стати фактором щастя, якщо людина здатна побачити у предметі ціннісний зміст.

Людина осягає щастя життя поступово, ніби піднімаючись сходами до вершини поняття щастя. На першому етапі людина пізнає дане природою - «щастя буття», яке також має різні прояви: щастя одужання після хвороби, щастя задоволення фізіологічних потреб тощо.

Потім розвивається потреба в іншій людині - «щастя спілкування», яке гостріше переживається і триває довше, проте не всім доступне.

Потім творчу і активну людину очікує «щастя творчості», породжене зусиллями тіла і душі, і як наслідок - задоволення своїм життям на землі.

Нарешті, людина як суб'єкт власного життя і обставин навколишнього життя може піднятися на щабель «щастя перетворення», коли відчуває задоволення від власного життя, коли вона реалізувала сенс свого життя.

Вчитель формує у молодших школярів уявлення про щастя. Щастя буває різним. Залучення дітей до різноманітної практичної діяльності дозволить їм познайомитися і проживати різновиди щастя, побачити широку палітру

щасливого проживання дійсності у всіх її проявах. Така діяльність дозволить вихованцям обрати домінуючий вид щастя.

Педагог має провести дитину східцями щастя, навчити вибудовувати власне щастя незалежно від обставин. З цією метою необхідно включити учня у різноманітну діяльність на кожній сходинці щастя, де він відчувши задоволення від кожного сходження, навчиться оцінювати власні переживання і виставляти пріоритети. Вчитель показує учням, що для досягнення щастя необхідно проявляти власну активність. Щодня педагог розширює перед дітьми фактори та засоби щасливого життя, розширюючи їх спектр до основних загальнолюдських цінностей. Важливо пам'ятати, що структурним елементом щастя є потреби дитини. Є потреби сьогодення, а є вікові потреби.

Є потреби особистісні і суспільні. Вчитель має підкреслювати, що задоволення інтересів інших людей є благородним і приносить позитивні переживання та щастя людині.

Практично кожний момент спільної діяльності вчителя і учнів може бути представлений учням як значимий для їх життя.

Педагог має унікальну можливість сприяти становленню у вихованців здатності сприймати і виявляти ціннісну значимість об'єктів оточуючого світу. Вчитель веде учнів до розуміння щастя від елементарних матеріальних засобів існування до найвищих духовних цінностей.

Список використаних джерел :

1. Харрисон, С. Счастливый ребенок. Москва, 2005. 192 с.
2. Хвостов В.М. Этика человеческого достоинства. Москва, 1998.
3. Щастя як найважливіший аспект прояву основної проблеми філософії. URL: <http://studies.in.ua/shpora-filosofy/682-91-schasty-a-yak-nayvazhlivshiy-aspekt-proyavu-osnovnoyi-problemi-filosofyi.html>
4. Щуркова Н.Е. Новое воспитание. Москва, 2000.

5. Щуркова Н.Е., Павлова Е.П. Воспитание счастьем, счастье воспитания: Педагогическая технология воспитания счастливого человека в школе (Феликсология воспитания : как воспитывать счастливого). Москва : Педагогический поиск, 2004. 160 с.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Аліна Довгопол
НПУ імені М.П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Чайченко В.Ф.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. У статті розглянуто теоретичні аспекти забезпечення наступності між дошкільною та початковою освітами. Визначено педагогічні умови формування математичної компетентності дітей старшого дошкільного віку.

Ключові слова: педагогічні умови, математична компетентність, наступність між дошкільною та початковою освітами.

Постановка проблеми. На сучасному етапі створення Нової української школи в основу побудови змісту й організації процесу навчання математики в різних її ланках покладено компетентнісний підхід. Математична компетентність передбачає виявлення простих математичних залежностей у навколишньому світі, моделювання процесів та ситуацій із застосуванням математичних відношень та вимірювань, усвідомлення ролі математичних знань та вмінь в особистому й суспільному житті людини. Це означає, що, отримуючи математичну підготовку, учні мають здобути не лише знання й уміння суто предметного характеру, але й досвід їх практичного застосування, здобути уміння й навички несуперечливо й доказово міркувати, навчитись обирати кращий шлях для розв'язання певних проблем в умовах їх варіативності.

Ефективність формування в учнів математичної компетентності залежить від педагогічних умов та наступності під час вивчення математики.

Аналіз досліджень і публікацій.

Питання наступності відображені в дослідженнях Л. Артемової, А. Богуш, З. Борисової, О. Кононко, Н. Кудикіної, З.Плохій, О. Проскури, О.Савченко та інших.

Поняття логіко-математичної компетентності є новим у дошкільній теорії та практиці, проте можливість і доцільність поєднання логічного та математичного аспекту було предметом дослідження багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених. Зокрема, у дослідженнях П.Гальперіна, Л.Георгієва, В.Давидова, З.Лебедевої, Н.Менчинської, Т.Тарунтаєвої, однією з основних задач, які можуть і повинні розв'язуватися в дошкільному віці, визначено перехід від конкретних емпіричних знань до понять, які мають науковий характер. За основу введення таких понять беруться різні математичні та логічні дії.

Мета статті – з метою забезпечення наступності між дошкільною та початковою ланками освіти теоретично обґрунтувати педагогічні умови формування математичної компетентності дітей старшого дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Визначаючи й обґрунтовуючи педагогічні умови, спираємось на положення про психологію діяльності і психологічні основи усвідомленого навчання, які розкриті у працях О.Леонт'єва. Відповідно до цих положень, зміна об'єкта діяльності закономірно спричиняє зміну самого суб'єкта, тобто розвиток і зміна якісних характеристик її суб'єкта [3]. Отже, термін «педагогічні умови» ми визначаємо як особливості організації навчально-виховного процесу, що детермінують результати виховання, освіти та розвитку дитини, об'єктивно забезпечують можливість їх досягнення.

У процесі розбудови Нової української школи реалізація наступності під час вивчення різних освітніх галузей, зокрема і математики, є досить актуальною і важливою проблемою. С.Татарінова виділяє такі основні умови впровадження наступності у освітній процес:

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- послідовність і систематичність викладу навчального матеріалу, поступове зростання його складності;
- зв'язок і узгодженість змістово-методичних ліній розміщення матеріалу між різними ступенями навчання;
- узгодженість обсягу навчального матеріалу в дошкільній і початковій освіті;
- взаємодія нових знань з раніше засвоєними і, на цій основі, досягнення учнями вищого рівня підготовки;
- використання методів і засобів, що відповідають віковим особливостям учнів на певному етапі навчання [4].

Наступність в освіті означає збереження основних видів діяльності дітей дошкільного віку в початковій школі, зокрема: спілкування, ігри, рухова активність, пізнавальна діяльність, засвоєння господарсько-побутових навичок. Досягнення високого рівня готовності дітей до навчання в школі передбачає удосконалення насамперед змісту, форм і методів навчально-виховної роботи в дитячому садку, зокрема в навчанні їх математики. З погляду сучасної дошкільної освіти, дітей слід навчити не тільки обчислювати, вимірювати, розрізняти геометричні фігури, орієнтуватися в часі, у просторі, а й учити логічно мислити, розвивати творчі здібності, пізнавальні інтереси. Тому логіко-математичний розвиток дитини складається з двох взаємопов'язаних основних ліній: логічної (тобто підготовки мислення до способів міркування) і математичної (тобто формування математичних уявлень)» [3].

Над проблемою логіко-математичної компетентності працювали Л.Метліна, А.Леушина, К.Щербаков та ін. Виходячи з положень нового Базового компонента дошкільної освіти логіко-математична компетентність передбачає здатність дитини самостійно здійснювати:

- класифікацію геометричних фігур, предметів та множин за якісними ознаками та чисельністю;

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- серіацію, тобто впорядкування предметів за величиною, масою, об'ємом розташування у просторі;

- обчислення та вимірювання кількості, відстані, розмірів, довжини, ширини, висоти, об'єму, маси, часу [1].

Отже, в основу змістових ліній логіко-математичного аспекту Базового компонента покладено такі логічні операції, як серіація, класифікація, вимірювання та обчислення. Формування логіко-математичної компетентності дошкільників здійснюється: на спеціально організованому навчанні; у спільній діяльності вихователя та дітей; у дошкільній самостійній діяльності дошкільників.

За визначенням В.Старченко, логіко-математична компетентність має таку компонентну структуру:

- *мотиваційний компонент* – це ставлення дитини до математичної діяльності, виявлення пізнавального інтересу, розуміння значущості математики в житті людей;

- *змістовий компонент* – це оволодіння математичними знаннями у межах програми вікової групи та наступного періоду навчання дітей;

- *дійовий компонент* – це оволодіння процесуальними, конструктивними, контрольо-оцінювальними діями [3].

Формування цих компонентів здійснюється паралельно упродовж року. Особливу увагу в організації освітнього процесу слід приділяти мотивації, оскільки саме вона є однією з важливих умов, що забезпечує активність, підвищення й досягнення об'єктивно можливих результатів діяльності за раціональних витрат часу та сил. Позитивні мотиви навчання зумовлюють його успіх. Необхідно створити такі умови, які забезпечать дитині переживання щодо успіху в навчальній роботі, відчуття радості на шляху просування від незнання до знання.

Важливими умовами формування логіко-математичної компетентності є:

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- організація навчання, за якої дитина діє, тобто активно залучається до процесу самостійного пошуку нових знань;
- організація навчального процесу на оптимальному рівні розвитку;
- підвищення інтересу до математики завдяки його різноманітності;
- розуміння дітьми необхідності, важливості навчання математики;
- зв'язок нового матеріалу з раніше вивченим;
- яскравість навчального матеріалу;
- постійний контроль та оцінювання роботи дітей [4].

На підставі проведеного аналізу було розроблено комплексно-цільову програму з реалізації принципу наступності у формуванні математичної компетентності, у період переходу від дошкільної до початкової ланки освіти, яка передбачала узгодженість і перспективність цілей, методів, засобів, форм організації навчання математики у кожній ланці освіти. А саме:

1. Запобігання дублюванню математичного змісту.
2. Поглиблення теоретичних основ математичних понять.
3. Подальший розвиток логічних операцій - порівняння, узагальнення, систематизація.
4. Урахування рівня сформованості математичної компетентності дошкільників.
5. Надання переваги методам і прийомам навчання, які мають практичний та емоційно-стимулювальний характер.

Отже, наступність у формуванні математичної компетентності учнів дошкільної і початкової ланки полягає у встановленні необхідного зв'язку й правильного співвідношення між частинами навчального предмету на різних ступенях його вивчення, тобто в послідовності, систематичності розташування матеріалу; в опорі на вивчене й на досягнутий учнями рівень розвитку; у перспективності вивчення матеріалу, в узгодженості ступенів і етапів навчально-виховної роботи.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Виходячи з положень Базового компонента дошкільної освіти України, педагог має озброїти дитину вмінням жити, сприймати життя в цілісності. Це значно складніше, ніж окремо формувати систему знань і вмінь із математики, природи, грамоти. Дитина не володітиме істинним світоглядом, якщо не вмітиме цілісно сприймати світ. Саме тому блок логіко-математичних умінь включає кожна сфера.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти: нова редакція. URL: <https://mon.gov.ua>
2. Інструктивно-методичні рекомендації щодо забезпечення наступності дошкільної та початкової освіти / Додаток до листа МОН України від 19.04.2019 № 1/9-249. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/nastupnist/list.pdf>
3. Старченко В.А. Формування логіко-математичної компетентності у старших дошкільників. Навч.-метод. посібник до Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі». К.: Світоч, 2009. 80 с.
4. Татарінова С.О. Особливості формування логіко-математичної компетентності дітей старшого дошкільного віку. *Дошкільна освіта*. 2015. № 1 (7). С. 8-15.

ЕКОНОМІЧНЕ ВИХОВАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ НА ПРИКЛАДІ СЮЖЕТНО-ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ

*Наталія Донець
Мелітопольський державний педагогічний університет
ім. Богдана Хмельницького
м. Мелітополь
Науковий керівник: Єр'оміна Л. Є.
кандидат педагогічних наук*

Організація роботи з дітьми з формування економічної грамотності є дуже важливим моментом. Діти дошкільного віку – це майбутні школярі, потім студенти, і, звичайно ж, працівники, засновники власних сімей. Ось

тому, багаж знань, звичок і навичок сформованих у період дошкільного дитинства стануть основою для їх подальшої вдалої економічної діяльності.

В оновленому варіанті Базового компоненту дошкільної освіти аспекти економічного виховання розглядаються в освітньому напрямі «Дитина в соціумі. Соціально-фінансова грамотність». За змістом нормативного документу дитина має усвідомлювати, хто вона є і як потрібно взаємодіяти з іншими людьми. Це надихає дитину вивчати свої права і обов'язки, планувати бюджет, раціонально використовувати ресурси, заощаджувати, оцінювати наявні можливості та уможливорює розвиток лідерських якостей [1].

Серед оптимальних шляхів вирішення проблеми економічного виховання дошкільників найбільш ефективним визнано використання ігрових технологій. Виховання, що відбувається через гру – є природним для дитини. За допомогою гри діти сприймають і засвоюють навколишній світ, адже у грі, так само як і в житті, трапляються труднощі, перешкоди, помилки і невдачі аж ніяк не уникнути, проте часто в них і міститься найважливіша значимість. Безумовно, у подоланні труднощів відбувається становлення характеру, формується індивід.

Серед різних видів ігор особливого значення набувають сюжетно-дидактичні ігри економічної спрямованості. Підкреслимо аспекти розвиваючого впливу сюжетно-дидактичних ігор: розвиток навичок поведінки відповідно до правил, співпереживання, вміння планувати, брати роль, співпрацювати, оцінювати ситуацію, бути терплячим, винахідливим, наполегливим. Сюжетно-дидактична гра допомагає досягнути сенс трудової діяльності дорослих, точно виконуючи усі правила дії у відповідній послідовності та за певних обставин. Цього можна досягти при дотриманні наступних умов організації сюжетно-дидактичних ігор:

1. Відбір знань для ігор;
2. Ознайомлення з доступною діяльністю дорослих через наочність;

3. Відображення економічного змісту в сюжеті і зміст гри;
4. Збагачення гри за тематикою, сюжетом, ролям, взаєминам;
5. Спільне виготовлення атрибутів для ігор;
6. Участь вихователя в грі;
7. Створення ігрової проблемної ситуації.

Розвиток сюжетно-дидактичної гри відбувається за наступними етапами:

- 1 етап – сюжетно-дидактична гра – вихователь у головній ролі.
- 2 етап – сюжетно-дидактична гра – вихователь виконує другорядну роль.
- 3 етап – самостійна сюжетно-дидактична гра. Вихователь-спостерігач.

Система сюжетно-дидактичних ігор дозволяє закласти основи особистісної культури дітей дошкільного віку з пріоритетом економічного розвитку через інтегрування різних видів діяльності. Якість гри дітей багато в чому визначається їх обізнаністю та поінформованістю про сферу життя, що відображається в грі.

Вважаємо, що виховання підростаючого покоління має бути у повній мірі забезпечене освітніми матеріалами (різновидом методичного матеріалу та відповідними іграшками) для економічного виховання з урахуванням усіх інноваційних процесів у даній сфері. Для організації сюжетно-дидактичної гри під час практики ми використовували уточнену нами флеш-карту, що відображала структуру технологічної сюжетно-дидактичної гри:

1. Добірка теми та завдань гри (врахування творів мультиплікації).
2. Розподіл ролей відповідно змісту сюжету.
3. Добірка засобів збагачення сюжету (заняття, дидактичні ігри; література, бесіди; спостереження, демонстрація; предметно-ігрове середовище).

Таким чином, сюжетно-дидактична гра допомагає зробити економіку зрозумілою через моделювання реальних життєвих ситуацій: купівля-

продаж, виробництво та збут продукції та ін. Відповідно цього нами заплановано розробити ігри економічного характеру, що обов'язково включатимуть інформацію про гроші, форми їх існування (готівкова та безготівкова) та практичні дії, наприклад, споживання сім'єю різних видів товару відповідно мат.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: Т. О. Піроженко член-кореспондент НАПН України; Авт.кол-в: Байер О. М., Безсонова О. К., Брежнєва О. Г., Гавриш Н. В., Загородня Л. П., Косенчук О. Г., Корнєєва О. Л., Лисенко Г. М., Левінець Н. В., Машовець М. А., Мордоус І. О., Нерянова С. І., Піроженко Т. О., Половіна О. А., Рейпольська О. Д., Шевчук А. К.: 2021. 38 с.

2. Богдан Т. М., Смолянко Ю. М. Формування основ економічного виховання дітей старшого дошкільного віку. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 19. Т. 2. С. 140-144.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА МІЖ ВЧИТЕЛЯМИ, БАТЬКАМИ ТА УЧНЯМИ В УМОВАХ ОНЛАЙН- НАВЧАННЯ

*Катерина Древай
НПУ імені М.П. Драгоманова
м.Київ*

*Науковий керівник: Севастюк М.С.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. у статті висвітлено вплив батьків на освітній процес, розкрито особливості партнерської взаємодії між вчителями, батьками та учнями в початковій школяр та проаналізовано особливості та форми взаємодії вчителя початкових класів із батьками учнів в умовах онлайн-навчання

Ключові слова: взаємодія, педагогіка партнерства, педагогічна взаємодія, права та обов'язки батьків, аспекти, онлайн-взаємодія, Нова українська школа, батьки, учні, вчителі, блог.

Постановка проблеми. Зміни в організації освітнього процесу в сучасній початковій школі пов'язані із впровадженням концепції

стратегічного розвитку освіти «Нова українська школа: простір освітніх можливостей» та впливом світової пандемії на організацію всіх ланок перебігу процесу навчання та взаємодії її учасників. Закон України «Про освіту» трактує: «Учасниками освітнього процесу є: здобувачі освіти; педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники; батьки здобувачів освіти; фізичні особи, які провадять освітню діяльність; інші особи, передбачені спеціальними законами та залучені до освітнього процесу у порядку, що встановлюється закладом освіти» [3]. Одне із перших місць у формуванні особистості дитини займають батьки, сім'ї учнів. Тому поєднання зусиль всіх зацікавлених у впевненому старті й подальшому житті дітей є дуже актуальним питанням.

Ефективність взаємодії школи і сім'ї значною мірою залежить від правильного розуміння суті співпраці вчителів і батьків, знання конкретних психолого-педагогічних аспектів її реалізації. Успішно розв'язати ці питання можливо лише за умови науково-обґрунтованого підходу до їх вирішення.

Мета статті – визначення впливу батьків на організацію освітнього процесу в початковій школі та обґрунтування шляхів взаємодії вчителів і батьків в умовах дистанційного/змішаного навчання.

Виклад основного матеріалу. Незважаючи на те, що в психолого-педагогічній літературі виділяється багато дослідників, які вивчають питання співпраці школи та сім'ї, зокрема Т.Виноградова, О.Докукіна, Т.Кравченко, О.Матвієнко, О.Савченко та інші, проблема взаємодії вчителя та батьків залишається актуальною як для вчителів-практиків, так і науковців-дослідників.

Ключовим етапом Нової української школи є педагогіка партнерства – позитивна та ефективна взаємодія вчителя та батьків. Процес взаємодії із батьками є активним та успішним за умови, якщо батьки відчують глибоку зацікавленість у навчанні дитини.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури показав, що «взаємодія» – взаємний зв'язок між предметами у дії, а також узгоджена дія між ким-, чим-небудь [6]. Основні характеристики поняття «взаємодія» лежать в основі педагогічної взаємодії та дозволяють виокремити його особливості – наявність взаємовпливу, взаємодіяльності між суб'єктами педагогічного процесу. Отже, «педагогічна взаємодія» визначається як спеціально організовані контакти педагога з дитиною, педагога з батьками (тривалі або тимчасові), метою яких є зміни в поведінці, діяльності та відносинах дитини.

Сьогодення та реформування освіти трансформувало «педагогічну взаємодію» в більш широке поняття «педагогіка партнерства». Якщо «педагогічна взаємодія» зазвичай відбувається між двома учасниками освітнього процесу, то «педагогіка партнерства» - це трикутник між **ВЧИТЕЛЯМИ – БАТЬКАМИ – УЧНЯМИ** у процесі якого здійснюється спілкування, взаємодія, співпраця.

Бажання батьків максимально контролювати все, що відбувається в школі, обговорення у соцмережах питання фінансів та інших організаційних завдань, переходить межі. Частіше вже починаються випадки втручання батьків і у сам процес навчання та проведення уроків. Попередження даної ситуації можливе за умови знання батьками своїх обов'язків та прав по вихованню дитини. Так, Законі «Про освіту» права батьків визначаються в *статті 55*, в якій зазначено, що:

- звертатися до закладів освіти, органів управління освітою з питань освіти;
- брати участь у розробленні індивідуальної програми розвитку дитини та/або індивідуального навчального плану;
- захищати відповідно до законодавства права та законні інтереси здобувачів освіти ...[3]

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

В той же час, батьки також мають свої обов'язки, які керівництво школи та вчителі повинні контролювати відповідно до Закону «Про освіту» (стаття 55):

- сприяти виконанню дитиною освітньої програми та досягненню дитиною передбачених нею результатів навчання;
- поважати гідність, права, свободи і законні інтереси дитини та інших учасників освітнього процесу;
- дбати про фізичне і психічне здоров'я дитини, сприяти розвитку її здібностей, формувати навички здорового способу життя...[3].

Знання вчителями та батьками правових норм співпраці чітко регламентує їх стосунки.

Практика показує, що існують два шляхи співпраці школи та батьків:

- 1) спілкування (*формальне* – в межах навчального закладу; *неформальне* – відбуваєтьсяздебільшого у випадках, коли вчительзайнятийіншими справами);
- 2) залучення до освітнього процесу (батьківські уроки).

Таблиця 1

Аспекти взаємодії вчителя з батьками

Аспекти	Взаємодія
Функції	<ul style="list-style-type: none">- Інформаційна (інформування батьків про освітній процес, вчителів – про особливості чи іншу інформацію про дитину);- організаційно-управлінська (упорядкування процесу взаємодії);- діагностична (потенційні можливості розвитку, труднощі, з якими стикаються батьки, діти);- рефлексивна (повнота й адекватність розуміння кожною зі сторін взаємодії важливості).
Завдання	<ul style="list-style-type: none">- формування у батьків уявлень про необхідність

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

	<p>взаємодії з педагогічним колективом;</p> <ul style="list-style-type: none">- формування взаємодії педагогів і батьків на засадах індивідуального підходу;- розширення уявлень батьків про власну дитину, її потенційні можливості й перспективи.
<i>Принципи</i>	<ul style="list-style-type: none">- гуманістична педагогіка: значення сім'ї у фізичному й духовному становленні особистості й суспільства;- громадянська: усвідомлення педагогами і батьками місця кожної сім'ї у суспільно-державній системі;- демократизм: встановлення партнерських взаємин між школою і сім'єю у вихованні дітей;- принцип гуманізації взаємин педагогів і батьків (дії і заходи, які зміцнюють і підвищують авторитет батьків)- принцип педагогізації батьків: організація і здійснення педагогічного всеобучу[1].

Одним із викликів ХХІ століття для учасників освітнього процесу (вчителів, учнів та батьків) стало вимушене дистанційне навчання. Невід'ємною складовою педагогічного партнерства є комунікаційна складова освітнього процесу (діалог між ВЧИТЕЛЯМИ – БАТЬКАМИ – УЧНЯМИ). В умовах онлайн-навчання даний процес складнішим, у зв'язку із сприйняттям та розумінням один одного у віртуальному режимі.

Успішність учбової діяльності учнів в період дистанційного навчання напряму залежить від постійного зворотного зв'язку та правильного організованого спілкування вчителя та батьків. Вчитель допомагає батькам створювати комфортні умови для занять дитини, мотивації її в навчанні онлайн (під керівництвом та порадами вчителя). Чим більше інформації отримуватимуть батьки від учителя, тим ефективнішою буде партнерська взаємодія між учасниками освітнього процесу.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

З метою вивчення стану організації педагогічного партнерства в онлайн-режимі проводилося анкетування серед батьків (2-их класів) та вчителів початкової школи. Анкетування містило в собі декілька питань:

- 1) Чи мали Ви постійний зв'язок з Вчителем/Батьками в період дистанційного навчання?
- 2) Якими сервісами Ви користувалися для комунікації?
- 3) З якими проблемами Ви зіткнулися в період комунікації з Батьками/Вчителями в період дистанційного навчання?

Аналіз анкет дозволив зробити наступні висновки:

- 1) В період дистанційного навчання постійний зв'язок між Вчителем/Батьками мали всі опитувані як вчителі, так і батьки.
- 2) Зв'язок між Вчителем/Батьками в період дистанційного навчання найчастіше здійснювався через повідомлення у групі *Viber*. Для передачі файлів використовували електронну пошту. Для відеоконференцій у «прямої ефірі» використовували платформу *Zoom*.
- 3) Проведене опитування дозволило виділити наступні проблеми під час онлайн-спілкування вчителя з батьками учнів:

Таблиця 2

Батьки	Вчителі
Проблеми з виходом в мережу Інтернет	Турбування в будь-яку годину
Не розуміння вимог та завдань вчителів	Реагування на термінові повідомлення половиною батьків учнів
Невчасне інформування важливою інформацією (посилання на онлайн-урок)	Перекладання відповідальності за успішність дітей в період дистанційного навчання на вчителів
	Не забезпечення зворотного зв'язку (відповіді на повідомлення, не явка

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

на конференцію)

Вирішення даного спектру проблем можливе тоді, коли вчитель розробить та проінформує батьків про наявність чітких правил комунікації (на початку дистанційного навчання або учбового процесу разом з батьками їх проговорити). Якщо батьки зрозуміють та усвідомлять завдання, які поставлені перед вчителем та мету його роботи, вони будуть більше довіряти вчителю, що, в свою чергу, забезпечить комфортну атмосферу взаємодії вчителя з батьками.

Найдоступнішою та найпоширенішою інтерактивною технологією спілкування, передачі важливої інформації та посилань є блог.

Блог – це форма спілкування, яка нагадує форум, де право на публікацію належить одній особі чи групі людей [7, 21]. Спосіб інформування (розкладу занять...), консультування (чат), спільна розвивальна та виховна робота (посилання на сайти) – створення та використання блогу для дітей та батьків (Таблиця 3).

Таблиця 3

Функції	Пояснення
<i>Інформування</i>	<ul style="list-style-type: none">• новини• анонси онлайн-заходів
<i>Накопичення</i>	<ul style="list-style-type: none">• добірка посилань на інтернет-ресурси щодо навчання та виховання дітей
<i>Презентація</i>	<ul style="list-style-type: none">• матеріальна база• педагогічний склад• проекти школи
<i>Інтерактивність</i>	<ul style="list-style-type: none">• коментування та дискусії під публікаціями

Блог має великий комунікаційний потенціал. Блог-технології дозволяють вирішити такі питання в період онлайн-навчання:

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- застосування тестів та опитувань між батьками, учнями;
- забезпечення оперативного та надійного зв'язку;
- зручність додавання, читання та пошуку повідомлення;
- можливість особистого листування з учасниками блогу;
- організація колективного обговорення різних тем;
- організація учбового простору – поширення, інформування різною інформацією, файлами та посиланням, зберігання та накопичення цікавого матеріалу.

Блог за своєю метою відрізняється від листування, крім цього, він має бути інформаційним як для батьків, так і для дітей.

Використання даного засобу спілкування у власній практичній діяльності, дозволило нам розробити поради для вчителі щодо ведення блогу:

- перше правило ведення блогу – толерантність (повага один до одного, взаєморозуміння);
- актуальність матеріалів;
- змістовність викладу думок;
- доступність та зрозумілість викладеної інформації;
- вчасність викладу матеріалу;
- залучення до ведення блогу адміністрації школи, психолога та інших вчителів, які допоможуть створити контент для батьків певного класу та передавати інформацію, що стосується учнів.

Висновок: Принципом школи майбутнього має стати взаємодія вчителів, учнів та батьків. Таке партнерство дозволить зробити освітній процес якісним та допоможе врахувати потреби усіх сторін. Співпраця батьків і школи має ґрунтуватися на взаємоповазі, рівноправному партнерстві. Педагогічний колектив та колектив батьків – повинен бути єдиним живим організмом, який об'єднаний спільною метою, гуманними стосунками та високою відповідальністю.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій під час зв'язку з батьками під час онлайн-навчання відкриває нові шляхи й надає широкі можливості для формування ефективної та позитивної педагогіки партнерства між учасниками освітнього процесу. Одним із сучасних освітніх середовищ для взаємодії з батьками в період дистанційного навчання виступає блог. Педагогічний потенціал блогу полягає в комунікації, отриманні та трансформації знань в онлайн-режимі між учасниками освітнього процесу. Завдяки блогу можна показувати майстер-класи, робити інтерактивне спілкування між батьками та вчителем. Отже, блог – це майданчик для педагогічних дискусій, консультацій та отримання додаткової інформації.

Список використаних джерел:

1. Взаємозв'язок школи і сім'ї як важлива складова формування особистості [Електронний ресурс]. URL: <https://www.cuspu.edu.ua/ua/ntmd/konferentsiy/vseukrainska-naukovo-praktychna-internet-konferentsiia-psykholohichni-umovy-standovlennia-osobystosti-u-suchasnomu-suspilstvi/prohrama/6225-vzayemodiya-shkoly-i-simiyi-yak-vazhlyva-skladova-formuvannya-osobystosti>
2. Взаємодія як педагогічна категорія [Електронний ресурс]. URL: file:///C:/Users/1/Downloads/peddysk_2013_14_5.pdf
3. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
4. Не лише домашні завдання. Чого хоче нова школа від батьків та вчителів? [Електронний ресурс]. URL: http://tvoemisto.tv/exclusive/ne_lyshe_domashni_zavdannya_chogo_hoche_nova_shkola_vid_batkiv_ta_vchyteliv_88772.html
5. Організація дистанційного навчання в школі. Методичні рекомендації. [Електронний ресурс]. URL: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/05/Metodychni-rekomendatsii-VERTYKAL.pdf>

6. Словник української мови: в 11 томах. Том 1, 1970. с. 346.

7. Теоретичні аспекти взаємодії школи і сім'ї у вихованні школярів [Електронний ресурс]. URL: file:///C:/Users/1/Downloads/pednauk_2015_3_34.pdf

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК РАЦІОНАЛЬНОГО ХАРЧУВАННЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Юлія Душенко
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
ім. Василя Стефаника»
м. Івано-Франківськ
Науковий керівник: Сливка Л. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. У статті розглянуто та конкретизовано сутність понять харчування та раціональне харчування. Визначено головну мету, цілі, засади та його ефективність і значення в навчально-виховному процесі початкової школи. Охарактеризовано специфіку та основні характеристики здорового харчування.

Ключові слова: харчування, раціональне харчування, здоров'я, здоровий спосіб життя, проблема формування здорового способу життя.

Постановка проблеми. Останнім часом можна відмітити підвищення рівня загальної захворюваності серед населення, особливо серед дітей. Підвищується також захворюваність окремих органів та їх систем.

Модернізація та інтенсифікація навчального процесу, інформаційне перевантаження, високі та швидкі темпи життя – усе це несе несприятливий вплив на організм непідготовленого школяра. Відповідно ці чинники мають великий вплив на психіку та поведінку учнів та можуть сприяти виникненню функціональних розладів. Саме проблема формування здорового способу життя у підростаючого покоління, зокрема у молодших школярів, є найактуальнішою в процесі розвитку нової української школи. Залучення дітей до здорового способу життя є одним із провідних напрямів чинної системи освіти.

Аналіз останніх досліджень. За останні роки інтерес учених до проблем здоров'я людини значно зростає. Вивчення проблеми здоров'я на методологічному, теоретичному й практичному рівнях, формування культури здоров'я, зокрема висвітлені у вітчизняних і зарубіжних працях: Т. Бабюка, Т. Бойченко, О. Ващенко, С. Ващука, В. Горащука, І. Горобця, Т. Грузевої, М. Гуліча, Н. Дуденко, А. Девіс, Г. Дунаєвського, С. Кондратюка, В. Корецького, О. Кузьмінської, М. Червоної, Н. Орлової, І. Коча та інших.

Мета статті - розкрити важливість проблеми формування культури здорового харчування школярів у навчально-виховному процесі.

Виклад основного матеріалу. Проблема здоров'я та здорового способу життя існує у суспільстві не віддалено від проблеми людини в цілому, вона наділена здатністю виникати разом з людиною та еволюціонувати відповідно до людської культури та способу життя. Тому такі поняття як культура та людина є невіддільними.

Харчування є однією з найважливіших потреб людського організму, що здійснює постійний вплив на нього. Проте слід зазначити, що важливе значення для організму людини має також харчова поведінка. Це певна складова способу життя, що охоплює усі процеси пов'язані з продуктами, які ми вживаємо [1].

Здорове (раціональне) харчування – запорука здорового життя та молодості. Ці два поняття (здоров'я та харчування) знаходяться у тісному взаємозв'язку. З латинської мови сам термін «rationalis» означає розумний. Це повноцінне, різноманітне, збалансоване харчування здорових людей [4, с. 103].

Закономірності та особливості харчування формуються ще у ранньому дитинстві та протягом життя набувають стійкого характеру. Адже якщо дитина, яка почала харчуватись неправильно змалку, найімовірніше перенесе цю звичку через ціле життя. Діти, особливо під час навчання у школі, гостро можуть відчувати потребу в енергії. Адже саме під час навчання на них

націлене досить велике розумове та навіть фізичне навантаження. Слід не забувати також що молодший шкільний вік – це період активного росту та розвитку дитини, тому щодо цього періоду є конкретні вимоги та рекомендації у системі раціонального харчування [3, с. 36].

Формування психологічних та фізіологічних показників, які набувають індивідуального характеру під впливом навчальної та виховної діяльності чітко можна простежити в учнів початкової школи. Цей період характеризується розвитком пізнавальної рефлексії [2, с. 115]. Автономність дитини поступово зростає. Слід зазначити, що формування стійкої мотивації до ведення здорового способу життя, піклування про власне здоров'я, розвиток інтересу до власного раціону є головним завданням педагога на даному етапі.

Особливу увагу слід приділити формуванню культури раціонального харчування. Тому під час здійснення педагогічного процесу перед вчителем часто виникають такі питання: Як донести цю інформацію учням? Які форми та методи слід використовувати? Яким чином вводити дані поняття у навчальний процес? Така педагогічна проблема є досить поширеною, особливо серед вчителів-початківців.

Як педагог так і батьки мають неабиякий вплив на розвиток дитини у ранньому віці, тому вони є яскраво вираженим авторитетом.

Висновок. Навчання у початковій школі є найбільш оптимальним періодом для розвитку культури харчування. Адже, щоб бути здоровим не достатньо знати лише правила та поведінку харчування, але й треба розуміти корисні та шкідливі властивості продуктів, дотримуватись режиму харчування та здорового способу життя, вміти поєднувати продукти між собою, виробляти та вдосконалювати власні харчові навички.

Процес формування в учнів індивідуальної картини раціонального харчування є необхідною умовою здорового способу життя. Власне, здоров'я

дітей молодшого шкільного віку напряму залежить від ефективності виховання і навчання.

Список використаних джерел:

1. Грузєва Т. Нерівність в здоров'ї: методологія визначення, прояви, стратегії боротьби. *Науковий вісник Національного медичного університету імені О. Богомольця*. 2005. №1-2. С. 33-42.
2. Основи психології: Підручник. За заг. ред. О. Киричука, В. Роменця. К.: Либідь, 2002. 630 с.
3. Приходько О. Дитяча психологія: нариси становлення та розвитку: навч. посібник для студентів вищих навч. закладів. К.: Міленіум, 2004. 102 с.
4. Сливка Л. Теоретико-методичні аспекти викладання валеології та основ безпеки життєдіяльності в початковій школі: навч.-метод. посіб. ІваноФранківськ: НАІР. 2012. 204 с.

ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НАВИЧОК ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ЗАСОБАМИ ПОЗАКЛАСНОЇ ГУРТКОВОЇ РОБОТИ

Діана Дяченко
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»
м. Івано-Франківськ
Науковий керівник: Сливка Л. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. В статті розкривається роль загальноосвітньої школи у процесі формування в учнів початкової школи навичок здорового способу життя, важливість позакласної гурткової роботи у вихованні ціннісного ставлення до власного здоров'я і здоров'я оточуючих людей. Автор акцентує увагу на можливих способах організації позакласної навчально-виховної діяльності з врахуванням вікових та індивідуальних можливостей учнів загальноосвітньої школи.

Ключові слова: загальноосвітня школа, навчально-виховний процес, позакласна діяльність, гурткові заняття, здоров'я, здоровий спосіб життя, учень початкових класів.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Проблема формування здорового способу життя підрастаючого покоління України – одна з найактуальніших проблем, вирішення якої визначає подальше існування здорової нації. Відповідно до державної програми "Освіта" (Україна ХХІ ст.) сьогодні сферою формування здорового способу життя учнів початкової школи є система освіти.

Хотілося б відзначити вчених, які розглядали проблему формування здорового способу життя: В. Білик, А. Герасимчук, С. Ігнатенко, С. Лапаєнко, В. Лисяк, О. Маркова, К. Палієнко, В. Солнцева, С. Страшко та ін. У позакласній діяльності досліджуваній проблемі присвячені праці: О. Гауряк, А. Гужаловський, О. Жабокрицька, Т. Лясота, В. Рева та ін.

Проблема формування навичок здорового способу життя описана в працях медиків М. Амосова, В. Артамонова, Н. Грейда, І. Брехмана, А. Лаптева.

Мета статті полягає у висвітленні впливу позакласної гурткової роботи на формування навичок здорового способу життя.

В системі освіти загальноосвітня школа є найдорожчим скарбом будь-якої нації. Вона формує основу державної освіти та значною мірою визначає ефективність її подальших кроків у освіті. У школах навчально-виховний процес призначений для всебічного розвитку людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвитку її талантів, розумових та фізичних здібностей тощо. Тому проблема формування здорового способу життя у молодого покоління займає провідні позиції в шкільній практиці.

Здоров'я – це стан, при якому в повній мірі реалізуються біологічні, психічні, соціальні та духовні функції людини та суспільства, а також оптимальна активність та працездатність при максимальній тривалості життя. Поняття способу життя складне за своїм складом. Воно дозволяє виявити ціннісні орієнтації людей, причини їх поведінки, стилю життєдіяльності, що обумовлені рівнем життя особистості. Спосіб життя відносять до факторів, які безпосередньо впливають на здоров'я.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Поняття «здоров'я» відображає важливість збереження та розвитку біологічних, соціальних, духовних функцій людини і суспільства і визначається рівнем розвитку загальнолюдських, державних та національно-регіональних цінностей культури. Поняття «спосіб життя» характеризує стиль життєдіяльності обумовлений особливостями людського організму, умовами його існування та орієнтований на охорону, зміцнення та відновлення здоров'я [3].

В основі формування навичок здорового способу життя лежать такі його компоненти, як наукові знання, оздоровчі та профілактичні заходи, раціональний розпорядок дня, робота та відпочинок, фізичні навантаження, правильно організований режим харчування та відсутність шкідливих звичок.

Одним із важливих факторів формування навичок здорового способу життя в учнів початкової школи є сформовані в них уявлення та поняття, які розширюють знання дитини про людину, її здоров'я, спосіб життя та його вплив на здоров'я особистості.

Важливий засіб у підтримці здорового способу життя молодших школярів – позакласна гурткова робота спортивно-оздоровчого спрямування.

Позакласна гурткова діяльність належить до неформальної додаткової освіти та виховання. Однак є найефективнішою у формуванні бажань, здатності постійно і свідомо здійснювати духовне самовдосконалення, саморозвиток.

Головною особливістю позакласного педагогічного процесу є те, що він базується на взаємній співпраці вчителів та дітей, на їх дружбі та духовній спільноті, на визнанні власної цінності дитини, на взаємодопомозі та взаємній зацікавленості у спільному успіху та результатах.

Важливими принципами позакласного педагогічного процесу є його індивідуалізація, добровільність, перевага виховання, співтворчість, єдність

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

розвитку та саморозвитку, емоційна привабливість міжособистісних стосунків.

Дитина в позакласному навчально-виховному процесі не просто відтворює те, що вона дізнається, наприклад, культуру чи соціальний досвід. Завдяки своїй унікальності вона їх розвиває, доповнює та вдосконалює. Це закон творчої поведінки та особливість позакласних педагогічних методів, заснованих на сприянні максимальному творчому самовираженню дитини, багатству вражень, створенні спеціально розроблених та організованих оптимальних відносин.

Оптимальне функціонування позакласного педагогічного процесу забезпечує здатність його організаторів «залучати талант», включати дітей у власну систему цінностей, насичувати педагогічний процес такою творчою працею, що має велике духовне та соціальне значення [5].

Гурток спортивно-оздоровчого спрямування – колектив школярів, об'єднаних на основі спільних інтересів для тривалої регулярної роботи орієнтованої на питання організації раціонального режиму дня, сну, харчування, навчання та відпочинку, боротьби зі згубними звичками, профілактики захворювань та методиці загартовування, фізичне виховання, рухову активність, вправи для очей, для постави, хореографію та інші види роботи спортивно-оздоровчого напрямку.

У гурток можуть входити учні одного класу, паралельних або різних класів. Робота гуртка може бути присвячена поглибленому вивченню окремих тем або розділів навчальної програми, до яких студенти виявили особливий інтерес.

При плануванні занять обов'язково враховуються індивідуальні інтереси дітей, їх вікові особливості. Вони впливають на вибір предметів навчання, найбільш доцільних методів роботи, форм звітності, поєднання теоретичних і практичних, репродуктивних та творчих завдань, групової та індивідуальної

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

діяльності. Позакласні гурткові заняття доцільно проводити як в класі, так і на природі [4].

Основні завдання гурткової роботи

- поглиблювати і поширювати кругозір учнів;
- задовольняти їх інтереси та запити;
- розвивати творчі здібності;
- прищеплювати практичні уміння і навички.

Виховний потенціал позакласної гурткової роботи визначається такими факторами та обставинами:

- особливі стосунки, які найкраще залучають кожную дитину до активної трансформаційної діяльності;
- забезпечення та надання можливостей для практичної реалізації розвитку інтересів та здібностей;
- вільний вибір будь-якої діяльності;
- наявність технологій виховання цілком розвиненої гармонійної особистості, створення таких стосунків, при яких особистість сама прагне до максимальної реалізації сил і здібностей [2].

Форми проведення позакласних гурткових занять у навчальних закладах:

- ділові навчальні ігри;
- екскурсії та виставки;
- колективні творчі справи;
- конкурси та вікторини;
- круглі столи та усні журнали.

Різні форми організації дозволяють в повній мірі задовольнити запити і інтереси учнів початкової школи [1].

Таким чином, позакласна робота залежить від складу його учнів та характеру взаємин між ними. Вона відповідає терміну «творчий процес», оскільки ґрунтується на пізнанні внутрішнього світу дитини з точки зору

максимального емоційного комфорту. У такому процесі дитина виявляє свої найкращі риси характеру, свідомо контролює власні емоції та бажання, формує інтерес та потребу в збереженні та зміцненні здоров'я, мотивацію до спортивно-оздоровчої діяльності та ведення здорового способу життя.

Список використаних джерел:

1. Акімова І. Утвердження здорового способу життя серед учнів початкових класів. *Початкове навчання та виховання*. Київ: Основа, 2009. № 31. С. 22 - 26.

2. Жабокрицька О. Педагогічні умови виховання основ здорового способу життя підлітків у позакласній діяльності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.07 «Теорія виховання». Кіровоградський держ. пед. ун-т імені В. Винниченка. Кіровоград, 2003. 20 с.

3. Ковальчук О. В. Здоровий спосіб життя як складова культури здоров'я учнів загальноосвітніх шкіл. *Північне Приазов'я: проблеми регіонального розвитку у міжнародному контексті: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції* (Мелітополь, 14-15 вересня 2017 року) / за ред. Л. М. Донченко. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2017. С. 137-140.

4. Мазуренко Л. Формування навичок здорового способу життя у молодших школярів в позакласний час. Київ: Шкільний Світ, 2008. 128 с.

5. Свириденко С. О. Формування здорового способу життя молодших школярів у позакласній виховній роботі. Київ, 1998. 16 с.

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ЗАСОБІВ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ФОНЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

*Анастасія Єзерська
НПУ імені М.П.Драгоманова
м. Київ*

*Науковий керівник: Бернацька О.В.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. Оновлення змісту навчання іноземних мов у закладах загальної середньої освіти пов'язується зі змінами у стратегічних напрямках розвитку сучасної шкільної освіти – спрямуванням навчальної діяльності на формування в учнів необхідних життєвих компетентностей. Зважаючи на те, що головна мета процесу навчання англійської мови у початковій школі – розвиток умінь комунікації, важливо зауважити, що якісна комунікація неможлива без правильного оформлення власного висловлювання фонетичними засобами. Саме тому пошук ефективних шляхів формування фонетичної компетенції молодших школярів на уроках іноземної мови є актуальним питанням. Вирішення даної проблеми підвищить якість процесу навчання англійської мови у школі і забезпечить кращі результати розвитку мовленнєвих умінь та навичок дітей молодшого шкільного віку.

Ключові слова: фонетична компетенція, знання, інтерактивна технологія, гра.

Модернізація системи навчання іноземних мов у початковій школі України вимагає пошуку інноваційних засобів навчання, які б відповідали принципам гуманізації і демократизації початкової освіти, посилювали інтерес молодших школярів до пізнання, підвищували мотивацію й активність тих, хто навчається, до оволодіння іншомовною комунікативною компетенцією, складовою якої є іншомовна фонетична компетенція.

Значну роль у процесі формування іншомовної фонетичної компетентності молодших школярів відіграють фонетичні знання. Навчальною програмою початкової школи передбачено засвоєння лінгвістичних понять, вивчення основних фонетичних одиниць, звукових явищ різного рівня – звуку/фонемі, слова, словосполучення і пропозиції, співвідношень між графемою і фонемою, а також транскрипційних позначень, які однозначно характеризують звукові явища.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Результативне функціонування комунікативної компетентності у процесі іншомовної міжкультурної комунікації молодших школярів можливе за умови сформованості в учнів фонетичних навичок (phonetic skills) в аудіюванні (listening), говорінні (speaking), читанні/читанні вголос (reading / readingaloud) і, певною мірою, в написанні (writing). Іншомовна фонетична компетенція молодших школярів формується системно з іншими видами мовленнєвої діяльності і аспектами іноземної мови.

Специфіка навчання молодших школярів іноземної мови полягає також у тому, що мова вчителя на цьому етапі, як правило, повинна бути трохи перебільшеною та показовою. При поясненні та навчанні використовується аналітико-імітаційний метод, оскільки в цьому випадку ми не говоримо про транскрипцію та звуко-буквений зв'язок через те, що діти молодшого шкільного віку досі не можуть писати букви алфавіту навіть рідною мовою.

Важливо використовувати режим парної роботи для відпрацювання фонетичних навичок молодших школярів. На знак вчителя діти звертаються один до одного і по черзі вимовляють слова (фрази, речення), що містять засвоєні звуки. Предметом навчальних вправ є поєднання звуків, розміщених від легкого до складного: склад – слово – речення – текст. Учні початкової школи набувають навичок розпізнавання звуків та фонем у мовленні учителя та інших учнів та відпрацьовують власну вимову.

Особливо ефективні вправи для формування та вдосконалення фонетичних навичок учнів є вправи на основі заучування напам'ять скоромовок, приказок, римівок, віршів, діалогів, уривків з прози, а також читання вголос уривків текстів з підручника. Всі ці види роботи націлені на формування фонетичної компетенції молодших школярів.

Автоматизація фонетичних навичок реалізується шляхом виконання учнями спеціально розроблених вправ: імітації звуків/інтонаційної моделі (наприклад: “Послухай і повтори за диктором”); відтворення

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

звуків/інтонаційної моделі (наприклад: “Послухай, повтори за диктором, вивчи напам'ять і розкажи); самостійне продукування звуків/ інтонаційної моделі (наприклад: “Прочитай слова/речення”, прочитай слова, в яких є звук, “Наведи приклади слів, що римується зі словом “cat”, “Вимова слова “really” з інтонацією, яка означатиме: а) подив, б) твердження); розпізнавання звуків/інтонаційних моделей на слух (наприклад: “Послухай пари слів і скажи, яка пара римується”, “Послухай речення і запиши номер того, яке було питальним/розповідним”).

Свідоме оволодіння учнями іншомовними фонетичними навичками передбачає вивчення простих приголосних фонем в односкладових словах, потім відбувається вивчення голосних фонем в відкритому та закритому складах, складні носові фонemi та дифтонги наприкінці. З цією метою учням можна ставити проблемні завдання: сформулювати правило, знайти відмінності у вимові англійських та схожих рідномовних звуків, дібрати правило, знайти відмінності у вимові англійських та схожих рідномовних звуків, дібрати приклади слів із заданим звуком зі свого словникового запасу, диференціювати контрастні звуки в англійських словах тощо.

На наш погляд, особливо ефективним є використання інтерактивних засобів формування фонетичної компетенції, а саме: інтерактивних технологій навчання іноземних мов, що забезпечують особистісний, інтелектуальний, емоційно-вольовий, а також якісний іншомовний та фонетичний розвиток учнів у процесі досягнення цілей, які поставлені чинними нормативними документами із навчального предмета “Іноземна мова” в початковій школі. Існує низка класифікацій навчальних засобів іноземних мов, за якими вони поділяються на: основні, допоміжні й додаткові, для вчителя і для учня, технічні і нетехнічні, традиційні, сучасні і перспективні, “паперові” й електронні [4 с.23-24].

Основна характеристика "інтерактиву" – це спеціальна форма пізнавальної діяльності; навчальний процес організовано так, що практично

всі учні заохочені до процесу пізнання, вони мають можливість розуміти й рефлексувати з приводу того, що вони знають і про що думають; має бути атмосфера доброзичливості, взаємопідтримки – форма кооперації та співпраці; на уроці організується індивідуальна, парна, групова робота; застосовуються дослідницькі проекти, рольові ігри, робота з документами, різними джерелами інформації, використовуються творчі форми роботи [1, с. 20-22].

Особливе місце серед інтерактивних засобів формування фонетичної компетенції учнів початкової школи на уроках англійської мови займають інтерактивні ігри, гра-драматизація, дидактична фонетична гра на розпізнавання фонем. У процесі формування фонетичної компетенції молодших школярів вважаємо ефективними інтерактивні ігри, які можна організувати з допомогою застосування інтерактивного мультимедійного програмно-технологічного навчального комплексу на основі технології SMART Board, що більше відомий під назвою "інтерактивна дошка".

Інтерактивна гра та інтерактивна дошка відіграють значну роль у процесі формування фонетичної компетенції молодших школярів, підвищуючи ефективність освітнього процесу, надаючи змогу учасникам навчально-виховного процесу взаємодіяти у діалоговому режимі, сприяючи підсиленню мотивації навчання і пізнавальної активності учнів.

Список використаних джерел:

1. Антоненко В. А. Інтерактивна дошка SMART та використання її в навчальному процесі. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2004. № 8. С. 20 – 22.
2. Басіна А. Методика викладання іноземної мови в початковій школі. Київ: Шкільний світ, 2007. 128 с.
3. Гордєєва А. Й. Формування англомовної лексичної компетентності молодших школярів з використанням карт пам'яті. *Іноземні мови*. 2013. Вип. 2(74). С. 13-19.

4. Коваль Т. І. Підготовка викладачів вищої школи: інформаційні технології у педагогічній діяльності: [навч.-метод. посіб.]. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2009. 380 с.

5. Ніколаєва С. Ю. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Наук. редактор українського видання докт. пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва, Київ : Ленвіт, 2003. С. 116 – 117.

6. Шиндор Т.М. Особливості формування іншомовної фонетичної компетенції в учнів початкової школи [Електронний ресурс]. URL: <https://www.psyh.kiev.ua/>

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПРИРОДИ

Карина Зварич

НПУ імені М.П. Драгоманова

М.Київ

*Науковий керівник: Шулигіна Р. А.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. У статті здійснено аналіз наукових підходів проблеми формування ціннісного ставлення до природи у дітей дошкільного віку через призму людських цінностей та ціннісних орієнтацій; акцентовано увагу на визначальній ролі системи цінностей дорослого для формування ціннісних орієнтацій дитини, зокрема через діяльність і приклад дорослого у ставленні до природи; окреслено напрями для подальших перспективних досліджень.

Ключові слова: ціннісне ставлення до природи, природне середовище, діяльність в природі, діти дошкільного віку, вихователь, батьки.

Глибоке осмислення взаємозв'язку суспільства і природи сприяє можливості виявленню суперечностей у розвитку таких відносин та змушує до перегляду моральних парадигм і ролі людства у перетворенні природи, відповідальності за ці наслідки кожної людини, як невід'ємної частини природи. Один з векторів на користь таких перетворень криється у

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

розв'язанні проблемі формування ціннісного ставлення до природи у людини, зокрема в період дошкільного дитинства.

Проблематиці людських цінностей та ціннісним орієнтаціям особистості, як дитини, так і дорослого присвячені дослідження багатьох наук про людину: філософії, педагогіки, психології, соціології тощо. Це питання свого часу розглядали видатні філософи, такі як Фома Аквінський, Аристотель, Іммануїл Кант та інші. Останній про свої вищі цінності говорив так: «Зоряне небо наді мною та моральний закон у мені».

Німецький філософ А Шопенгауер стверджував у якості цінностей має бути здоров'я: «Здоров'я настільки переважає решту благ життя, що здоровий жебрак – щасливіший за хворого короля». Такі думки І. Канта і А. Шопенгауера утверджують нас в тому, що саме педагоги та вихователі дітей дошкільного віку мають орієнтуватись на такі цінності, як доброчесність і «здорові блага» життя.

Дослідження багатьох сучасних науковців: С. Анісімова, М. Бобневої, А. Здравомислова, О. Зотової, Ю. Пісьмака, В. Сагатовського, П. Смірнова, В. Тугарінова, Л. Фоміної та інших, психологів Б. Ананьєва, Г. Залеського, А. Леонтьєва, В. Мясищева, С. Рубінштейна; педагогів А. Кирьякової, Е. Несимової, Е. Шиянова, Г. Щукіної та багатьох інших підтверджують актуальність даної проблеми та її важливість в умовах теперішнього часу. В цих роботах розглядаються різні аспекти проблеми формування ціннісних орієнтацій в цілому, обґрунтовується головна теза про те, що саме ціннісні орієнтації складають ядро особистості й характеризують рівень її розвитку. Здійснення цілеспрямованого впливу на зростаючу особистість на всіх етапах її розвитку, формування ціннісного ставлення до всього, що оточує, екологічної свідомості, природничої культури, поведінки і відповідальності є професійним обов'язком педагога. Саме такої думки дотримувався видатний вітчизняний педагог-гуманіст В. Сухомлинський. Суголосно з ним висловлювався і вітчизняний педагог-практик Ш. Амонашвілі, який вбачає

зв'язок нової парадигми виховання з гуманізацією суспільства: «У сучасний період особистісно гуманістична орієнтація освіти і виховання стає загальноновизнаною» [1, с. 11-16].

Оскільки ціннісне ставлення до природи безпосередньо пов'язане з екологією, а екологія – це охорона природи, тому варто зупинитися на розгляді цього поняття, яке за останні роки значно розширилось. У словнику української мови «екологія» визначається як взаємозв'язок між організмом та навколишнім середовищем, а у роботі Білан О. І., як «розділ біології, який займається вивченням взаємозв'язку між організмом та довкіллям» [2, с. 71]. Майбутній стан природного середовища багато в чому залежить від успішного впровадження екологічної освіти, формування нового екологічного мислення у дітей, зміст якого передбачає: дотримання морально-правових принципів доцільного природокористування, активну діяльність з вивчення та охорони природи в країні, певній місцевості, місті, селі, дворі. Дитячі враження назавжди закарбовуються у пам'яті.

Прищеплення любові до природи, високе моральне ставлення до її скарбів – це проблема стосується не лише естетичного та етичного збагачення особистості, а й формування особистості в цілому. Тому для нас важливими є погляди І. Беха, який акцентує увагу на всебічному формуванні особистості дитини, організації освітнього процесу на гуманістичних засадах: «суб'єкт-суб'єктні взаємини щодо учасників виховного процесу, усвідомлення людини як найвищої цінності», – за переконанням І. Беха мають бути незмінними [3, с. 344].

В. Сухомлинський вважав, що якщо лишити дитину наодинці й сподіватись, що під впливом навколишнього середовища вона стане розумною, глибокою та моральною, – годі сподіватись. Тільки активна взаємодія з природою здатна сформувати найкращі якості особистості. При взаємодії дитина-природа формується ціннісне ставлення до навколишньої дійсності. Про це також свідчать психолого-педагогічні наукові та методичні

праці С. Глазачова, А. Захлібного, І. Зверєва та інших. Зокрема, на думку вченого педагога А. Сидельковського, – головною метою успішного формування у дітей дошкільного віку ціннісного ставлення до природи є вмiле поєднання матеріалу пізнавальних занять природничого змісту з їх практичною діяльністю у природному середовищі. Психолог О. Кудрявцева наголошує на необхідності системного підходу до формування у дітей ціннісного ставлення до природи, який передбачає поєднання переконань-готовності до безпосередньої діяльності у природі.

У дошкільному віці система цінностей дорослого є визначальною для формування ціннісних орієнтацій дитини, тому надзвичайно важливим є діяльність і приклад дорослого, його ціннісні орієнтації й ставлення до природи. Отже, особистість педагога і система його ціннісних орієнтацій є фундаментом для педагогічної роботи, щодо формування ціннісної сфери особистості дитини.

Успішне впровадження занять з природи для розвитку дітей старшого дошкільного віку значною мірою залежить від дотримання багатьох умов, зокрема створеного освітньо-виховного середовища в закладі дошкільної освіти, де вихователь зможе забезпечити свiдоме і повне розуміння дитиною навчальних матеріалів природничого змісту, щоб виробити правильне ставлення до природнього оточення. Доцільно організовані заняття природничого змісту та формування ціннісного ставлення до природи, покликані забезпечити підростаюче покоління науковими знаннями про взаємозв'язок природи та суспільства, допомогти зрозуміти багатогранне значення природи для суспільства загалом та кожної людини зокрема. Так діти, що отримали певну кількість знань про природу, засвоюють належну поведінку і цінності, набувають практичних навичок та вмiнь захищати навколишнє середовище у процесі життєдіяльності.

Таким чином, здійснений аналіз проблеми формування у дітей дошкільного віку ціннісного ставлення до природи переконливо доводить,

що порушена проблема була і залишається актуальною на сучасному етапі. Це підтверджується думкою Аристотеля, який вважав, що сутність існує не поза речами, а в самих речах; визнавав об'єктивне існування природи і виходив з того, що матерія існує вічно. Пізнання природи відбувається через відчуття, уявлення, поняття, які мають засвоювати діти за допомогою дорослого (вихователя, батьків) на якого покладена відповідальність за успішне формування ціннісного ставлення дитини до природи. Ці аспекти можуть скласти основу для подальших більш глибоких досліджень.

Список використаних джерел:

1. Амонашвили Ш. А., Загвязинский В. И. Паритеты, приоритеты и акценты в теории и практике образования. *Педагогика*. № 2. 2000. С. 11-16.
2. Білан О. І. Екологічне виховання дітей дошкільного віку. Львів, 1996. 71 с.
3. Бех І. Д. Виховання особистості: у 2 кн. К.: Либідь, 2003. Кн. 2: Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади. 344 с.

ОСОБЛИВОСТІ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРОЦЕСІ ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВИМ МИСТЕЦТВОМ

Вікторія Зваричук
НПУ імені М.П. Драгоманова
М.Київ

Науковий керівник: Ходунова В.Л.
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. Проаналізовано сучасні погляди науковців щодо проблеми художньо-естетичного виховання дітей старшого дошкільного віку засобами декоративно-ужиткового мистецтва.

Ключові слова: діти дошкільного віку, художньо-естетичне виховання, декоративно-ужиткове мистецтва

Сучасним змістом дошкільної освіти передбачено всебічний та гармонійний розвиток дитини за умови здійснення педагогічного процесу на

засадах демократизації та гуманізації. Зокрема, у Базовому компоненті та чинних програмах дошкільної освіти приділяється велика увага вихованню у дітей любові до України, шанобливого ставлення до Батьківщини, національних цінностей українського народу, а також цінностей інших націй і народів, свідомого ставлення до себе, оточення та довкілля; особистісно орієнтованому вихованню дитини, розвитку її творчих здібностей, набуттю нею власного соціального досвіду.

Проблема естетичного розвитку підростаючого покоління знайшла широке обґрунтування в Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, Законі України «Про дошкільну освіту», «Про загальну середню освіту», у Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні, в Концепції художньо-естетичного виховання

За дослідженнями А. Богуш, В. Бутенка, В. Кардашова, О. Коберника, Н. Кудикіної, Л. Масол, Н. Миропольської, Т. Науменко, Б. Неменського, Т.Поніманської значна роль у системі естетичного виховання відводиться образотворчому мистецтву, розвитку і розширенню у дітей навичок оцінювати твори мистецтва, художніх уявлень, уяви, духовних потреб, формування художнього смаку. Концептуальні засади художньої культури, мистецтва та творчості обґрунтовано у працях О. Белкіної, Б. Івасив, Т.Комарової, В. Котляра, В. Мухіної, Н. Сакуліної та інших.

Дослідники виділяють наступні завдання естетичного виховання дітей дошкільного віку:

- розвиток у дітей естетичної сприйнятливості, формування певних емоцій, почуттів, ставлень, інтересів;
- створення запасу елементарних естетичних знань (звукових, колірних і пластичних) і вражень, розвиток чуттєво-емоційного досвіду, що є основою формування широких інтересів, потреб, здібностей, що виявляються в тому, що їхній власник за будь-якої ситуації поводить як естетична особистість, що діє;

– формування естетичного ставлення до дійсності, завдяки цьому виникає естетичне сприймання, що призводить до розуміння, оцінювання, формування естетичних уявлень і суджень;

– формування на основі отриманих знань і розвитку здібностей художнього, естетичного сприйняття соціально-психологічних якостей людини, що забезпечуватимуть їй можливість емоційно переживати й оцінювати естетично значимі предмети і явища, насолоджуватися ними, милуватися;

– формування якостей, потреби і здатності особистості активно брати участь у створенні прекрасного в мистецтві, житті, праці, поведінці, стосунках [1].

Ряд науковців зазначають, що ефективним засобом формування різнобічно розвиненої особистості дитини є декоративно-ужиткове мистецтво (З. Богатєєва, Є. Васильєва, С.Герасимова, А. Грибовська, О.Доронова). Особливостями сприймання і розуміння декоративно-ужиткового мистецтва дітьми старшого дошкільного віку є наявність наочно-образного мислення, що зумовлює доступність декоративно-ужиткового мистецтва для їхнього сприймання художніх образів.

За дослідженнями В. Григоренко, провідними характеристиками прояву естетичного ставлення дітей старшого дошкільного віку до декоративно-ужиткового мистецтва, є: здатність до художньо-естетичної діяльності, наявність художньо-естетичних знань та вражень, здатність до художньо-естетичного сприймання [2].

Список використаних джерел:

1. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: «Академвидав», 2004. 456 с.

2. Григоренко В. Є. Формування естетичного ставлення дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами до декоративно-

ужиткового мистецтва на заняттях з образотворчого мистецтва: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. К.: Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, 2017. 329 с.

СТВОРЕННЯ ПРИРОДНОГО РОЗВИВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ ДОСЛІДНИЦЬКО-ПОШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Анастасія Іванішак

Красноградський педагогічний фаховий коледж КЗ «ХГПА»

м. Красноград

Науковий керівник: Пасічник С. О.

викладач окремих методик

Анотація. *Діти за своєю природою маленькі дослідники. Дослідницька діяльність викликає у них значний інтерес, навчає їх думати, пробувати, експериментувати, а найголовніше – самовиражатися. Природне розвивальне середовище, створене в закладі дошкільної освіти, сприяє формуванню екологічної компетентності дошкільників.*

Ключові слова: *екологічна компетентність, дослідницько-пошукова діяльність, природне розвивальне середовище.*

Інтерес дитини до навколишнього світу розпочинається з прилучення до спільної з дорослими екологічно доцільної діяльності, зокрема дослідницько-пошукової, природоохоронної, ігрової, організації спілкування дітей з рослинами та тваринами.

На думку вчених С. Ніколаєвої, З. Плохій, Н. Яришевої, ефективність формування екологічної компетентності дитини дошкільного віку великою мірою залежить від середовища, в якому відбувається її життєдіяльність [1, 85].

Навколишнє середовище, в якому розвивається дитина, може бути різним: підтримувальним, насиченим, комфортним, розвивальним. Ефективність впливу довкілля на особистість дитини в закладі дошкільної освіти залежить від здатності педагогічного колективу організовувати комфортне еколого-розвивальне середовище.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Зважаючи на те, що педагогічний процес з формування екологічної компетентності дошкільнят відбувається на території закладу дошкільної освіти, слід приділяти особливу увагу її оформленню. Переважна більшість спостережень за об'єктами та явищами природи, дослідницько-пошукова та екологічно орієнтована діяльність мають відбуватися на свіжому повітрі.

С. Ніколаєва зазначає, що на території закладу дошкільної освіти можуть бути створені клумби, газони, невеликі штучні водойми, екологічні стежини. До природної складової розвивального середовища належить також груповий куточок природи, зимовий сад, кімнати природи, екологічні лабораторії. Куточок природи, кожен його об'єкт мають сприяти екологічному вихованню дітей, бути орієнтованими на розвиток дитини, спонукати їх до діяльності: пізнавальної, дослідницько-пошукової, естетично-споглядацької, морально-ціннісної, практично спрямованої. З огляду на це, кімнатні рослини та тварин слід розміщувати на рівні очей дитини, щоб забезпечити доступ до них з усіх боків. Дослідницькі інструменти повинні бути безпечними, привабливими на вигляд, мати чітко визначені місця зберігання [2, 7].

У куточку природи мають бути гербарії рослин найблищого природного оточення, характеристики живих об'єктів куточка та рекомендації щодо догляду за ними, колекція ґрунтів, каміння, лупа, папір, олівці, ілюстрації із зображенням об'єктів і явищ природи – усе це спонукає дітей до діяльності.

Формування екологічної компетентності відбувається в ході дослідницько-пошукової роботи дошкільників. Для проведення дослідів з об'єктами природи слід підготувати необхідні матеріали та обладнання та здійснювати керівництво з боку вихователя.

Організовуючи дослідницьку роботу з дошкільниками, варто зазначити, що для дослідів краще використовувати рослинний світ, природні

явища та об'єкти природи. Представників тваринного світу в досліджах майже не задіюють.

З. Плохій вважає, що при організації дослідницько-пошукової діяльності дітей дошкільного віку розвивальне середовище має бути особистісно орієнтованим, важливо враховувати вікові та індивідуальні особливості кожної дитини. Мова йде про добір об'єктів природи, їхню кількість, безпечність для дітей, індивідуальні особливості дошкільнят з різним рівнем знань та вмінь. Розвивальне середовище слід облаштувати таким чином, щоб дитина мала можливість діяти і створювати. При цьому важливі просторова орієнтація, змінюваність у часі, безпечність об'єктів природи, предметів та ігрових матеріалів, рівень фахової підготовки дорослих [2, 6].

Одним з вирішальних принципів є відповідність розвивального середовища особливостям розвитку та саморозвитку дошкільнят, їх збалансованість. Міра участі дорослого залежить від віку дітей. Для молодших дошкільників він – безпосередній учасник їхньої діяльності, для старших – порадник, партнер. З набуттям досвіду дорослий може опосередковано керувати діяльністю дітей, створюючи для цього сприятливі умови.

Отже, природне розвивальне середовище відіграє досить значну роль при проведенні дослідницько-пошукової діяльності дошкільників. Від того, наскільки воно буде оформлено відповідно вимог, буде залежати успіх проведеного дослідження. Природно-розвивальне середовище має забезпечувати розвивальний характер, можливість для дитини реалізувати в ньому зону свого ближнього розвитку, кожний компонент такого середовища має відповідати принципу функціонального комфорту, забезпечувати відповідний контакт дитини з об'єктами природи. Важливим є те, що особлива роль в природному розвивальному середовищі належить спілкуванню вихователя з

дітьми, оскільки завдяки такій взаємодії середовище і стає розвивальним [3, 25].

Список використаних джерел:

1. Горопаха Н. М. Методика ознайомлення дітей з природою : хрестоматія. Київ : Слово, 2012. 432 с.
2. Плохій З. Сучасний зміст екологічного виховання. *Дошкільне виховання*. 2008. № 3. С. 3-6.
3. Соцька О. Від знань та емоцій до екологодоцільної поведінки. *Дошкільне виховання*. 2004. №11. С. 24-25.

ВАЛЕОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ

Олександра Івко

Кременчуцький педагогічний коледж ім. А. С. Макаренка

м. Кременчук

*Науковий керівник: Печка Л. Є.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. У статті наголошено увагу на значенні валеологічного виховання для формування, зміцнення й оздоровлення дітей дошкільного віку. Визначено умови забезпечення валеологічного виховання в ЗДО. Виокремлено форми роботи щодо валеологічного виховання дошкільників.

Ключові слова: здоров'я, валеологічне виховання, здоровий спосіб життя, діти дошкільного віку, робота з батьками.

Останнім часом питання охорони та зміцнення здорового способу життя набувають особливої актуальності. Починаючи з раннього віку батьки та педагоги починають розвивати у дітей рухову і пізнавальну активність, навчають дітей піклуватися та думати про своє здоров'я, ставитися до нього з особливою увагою та турботою. Валеологічне виховання дітей набуває особливої значущості; одним із основних напрямків виховання у закладі дошкільної освіти є збереження здоров'я дітей.

Цілеспрямований педагогічний вплив формує здоров'я, життєдіяльність та всі інші необхідні якості для гармонійного та всебічного розвитку

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

особистості. Від того наскільки правильно організований освітній процес у ЗДО, зокрема медично-гігієнічні заходи, залежить повноцінне здоров'я, попередження розвитку захворювання дитини на ранніх стадіях. Успіх валеологічного виховання забезпечується обов'язковими умовами:

- ✓ готовність педагога до здійснення валеологічної освіти дітей дошкільного віку;
- ✓ особистісно-орієнтована взаємодія дорослого та дитини;
- ✓ активна участь батьків в виховному процесі.

Зараз особливо важливо в ЗДО розглядати здоров'я як необхідний компонент освіти; потрібно навчати дітей валеологічної грамотності. До процесу виховання валеологічного виховання в закладах дошкільної освіти потрібно включити:

- навчання дітей засобам та методам оцінки свого фізичного стану, використання природних засобів оздоровлення для підтримки свого здоров'я (ручний масаж обличчя, вушної раковини, долонь; самотерапія; точковий масаж; психогімнастика; гімнастика для очей).

- організацію роботи з оздоровлення через систему занять

(включення до занять оздоровчих ігор, перегляд фільмів та відеозаписів, мультфільмів, валеологічних пісень).

- роботу закладу дошкільної освіти спільно з батьками для створення належних умов для збереження здоров'я та оздоровлення в сім'ї.

Надзвичайно важливу роль у зміцненні, формуванні, відновленні здоров'я дітей дошкільного віку відіграє позитивне ставлення особи до процесу оздоровлення. Провідна діяльність в дошкільному віці – гра, тому загартовуючі та профілактичні заходи потрібно проводити в цікавій ігровій формі, яка обов'язково зацікавить дитину та буде спонукати до збереження та піклування про своє здоров'я. Різноманітні масажі та гімнастики дають можливість дітям відчувати відповідальність за своє здоров'я та тіло, від того наскільки правильно вони виконують завдання – залежить результат їхнього

оздоровлення та самопочуття.

Важливою формою валеологічної освіти є щоденне проведення з дошкільнятами різних видів гімнастики – коригуючої, ранкової, дихальної, артикуляційної, для профілактики зорової стомлюваності тощо. Обов'язково педагог враховує індивідуально-особистісні особливості свої вихованців, створює позитивно-емоційний фон при проведенні занять з гімнастики.

Звичайно ж цілісне валеологічне виховання не може відбуватися лише в освітньому закладі, але й за його межами, тобто в сім'ї. Взаємодія з батьками вихованців повинна бути системною та планомірною. Спілкування з батьками ґрунтується з урахуванням всіх особливостей кожної родини, досвіду і традицій виховання в сім'ї. Педагог завжди може допомогти батькам обладнати фізкультурний куточок для занять або ж оформити куточок здоров'я вдома. Саме батьки повинні показувати своїм дітям зразок здорової людини, на яку вони зможуть рівнятися та слідувати її правилам здорового життя. Пропаганду здорового способу життя повинні здійснювати не лише батьки, але й педагоги.

Отже, можна зробити такі висновки:

- ✓ формування навичок здорового способу життя передбачає різнобічний і гармонійний розвиток і виховання дитини;
- ✓ здорова дитини – правильний розвиток;
- ✓ здоров'я – необхідний компонент освіти;
- ✓ валеологічне виховання починається з сім'ї, цілеспрямована робота з батьками – запорука успіху.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільньої освіти / Кер. Т. О. Піроженко, Київ. 2021.
2. Валеологія: Навч. посібник для студентів вищих закладів освіти: В 2ч. Полтава: «Скайтек», 2000.
3. Гриценко Л. І. Формування навичок здорового способу життя у дітей

та підлітків . *Практична психологія та соціальна робота*. 2002. №5.

4. Денисенко Н. Освітній процес має бути здоров'язбережувальним. *Дошкільне виховання*. 2007. № 7.

5. Кондратюк С. М. Інтегративний підхід до виховання у молодших школярів здорового способу життя: Автореф. дис... канд. пед. наук. К., 2003.

6. Шиян О. Валеопрактикум. Трускавець: Плеяда, 2004.

ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ РОДИННИХ ЦІННОСТЕЙ

*Галина Климець
НПУ імені М.П. Драгоманова
м. Київ*

*Науковий керівник: Коханко О.Г.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. *Стаття присвячена проблемі формування в учнів початкових класів родинних цінностей. Автором здійснено порівняльний аналіз вирішення даного питання у різні періоди. Розкрито основні проблеми формування в учнів початкових класів родинних цінностей.*

Ключові слова: *родинні цінності, сімейні стосунки, молодші школярі, нова українська школа.*

Актуальність дослідження. ХХІ століття – це час, коли людина має величезні можливості для самореалізації, втілення своїх найзаповітніших мрій і бажань. Як часто ми не цінуємо те, що маємо, а помічаємо його важливість лише тоді, коли втрачаємо. Постійно заклопотані, не маємо вільного часу для найрідніших нам людей. Так часто не бачимо того, як від нашої постійної зайнятості страждають люди, які нас по-справжньому люблять і цінують, просто за те, що ми є, а не що маємо і чого досягли. Для того щоб людина могла мати міцний тил у вигляді дружньої родини, потрібно з раннього дитинства формувати в неї родинні цінності. Бо ж як ми знаємо, все починається з дитинства і ставлення до близьких людей, не є виключенням. Родинні цінності формуються у процесі сімейного виховання

та закріплюються під час виховної роботи у школі через співпрацю «вчитель-учні-батьки».

Останні дослідження та публікації. Проблема формування родинних цінностей була і є актуальною для педагогів та психологів протягом багатьох століть. Даною проблемою цікавилися такі науковці: Ю. Азаров, С. Акутіна, Ш. Амонашвілі, А. Макаренко, В. Сухомлинський та інші. Також цим питанням цікавляться люди й інших найрізноманітніших професій, які за сумісництвом є батьками і хоч раз стикалися з цією проблемою в своєму житті.

Мета статті: проаналізувати проблеми формування родинних цінностей в учнів початкових класів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Людина – це соціальна істота, яка обов'язково потребує свого кола спілкування, основу якого будуть складати люди, з певними подібними інтересами, життєвими поглядами і позиціями або можливо навіть якимись зовсім незначними спільними рисами. Та дуже важливо, щоб до цього кола входили особи, які пов'язані родинними зв'язками з цією людиною. Чому це так важливо? Оскільки, для того, щоб людина могла формувати нормальні стосунки з людьми, з якими до певної пори вона взагалі не була знайома, потрібно, щоб вона ще з дитинства перебувала в хороших відносинах з людьми, які складають її перше коло соціального оточення – з родиною. Саме родина - це люди, з якими вперше відбувається спілкування ще маленької людини. Саме родина виступає підґрунтям фізичного й духовного здоров'я зростаючої особистості, побудована на таких духовно-моральних підвалинах, як любов, віра, цнотливість, вірність, взаємоповага, самопожертва, турбота один про одного, теплота сімейних взаємин, спільність сімейних інтересів, відповідальність, праця, воля, патріотизм. Інтегруючи свої виховні зусилля з іншими соціальними інститутами, родина виступає провідною ланкою цілісного педагогічного процесу.

Сімейні цінності - моральні та етичні ідеали, спрямовані на пропагування інституту сім'ї, подружньої вірності, відповідального ставлення до родини, народження та виховання дітей, ставлення з повагою до батьків, людей старшого покоління [7].

Н. Зелевська визначає цінності сімейного виховання, під якими розуміє духовно-моральні орієнтири, що відображають виховний ідеал і визначальні цілі, зміст, умови, засоби й методи сімейного виховання. Науковець відносить до сімейних цінностей такі як: родина, побудована на демократичному підґрунті; любов; волю дитини й недоторканність її особистості; дисципліну; нормальні гігієнічні умови життя; позитивний приклад батьків; гарну загальноосвітню й педагогічну підготовку батьків; єдність, свідомість, і систематичність їх виховного впливу; спільну працю; загальне дозвілля; природу; гру; традиції; усну народну творчість; мистецтво; національну культуру [1, с. 31].

Взагалі проблема формування родинних цінностей в дітей зовсім не нова. Протягом багатьох сотень років відомі педагоги шукають способи, методи, шляхи, які будуть дієвими у вихованні дітей і зможуть допомогти з раннього дитинства привити їм любов і повагу до рідних. Ще Володимир Мономах у XII столітті у своєму «Повчанні дітям» писав про те, як треба виховувати дітей, які цінності слід їм прищеплювати. Він зазначав, що виховувати дітей слід на позитивних прикладах батьків, дідів [6].

Великий внесок у сімейну педагогіку зробив А. Макаренко. Він вважав, що головними умовами нормального виховання дітей є: наявність повної сім'ї, авторитет батьків, єдність поглядів батьків на виховання дітей, гармонійне ставлення між членами сім'ї. Він різко критикував хибні види авторитету батьків. «Ваша власна поведінка, — писав А. Макаренко, звертаючись до батьків, — вирішальна річ. Не думайте, що ви виховуєте дитину тільки тоді, коли з нею розмовляєте, виховує дитину кожний момент вашого життя, навіть тоді, коли вас немає дома. .. » [2].

А. Тур вважав, що до п'яти років дитина повинна виховуватися в сім'ї, так як в цьому віці дитина найбільш «гнучка та пластична» до повчання. У педагогіці багатьох народів, а також це підкреслюють вчені (А.Коменський, Я. Корчак та ін.), мама є першим природним вихователем дитини. Важливе значення батька та інших членів сім'ї (братів, сестер, бабусь, дідусів) у вихованні та розвитку дитини.

Відомий педагог Ш. Амонашвілі вказував про небезпеку надмірного виховання дитини в умовах сім'ї. Він звертав увагу на те, що діти повинні бути чуйними і турботливими по відношенню до старшого покоління (дідусів, бабусь) так як це - основа духовно-морального виховання дитини [3].

В. Сухомлинський високо цінував роль батька і матері, старших у сім'ї, стверджуючи: «Людина у своєму моральному розвитку стає такою, яка в неї мати, точніше, яка гармонія любові й волі в її духовному світі»; «...батько народжує і виражає, продовжує, розвиває себе в своєму синові й дочці, вливаючи своє духовне начало з духовним началом матері» [5].

Тобто, як видно, це питання було, є і буде актуальним, допоки люди будуть намагатися виховати своїх дітей добрими, щирими, чесними і небайдужими до інших.

Українці розглядали сім'ю, як святиню, а виховання дітей, як святий обов'язок батьків. Наші предки славили силу і міць, велич і красу своєї родини, оспівували її високі моральні якості в піснях, прислів'ях, приказках: «Свого роду не цурайся», «Нема краще в світі, як рідня», «Від родини йде життя людини», «Без сім'ї нема щастя на землі».

Людина, яка має справжню люблячу сім'ю є більш дружелюбною, душевною, стійкою до різних соціальних негараздів. Щоб сім'я була дійсно такою, а не просто зібранням родичів, досить важливо мати сімейні традиції. Спільна підготовка до родинних свят (прикрашення ялинки перед Новим Роком, підготовка святкового столу, розписування яєць перед Великоднем,

відвідування храму...), прогулянки і пікніки у вихідні дні, виготовлення годівничок для птахів, створення фотографій для сімейного альбому, підготовка і вручення подарунків один-одному і купа інших звичаїв та традицій дозволяють людям частіше спільно проводити час, допомагати один одному і дізнаватися більше нового й цікавого. Сім'ї, які мають власні традиції, відрізняються від інших, через що стають чимось особливим для дітей, які там ростуть. Це справді дуже прекрасно, коли дитина з раннього віку починає усвідомлювати, що в неї є її будинок, її родина, які утворюють її маленький унікальний світ, не схожий на інші. У таку сім'ю, вже дорослого сина чи дочку тягне як магнітом, а кожне відвідування батьківського дому, повертає його чи її в ті прекрасні дитячі роки, допомагає відчутти ту чудову атмосферу. А ще важливо, що дитина, яка виросла в таких умовах, створюючи свою власну сім'ю, намагається створити таку ж атмосферу

Століттями склалися традиції сімейного виховання, вироблялися основні його принципи, серед яких народна педагогіка головну роль відводила трудовому вихованню, як першооснові життя суспільства. («У праці — краса людини»). У народі застерігали: неробство веде до нещастя. Потреба і вміння працювати — це те найкраще і найцінніше, що можуть залишити батьки своїм дітям. Навіть народження дитини народною свідомістю сприймалося як прихід на світ нового трудівника чи трудівниці. Тому найперші магичні дії, коли дитина побачила світ, були спрямовані на те, щоб прищепити їй працелюбність. Зав'язуючи пуповину хлопцеві, баба-повитуха бажала, щоб той «книжку читав і дрова рубав», а дівчинці — «аби хліб жала, на сорочку пряла» [4].

Родинне правильне виховання служить для наслідування у всіх прийдешніх поколіннях. Українська родина, як виховна організація володіє великим педагогічним потенціалом, який має бути плідно використаний у сучасному вихованні.

Отже, для того щоб виростити здорову фізично і морально людину, яка буде готова ставати частиною колективу, будувати хороші відносини з оточуючими людьми, створити власну міцну, дружну, люблячу, щасливу сім'ю і залишитися вдячною всім людям, які зробили внесок у процес формування її особистості, потрібно приділити багато уваги тому, хто і що оточує її як тільки вона починає сприймати оточуючий її світ. Потрібно зробити так, щоб дитина відчувала те, що її люблять і бачила любов навколо; зрозуміла, що до всього і всіх, що її оточують, потрібно відноситися з повагою, турботою та розумінням. Якщо вона бачитиме це, поки буде рости, то ставши дорослою, вона обов'язково зробить так, щоб цього добра в світі стало більше.

Список використаних джерел:

1. Гончар Л. В., Кравченко Т. В., Мачуська І. М. та ін. Формування сімейних цінностей у дітей шкільного віку в сучасних соціокультурних умовах. Х.: Друкарня Мадрид, 2016. 176 с.
2. Значення сімейного виховання та його методи: реферат. URL: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/pedagog/14106/>.
3. Категории семейных ценностей в педагогической литературе. *Онлайн центр информационной поддержки родителей*. URL: <https://ruroditel.ru/tsentry-i-programmy-roditelskogo-prosveshcheniya/programmy/kategorii-semeynykh-tsennostey-v-pedagogicheskoy-literature/>.
4. Кубенко В. О. Цінності сімейного виховання [Електронний ресурс]. URL: <http://www.trushki.net.ua/batkam/15.html>.
5. Лісіна Л. Ідеї В. Сухомлинського в сучасному освітньому просторі. URL: <https://us.bdpu.org.ua/ideji-v-suhomlynsko-ho-v-suchasnomu-osvitnomu-prostori.html>.
6. Мономах В. Повчання. URL: <http://litopys.org.ua/pvlyar/yar09.htm>.
7. Сімейні цінності. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/TM050081>.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР У ФОРМУВАННІ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕРШОКЛАСНИКІВ

Наталія Кокоша

НПУ імені М.П. Драгоманова

М. Київ

*Науковий керівник: Слабко В. М.,
доктор педагогічних наук, професор*

Комунікативна компетентність - це узагальнена комунікативна властивість особистості, включаючи розвинені комунікативні здібності, сформовані вміння і навички міжособистісного спілкування, знання про основні закономірності та правила спілкування.

Комунікативна компетентність виступає в якості умови ефективного спілкування та являє собою мотивований живий процес взаємодії між учасниками комунікації, спрямований на реалізацію конкретних життєвих настанов, який відбувається на основі зворотного зв'язку. При цьому комунікативна компетентність виступає як базова умова ефективного спілкування і в значній мірі відзначається залежністю від визначення її рівневої характеристики та основних компонентів згідно з виокремленою структурою комунікативної компетентності.

Сформована комунікативна компетенція надає можливість успішно вступати в різні контакти для вирішення комунікативних завдань (передача інформації, ведення переговорів, встановлення і підтримання контактів, тощо).

Необхідність підвищення комунікативної компетентності першокласників в дидактичному процесі диктується необхідністю підвищення пізнавальної активності школярів, стимулювання їх інтересу до предметів, що вивчаються. Досягти цього можливо, використовуючи в процесі навчання дидактичні ігри [1].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Дидактична гра - необхідний елемент в процесі навчання молодших школярів. Дидактична гра допомагає вчителю зробити процес навчання більш різноманітним і цікавим для учнів. Адже гра здатна вирішити деякі проблеми шкільного викладання, такі як: одноманітність процесу навчання і незацікавленість навчання для дитини. Її застосування дозволяє враховувати вікові особливості молодших школярів і вести викладацьку діяльність в руслі усіх державних вимог та програм.

Дидактичні ігри, які використовуються в початковій школі, виконують різні функції: активізують інтерес та увагу дітей, розвивають пізнавальні здібності, кмітливість, уяву, закріплюють знання, вміння і навички, тренують сенсорні вміння, навички тощо.

Структуру дидактичної гри містить наступні компоненти [3]:

- мотиваційний компонент складають: потреба, мотив, інтерес, бажання брати участь в грі;
- орієнтаційний компонент: вибір тих засобів, які будуть сприяти ігровій діяльності;
- виконавчий компонент: дії, операції, що дозволяють досягти мети;
- контрольний-оцінний компонент: виправлення неточностей та стимулювання активності ігрової діяльності.

Дидактичні ігри розрізняються по повчальному змісту, пізнавальній діяльності дітей, ігровим діям і правилам, організації і взаєминам дітей, по ролі вчителя. Перераховані ознаки притаманні всім іграм, але в одних виразніше виступають одні, в інших - інші [2].

Дидактична гра є важливим засобом розвитку комунікативної компетентності дітей молодшого шкільного віку. Зміст дидактичних ігор для кожного навчального предмета в початковій школі має співвідноситися з завданням розвитку дитини, які забезпечують особистісний, пізнавальний, комунікативний і соціальний розвиток молодшого школяра [4].

При цьому успішний розвиток комунікативних умінь молодших школярів буде більш ефективним, якщо враховувати рівень сформованості комунікативних умінь учнів, використовувати ігри, спрямовані на розвиток мотивації до комунікативної діяльності і використовувати спеціальні методичні прийоми для організації мовної взаємодії учнів за допомогою ділових і рольових ігор.

Список використаних джерел:

1. Алексєєва О.Р. Формування навичок ефективного спілкування першокласників засобами дидактичної гри в умовах нової української школи. 2020. №1. С.1-20
2. Корніяка О.М. Сучасні підходи до вивчення комунікативної компетентності особистості. *Проблеми сучасної психології*. Вип. 3. Кам'янець-Подільський: Аксіома. 2009. С. 180 – 194.
3. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти: підручн. К.: Грамота, 2012. 504 с.
4. Соняк Н.Л. Дидактичні умови формування комунікативної компетентності молодших школярів у процесі роботи з текстом : дис. ... канд. пед. наук. Луцьк -Тернопіль, 2018. 247 с.

ПРОЦЕС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Діана Колодій
НПУ імені М.П. Драгоманова,
м. Київ
Науковий керівник: Себало Л. І.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. В статті подані критерії відбору засобів дистанційного навчання, а також вказані переваги та недоліки дистанційного навчання

Ключові слова: навчання, дистанційне навчання, критерії відбору засобів, початкова школа

Суспільство завжди знайде, з якого приводу розділитися на тих, хто "за", і хто "проти". Суперечкою сьогодення стало дистанційне навчання.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Дистанційне навчання - навчання через Інтернет передбачає, що переважна більшість навчального матеріалу подається через Інтернет-технології, взаємодія учасників навчального процесу здійснюється з використанням технічних, програмних і адміністративних засобів Інтернет-мережі. Дистанційне навчання – це насамперед навчання. Тому процес організації і теорії навчання (наприклад, асоціативно-рефлекторна) нікуди не діваються, просто з'являється інший спосіб зв'язку. Тобто, в дистанційному навчанні дитина має пройти шлях від сприйняття інформації до її розуміння, запам'ятовування, можливо, відтворення, використання на різних рівнях. [2]

Теоретичні та практичні аспекти дистанційного навчання наразі широко розробляються у наукових розвідках вітчизняних та зарубіжних учених: їх вивчають українські науковці В. Биков, Н. Жевакіна, В. Кухаренко, В. Олійник, О. Рибалко, П. Стефаненко та ін., російські вчені А. Андрєєв, Є. Полат, І. Роберт, В. Солдаткін, А. Хуторський, американські та європейські дослідники та ін. Дистанційне навчання, на думку П. Стефаненко, є новою формою існування дидактичної системи і може бути реалізоване в межах майже всіх її видів. При цьому у межах дистанційного навчання реалізуються всі існуючі традиційні дидактичні принципи та з'являються нові (принцип педагогічної доцільності використання нових інформаційних технологій; принцип забезпечення безпеки інформації, яка циркулює при дистанційному навчанні; принцип відповідності технологій навчання; принцип мобільності навчання), пов'язані з використанням сучасних інформаційних технологій [3]. Дистанційна форма навчання передбачає доступ до інтернету, технічне забезпечення (комп'ютер, планшет, смартфон тощо) в усіх учасників освітнього процесу, а також те, що вчителі володіють технологіями дистанційного навчання.

До основних критеріїв відбору засобів організації дистанційного навчання можна віднести такі:

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- Функціональність. Означає наявність у системі набору функцій різного рівня, таких як форуми, чати, аналіз активності учнів, управління користувачами, а також інші;
- Надійність. Цей параметр характеризує зручність адміністрування і простоту оновлення контенту на базі існуючих шаблонів. Зручність управління і захист від зовнішніх дій істотно впливають на відношення користувачів до системи і ефективності її використання;
- Стабільність. Означає міру стійкості роботи системи по відношенню до різних режимів роботи і міри активності користувачів;
- Вартість. Складається з вартості самої системи, а також з витрат на її впровадження, розробку і супровід, наявність або відсутність обмежень за кількістю ліцензій на слухачів;
- Система перевірки знань. Дозволяє в режимі онлайн оцінити знання учнів. Зазвичай така система включає тести, завдання і контроль активності учнів на форумах;
- Зручність використання. При виборі нової системи необхідно забезпечити зручність її використання. Це важливий параметр, оскільки потенційні учні ніколи не почнуть використовувати технологію, яка видається громіздкою або створює труднощі при навігації. Технологія навчання має бути інтуїтивно зрозумілою. У навчальному курсі повинно бути легко здійснювати пошук меню допомоги, переходити від одного розділу до іншого і спілкуватися з інструктором;
- Модульність. У сучасних системах електронного навчання курс може бути набором мікромодулів або блоків навчального матеріалу, які можуть бути використані в інших курсах;
- Забезпечення доступу. Учні не повинні мати перешкод для доступу до навчальної програми, пов'язаних з розташуванням в часі і просторі, а

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

також з можливими чинниками, що обмежують можливості учнів (обмежені функції організму, ослаблений зір);

- 100 % мультимедійність. Можливість використання як контенту не лише текстових, гіпертекстових і графічних файлів, але і аудіо-, відео-, gif- і flash-анімації, 3D-графіки різних файлових форматів;
- Масштабованість і розширюваність. Можливість розширення як кола слухачів так і додавання програм і курсів навчання і освіти;
- Кросс-платформенність. Система дистанційного вчення не має бути прив'язана до якої-небудь операційної системи або середовища як на серверному рівні, так і на рівні клієнтських машин. Користувачі повинні використовувати стандартні засоби без завантаження додаткових модулів, програм тощо;
- Якість технічної підтримки. Можливість підтримки працездатності, стабільності, усунення помилок як із залученням фахівців, так без залучення фахівця;
- Наявність (відсутність) мовної локалізації продукту. Локалізована версія продукту більш дружня як для адміністрування, розробки курсів, так і для кінцевих споживачів освітніх послуг [1].

Переваги дистанційного навчання:

- Можливість учнів до засвоєння максимального обсягу необхідних знань, які не можуть бути включені в звичні класно-урочні форми та форми підготовчих курсів.
- Розширення кола осіб, здатних отримати необхідну підготовку, а саме осіб з особливими потребами в розвитку.
- Здатність до навчання осіб у віддалених важкодоступних регіонах за допомогою спеціалізованих українських рефератів.
- Можливість батьківського контролю над знаннями учнів.
- Здатність до централізації освітнього процесу різних регіонів.
- Змішання кордонів між очною та заочною формами навчання.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- Можливість психологічної адаптації.
- Задоволення учнів в отриманні підготовки в комфортних для них умовах.

Недоліки дистанційного навчання:

- Недостатній контроль над засвоєнням учнями одержуваних знань.
- «Теоретизація» навчання, зведення навчального процесу до механістичних прийомів і методів.
- Неможливість формування повного уявлення про зміст навчального предмета.
- Невиправдана оплата послуг в даній галузі освіти.
- Можливість хакерського вторгнення в електронну базу даних.
- Різноманітність тарифів відповідно до заданої регіональної специфіки [4].

Коли ж навчання педагогів, як і школярів, примусово перейшло в інтернет, з'ясувалося, що багатьом досвідченим вчителям довелось майже напомуцки опанувати сучасні інструменти комунікації, зокрема, платформу Zoom, Google Meet та інші програми. Самоосвіта вчителя є необхідною умовою професійної діяльності педагога. Суспільство завжди ставило і буде ставити перед вчителем високі вимоги, тим більше зараз коли батьки мають можливість послухати як проводиться урок і подається матеріал. Тому самоосвіта є головним завданням кожного вчителя. Як казав К. Ушинський: «Учитель як фахівець, живе доти, поки вчиться». В той же момент було не краще дітям і батькам, оскільки не в усіх є можливість технічного забезпечення, або ж уроки перетворювались на кумедні пригоди того, що потрапляло в поле зору камери. Напевно найскладніше в цьому випадку було першачкам тому, як вони ще не знають що навчання — це організована, двостороння діяльність, спрямована на максимальне засвоєння та усвідомлення навчального матеріалу і подальшого застосування

отриманих знань, умінь та навичок на практиці [5]. Саме тому їм складно усвідомити, що насправді відбувається.

Список використаних джерел:

1) Богачков Ю.М., Биков В.Ю., Пінчук О.П., Манако А.Ф., Вольневич О.І., Царенко В.О., Ухань П.С., Мушка І.В. / Наук. ред. Ю.М. Богачков *Організація середовища дистанційного навчання в середніх загальноосвітніх навчальних закладах: посібник*. К.: Педагогічна думка, 2012. С. 47-53. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/11084159.pdf>

2) Большакова І. Практики та підходи до дистанційного навчання – рекомендації для вчителів. 2020. URL: <https://nus.org.ua/articles/praktyky-ta-pidhody-do-dystantsijnogo-navchannya-rekomendatsiyi-dlya-vchyteliv/>

3) Гаврілова Л.Г Використання форм і методів дистанційного навчання у мистецькій підготовці майбутніх учителів початкових класів. *Актуальні питання мистецької педагогіки*, випуск 5, 2016 URL: <http://apmp.kgpa.km.ua/Files/APMP05/5.pdf>

4) Лотоцька А., Пасічник О. Організація дистанційного навчання в школі: методичні рекомендації. 2020. URL: https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/06/GRYF_Metodychni_rekomendatsii-_dystantsiy_na_osvita_razvoroty.pdf

5) Словник. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>

**ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ
ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ КАЗКИ ТА
ПОЗАКЛАСНОГО ЧИТАННЯ**

Наталія Коткова

НПУ імені М.П. Драгоманова

М.Київ

*Науковий керівник: Слабко В. М.,
доктор педагогічних наук, професор*

Анотація. У статті висвітлюються теоретична і практична значущість проблеми формування читацької компетентності учнів початкових класів під час вивчення казки та позакласного читання. Розглядаються аспекти організації форм читацької діяльності молодших школярів, формування ключових компетентностей, у тому числі літературної компетентності на уроках позакласного читання.

Ключові слова: читацька компетентність, читацька діяльність, зміст літературного читання, принципи відбору змісту читання, організації читацької діяльності молодших школярів.

Постановка проблеми. Розвиток освіти України спрямований на формування покоління, здатного "навчатися протягом життя, оберігати і примножувати цінності української культури та громадянського суспільства, розвивати і зміцнювати незалежну та суверенну державу як невід'ємну складову європейської та світової спільноти". Загальнодержавним завданням української освіти є створення умов для особистісного зростання і творчого самовираження кожного громадянина України.

За новим Державним стандартом початкової освіти, за яким навчаються учні початкової школи з 1 вересня 2018 року, метою вивчення мовно-літературної освітньої галузі є "формування комунікативної, читацької та інших ключових компетентностей..." [2].

Особливої актуальності набуває проблема формування читацької компетентності й самостійності, літературно-творчого розвитку, адже суспільству потрібні творчі люди високим рівнем культури та духовності, здатні до саморозвитку.

Читацька компетентність молодших школярів представляє логічний ланцюжок понять: «читацька діяльність» – «читацька самостійність», – «читацька компетентність» [5,40].

Тема читацької компетентності дуже актуальна і злободенна. Повсякчас зростає її гострота. Розвиток новітніх технологій потребує набагато кращого вміння читати, ніж раніше. Це пов'язано з тим, що сьогодні від народження дитина потрапляє в світ насичений інформацією, електронних та інтерактивних іграшок. Сучасні діти розвиваються під впливом комп'ютерних технологій та інтернету. Саме тому місце книги в житті підростаючого покоління змінюється. Зменшилися пізнавальні та читацькі інтереси дітей, джерела одержання інформації.

Читаюча людина - цінність ХХІ століття. Знання, отримані з книги думаючим читачем, є вже новими знаннями. Книга завжди відігравала велику роль у процесі виховання підростаючого покоління. Саме через неї збагачується й поглиблюється мислення. Ще один вагомий із аргументів, читання зміцнює пам'ять та допомагає у спілкуванні, а також знижує стрес, що дуже важливо в наш час.

Аналіз останніх досліджень. Багато вчених досліджували нові підходи до навчання грамоти і формування читацької діяльності молодшого школяра.

Читацьку компетентність як інтегровану особистісну якість, що формується і розвивається у процесі шкільного літературного навчання, а також удосконалюється впродовж життя виокремлюють такі педагоги, психологи та методисти, як О.Вашуленко, О.Ісаєва, В.Ф.Одегова, О.Савченко, С.Сафарян, А.Фасоля, Т. Яценко.

Такі науковці та методисти, як В.Б.Едігей, В.М.Зайцев, І.Г.Пальченко, Н.Ф.Скрипченко, І.Т.Федоренко розглядали проблему розвитку навичок читання.

О.Вашуленко розуміє читацьку компетентність молодшого школяра як “володіння комплексом читацьких знань, умінь і навичок, ціннісних ставлень

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

учнів, які надають можливість учневі свідомо здійснювати пошук книг, відбір інформації для вирішення навчально-пізнавальних завдань і виявляються у процесі сформованості повноцінної навички читання, розуміння текстів різних жанрів, обізнаності з колом читання (доступного дітям цього віку), сформованості особистісних ціннісних суджень щодо прочитаного” [1,49].

В.Ф.Одегова зі структурою читацької компетентності виділяє її процесуальні складові:

- освітня — читати, щоб знати;
- комунікативна — читати, щоб уміти спілкуватися;
- інформаційна — читати, щоб володіти інформацією;
- гедоністична — читати, щоб отримувати естетичну насолоду;
- розвиваюча — читати, щоб розуміти і орієнтуватися в книжковому оточенні [6].

Ю.В. Лізньова виділяє основні чотири етапи формування читацької компетентності молодших школярів: підготовчий етап, початковий, основний, який є безпосереднім етапом формування навичок і заключний. [3,4-9].

Мета статті – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови формування в учнів початкових класів читацьких умінь і навичок, прослідкувати проблему формувань читацьких компетентностей у школярів.

Відповідно до поставленої мети дослідження були визначені такі **завдання:**

- 1) визначити зміст базового поняття дослідження «читацька компетентність»;
- 2) проаналізувати психолого-педагогічну літературу з досліджуваної проблеми.

3) охарактеризувати роль уроків позакласного читання у вихованні читацьких інтересів

4) проаналізувати педагогічний досвід формування читацької компетентності учнів в процесі вивчення казки;

5) розробити та експериментально перевірити ефективність педагогічних умов, які сприятимуть підвищенню рівня читацької компетентності;

Виклад основного матеріалу.

У даній роботі ми розглядаємо проблему формування читацької компетентності учнів початкових класів під час вивчення казки та позакласного читання, тому що метою навчання в початковій школі є читання.

Сухомлинський вважав: “...чим раніше дитина почала читати, чим органічніше пов’язане читання з усім її духовним життям, тим складніші процеси мислення, що відбуваються під час читання, тим більше дає читання для розумового розвитку” [7,356].

Читацькі вміння починають і фактично закінчують формуватися в учнів на уроках читання в початковій школі.

Чим раніше дитина оволодіє навичками читання, тим легше їй вивчати всі інші предмети, які передбачені навчальною програмою [8,18]. Якщо дитина не навчилася плавно читати і розуміти зміст прочитаного, вона не зможе грамотно писати, не навчиться розв’язувати задачі, тому що за умови поганого читання їх тексту, виникнуть труднощі при виконанні домашніх завдань, їй не цікаво буде на уроках. Учень не буде активним читачем бібліотеки, не відчуватиме потреби спілкуватися з книгою, тому що читання не приносить йому задоволення.

Виховання читацької культури, формування читацької компетенції, вміння користуватися книгою - це напрямок діяльності педагога. Учитель не тільки навчає правильно і виразно читати, розуміти та аналізувати твори, але

й формувати у дітей соціальні та морально-етичні цінності, формувати уміння створювати власні висловлювання за змістом прочитаного, знаходити інформацію для вирішення навчально-пізнавальних завдань.

Основною метою уроків позакласного читання є розвиток дитячої особистості засобами читацької діяльності, формування читацької компетентності учнів, яка є основою комунікативної та пізнавальної компетентностей [4,3]. Діти повинні багато читати як на уроці, так і в позаурочний час. Основне завдання уроків позакласного читання — виробити в учнів інтерес до книги, захоплення нею як джерелом інформації. Починаючи із другого класу, привчати дітей самостійно налаштовуватись на читання нової дитячої книжки. Наприклад, вчитель може у “Куточку читача” розмістити список рекомендованої літератури, який періодично поновлювати. Роль творчих завдань виконують “Читацькі щоденники”. Залучення учнів до проектної діяльності створюють атмосферу пошуку інформації. Організацію позакласного читання в школі варто починати з виявлення читацьких інтересів, початкових умінь та навичок користування книжкою. Для цього можна запропонувати учням анкети. З першокласниками анкетування проводити в усній формі. З учнями 3-4 класів – у письмовій формі.

Для уроків позакласного читання добирати твори, зміст яких емоційно насичений, здатний в учнів викликати різноманітні почуття. Так, вивчаючи з дітьми вірш, спочатку ознайомити їх з новою книжкою, розповісти, як готують книгу до друку, стисло повідомити факти з життя письменниці.

Щоб підтримати інтерес до читання, вчителю необхідно впроваджувати різноманітні форми уроків: урок-гра, урок-змагання, урок-казка, урок-подорож, урок-свято та ін. Використання різноманітних інноваційних технологій, таких як побудова “асоціативного куща”, читання із зупинками, гра “так – ні”, читання з передбаченням, “крісло автора”, “мозковий штурм”, роботі в групах, парах, які вдосконалюють зорове сприйняття і вимову,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

дають вчителю змогу з меншою затратою сил досягти кращої результативності своєї праці, добитися глибоких і міцних знань, практичних умінь і навичок учнів.

Із жанром казки учні знайомляться ще у першому класі під час вивчення букваря. Учні 2-х класів ознайомлюються з найпростішими жанровими особливостями на матеріалі казок про тварин, оскільки вони є найпростішими і найдоступнішими для розуміння. Різноманітні аспекти виховної та розвивальної функції казок, навчальна спрямованість відображено у творчості таких українських письменників і педагогів, як Григорій Сковорода, Іван Франко, Софія Русова, Наталя Забіла, Оксана Іваненко, Василь Сухомлинський, Костянтин Ушинський та ін.

Казка є найбільш ефективним засобом розвитку творчого потенціалу. Вона активізує дитячу фантазію, розвиває логічне мислення, пам'ять, мовленнєво-комунікативні здібності, творчу уяву.

Ефективним прийомом розвитку активності учнів є використання на уроках вивчення казки різних видів дидактичної гри: театралізація, ігри на швидкість думки, на краще знання казок чи окремої казки за програмою, на кращу складену учнями казку тощо.

За допомогою таких тем, як «В гостях у казки», «Намалюємо казку», «Стара казка на новий лад» учням реалізують такі завдання: переплутати сюжет і героїв, а дітям запропонувати -виплутатися із ситуації яка склалася; змінити характер героя; ввести нового героя в знайому казку для зміни сюжету; змінити характер героя; скласти казку на новий лад.

Наприклад, за допомогою гри «Казковий калейдоскоп» діти вчаться розв'язувати певні завдання, виходити із складної ситуації. Непомітно для себе дитина розкриває свої творчі здібності, поліпшує взаємини з оточуючими.

Висновки. Сучасний вчитель початкових класів – це педагог, який постійно прагне прищепити своїм вихованцям інтерес до читання; всіма

силами намагається їм довести, що інформацію одержують із книг і надійних інтернет-джерел; розвиває вміння користуватися довідковою літературою. Читання — це дуже важкий процес, який вимагає уваги, напруження і розумових сил. Важливою умовою підвищення якості уроків позакласного читання є урізноманітнення методів і прийомів навчання, видів роботи, які виконують учні, адже одноманітність викликає у дітей відчуття перевантаження. Отже, читання має стати стежкою, яка веде до вершин розумового, морального й естетичного виховання.

Список використаних джерел:

- 1.Вашуленко О. Читацька компетентність молодшого школяра:теоретичний аспект . *Початкова школа*. 2011. №1. С. 48-50.
2. Державний стандарт початкової освіти [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/87> — 2018-п
- 3.Лизнева Ю.В. Формирование читательской компетентности учащихся начальной школы . *Начальная школа*. 2012. №2. С. 4-9.
4. Манайло В.В. Формування читацької компетентності молодших школярів на уроках позакласного читання . *Основа*. 2015. №4. С.3-6.
- 5.Науменко В. Оволодіння читацькою компетенцією. *Початкова освіта*. 2012. №3. С. 40-42.
6. Одегова В.Ф. Педагогические условия формирования читательской компетентности младших школьников [Електронний ресурс]. URL: <http://www.niro.nnov.ru/?id=31091>.
7. Сухомлинський В.О. Слово про слово. Вибрані твори в 5-ти томах: Т.3 . К.: Радянська школа, 1977. 638 с.
8. Фасоля А.Читацька компетентність: що формуємо, що і як перевіряємо й оцінюємо . *Дивослово*. 2017. №9. С.8-15.

ПРОБЛЕМА ПРОТИНІКОТИНОВОГО ТА АНТИАЛКОГОЛЬНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОМУ ПРОСТОРІ

Наталія Котурбаши
Прикарпатський національний університет
ім. Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ
Науковий керівник: Сливка Л. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. У статті висвітлено ключові засади протинікотинового та антиалкогольного виховання молодших школярів як педагогічної проблеми. Адже одним із пріоритетних завдань сучасної освіти є виховання у дітей та молоді відповідального ставлення до власного здоров'я і здоров'я оточуючих як до найвищої індивідуальної і суспільної цінності.

Ключові слова: антиалкогольне виховання, протинікотинове виховання, шкідливі звички.

Багато досліджень та наукових праць присвячені проблемам профілактики шкідливих звичок. Науковці стверджують, що дана робота повинна знайти своє відображення саме в початковій школі. Це пояснюється тим фактом, що молодші школярі – та вікова категорія, яка, по-перше, є найсприятливішою для формування позитивного ставлення до власного здоров'я, по-друге, педагог має можливість вплинути на свідомість учнів ще до того, як у реальному житті діти стикнуться з проблемами алкоголізму та паління [4, 173].

Вивчаючи Державний стандарт початкової освіти, зазначимо, що до ключових компетентностей розробники даного документу віднесли громадянську та соціальну компетентність, яка передбачає формування в здобувачів початкової освіти відповідального ставлення до власного здоров'я та вироблення навичок здорового способу життя. Вимоги щодо обов'язкових результатів навчання, які стосуються даної тематики, відображені в здоров'язбережувальній освітній галузі. Зміст якої передбачає те, що учень початкової школи повинен дбати про своє здоров'я, самостійно робить

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

усвідомлений вибір на користь здорового способу життя, а саме обмірковує альтернативні рішення щодо шкідливого впливу звичок на своє здоров'я та здоров'я оточуючих [2].

Освітня програма (за редакцією Р. Б. Шияна) деталізує Державний стандарт і передбачає, по завершенню навчання, такі результати навчання за змістовою лінією «Здоров'я»:

- здобувач початкової освіти повинен чітко пояснювати та розуміти вплив способу життя на здоров'я особистості;

- молодші школярі розрізняють позитивні та негативні звички, які впливають на їхнє здоров'я;

- учень вміє описувати негативні наслідки від вживання алкоголю, тютюну та наркотичних речовин;

- учні початкової школи визначають альтернативні заняття, які можуть замінити шкідливі звички (наприклад, заняття спортом, хобі чи ігри на свіжому повітрі) [8].

На відміну від попередньої освітньої програми, типова освітня програма за редакцією О. Я. Савченко виділяє здоров'язбережувальну освітню галузь тільки в змістовій лінії «Людина» і поділяє очікувані результати навчання за класами, а не за циклами як у Р. Б. Шияна. Тому учень після завершення першого класу повинен володіти найпростішими навичками особистої гігієни та описувати ризики для свого здоров'я, в залежності від ситуації. Після закінчення другого класу, здобувач освіти визначає звички, які шкодять здоров'ю, а також розуміє негативні наслідки таких дій. Третій клас передбачає формування в учнів елементарних вмінь здорового способу життя та негативної установки щодо шкідливих звичок. Учні четвертого класу актуалізують всі знання, які отримали впродовж перших трьох років навчання [7].

Тому ми хочемо підсумувати, що дана проблема є дуже важливою та актуальною в період сьогодення, і ми вважаємо, що вчителів початкових

класів потрібно готувати до проведення такої роботи для виховання здорової нації.

Список використаних джерел:

1. Koturbash N. Pedagogical conditions for preventive work on anti-alcohol topics in primary school. *Achievements and prospects of modern scientific research. Abstracts of II International Scientific and Practical Conference. Buenos Aires, Argentina. 11–13 January 2021.* Buenos Aires, 2021. P. 287–292. URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2021/01/ACHIEVEMENTS-AND-PROSPECTS-OF-MODERN-SCIENTIFIC-RESEARCH-11-13.01.2021.pdf>
2. Державний стандарт початкової освіти від 21 лютого 2018 р. № 87. URL: <http://dano.dp.ua/attachments/article/303/Державний%20стандарт%20початкової%20освіти.pdf>
3. Котурбаш Н. Деякі аспекти антиалкогольного виховання дітей та молоді. *The 1st International scientific and practical conference «Problems and Innovations in Science»*. Part 1 (May 4–5, 2020)». Nika Publishing, London, Great Britain. 2020. V. 2. С. 56–60. URL: https://el-conf.com.ua/wp-content/uploads/2020/05/%D0%91%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%96%D1%8F_%D1%87.2_%D1%81%D0%B0%D0%B9%D1%82.pdf.
4. Мордвінова І. В. Здоров'язбережувальне виховання молодших школярів. *Збірник наукових праць КНЛУ. «Теоретичні питання культури, освіти і виховання»*. 2012. Вип. 45. С. 171-174.
5. Сливка Л. Використання досвіду діяльності громадських товариств Західної України (1919–1939) у підготовці майбутніх учителів до антиалкогольного виховання молодших школярів. *Науковий вісник Чернівецького університету. Випуск 575. Педагогіка та психологія*. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2011. С.184–190.
6. Сливка Л.В. Виховання здорового способу життя молодших школярів (історичний та етнопедагогічний виміри): монографія. Івано-Франківськ: НАІР, 2013. 320 с.

7. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом О. Савченко. URL: <https://nus.org.ua/news/mon-rozrobylo-dva-varianty-typovyh-osvitnih-program-dlya-3-4-klasiv/>

8. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Р. Шияна. URL: <https://nus.org.ua/news/mon-rozrobylo-dva-varianty-typovyh-osvitnih-program-dlya-3-4-klasiv/>

ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ КАЗКИ

Наталія Коцур

КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

м. Вінниця

Науковий керівник: Дровозюк Л.М.,

кандидат педагогічних наук

Анотація. У тезах розкрито поняття «етична культура молодшого школяра» та висвітлено роль казки у її формуванні. Наголошено на виховному значенні казок В. Сухомлинського.

Ключові слова: «етична культура молодшого школяра», «казка», «інсценізація казок».

Соціалізація дітей молодшого шкільного віку передбачає засвоєння ними основ етичної культури у процесі спілкування з однолітками та дорослими як у школі так і поза нею. Також уявлення про етичні норми та культуру поведінки дитина отримує з екранів телевізора та комп'ютера. Далеко не завжди поведінка, яка демонструється там, відповідає нормам етики та моралі.

Виходячи з того, що молодший школяр ще не спроможний самостійно розібратися в бурхливому потоці пропонованих моделей поведінки, необхідно посилити педагогічний вплив на формування моральної свідомості та самосвідомості учнів такими педагогічними інструментами, які б дали можливість зростаючій особистості побачити кращий приклад людської поведінки, відрефлексувати гарний чи ганебний вчинок та його

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

наслідки. В умовах дистанційного навчання та обмеженості спілкування, проблема формування етичної культури школярів стала актуальною як на рівні педагогічної теорії так і практики.

Проблемі виховання основ етичної культури присвячено праці педагогів та психологів (Л. Бельської, І. Бега, Л. Божович, О. Вишневського, С. Гарячої, В. Киричок, О. Кисельвої, Л. Кольберга, Підгорної, О. Поліщук, С. Русової, О. Савченко, В. Сухомлинського, О. Третяк, К. Ушинського, Л. Хоружої, К. Чорної, та ін).

Ми розуміємо етичну культуру молодшого школяра як інтегративне особистісне утворення на основі поєднання етичних знань, моральних цінностей та ідеалів та уміння керуватися ними у взаєминах з іншими людьми.

На сьогоднішній день поширеними методами виховання етичної культури молодших школярів є: розповідь, роз'яснення, етична бесіда, дискусія, переконування, виховні ситуації, ігри.

Одним з літературних жанрів, за допомогою якого ми формуємо етичну культуру учнів початкових класів є казка. У ній переплітаються реальність і уява, життєвий досвід дитини та її мрії, правда і вигадка. У казках немає відкрито і конкретно проголошених моральних норм, вони представлені у образній, художній формі. Уявлення про добро і зло складаються у слухача і читача на основі поведінки персонажів та їх характеру.

Сутність людських вчинків у казці легко сприймається і розуміється дітьми, що дає їй змогу визначити якості кожної дійової особи. Це полегшує правильну оцінку дітьми моральної цінності вчинку. Високо цінуючи казку у житті дитини, С. Русова зазначила, що вона «викликає перше почуття симпатії – початок альтруїзму, перше свідоме вражіння правди й неправди... Тут уперше прокидається дитяча увага до людей, спочуття до їх долі, зростає глибока сердечна любов до усього вбогого, до краси й до добра» [1, с. 203].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Важливе місце у етичному вихованні школярів займають казки В.О.Сухомлинського, які включені до шкільних підручників. Ми працювали з ними на уроках та у позаурочний час.

Герої педагогічних творів В.Сухомлинського – люди, зокрема, батьки, діти, а також рослини та тварини (павучок та мураха на землі, журавлиний ключ у небі, лелеки, горобчики, жуки, берізка, кошеня і навіть камінь), тобто усе знайоме і рідне, яке іноді ми у своїй повсякденності не помічаємо.

Більшість казок В.Сухомлинського виховують повагу до старших та рідних людей, формують моральні почуття (сором, вдячність, співпереживання, дружбу, милосердя, любов до природи).

Наприклад у казці «Камінь» В.Сухомлинський порушує питання поведінки - бездумних пустощів хлопчика, який не замислюючись над наслідками, кинув камінь у криницю, через який перекрилося джерело, що жило навколишню природу. Загинув дуб. Перестав вити гніздо соловейко.

Минуло багато років. Хлопчик став дідусем. Одного разу він прийшов на те місце, де колись був зелений луг, стояв гіллястий дуб, співав соловейко, вабила прохолодна криниця. Не стало ні луку, ні дуба, ні соловейка, ні криниці. Довкола пісок, вітер здіймає хмари пилюки. Де ж воно все поділося? [2, с.72].

Цим запитанням В.Сухомлинський звертається до дітей, до їхньої совісті, розуму і приводить до висновку, що людина прийшла у цей світ творити добро, а не зло, вона повинна думати про майбутнє, про завтрашній день, про тих, хто прийде у це життя після нас. Нажаль, один раз вчинене зло, буде супроводжувати людину усе життя.

Ми використовували різні способи роботи з казкою:

- слухання;
- читання дітьми та учителем;
- бесіди за змістом казки;
- виготовлення і добір ілюстрацій до казок;

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- творення казок, написання до них закінчення;
- інсценізація казок (театралізація).

Зокрема, було організовано інсценізацію казок «Ледача подушка» і «Сьома дочка». Школярі активно брали участь у виставах, після яких відбувалося їх обговорення.

З метою з'ясування обізнаності молодших школярів з казками та ставлення до них, було проведено опитування. Виявилось, що більшість дітей люблять казки і охоче їх слухають. Як правило, діти з високим рівнем обізнаності з казками, відповідаючи на запитання анкети «Назвіть казку, котра вам найбільш до вподоби», не зупинялися на одній, а називали три, чотири і більше казок та виявляли готовність одразу ж розповісти улюблену, або скласти свою. Вони охоче відповідали на питання «Чому нас вчать казки?», «Чому той чи інший персонаж подобається?».

У процесі дослідження, ми переконалися, що казка є одним із ефективних засобів формування етичної культури молодших школярів. Етичні норми, які демонструються у казці, дитина легко сприймає завдяки емоціям, почуттям та зримим наслідкам вчинків казкових персонажів.

Список використаних джерел:

1. Русова С. В оборону казки. Русова С. Вибрані твори. Київ: «Освіта». 1996. С. 202-206.
2. Сухомлинський В.О. Чиста криниця: Казки, оповідання, етюди: Для сімейного читання. Київ: Веселка. 1993. 287 с.

ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ПРОЕКТНОГО НАВЧАННЯ

*Галина Кошешова
НПУ імені М.П. Драгоманова*

м.Київ

*Науковий керівник: Лозенко А.П.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. У статті розглянуто проблему формування дослідницьких умінь молодших школярів засобами проектного навчання. Обґрунтовано користь проектного навчання та розкрито можливості його використання в процесі формування дослідницьких умінь молодших школярів. Виділено педагогічні умови розвитку дослідницьких умінь через виконання навчальних проектів.

Ключові слова: дослідницькі уміння, молодші школярі, проектне навчання, проект.

Постановка проблеми. Нові зміни у суспільстві ще більше переконують у необхідності формування у дітей здатності самостійно мислити, здобувати та застосовувати знання, чітко обдумувати рішення і планувати дії, співпрацювати у різних за складом групах, про що зазначено в концепції «Нова українська школа» та Державних стандартах початкової освіти. Отже, завдання вчителя Нової української школи – поступово й методично правильно формувати дослідницькі уміння молодших школярів.

Саме проектне навчання допомагає всім дітям фундаментально засвоїти матеріал програми початкової школи, набути вмінь самостійно вчитися, сприяє їхньому особистісному розвитку. Отже, одним із важливих питань, яке на сучасному етапі вимагає перегляду і уточнення, є формування дослідницьких умінь молодших школярів засобами проектного навчання.

Аналіз актуальних досліджень. Проблема формування дослідницьких умінь та організації дослідницької діяльності учнів не є новою в педагогічній науці. Різні її аспекти були й залишаються предметом аналізу багатьох вітчизняних та зарубіжних учених. Наукове осмислення поняття «навчально-дослідницька діяльність» ґрунтується на ідеях Конфуція, Ф. Дістервега, О. Духновича, Я. Коменського, Дж. Локка, Ж.-Ж. Руссо, К. Ушинського, С. Русової, Б. Райкова, Сократа, В. Сухомлинського та ін., які в певні

історичні періоди розвитку людства наголошували на необхідності організації навчання, спрямованого на відкриття суб'єктивно нових знань і способів діяльності.

На дослідження проблеми формування дослідницьких умінь суттєво вплинули роботи Т. Байбери, М. Кларіна, С. Омельчука, О. Пометун, О. Савенкова та інших психологів і педагогів, які долучилися до визначення сутності дослідницької діяльності учнів та становлення смислових полів понять «навчання як дослідження» (Аристотель, Ф. Бекон, Т. Гоббс, В. Далингер, А. Дістервег, Р. Декарт, Платон, Сократ та ін.), «дослідницький метод» (Г. Ващенко, І. Лернер, М. Махмутов, Б. Райков, К. Ягодовський та ін.), «дослідницький підхід» (І. Єрмакова, С. Максименко, С. Омельчук, Ю. Руденко, О. Савенков, П. Середенко, К. Ягодовський та ін.), «дослідницьке навчання» (М. Кларін), «дослідницький цикл навчання» (І. Гавриш), «навчання через дію, дослідження дій» (М. Мелманн, О. Пометун), «урок-дослідження» (В. Загвязинський, С. Омельчук, В. Пазинін та ін.).

Мета статті – здійснити аналіз проблеми формування дослідницьких умінь молодших школярів засобами проектного навчання.

Виклад основного матеріалу. Розвиток сучасного суспільства, реформування системи освіти, становлення Нової української школи зумовлюють нові тенденції в освітньому процесі початкової школи, які вимагають виховання самостійних, ініціативних членів суспільства. Це потребує формування в учнів здатності діяти на основі набутих компетентностей, а не виконувати лише дію за аналогією, за зразком. Саме тому постає проблема пошуку шляхів ефективного формування дослідницьких умінь школярів.

Дослідницькі вміння учнів – це результат дослідницької діяльності, тобто діяльності, організованої педагогом із використанням різних дидактичних засобів, спрямованої на виконання дослідницьких завдань, які вимагають пошуку, пояснення і доказу закономірних зв'язків і

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

відношень, що експериментально спостерігаються, або фактів, явищ, процесів, задач, які теоретично аналізуються; в якій домінує самостійне застосування прийомів наукових методів пізнання і внаслідок якої учні активно опановують знання, розвивають свої дослідницькі вміння й навички, формують пізнавальні мотиви й організаційні якості.

У процесі формування дослідницьких умінь учні навчаються самостійно одержувати знання через оволодіння специфічними процедурами: бачити проблему й висувати гіпотезу її вирішення; планувати й проводити експерименти; рефлексувати та оцінювати свою діяльність; переносити раніше засвоєні знання і вміння в нову ситуацію і т. ін. [2].

У процесі формування дослідницьких умінь молодших школярів вагомого значення набуває впровадження ефективних інновацій у традиційну класно-урочну систему, а також пошук нових форм організації навчання поза її межами. До їх числа належить метод проектів, хоча він не є принципово новим явищем у науці та практиці.

Проектна діяльність є системою різних практичних дій особистості (групи, колективу), що спрямовані на створення певного творчого продукту/продукції. Проекти, над якими працюють молодші школярі, поділяються за домінуючою діяльністю на дослідницькі, пошукові, творчі, рольові, прикладні (практико-орієнтовані), ознайомчо-орієнтовні, (дослідницький проект, ігровий, практико-орієнтований, творчий) [1].

Користь методу проектів для початкового навчання складно переоцінити. Це передусім пов'язано з тим, що метод проектів будується на засадах гуманістичної та дитиноцентристської педагогіки, де у центрі навчального процесу перебуває дитина з її особливостями, інтересами, потребами. На сучасному етапі його впровадження втілює в реальність ідею індивідуалізації навчального процесу та розвивального навчання, а також позитивно впливає на різні сфери педагогічної діяльності, зокрема, – загальноосвітню:

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- знання перестають бути метою, а стають засобом освіти;
- пошук розв'язання практичних задач актуалізує необхідність набуття знань;
- у поєднанні пізнавальної, дослідницької і перетворювальної діяльності учнів підвищується рівень засвоєння навчальних умінь;
- навчальний матеріал сприймається цілісно та з орієнтацією на створення певного продукту;
- учні отримують нові, нетрадиційні для школи знання, вміння та навички;
- учні виходять із звичного дидактичного середовища, зустрічаючись із завданнями, в яких відсутнє єдине правильне рішення;
- навчальні предмети природним чином втрачають свій ізольований характер, користування знаннями та вміннями відбувається на рівні міжпредметних зв'язків тощо.

Відзначимо, що метод проектів дозволяє зробити навчання цікавим, розширює кругозір дитини, підвищує її культурний рівень, стимулює інтелектуальну активність і навчальну діяльність в цілому. Саме тому необхідно виділити педагогічні умови розвитку дослідницьких умінь через виконання навчальних проектів.

Перш за все це зміна ролі вчителя. Будучи організатором, координатором і консультантом проекту, вчитель формує низку дослідницьких умінь: ставити і виявляти проблеми, уточнювати неясні питання, формулювати і перевіряти гіпотези, планувати і розробляти дослідницькі дії, збирати дані (накопичувати факти, спостерігати, доводити), аналізувати, синтезувати і зіставляти їх, виступати з підготовленими повідомленнями, робити узагальнення і висновки тощо.

Оволодіння дослідницькими вміннями буде ефективніше, якщо правильно організувати роботу з батьками. Вони повинні стати помічниками в ході виконання проекту: так само, як і вчитель, допомагати учням в

пошуках джерел інформації, координувати весь процес, підтримувати і заохочувати дітей, надавати їм допомогу тощо. Корисно запросити батьків на захист проєктів, щоб вони брали участь в обговоренні, задавали питання. Тоді учні будуть отримувати необхідну підтримку не тільки в стінах школи, а й вдома.

Однією з умов розвитку дослідницьких умінь є навчання молодших школярів умінь проєктування (проблематизації, цілепокладання, планування діяльності, пошуку потрібної інформації, практичного застосування знань, проведення дослідження, захист та демонстрування продукту своєї діяльності). Така робота повинна проходитися систематично і цілеспрямовано.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Таким чином, саме проєктна діяльність сприяє формуванню дослідницьких умінь молодших школярів, розвитку творчих можливостей школярів, умінь самостійно конструювати свої знання й застосовувати їх для розв'язку пізнавальних і практичних завдань. Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо в розробці проєктів, спрямованих на формування дослідницьких умінь молодших школярів.

Список використаних джерел:

1. Мартинець Л. А. Проєктна діяльність у навчально-виховному процесі загальноосвітнього навчального закладу. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2015. № 3. С. 10-13
2. Марченко О.В. Організація науководослідницької діяльності учнів у загальноосвітньому навчальному закладі. *Нива знань: Науковометодичний альманах*. 2004. №4. С.48 – 52.

ДО ПРОБЛЕМИ НАСТУПНОСТІ МІЖ ДОШКІЛЬНОЮ ТА ПОЧАТКОВОЮ ОСВІТОЮ

*Аліна Крайня
НПУ імені М. П. Драгоманова*

м. Київ

*Науковий керівник: Поліщук К. М.,
старший викладач*

Анотація. *Висвітлено ключові аспекти проблеми наступності між дошкільною та початковою ланками освіти. Подано аналіз оновлених нормативних документів. Окреслено засоби забезпечення наступності.*

Ключові слова: *наступність, дошкільна освіта, початкова освіта, принцип наступності і перспективності, засоби забезпечення наступності.*

На сучасному етапі розвитку суспільства пріоритетним напрямком є розбудова системи освіти у контексті її демократизації та гуманізації, формування креативної, всебічно розвиненої, компетентної особистості. Закони України „Про освіту”, „Про дошкільну освіту” передбачають безперервність і наступність у єдиній системі освіти між усіма ланками, визнають провідну роль дошкільної освіти, як обов’язкової первинної її складової та необхідність створення належних умов для її здобуття.

Деякі вчені вважають, що під наступністю слід розуміти внутрішню органічний зв’язок загального фізичного і духовного розвитку на кордоні дошкільного та шкільного дитинства, внутрішню підготовку до переходу від одного ступеня розвитку до іншої (Л. Парамонова, А. Арушанова). Ряд інших вчених основним компонентом наступності вважають взаємозв’язок у змісті навчально-виховного процесу (Н. Нижегородцева, В. Шадриков). Інші - характеризують наступність у формах і методах навчання на основі концепції навчально-ігрової діяльності (П. Якобсон, Е. Маргуліс, А. Долгополова та ін.). Як відзначає Л. Калмикова, наступність – це врахування того рівня розвитку дитини, з яким вона прийшла до школи, опора на нього. Вона забезпечує органічне, природне продовження розвитку, виховання та

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

навчання, започаткованих у дошкільному віці, створює умови для успішного переходу молодшого школяра в основну школу [3, 10].

Дошкільний вік є фундаментом розвитку базових компетентностей і навичок, необхідних людині протягом життя. Він передбачає взаємодоповнювальний розвиток емоційних, інтелектуальних, вольових якостей та процесів, досягнення відповідної до цього віку психофізіологічної та психологічної зрілості. Це надає дитині можливість опанувати нову соціальну ситуацію розвитку — перехід до систематичного шкільного навчання, оволодіння новою соціальною роллю учня та відповідними функціями та діями, які сприяють формуванню навчальної діяльності [1, 38]. Саме зрілість особистісних якостей та психічних процесів забезпечує успішність розвитку навчальних навичок на наступних етапах шкільного життя. У молодшому шкільному віці розгортається навчальна діяльність, яка спирається на вікові надбання дитини дошкільного віку та потребує належних педагогічних форм та методів роботи [1, 38].

Одним із провідних принципів освіти є принцип наступності і перспективності навчально-виховного процесу на всіх освітніх ланках та у межах кожного етапу. Тому розв'язання проблем наступності між дитячим садком і школою в об'єднанні цих ланок є єдиний комплекс.

Наступність та перспективи розвитку дитини в закладах дошкільної та початкової освіти забезпечується завдяки:

- узгодженості та цільовій єдності в розвитку дитини на етапі дошкільної та початкової освіти;
- визначенню спільних для дошкільної та початкової освіти принципів, підходів, намірів та адекватних віковим закономірностям дитини провідним видам діяльності, які спрямовують розвиток дитини;
- використанню форм та методів педагогічної роботи, які відповідають віку дітей;

– послідовному збагаченню результатів освіти, які висвітлено у формуванні компетентностей дитини дошкільного та молодшого шкільного віку [1, 37].

Важливим засобом забезпечення наступності між дошкільною і початковою освітою є створення і реалізація єдиної, динамічної, перспективної системи конструктивних дій, спільних для управлінців, педагогів та батьків та спрямованих на розвиток, виховання і навчання старших дошкільників і молодших школярів. Для сталого функціонування такої системи важливо налагодити взаємодію між закладами освіти (або відповідних структурних підрозділів закладу освіти) на основі угоди про співпрацю, у якій визначається мета співпраці, права і обов'язки кожного закладу [2, 5].

Наступність дошкільної і початкової освіти забезпечується шляхом єдності підходів до організації життєдіяльності дитини шостого та сьомого (восьмого) років життя незалежно від соціально-педагогічних умов здобуття освіти: заклад дошкільної освіти, перший клас початкової школи, група Центру розвитку дитини, сімейне виховання тощо. Діяльність закладів освіти щодо забезпечення наступності має здійснюватися педагогічними колективами спільно і системно. Об'єднані зусилля педагогічних колективів закладів дошкільної і загальної середньої освіти та батьківської громадськості забезпечить психологічно виважений та успішний для дитини перехід з попереднього рівня – дошкільна освіта, на наступний – початкова освіта [2, 7].

Таким чином, наступність закладу дошкільної освіти і початкової школи передбачає, з одного боку, передачу дітей до школи з таким рівнем знань, умінь і навичок, який відповідає вимогам шкільного навчання. Формування готовності до навчання в початковій школі означає створення умов для успішного засвоєння навчальної шкільної програми та входження кожної дитини в учнівський колектив.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) / Науковий керівник: Піроженко Т. О. К.: Видавництво, 2021. 40 с.
2. Інструктивно-методичні рекомендації щодо забезпечення наступності дошкільної та початкової освіти / Ю. Г. Кононенко. К.: Видавництво, 2018. 7 с.
3. Калмикова Л. Сучасні проблеми наступності й перспективності та шляхи їх вирішення. *Наступність і перспективність у навчанні й вихованні дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: Матеріали конференції*. Переяслав-Хмельницький, 2000. С. 10-15

ОСОБЛИВОСТІ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Марія Кривобок
НПУ імені М.П. Драгоманова
м.Київ
Науковий керівник: Лук`янченко О.М.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Одним із пріоритетних завдань сучасної освітньої реформи є впровадження інклюзивної освіти в Україні, яка має базуватися на принципах гуманного ставлення до особистості учня як найвищої соціальної цінності, а також на створенні умов для отримання якісної освіти незалежно від його соціального статусу, стану здоров'я, наявності будь-яких відхилень і можливостей життєдіяльності [1, С. 52].

Педагоги-практики та міжнародні експерти щодо питань інклюзивної освіти в Україні зазначають потужний крок нашої держави вперед щодо створення інклюзивного освітнього середовища для дітей з особливими освітніми потребами (далі – ООП). З початку 2020/2021 н.р. в інклюзивних класах почали навчатися 25 078 учнів. Ця кількість майже в 10 разів

перевищує дані п'ятирічної давнини. Загалом у школах створено 18 687 інклюзивних класів [3].

Актуальність упровадження інклюзії у загальноосвітній процес підтверджується тим, що майже 25% дітей приходять у школу з порушеннями у здоров'ї, 60% учнів мають яскраво виражені індивідуальні особливості, значна частина дітей мають фізіологічні, педагогічні, психологічні та соціальні відхилення у поведінці у порівнянні зі встановленими у суспільстві та освіті нормами. Проте кожна дитина неповторна, наділена від природи унікальними здібностями, талантами і можливостями. І місією Нової української школи є допомога в розкритті та розвиток талантів кожної дитини, зокрема й дітей з ООП, які навчаються в інклюзивних класах ЗЗСО [2, С. 115].

Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р. трактує поняття інклюзивного навчання як системи освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, урахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників. Також принципи інклюзії закріплені низкою сучасних міжнародних правових актів: Декларація ООН про права розумово відсталих (1971 р.), Декларація про права інвалідів (1975 р.), Конвенція про права дитини (1989 р.) та ін. [4, 97].

Всі ці законодавчі документи, які прийняті з метою забезпечення інклюзивного навчання, створюють можливість для змін. Вони протягом десятиліть змінюють свідомість, ставлення до людей з ООП, створюють усвідомлення суспільством наявності різниці між дітьми й толерантного ставлення до них без акценту на ненормативності, з опорою на сильні сторони дитини.

Проведені фахівцями соціально-психологічні дослідження підтверджують переваги впровадженої інклюзивної освіти в початкових класах, а саме: 1) програми інклюзивної освіти надають можливість учням з

ООП взаємодіяти зі звичайними дітьми, спостерігати за ними, наслідувати їх, отримувати певний соціальний досвід; 2) спільне навчання стає корисним і для звичайних дітей, у них виявляється вища соціальна відповідальність, більша впевненість у собі; 3) усі діти в системі інклюзивної освіти отримують підтримку і розуміння того, що кожен може долати труднощі і перешкоди і, таким чином, досягати значних успіхів.

На думку вітчизняних та зарубіжних науковців, саме пріоритет інтересів і потреб учнів; неперервність супроводу; мультидисциплінарність мають стати основними принципами організації психолого-педагогічного супроводу дітей у системі інклюзивної освіти, зокрема і в початковій школі [2, С.121].

Для того, щоб створити ідеальне інклюзивне освітнє середовище передбачено розробку адаптованих освітніх програм, спеціального матеріально-технічного забезпечення. Якщо в дитини є особливі освітні потреби, то вона включається в освітнє середовище на своїх власних умовах. Важливим є положення в інклюзивній освіті те, що не дитина пристосовується до середовища, а середовище до дитини.

Перевірити ефективність інклюзивного навчання можна лише шляхом його впровадження. Вважаємо за необхідним підкреслити ефективні умови забезпечення інклюзивної освіти, а саме через: підготовку педагогічних кадрів, надання дітям з ООП відповідних корекційних послуг у спеціально створених умовах із відповідним обладнанням, учителями-дефектологами, учителями-логопедами, учителями-реабілітологами, практичними психологами. Також перспективними напрямками подальшого дослідження вбачаємо у розробці психолого-педагогічного забезпечення підготовки вчителів початкових класів до інтегрованої та інклюзивної освіти, зокрема, формування у них толерантного ставлення до дітей з особливими освітніми потребами, розробці сучасних підходів до розвитку толерантної особистості і професійної свідомості майбутніх вчителів.

Список використаної літератури:

1. Колупаєва А. Інклюзивна освіта в контексті реалій сьогодення. *Практика управління закладом освіти*. 2017. №4. С. 52-56.
2. Котелянець Ю.С. Формування толерантного інклюзивного середовища. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. 2016. Вип. 253. С. 115-121.
3. Сергій Шкарлет. Реформа «Нова українська школа» і розвиток інклюзивної освіти – одні з ключових пріоритетів МОН [Електронний ресурс]. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/sergij-shkarlet-reforma-nova-ukrayinska-shkola-i-rozvitok-inklyuzivnoyi-osviti-odni-z-klyuchovih-prioritetiv-mon>. – Назва з екрану.
4. Талдонова Л.О. Інклюзивне освітнє середовище. *Теорія і практика сучасної психології*. 2018. №6. С. 97-101.

ОСВІТНЬО-РОЗВИВАЛЬНІ МОЖЛИВОСТІ КАЗКИ У ФОРМУВАННІ ВАЛЕОЛОГІЧНИХ УЯВЛЕНЬ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

*Катерина Кушніровська
НПУ імені М.П. Драгоманова
М.Київ*

*Науковий керівник: Левінець Н. В.
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. У тезах окреслено освітньо-розвивальні можливості казки як ефективного засобу виховання і особистісного розвитку дитини. Охарактеризовано завдання для формування валеологічних уявлень дітей старшого дошкільного віку. Розглянуто специфіку застосування казки у освітньому процесі закладу дошкільної освіти, проаналізовано її психолого-педагогічний потенціал.

Ключові слова: валеологічні уявлення, казка, складові здоров'я, принципи виховання валеологічних уявлень.

Основними напрямками роботи закладу освіти з валеологічного виховання дітей дошкільного віку є формування мотиваційних установок на

здоровий спосіб життя як основну умову збереження і зміцнення здоров'я, дбайливе ставлення до власного здоров'я, до свого організму, поваги до фізичної культури, гартування свого організму, правильного харчування, прищеплення навичок особистої гігієни, стійкості до екстремальних ситуацій, ознайомлення зі способами несприятливості організму до негативних факторів профілактики захворювань і запобігання травматизму.

У цьому контексті завданням вихователів, які працюють із дітьми дошкільного віку, ми вбачаємо у розширенні умов формування валеологічних уявлень із застосуванням емоційно насичених засобів, зокрема казок. У роботі Ж.Цепляк визначені основні напрями здоров'язберезувальної діяльності педагога, а саме:

1. Створити в групі необхідне і сучасне просторово-розвивальне середовище, що сприяє залученню дітей до здорового і активного способу життя, розширенню пізнавальних уявлень і мовленнєвих умінь дошкільнят.

2. Розробити і реалізувати цикл занять, спрямованих на розширення валеологічних уявлень дошкільників, розвиток їх пізнавальної активності і самостійності засобом казки [2, 27].

Ми погоджуємося із твердженням що, головна спрямованість казки у формуванні валеологічних уявлень полягає збереження психічної, духовної та соціальної складових здоров'я, маючи на меті формування Я-концепції особистості, усвідомлення нею своєї значимості та відчуття гармонії із навколишнім світом, що позитивно впливає на загальний розвиток дитини.

Визначення поняття «казка» у різних контекстах розглядається по-різному. О. Дубинська відзначає, що казка розглядається і в освіті, і у вихованні, і у розвитку особистості, вона має особливий вплив на соціальне і психічне здоров'я підростаючого покоління. Терапевтичний вплив казки відбувається на двох рівнях: вербальному і невербальному. Тому рекомендується починати роботу на вербальному рівні (сприймання казки), продовжувати на невербальному (малювання, ліплення) на завершальному

етапі застосовуються вербальні засоби (обговорення казки, дискусійна форма роботи) [3, 12].

Для того щоб впровадити у освітній процес ЗДО засоби казки, дуже важливо створити такі умови для психологічної та педагогічної роботи, які б допомагали дитині подолати те, що стримує її розвиток. Власне, цей аспект і є основним у освітньо-розвивальних можливостях казки.

Казка, поєднуючи в собі терапевтичні можливості різних засобів (драматизація, малювання, ліпка, співи, танці) пропонує суб'єкту широкі можливості для самовираження, різноманітні способи презентації свого внутрішнього світу, та потенціалу. Все це сприяє здоров'язбереженню і створює сприятливі умови для опанування дитиною необхідних життєвих компетентностей.

М. Земелюк зазначає, що формування валеологічних уявлень у дошкільнят засобом казки потребує дотримання наступних принципів: *принцип усвідомленості* (акцент робиться на усвідомленні причинно-наслідкових зв'язків у розвитку сюжету, розумінні ролі кожного персонажу в подіях, що розвиваються); *принцип множинності* (розуміння багатозначності однієї події); *принцип зв'язку з реальністю* (усвідомлення того, що кожна казкова ситуація, розгортає перед нами деякий життєвий урок) [1, 15].

Аналіз теоретичних джерел переконливо свідчить, що казка відіграє вагомую роль у процесі формування цінностей, гуманних почуттів, активно впливає на почуття і розум дитини, розвиває її емпатійність та емоційність. Забезпечує розуміння і прийняття моральних норм як єдиних правильних варіантів поведінки. Казка призводить до великих змін в емоційній сфері дитини, сприяє появі живого відгуку, змінює відношення до речей, перебудовує суб'єктивний валеологічний світогляд.

Список використаних джерел:

1. Земелюк М. Казкотерапія як інноваційна здоров'язбережувальна технологія у просторі сучасного дошкільного закладу. *Науковий вісник СНУ*

імені Лесі Українки. Серія : Педагогічні науки. Луцьк, 2017. № 2(351). С. 14–19.

2. Валеологічне виховання дітей дошкільного віку / Упор. Ж.Ципляк. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2010. 76 с.

3. Дубинська О. Казкотерапія як засіб розвитку творчих здібностей дошкільників. *Психолог дошкілля*. 2014. №10. С. 12–13.

ЕКОНОМІЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В СЮЖЕТНО-РОЛЬОВІЙ ГРІ: АКТУАЛЬНІСТЬ ДОСЛІДЖЕННЯ

Марія Левченко

НПУ імені М.П. Драгоманова

М.Київ

*Науковий керівник: Довбня С. О.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. У статті розкрито сутність економічного виховання дітей старшого дошкільного віку, яку визначено як цілеспрямований освітній процес в умовах закладу дошкільної освіти у взаємодії педагога та дитини, орієнтованого на засвоєння доступного віку елементарних економічних понять, формування моральних почуттів, морально-економічних якостей та формуванню життєвих навичок соціально-економічної поведінки у процесі сюжетно-рольової гри у якій діти, виконують ролі і створюють ігрову ситуацію, моделюючи діяльність дорослих.

Ключові слова: діти старшого дошкільного віку, економічне виховання, сюжетно-рольова гра, економічна соціалізація, економічна освіта.

Актуальність дослідження. В умовах зростаючої економічного українського суспільства стає значущим економічне виховання підростаючого покоління. У сучасних економічних умовах дитина стає повноправним учасником соціально-економічних процесів, що диктує необхідність виховання з дошкільного віку самостійних, економічно грамотних громадян. Економічне виховання виступає одним з найважливіших компонентів сучасної педагогічної системи дошкільної освіти.

У нормативно-правових державних освітніх документах: Закон України «Про освіту» (2017) [10], «Про дошкільну освіту» (2001) [9], «Базовий компонент дошкільної освіти» (2021) [1], «Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 р.» [11] наголошено, що метою дошкільної освіти є формування життєвої компетентної особистості, яка здатна діяти в постійно змінюваному середовищі. Серед завдань виховання і розвитку дитини дошкільника виокремлено: формування основ світогляду, відповідального ставлення до життя, розуміння причинно-наслідкових зв'язків, що є основою активної громадянської позиції тощо.

Мета дослідження – на основі теоретичного аналізу розкрити актуальність дослідження щодо економічного виховання дітей старшого дошкільного віку в сюжетно-рольовій грі.

Зростання інтересу сучасних вчених до проблеми економічного виховання дошкільників обумовлене необхідністю формування особистості дитини дошкільного віку як суб'єкта економічної соціалізації та економічної освіти.

Базові теоретичні основи економічної досвідченості дошкільників висвітлено в наукових працях педагогів-класиків – Я. Коменський, К. Ушинський, А. Макаренко, В Сухомлинський та ін. [3, 4, 7, 8].

Економічне виховання дітей старшого дошкільного віку досліджено сучасними науковцями в різних аспектах, що дає змогу класифікувати їх за напрямками: зміст і методи економічного виховання (А. Богущ, Т. Богдан, Н. Беляєва, Л. Гурнік, Г. Григоренко, Л. Галкина, Н. Дудник, Л. Лохвицька, А. Сазонова, А. Шатова та ін.); завдання економічного виховання (Н. Баріло, Ю. Васільєва, А. Залізняк, М. Фіцула, та ін.); економічне виховання як одну із складових трудового виховання (П.Атутов, С.Батишев, Н. Кулакова та ін.); забезпечення економічної соціалізації старших дошкільників засобами гри (О. Гнізділов, І. Кабина, Н. Манжелій, І. Орлова, І. Свердлова, Г. Сова, Л. Фесюкова, С. Чорна та ін.); готовність майбутніх педагогів до формування

початкових економічних уявлень дітей (Т. Богдан, Л. Галкіна, Н. Грама, Н. Найдзон, І. Ярита та ін.) [2].

Теоретичні засади дослідження сюжетно-рольової гри як засобу економічного виховання дітей старшого дошкільного віку комплексно й системно не вивчався. Певною мірою її торкалися вчені в руслі досліджуваних ними питань: психологічні основи ігрової діяльності дітей дошкільного віку (Л. Виготський, Д. Ельконін, О. Запорожець, О. Леонт'єв, Г. Люблінська та ін.), педагогічне супроводження ігрової діяльності дітей дошкільного віку (Л. Артемова, А. Богуш, Г. Григоренко, Р. Жуковська, Н. Кудикіна, Н. Луцан, Д. Менджерицька, І. Школьна, К. Щербакова, О. Янковська та ін.), формування первинного економічного досвіду старших дошкільників в ігровій діяльності (Н. Гавриш, Н. Сазонова, О. Стаєнна та ін.) [6].

Таким чином, на основі аналізу психолого-педагогічної літератури, економічне виховання розглядаємо, як складову системи освітнього процесу в умовах закладу дошкільної освіти, що спрямована на формування економічного мислення, розвитку ділових якостей, громадської активності старшого дошкільника і виступає як одне з сполучних ланок між трудовим, моральним, правовим, розумовим та іншими компонентами дошкільної освіти і включає наступні структурні компоненти (рис. 1.1.): *мотиваційно-емоційний компонент, змістовно-діяльнісний та рефлексивний.*

1. Мотиваційно-емоційний компонент характеризується мотивами, пізнавальним інтересом до предмету економіки, морально-економічними якостями, емоційне стимулювання, пізнавальний інтерес.

2. Змістовно-діяльнісний компонент економічної компетентності полягає в організації пізнавального процесу, спрямованого на засвоєння дітьми елементарних економічних уявлень, умінь і навичок, дій, способів взаємодії з іншими та застосування цих навичок у повсякденній діяльності.

3. Рефлексивний компонент економічної компетентності дозволяє кожній дитині оцінити успішність оволодіння економічною термінологією в усвідомленої формі, визначитися зі ставленням до отриманих економічним уявленням і вмінням, необхідності оволодіння морально-економічним якістю.

Сюжетно-рольова гра у контексті дослідження розглядається як своєрідний, властивий дошкільному віку спосіб засвоєння економічного досвіду і своєрідна форма суспільного життя дітей з дорослими; це діяльність, у якій діти, виконуючи ролі і створюючи ігрову ситуацію, моделюють діяльність дорослих – її зміст, мотиви, завдання і норми взаємин, що існують між людьми [5, 63].

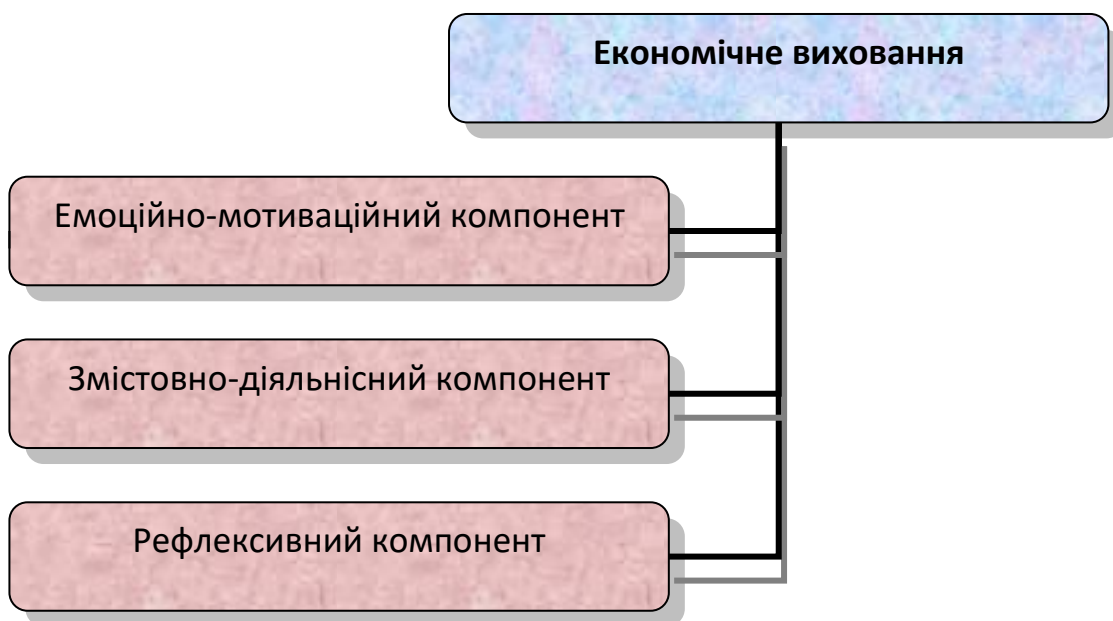

Рис. 1.1. Структурні компоненти економічного виховання дітей старшого дошкільного віку

Висновок. Отже, процес формування елементарних економічних знань і уявлень є однією з важливих частин економічної освіти дошкільників, що являє собою єдиний системний освітній процес закладу дошкільної освіти. Цей процес може успішно функціонувати і розвиватися за певних педагогічних умов, а саме: включення в зміст освітнього процесу закладу

дошкільної освіти економічний напрям діяльності; створення розвивального простору економічної спрямованості; формування у дітей життєвих економічних навичок в сюжетно-рольовій грі.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти України – 2021. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>
2. Богдан Т.М., Найдьон Н.В. Формування економічного досвіду старших дошкільників. 2015.
3. Коменський Я.-А. Избранные педагогические сочинения. В 5-ти томах: М., 1982. Т.3. С. 62 – 73.
4. Макаренко А. С. О воспитании. 2-е изд., перераб. и доп. М. : Политиздат, 1990. 415 с.
5. Основи ігрової діяльності дітей дошкільного віку : навчально-методичний посібник (робочий зошит) / Укладачі : Довбня С. О., Стаєнна О. О., Шулигіна Р. А. К. : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2020. 152 с.
6. Сазонова А. В. Формування первинного економічного досвіду старших дошкільників в ігровій діяльності : дис. канд. пед. наук : 13.00.08 - дошк. Луганськ, 2007. 244 с.
7. Сухомлинський В. О Вибрані твори: в 5 т. Київ : Рад. шк., 1976. Т. 3. 670 с.
8. Ушинский К. Д. Избранные педагогические сочинения : в 2 т. . Под ред. А. Ушинский; под ред. А. И. Пискунова, Г. Костюка, Д. О. Лордкипанидзе, М. Ф. Шабоевой. М. : Педагогика, 1974. 587 с.
9. Закон України «Про дошкільну освіту» (2001) [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>.
10. Закон України «Про освіту» (2017) [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.

11. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021р. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#Text>.

СУТЬ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЇЇ РОЛЬ У ФОРМУВАННІ УЯВЛЕНЬ ПРО ВЛАСТИВОСТІ РЕЧОВИН У ДІТЕЙ 4-5 РОКІВ

Діана Липовенко
НПУ імені М.П. Драгоманова
м. Київ

Науковий керівник: Васютіна Т. М.,
кандидат педагогічних наук, професор

Анотація. У публікації здійснено аналіз фахових джерел з питань суті дослідницької діяльності учнів, її тлумачення. Висвітлено підходи до з'ясування її ролі у навчанні здобувачів дошкільної освіти, наведено приклади методики її організації у практиці. Встановлено, що вагоме значення дослідницька діяльність має у поєднанні ігровою. Також її ефективність підвищується за допомогою інтерактивного характеру вправ, які використовуються педагогом при вивченні властивостей речовин.

Ключові слова: дослідницька діяльність, діти дошкільного віку.

З початком реформування системи дошкільної та загальної освіти, особлива роль відводиться розвитку у дітей до дослідництва. Аналіз фахових джерел показав, що даному питанню завжди приділялась увага педагогів. Так, В.Г. Кремень у «Енциклопедії освіти» вказує поняття дослідницької діяльності, як «діяльність яка безпосередньо пов'язана з вирішенням творчого, дослідницького завдання, що не має наперед відомого результату й передбачає етапи, характерні для наукового дослідження (визначення проблеми, формулювання гіпотези дослідження, власне проведення дослідження, аналіз його результатів і остаточне узагальнення, формулювання висновків) [1, с. 236]. І.В. Карук пропонує визначення дослідницької діяльності дітей, як «практичну діяльність, за допомогою якої дитина пізнає навколишній світ. Спостереження за демонстрацією дослідів і практична вправа в їх відтворенні дозволяють дітям стати першовідкривачами, дослідниками світу, який їх оточує» [2]. Ідеї вказаних вище науковців

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

підтримує О.В. Костюк, яка вказує на те, що розвиток пізнавальних інтересів дітей залежить від уміння вихователя створити дидактичні й організаційні умови в процесі навчання дошкільників [3]. Тому вдале практичне використання дослідницького методу навчання залежить від педагога та його вміння привернути увагу дитини до даної теми.

Роль дослідницької діяльності у навчанні здобувачів освіти полягає у тому, що період дошкільного віку для дитини – період пошуку відповідей на різні питання, які виникають у неї у процесі дослідження того, що її оточує. У такому віці діти майже весь вільний час проводять за іграми, або заняттями, що проводяться у ігровій формі. У цьому зв'язку, ігрова форма вивчення є більш прийнятною для дитини, а також більш зрозумілою та такою, що не змушує дитину відчувати себе дискомфортно. Дослідницька діяльність є одним із методів, що мають ігровий, інтерактивний характер та за допомогою різних вправ, що дає на занятті педагог, є дуже ефективною при вивченні будь-яких питань. Більшість науковців у своїх працях вказують на необхідність використання при заняттях із дітьми «гру, працю, спостереження, експериментування, авторську казку природничого характеру як основні методи навчання дошкільників. За таких умов діти неперевантажуються, вільно та без обмежень радіють пізнанню навколишнього світу» [6].

Цінними є дослідження Волинець Ю.О. та Стаднік Н.В., які зазначали, що «експериментально-дослідницька діяльність є одним із видів пізнавальної діяльності дітей і дорослих. По-перше, тільки діти знають, як вирішити поставлене завдання (елементарність досліду). По-друге, у процесі дослідження, яке проводиться дітьми дошкільного віку, формуються елементарні поняття та умовиводи, а не здійснюються відкриття. По-третє, для проведення досліджень використовується звичайне та ігрове приладдя» [4]. Тобто, для того, щоб діти сприймали інформацію не

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

теоретично, а практично, педагогу не потрібно багато додаткових та спеціальних знань, а також приладів.

Важливо сказати, що дослідницький метод у навчанні дітей відіграє важливу роль у тому числі через його вдалий спосіб реалізації, тобто проведення дослідів та експериментів. Це досить цікава форма для того, що пояснити дітям властивості води та повітря на практиці. Навряд чи дошкільники зможуть одразу зрозуміти чому вода не має форми та що це взагалі значить, а за допомогою дослідницького методу можна це продемонструвати. Загальновідомо, що такі теми, як властивості повітря та води, складно висвітлити винятково через теорію. Тому, на думку Бабюк Т.Й., варто окреслити основні завдання дослідницької діяльності, щоб розкрити їх необхідність у практиці. Таки, завданнями автор каназиває такі: допомогти дітям правильно орієнтуватися у формуванні активності пізнавальних інтересів в ознайомленні з природою; сприяти формуванню колективної думки і критичної оцінки щодо фактів негативного ставлення до природи; формувати практичні уміння та навички активної пізнавальної діяльності, моральні якості, які виховуються в умовах колективних видів діяльності [5].

Крутій К.Л. розкриває важливість організації дослідницької діяльності дітей. Зокрема, при роботі із дошкільниками автор позиціонує її як сукупність різних методів вивчення, зокрема, аналіз, порівняння, а також формування висновків дитиною про предмет, що вона досліджувала. Науковиця вказує на те, що «дослідження охоплює вміння отримувати відомості з найрізноманітніших джерел, обробляти та переробляти ці відомості у своїй голові й класифікувати їх, передбачає постановку проблеми, висування гіпотези, її перевірку (експеримент) та аналіз результатів. Крім того, дослідницька діяльність потребує від дослідників коригування поведінки залежно від результатів експериментування і теоретичних узагальнень» .

Таким чином, аналіз фахових джерел показав важливість використання дослідницької діяльності у освітньому процесі з дітьми дошкільного віку при вивченні властивостей речовин. Її правильна організація у закладах дошкільної освіти, може допомогти оновити освітню систему та педагогічну практику із цього питання. Діти матимуть змогу отримувати знання у більш інноваційний та інтерактивний спосіб, що може їм дуже сподобатись та долучити до процесу навчання, оскільки діти сприймають навчання більш легше та зацікавлено завдяки самостійним дослідженням, експериментам. Ця діяльність, на нашу думку, має великий потенціал для розвитку дитини.

Список використаних джерел:

1. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук Укр. ; головний ред. В. Г. Кремень. К.:ЮрінкомІнтер, 2008. 1040 с.
2. Карук І.В. Пізнавально-дослідницька діяльність з дітьми раннього дошкільного віку. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2019/5.2/30.pdf>
3. Костюк О.В. Дослідницько-пошукова діяльність у формуванні пізнавального інтересу дошкільників до природи. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/pedp_2014_3_8.pdf
4. Волинець Ю. О., Стаднік Н.В. Організація експериментально-дослідницької діяльності дітей дошкільного віку на основі взаємодії фахівців закладів дошкільної освіти з батьками. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/NarOsv_2019_2_20.pdf
5. Бабюк Т.Й. Організація дослідницько-експериментальної діяльності дітей у природі. Кам'янець-Подільський: ФОП Сисин О.В., 2012. 64 с.

6. Карапузова І., Бурсова С. Дитяче експериментування: реалії та перспективи. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/pednauk_2016_9_6.pdf

ЗАСОБИ ПРОФІЛАКТИКИ СТРАХІВ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Ванда Лімонова

НПУ ім. М.П. Драгоманова

м. Київ

Науковий керівник: Митник О.Я.,

доктор педагогічних наук,

кандидат психологічних наук, професор

Анотація: у статті презентована проблема страхів у молодших школярів в умовах ЗЗСО. Охарактеризовано види страхів та умови їх виникнення. Розкрито засоби профілактики страхів в учнів початкової школи, зокрема, сутність сприятливого психологічного мікроклімату в учнівському колективі.

Ключові слова: молодший шкільний вік, види страхів, засоби профілактики, психологічний мікроклімат, самооцінка.

У зв'язку з тим, що для успішної діяльності дитині потрібно розвиватись без психологічного дискомфорту та страхів існує необхідність більш глибокого вивчення страхів, аналіз вже існуючих засобів профілактики та пошуку нових. Вивчення страхів допоможе проаналізувати як розвиток емоційної сфери індивіда впливає на становлення людини, як страхи впливають на її впевненість та бажання повноцінно існувати у суспільстві.

Таким явищем як страх цікавилось чимало педагогів та психологів на протязі останніх десятиріч. Початкові спроби опису проблеми страху здійснювались філософами різних напрямків та шкіл (Аристотель, Т. Гоббс, Р. Декарт, А. Камю, І. Кант, С. К'єркегор, М. Монтень, Ж.-П.Сартр, Б. Спіноза, П. Тілліх, Л. Фейєрбах та ін.). Засоби профілактики страхів молодшого школяра досліджували вітчизняні вчені (Л. Виготський, О.

Захаров, П. Каптерев, О. Кондаш, М. Левітов, А. Леонова, І. Павлов, А. Прихожан, М. Сеченов).

Однак, не дивлячись на велику кількість вітчизняних і зарубіжних досліджень, не має єдиного тлумачення змісту поняття «страх». Тлумачать це поняття неоднаково, можемо побачити трактування страху, розглядаючи історію дослідження у різні епохи. Так, страх характеризували як почуття, емоцію, пристрасть чи фрустрацію.

Основоположник біхевіоризму Дж. Уотсон описує, що страх є фундаментальною емоцією, яка виникає з народження, як і гнів з любов'ю. Стимулом, що викликає страх у щойно народженої дитини, є раптова втрата опори, шум, зміна температури, яскраве світло тощо. А вже у більш старшому віці страхи виникають на базі умовних рефлексів; набуті страхи стають стійкими та їх важко подолати.

З. Фрейд у своїх працях поглиблено розглядав питання тривоги і страхів. Його погляди на тривогу і страх збігаються з думками С. К'єркегора. Вчені розділяли поняття «страх» і «тривога» так: страх - це реакція на конкретну загрозу, у той час як тривога - на невідому і невизначену небезпеку.

Приходимо до висновку, що страх - це психосоматичний процес, який може водночас проявляти себе як у тілесних процесах, так і в душевних. Не тільки фактори ззовні, які загрожують життю становлять небезпеку для людини, а й досадні переживання (спрага, глузування, покарання та ін.).

О. Захаров описує страх через «афективне (емоційно загострене) відображення у свідомості конкретної загрози життю і благополуччю людини». На думку Ф. Березіна страх - це конкретизована тривога, яка дає розуміння того, що під час правильних кроків можна позбутися загрози.

За О. Захаровим страх базується на інстинкті самозбереження, та містить захисний характер, що викликає деякі фізіологічні зміни у вищій нервовій роботі, який позначається на частоті дихання та пульсу, підвищенні чи

зменшенні тиску та ін. Якщо брати загалом, така емоція, як страх формується як відповідь на дію небезпечного стимулу [2].

Наголошуємо, що наявність певної ступені страху є нормальною, більш того, він потрібен для найліпшої адаптації людини до життя. Але, присутність стійкого страху чи фобії свідчить про порушення особистісного розвитку, що перешкоджає нормальному функціонуванню. Дитячі страхи - це відчуття неспокою або тривоги у дітей, що виникає у відповідь на реальну або уявну загрозу для життя або благополуччя [1, с.43].

Міцний зв'язок між страхом та тривогою підкреслює А. Прихожан, де тривога є базовим станом, що може перерости у страх. Тривожність виступає сигналом про небезпеку, який зверне увагу на вірогідні ускладнення, перепони для досягнення цілі, що наявні в ситуації, та дає змогу мобілізувати сили чим допоможе здобути оптимальний результат. Ми погоджуємось з думкою А. Прихожан, що певний рівень тривожності є необхідним для результативного пристосування до життя (адаптивна тривога). Та занадто високий рівень тривожності блокує психологічну та фізичну діяльність людини, робить її неадекватною під впливом деяких ситуацій (дезадаптивна реакція).

Невдоволення основних вікових дитячих потреб провокує появу та закріплення тривожності та її трансформацію у почуття страху, що приймають гіпертрофованій характер. Якщо цю тривожність закріпити та посилити, це викличе акумуляцію і заглиблення негативного емоційного досвіду, а як наслідок, спричинить негативну прогностичну оцінку та спричинить зростання тривожності та появи страхів [5, с.98].

Проте є й такий вид страхів, як невротичний. Його можна визначити емоційною потужністю та підвищеною напруженістю. Окрім цього, несприятливо він діє на становлення характеру і особистості школяра. Плине такий вид страху поволі, та характеризується сталістю, яка вказує на складності його елімінації.

З суджень вітчизняного дослідника А. І. Захарова до причин страхів школярів можна віднести злість, загрози (що направлені на дитину), тривкі заборони педагогів та батьків. Навіяні страхи – це один з найпоширеніших видів. Основами яких являються дорослі та інші люди, що оточують дитину (батьки, бабусі та дідусі, вихователі, учителі та ін.). Вони часто занадто емоційно, підсвідомо попереджають про загрозу дитину, яка в цей час навіть не осмислює її [2, с.313].

Страх «бути не тим». Це є головним страхом у дітей молодшої школи, страх незбіжності вимогам, що висуває соціум, найближче оточення (родина, друзі, школа). Профілактика якого можлива лише при стабільній підтримці і похвалі. Заохочення та хвала мають бути безпосередньо за справу і поміркованими.

Страх самотності чи розлуки. Ситуація страху, що формується при справжній загрозі чи уявній розлуки школяра зі значимими для нього постатями. Такий страх відносять вже до патологічного, при умові його надмірної інтенсивності та тривалості, при заподіянні збитків нормальному, характерному для цього вікового етапу, якості існування чи появі в віці, що передбачає його подолання.

Страх відповідальності чи ухвалення рішень. Проявляє себе в ситуаціях, коли школяр губиться навіть в дуже простих ситуаціях опиняючись перед вибором, звикаючи до того, за нього інші особи все вирішують.

Багато з вищевказаних психологів вказують на те, що для профілактики страхів у молодших школярів існують цілі комплекси прийомів, вправ: арт-терапія, казкотерапія, інтерактивні ігри, ігрові вправи і т. д. Основним завданням яких є створення сприятливого психологічного клімату.

Е. Г. Макарова виділяє два способи профілактики страху у дітей молодшого шкільного віку:

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

1) розробка конструктивних способів поведінки у важких для дитини ситуаціях, а також оволодіння прийомами, що дозволяють впоратися із зайвим хвилюванням, тривогою;

2) зміцнення впевненості в собі, розвиток самооцінки та уявленні про себе, турбота про «особистісне зростання» людини [4, с.82].

Так Обухова Л.Ф. відзначає, що для профілактики страхів у молодших школярів необхідно:

1. Пом'якшити, знизити силу потреб, пов'язаних з внутрішньою позицією школяра.

2. Розвинути і збагатити оперативні навички поведінки, діяльності, спілкування з тим, щоб нові навички, більш високого рівня, дозволили дітям відмовитися від невірних сформованих способів реалізації мотиву, щоб діти могли вільно вибрати продуктивні форми.

3. Вести роботу по зняттю зайвого напруги в шкільних ситуаціях.

Інколи страхи підривають впевненість людини в себе, що може призвести до неможливості займатися багатьма речами. Пропорційно зниженню впевненості, прослідковуємо ріст тривоги, що провокує підкріплення вже наявних страхів. [3, с.22].

Профілактика страхів вкрай важлива при підготовці дітей і дорослих до складних соціальних і міжособистісних ситуацій.

Після проведеного аналізу літератури, приходимо до висновку, що факт присутності деяких страхів, найбільше у визначеному віці є серйозною частиною в зміні поведінки дитини та в цілому містять позитивну адаптаційну суть. Та, при ситуаціях, де загальна кількість страхів заважає взаємодії із навколишнім світом, з'являється стан психічної напруги, безнадійності, повної безпомічності.

Важливість профілактики страхів вбачаємо і під час підготовки дітей до складних ситуацій у майбутньому, таких як іспити, змагання та ін., при

оволодінні новою діяльністю. У зв'язку з тим, що страхи у дітей пов'язані з властивостями вікового розвитку, то природа їх є тимчасовою.

Список використаних джерел:

1. Давыдок А. М. Актуальные вопросы ранней коррекции социально-психологической адаптации младших школьников. *Окружение и здоровье*. 2013. № 2. С. 43–46.
2. Захаров А. И. Дневные и ночные страхи у детей: Уч. Пособие. СПб.: Речь, 2010. 313 с.
3. Обухова Л. Ф. Возрастная психология: учеб. для студ. высш. учеб. завед. М: Высшее образование: МГППУ, 2009. 374 с.
4. Прихожан А. М. Психология тревожности. Дошкольный и школьный возраст. СПб.: Питер, 2009. 192 с.
5. Регуш Л. А. Проблемы психического развития и их предупреждение (от рождения до пожилого возраста). СПб.: Речь, 2006. 320 с.

ЕМОЦІЙНЕ ВИГОРАННЯ ВЧИТЕЛІВ

Лутаєва-Козир Л. В.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Дубініна К. В.,
кандидат психологічних наук, доцент.

Анотація: У тезах висвітлено деякі аспекти проблеми емоційного вигорання вчителів, розкрито зміст поняття «вигорання», охарактеризовано основні чинники емоційного вигорання та особливості його прояву.

Ключові слова: емоційне вигорання, причини виникнення та симптоми синдрому емоційного вигорання.

Проблема емоційного вигорання вчителів була і залишається актуальною і зумовлена підвищенням вимог з боку суспільства до особистості педагога. В реаліях сьогодення особливо гостро постає питання збереження психічного здоров'я педагогів. Не завжди вони можуть

витримати психоемоційне напруження, щодо професійної діяльності, також до цього додаються труднощі в сімейному або особистому житті, непорозуміння у спілкуванні з колегами.

У 70-х рр. ХХ ст. американський психолог Х. Фрейденбергер [4] вперше ввів термін «вигорання» - «burnout» в зв'язку з аналізом вимог, що пред'являються до соціальних професій, основний зміст яких становить міжособистісна взаємодія, описавши це явище як погіршення психічного і фізичного самопочуття у людей, що працюють в системі «людина - людина». На даний час в літературі, присвяченій синдрому вигорання, вказується на значне розширення сфер діяльності професіоналів, схильних до такої небезпеки, працюючих в умовах постійного тривалого або короткочасного сильного стресу [2].

Основними проявами «синдрому вигорання» слугують фізична і емоційна слабкість, деперсоналізація, невпевненість в своїх силах, болісно критичне ставлення до виконуваної роботи і її результатами, незадоволеність останніми. Це може закінчуватися розвитком важкої депресії з різко вираженими психосоматичними розладами. Для оцінки феномена «вигорання» найчастіше використовують критерії, запропоновані К. Маслач [5]. Дослідження, проведені в різних країнах, показали, що до розвитку феномена «вигорання» призводять близько 40 факторів, які можна розбити на 3 групи: *соціальні і особистісні, фактори взаємовідносин в колективі, організаційні та професійні.*

Досліджено, що існує п'ять ключових груп симптомів, характерних для синдрому вигорання. *Фізичні симптоми:* втома, фізичне стомлення, виснаження, зменшення або збільшення ваги, недостатній сон, безсоння, поганий загальний стан здоров'я, утруднене дихання, задишка, нудота, запаморочення, надмірна пітливість, тремтіння, гіпертензія (підвищений тиск), виразки, нариви, серцеві хвороби. *Емоційні симптоми:* брак емоцій, песимізм, цинізм і черствість у роботі й особистому житті, байдужість і

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

втома, відчуття фрустрації і безпорадності, безнадійність, дратівливість, агресивність, тривога, посилення ірраціонального занепокоєння, нездатність зосередитися, депресія, почуття провини, нервові ридання, істерики, душевні страждання, втрата ідеалів чи професійних перспектив, збільшення деперсоналізації своєї чи інших, переважає почуття самотності. *Поведінкові симптоми*: під час робочого дня з'являється втома і бажання перерватися, відпочити, байдужість до їжі, імпульсивна емоційна поведінка. *Інтелектуальні симптоми*: зменшення інтересу до нових теорій і ідей в роботі, до альтернативних підходів у вирішенні проблем у роботі, збільшення нудьги, туги, апатії, смаку і інтересу до життя, збільшення переваги стандартних шаблонів, відмова від участі в розвиваючих експериментах, формальне виконання роботи. *Соціальні симптоми*: немає часу або енергії для соціальної активності, зменшення активності та інтересу до дозвілля, хобі, соціальні контакти обмежуються роботою, мізерні взаємини з іншими, як вдома, так і на роботі, відчуття ізоляції, нерозуміння інших і іншими, відчуття нестачі підтримки з боку сім'ї, друзів, колег [3].

В. Бойко виділяє такі фактори вигорання: зовнішні (організаційні), які включають умови роботи і соціально - психологічні умови діяльності, і внутрішні (індивідуально - психологічні особливості). До *зовнішніх факторів* можна віднести хронічну напружену психоемоційну діяльність, дестабілізуючу організацію діяльності, підвищену відповідальність за виконувані функції і операції, неблагополучну психологічну атмосферу професійної діяльності, а також психологічно важкий контингент, з яким має справу професіонал в сфері спілкування. До *внутрішніх факторів*, що обумовлюють емоційне вигорання, відносять: схильність до емоційної ригідності, інтенсивну інтеріоризацію (сприйняття і переживання) обставин професійної діяльності, слабку мотивацію емоційної віддачі в професійній діяльності, а також моральні дефекти і дезорієнтація особистості [1].

Підсумовуючи, зазначимо те, що емоційне вигорання впливає на ефективність професійної діяльності вчителів. Від психологічного благополуччя вчителя залежить не тільки його діяльність, але і атмосфера в класі, а відповідно, і ефективність навчальної діяльності школярів. Варто зазначити, що для того, щоб уникнути зіткнення з проблемою емоційного вигорання, необхідно пам'ятати про своє здоров'я і вчасно реагувати на первинні прояви синдрому. Зазначене вище не вичерпує всіх аспектів проблеми емоційного вигорання вчителів, що є перспективним напрямком наших подальших досліджень.

Список використаних джерел

1. Бойко В. В. Энергия эмоций в общении: взгляд на себе и других. Москва: Информационно-издательский дом «Филинь», 1996. 472 с.
2. Бойко В.В. Синдром “эмоционального выгорания” в профессиональном общении. Санкт-Петербург: Сударыня, 2000. 32 с.
3. Макарова Г. А. Синдром эмоционального выгорания. URL: <https://studfile.net/preview/6749314/>
4. Freudenberger H.J. Staffburn-out. *Journal of Social Issues*. 1974. 30. Pp. 159–165.
5. Maslach C. Understanding burnout: Definition issues in analyzing a complex phenomenon. *Job stress and burnout: Research, theory, and intervention perspectives* / Ed. W. S. Pain. Beverly Hills; London; New Dehli, 1982. P. 29–40.

ПРОБЛЕМА РЕАЛІЗАЦІЇ ІНТЕГРОВАНОГО ПІДХОДУ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ЯК ЗАСОБУ ФОРМУВАННЯ МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

*Світлана Небольсіна
НПУ імені М.П. Драгоманова
м.Київ*

*Науковий керівник: Лозенко А.П.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. Сучасна педагогічна наука стверджує, що «для продуктивного засвоєння учнем знань і для його інтелектуального розвитку важливе значення має встановлення широких зв'язків як між різними розділами курсу, який вивчається, так і між різними дисциплінами в цілому» (внутрішньо – предметна і міжпредметна інтеграція). Досвід показує що інтегроване навчання, за якого матеріал доповнюється та повторюється іншими напрямками, дає набагато кращий результат у порівнянні з традиційним вивченням дисциплін. Інтегрований підхід сприяє виробленню системи знань, розвиває здібності до їх переносу в інші галузі.

Ключові слова: компетентність, інтеграція, інтегрований урок, міжпредметні зв'язки.

Постановка проблеми. Для сучасного етапу розвитку початкової школи характерним є ускладнення змісту освіти, зростання обсягу необхідної інформації та зменшення часу, відведеного на її засвоєння, а також формування у дітей цілісної картини світу. Пошуки шляхів удосконалення системи освіти сприяли відродженню такого методичного явища, як інтеграція навчання. В Україні принцип інтеграції проголошений основним принципом реформування освіти поряд з принципами гуманізації та диференціації [1].

Сьогодення вимагає компетентісного підходу до навчання, яке є освітянською реалією.

Актуальність теми. Сучасне суспільство вимагає виховання самостійних, ініціативних, відповідальних громадян, здатних ефективно взаємодіяти у виконанні соціальних, виробничих і економічних завдань. Виконання цих завдань потребує розвитку особистісних якостей і творчих здібностей людини, умінь самостійно здобувати нові знання та розв'язувати

проблеми, орієнтуватися в житті суспільства. Саме ці пріоритети лежать в основі реформування сучасної загальноосвітньої школи, головне завдання якої – підготувати компетентну особистість, здатну знаходити правильні рішення у конкретних навчальних ситуаціях. Для впровадження інтегрованого підходу в навчання, який передбачено Концепцією «Нової української школи», потрібно перенавчити вчителів початкової школи України. Тому актуальним завданням сучасної школи є реалізація компетентісного підходу в навчання, який передбачає спрямованість освітнього процесу на формування і розвиток ключових компетенцій. Результатом такого процесу має бути сформованість загальної компетентності людини, яка включає сукупність ключових компетенцій і є інтегрованою характеристикою.

Мета статті полягає у теоретичному дослідженні проблеми реалізації інтегрованого підходу в початковій школі як засобу формування математичної компетентності молодшого школяра.

Виклад основного матеріалу. Компетенція і компетентність — два різних поняття. Компетенція — це суспільна норма, вимога, яка включає знання, уміння, навички, способи діяльності, певний досвід. Компетенція сама по собі не є характеристикою особистості. Нею вона стає в процесі засвоєння і рефлексії учня, перетворюючись у компетентність. Компетентність — це здатність застосовувати набуті знання, вміння, навички, способи діяльності, власний досвід у нестандартних ситуаціях з метою розв'язання певних життєво важливих проблем. Компетентність є особистісним утворенням, яке проявляється в процесі активних самостійних дій людини.

Проблема реалізації компетентісного підходу в процесі навчання учнів початкової школи зумовлена реформуванням початкової ланки освіти на нових концептуальних засадах у зв'язку з новими цілями, поставленими суспільством перед загальною середньою освітою на сучасному етапі його розвитку.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

З огляду на це, Нова Українська Школа однією з основних предметних компетентностей, якими має оволодіти молодший школяр, виокремлює математичну, яка визначається як особистісне утворення, що характеризує здатність учня створювати математичні моделі процесів навколишнього світу, застосовувати досвід математичної діяльності під час розв'язування навчально – пізнавальних та практикозорієнтованих завдань, нарешті адекватно вирішувати проблеми повсякденного життя [2, 3]. А формування прийомів математичної діяльності сприяють реалізації компетентісного підходу у навчанні. Активне формування навчальної діяльності веде до активних змін в особистості учня, в його свідомості, інтелектуальному і моральному розвитку. Відповідно до діяльнісного підходу етапи засвоєння знань розглядаються разом із етапами засвоєння діяльності. Якість знань в такому разі визначається адекватністю використовуваної діяльності учня для їх засвоєння.

У початковій школі інтеграції знань приділяється велика увага, оскільки на думку М. Вашуленка, для цього існують об'єктивні причини і передумови, зокрема: необхідність усунути перенавантаження дітей; скоротити кількість навчальних годин протягом тижня і вилучені години віддати для предметів розвивально – виховного циклу; інтегрований курс у початкових класах може без додаткових витрат вести сам класовод. Інтеграція, як провідна тенденція оновлення змісту освіти, дає можливість якісно змінити зміст освіти, зокрема, доповнити той чи інший предмет [2].

Інтеграція (від лат. Integer – повний, цілісний) шкільного змісту може бути повною або частковою. Інтеграція – зовсім не нове явище у школі, адже ще К. Ушинському шляхом інтеграції письма і читання вдалося створити синтетичний метод навчання грамоти. Методичне проведення інтегрованих уроків потребує дуже високого професіоналізму та ерудиції вчителя. Можливості для інтеграції навчального змісту, а згодом і проведення інтегрованих уроків, досить широкі.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Одним із напрямків методичного збагачення уроків у початкових класах, як зазначає О. Савченко, є проведення їх на основі інтеграції змісту [3]. Доцільність інтегрованих уроків впливає із завдань інтеграції знань умінь та навичок учнів з основ наук.

Інтегрований урок з математики об'єднує блоки знань із різних навчальних предметів, тем навколо однієї проблеми з метою інформаційного та емоційного збагачення сприймання, мислення, почуттів учня, що дає змогу пізнавати певне явище різнобічно, досягати цілісності знань. Мета інтегрованого уроку з математики – формування в учнів цілісного світогляду про навколишній світ, активізація їх пізнавальної діяльності; підвищення якості засвоєння сприйнятого матеріалу; створення творчої атмосфери в колективі учнів; виявлення здібностей учнів та їх особливостей; формування навичок самостійної роботи школярів з додатковою літературою, таблицями міжпредметних зв'язків, опорними схемами; підвищення інтересу учнів до матеріалу, що вивчається; ефективна реалізація розвивально-виховної функції навчання.

Поняття «математична компетентність» на сучасному етапі розвитку педагогіки визначається і як ключова, і як предметна. «Математична компетентність – це здатність застосувати додавання, віднімання, множення, ділення та пропорції в усних та письмових обчисленнях у повсякденних ситуаціях.

Математична компетенція і компетентність значною мірою визначають якість математичної освіти. Компетенцію можна розглядати як «повноваження» учня застосовувати досвід математичної діяльності, а компетентність — як відповідність таким «повноваженням», успішність у досягненні цілей навчання. До математичних компетентностей належать уміння виконувати усні та письмові обчислення, розв'язувати сюжетні задачі, робити найпростіші геометричні побудови, обчислювати площу

прямокутника та периметр многокутників, розв'язувати рівняння, користуватися математичною термінологією тощо.

Навчальний процес має бути спрямований на розвиток пізнавальної діяльності учня та її активізацію. Вчитель має застосовувати різноманітні методи спонукання учнів до праці, активної участі в процесі засвоєння знань. Пріоритетним завданням учителя на уроках математики є активізація мисленнєвої діяльності. Розвиток математичної компетентності учня має бути системним і включати різні аспекти навчально-виховного процесу.

Висновки. Основним завданням освіти, зокрема математичної, нині є створення необхідних умов для формування у молодших школярів творчого, системного мислення. Тому вчитель, що викладаючи математику, нині повинен готовий до реалізації інтегрованого підходу в початковій школі як засобу формування математичної компетентності молодшого школяра. Високий рівень фахової компетентності педагога, прагнення високої ефективності уроку, активна власна творча діяльність – це ті важливі передумови створення вчителем творчого середовища у процесі навчання учнів математики.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт початкової освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України 21 лютого 2018 р. № 87 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 р. № 688).
2. Вашуленко М. Програма інтегрованого курсу (навчання грамоти, математики). *Початкова школа*. 2001. №8 С.24 – 30.
3. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи: підручник для студентів педагогічних факультетів. К.: Абрикос, 1997. 416 с.
4. Гринчак В. І. Формування математичної компетентності в учнів початкових класів засобами діяльнісного підходу. К., 2019.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНОЇ ДОШКИ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Тетяна Новожилова
КЗ КОР «Богуславський гуманітарний
фаховий коледж імені І.С.Нечуя-Левицького»
м. Богуслав
Науковий керівник: Духан Г.М.,
викладач

Анотація: у статті розкрито сутність поняття «інтерактивна дошка», теоретично обґрунтувати можливості її застосування у практиці роботи сучасних закладів дошкільної освіти.

Ключові слова: інноваційні технології, інтерактивна дошка, заклад дошкільної освіти, дошкільники, педагог.

Модернізувати зміст дошкільної освіти - означає вдосконалити його, змінивши відповідно до вимог часу, не зачіпаючи основ, сталих і таких, що виправдали себе, положень, збагативши їх новими, прогресивними ідеями.

Однією із технічних новинок та актуальних проблем на сьогоднішній день є використання в освітньому процесі ЗДО інтерактивної дошки (ІД). [5]

Робота з таким обладнанням допомагає педагогам-дошкільникам полегшити засвоєння матеріалу дітьми, зробити більш цікавим освітній процес. Інтерактивне обладнання, можна використовувати у поєднанні з перевіреними методи і прийоми роботи. Але при цьому більшість педагогів стикаються з проблемою освоєння інтерактивної дошки, незважаючи на вміння працювати з комп'ютером. Тому, перш ніж використовувати інтерактивну дошку в навчальному процесі, потрібно вивчити її можливості. [4]

Проблема використання комп'ютера та комп'ютерної техніки у дошкільній освіті вирішується дослідниками в таких аспектах, як вплив комп'ютерних технологій на загальний розвиток дитини (Ю. Горвиц, К. Зворигіна, О. Кореганова, Г. Лаврентьева); підготовка до навчання в школі (В. Бондаровська, С. Іванова); доцільність застосування комп'ютерів та

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

комп'ютерних ігор у педагогічному процесі закладів дошкільної освіти (О. Андрусич, Б. Гершунський, О. Кивлюк, В. Моторин); санітарно-гігієнічні умови використання комп'ютера та комп'ютерної техніки (Н. Полька, Л. Чайнова).[2,с.41]

Інтерактивна дошка (від англ. *Interactive WhiteBoard* - «інтерактивна біла дошка») - пристрій, що поєднує в собі можливості звичайної маркерної дошки з можливостями комп'ютера. Інтерактивна дошка – це сенсорний екран, приєднаний до комп'ютера, зображення з якого передає на дошку проектор. [6]

Дуже часто в закладах дошкільної освіти інтерактивна дошка сприймається як цікава іграшка, за допомогою якої можна доторкнутися до зображень, роблячи вибір і відповідаючи на питання або вирішити нескладне завдання. Управляти дошкою на відстані дозволяє бездротова миша. На відміну від звичайного мультимедійного проектора інтерактивна дошка дозволяє не тільки демонструвати слайди та відео, але і малювати, креслити, наносити на проєктоване зображення позначки, вносити будь-які зміни, і зберігати їх у вигляді комп'ютерних файлів. А крім цього, зробити безпосередньо освітню діяльність яскравою, наочною, динамічною. [1,с.24]

По екрану інтерактивної дошки можна легко пересувати об'єкти і написи, додавати коментарі до текстів, малюнків і діаграм, виділяти ключові області і додавати кольору. Заздалегідь підготовлені тексти, таблиці, картинки, музика, а також гіперпосилання до мультимедійних файлів, надають безпосередньо освітньої діяльності бадьорий темп: не потрібно витрачати час на те, щоб написати текст на звичайній дошці або перейти від екрану до клавіатури. Всі ресурси можна коментувати прямо на екрані, використовуючи інструмент «Перо», і зберігати створені записи для майбутнього. Файли попередньої діяльності можна завжди відкрити, щоб повторити пройдене. Все, що діти роблять на дошці, можна зберегти і

використовувати в подальшому. Вихователь завжди може повернутися до попереднього етапу і повторити його ключові моменти.[3,с.37]

Які навички необхідні для застосування інтерактивної дошки:

- початкові знання пристрою комп'ютера;
- робота в програмах: Word, PowerPoint;
- практика роботи в інтернеті (для пошуку зображень, готових презентацій і навчальних програм). [5]

Робота з дітьми включає діяльність дітей у дошки, пізнавальну бесіду, гру, гімнастику для очей і ін. Триває від 20 до 25 хвилин. При цьому використання екрану має бути не більше 7-10 хвилин. Разом з тим, основна мета педагога - не вивчити ту чи іншу комп'ютерну програму з дітьми, а використовувати її ігровий зміст для розвитку пам'яті, мислення, уяви, мовлення у конкретної дитини. А цього можна досягти, якщо сам малюк із задоволенням виконує всю програму. Дошка використовується в роботі з дітьми: у спільній діяльності і як частина безпосередньо освітньої діяльності, використовуються форми освітньої діяльності: «Освітня ситуація», розвиваючі ігри, ігри-завдання. Даний засіб використовується в реалізації змісту освітніх галузей: «Пізнавальний розвиток», «Художньо-естетичний розвиток», «Музика», «Соціально-комунікативний розвиток». «Мовний розвиток».[1, с.21]

Інтерактивна дошка дозволяє зберегти замітки у вигляді файлів на персональному комп'ютері для подальшої роздачі віддрукованих копій кожному із педагогів або розсилки. Всі малюнки, зроблені маркером на дошці, можна також роздрукувати за допомогою принтера. Інтерактивне обладнання дозволяє малювати електронними маркерами, в ній застосовані ультразвукова та інфрачервона технології для точного визначення місця розташування відмітки маркера на дошці.

ІД на заняттях в дитячому садку, за рахунок яскравості і привабливості об'єктів, стимулює сприйняття і усвідомлення інформації дітьми. Позитивно впливає на розвиток навичок спільної роботи в колективі. [4]

Крім того, використання підготовлених вихователем матеріалів для інтерактивної дошки економить час на занятті. Важливо розуміти, що інтерактивна дошка сама нічому навчити не може. Це інструмент в руках педагога, і те, як цей інструмент «запрацює», залежить від творчості педагога, його готовності зробити заняття цікавим, зрозумілим і таким, що запам'ятовується.

Список використаних джерел:

1. Антонченко М.О. Сутність поняття «інформаційна компетентність педагога». *Особистісно-професійна компетентність педагога: теорія і практика : матеріали I Всеукраїнської науково-методичної практичної конференції* (28 лютого 2017 р.). Суми : НІКО, 2017. С. 21-24.

2. Впровадження та поширення інформаційно-комунікаційних технологій у роботі дошкільного навчального закладу з дітьми, педагогами, батьками та громадськістю: тематичний збірник праць / упоряд. : А. А. Волосюк; за заг. редакцією Л. А. Шишолік. Рівне : РОІППО, 2015. 85 с.

3. Лабудько С.П. Теорія та методика застосування інтерактивних засобів навчання. Методичні вказівки. Суми: Редакційно-видавничий відділ СОІППО, 2014. 48 с.

4. Використання інтерактивної дошки в роботі ДНЗ. Консультація для вихователі [Електронний ресурс]. URL: <https://rozrobka.in.ua/vikoristannya-interaktivnoyi-doshki-v-roboti-dnz-konsuletaciya.html>

5. Гуменюк О.М. Оновлення змісту дошкільної освіти шляхом використання [Електронний ресурс]. URL: <https://vseosvita.ua/library/onovlenna-zmistu-doskilnoi-osviti-slahom-vikoristanna-ikt-u-roboti-z-doskilnikami-205493.html>

ДИДАКТИЧНА ГРА ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

*Світлана Олійник
НПУ імені М.П. Драгоманова*

м.Київ

*Науковий керівник: Лобанчук О. А.
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. У статті розглядається важливість дидактичних ігор для розвитку дитини дошкільного віку та їх вплив на всебічний розвиток.

Ключові слова: дидактична гра, розвиток, метод, діти дошкільного віку.

В останні роки все більше зростають тенденції до гуманізації та демократизації системи навчання. Дослідження питання співвідношення навчання і розвитку дітей, формування їх пізнавальної активності і самостійності, розвиток у них творчого мислення, розвитку компетенцій ХХІ століття є перспективним напрямом розвитку дидактики.

Великий педагогічний потенціал містять ігри, зокрема дидактичні – вони стимулюють розумові процеси, розвивають дитячі знання та вміння, стимулюють до співпраці з іншими дітьми. Участь дошкільників у таких іграх сприяє їх самоствердженню, прагненню до успіху, розвиває наполегливість, створює мотивацію для навчання, сприяє розвитку пам'яті.

Педагогічні та психологічні дослідження засвідчують, що зміст і способи активізації навчальної діяльності в процесі використання дидактичних ігор дедалі більше цікавлять науково-педагогічних працівників. Суспільно зорієнтовані підходи до оцінки ігрової діяльності в свій час обґрунтували С. Шацький, Н. Крупська, Т. Цвелих та інші. Творчі ігри соціального характеру у різних педагогічних аспектах розглядали А. Макаренко, В. Сухомлинський, В. Терський, І. Іванов, Л. Коваль. Ігри, що розвивають інтелектуально-пізнавальні здібності школярів та дошкільників, досліджували В. Барахсанов, Т. Зверєва, Р. Жуков, В. Рибальський, Л. Фрідман та інші.

На основі дослідження праць ряду вчених можна стверджувати, що на

сьогоднішній день в педагогічній науці сформовані досить чіткі уявлення про взаємозв'язок навчання і гри, визначена оптимальна структура ігрового процесу, умови вибору основних форм і методів педагогічного керівництва ігровою діяльністю дітей [2, с.85]. Ігрова діяльність допомагає дітям вдосконалювати такі якості як увага, спостережливість, пам'ять, уява, допитливість тощо. У процесі гри дитина краще засвоює соціальний досвід, набуває нових соціальних якостей.

Дидактична гра - це практична групова вправа з вироблення оптимальних рішень, застосування методів і прийомів у штучно створених умовах, що відтворюють реальну обстановку. Під час гри в дитини виникає мотив, суть якого полягає в тому, щоб успішно виконати взяті на себе роль. Використання дидактичної гри підвищує інтерес дітей до занять, розвиває зосередженість, забезпечує краще засвоєння програмного матеріалу [1, с.9].

Дидактична гра виконує кілька функцій: – навчальну, виховну (впливає на особистість дитини, розвиваючи її мислення, розширюючи кругозір); – орієнтаційну (вчить орієнтуватися в конкретній ситуації застосовувати знання для вирішення нестандартної навчального завдання); – мотиваційно-спонукальну (мотивує і стимулює пізнавальну діяльність, сприяє розвитку пізнавального інтересу) [5, с.58].

Впровадження дидактичних ігор вищезначених у практику роботи ЗДО значно підвищує рівень особистісного розвитку дітей: дошкільники краще засвоюють категорії і поняття, усвідомлюють закономірності взаємозв'язків предметів і явищ оточуючого світу, вдосконалюється їхня увага, уява, мова тощо. Таким чином, дидактична гра є важливим засобом розвитку і становлення особистості дитини дошкільного віку.

Список використаних джерел:

1. Дибіна О. В. Дитина та навколишній світ: Програма та метод. рекомендації для занять з дітьми 2-7 років. Х. : Веста : Вид-во «Ранок», 2008. с.

2. Дидактичні та сюжетно-рольові ігри. 5-6 роки життя / під ред.: Т. Г. Тристапшон. Х.: Вид. група «Основа», 2007. 112 с.

3. Туманова І. В. Творчо-розвивальні технології в освіті дошкільників / Укл. І. В. Туманова, Т. В. Круть, під ред. Р. О. Романчик. Запоріжжя: ТОВ „ЛПС” ЛТД, 2005. 92 с.

. Удальцова Е. И. Дидактические игры в воспитании и обучении дошкольников. Минск: Народное образование, 2007. 174с

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВЗАЄМОДІЇ ВИХОВАТЕЛЯ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ З БАТЬКАМИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Ірина Омельчук
ВДПУ ім. М. Коцюбинського
м. Вінниця

*Науковий керівник: Шикиринська О. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. У статті акцентовано на актуальності використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в організації взаємодії вихователя з батьками. Розглянуто можливості сайту, блогу, додатків Google та сервісу Padlet для налагодження ефективної співпраці з батьками дітей дошкільного віку.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, діти дошкільного віку, додатки Google, взаємодія вихователя з батьками.

Відомо, що дошкільний вік є сенситивним періодом для сенсорного розвитку дитини та основою для подальшого формування особистісних якостей та цінностей [3, с.63]. Також доведеним педагогічною наукою та практикою є факт підвищення ефективності процесів освіти, розвитку та виховання дошкільників за умови плідної взаємодії, співпраці вихователя з батьками [2]. Пріоритет впливу сім'ї в тому, що дитина від народження знаходиться в оточенні батьків та родини і тому саме вони стають першими вихователями та вчителями дитини. Проте, оскільки батьки не закінчували батьківських університетів, вони не завжди мають перевірений, надійний, однозначно ефективний спосіб впливу на дитину. На допомогу може прийти вихователь, який має педагогічну освіту і може допомогти батькам у

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

вихованні, освіті та розвитку їхніх дітей не лише, коли вони знаходяться в садочку, але й за допомогою рекомендацій сприяти озброєнню батьків правильними, перевіреними експериментально (сучасними науковими дослідженнями) та на практиці багатьма поколіннями видатних педагогів та психологів порадами. Проте, на жаль, не завжди можна спостерігати ефективну взаємодію між вихователем та батьками.

У відсутності ефективної та плідної взаємодії вихователя ЗДО з батьками є, на нашу думку як об'єктивні, так і суб'єктивні причини. До об'єктивних можемо віднести проблеми батьків на роботі, хвороба когось із рідних, постійна зайнятість, відсутність роботи, зміна пріоритетів у вихованні і бік забезпечення дитини матеріальними благами та інші. До суб'єктивних – недовіру до вихователя та педагогічної науки («Я сам (-а) краще знаю, як виховувати власну дитину»), небажання активно долучатися до питань власної педагогічної освіченості та інші.

Наукове обґрунтування можливостей упровадження інформаційно-комунікаційних технологій на різних ступенях освіти розробляються Р.Гуревичем, І.Булах, О.Співаковським, В.Імбер та іншими.

Особливо актуалізується зазначена проблема в сучасних умовах – умовах пандемії, коли традиційні форми роботи вихователя з батьками стають недоступними [1, с.42]. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології, які можна використати у взаємодії вихователя з батьками охоплюють сайт ЗДО (відео огляд інтер'єру дитячого садочка, заплановані на майбутнє та вже проведені заходи, інформація для батьків з метою підвищення їх педагогічної освіченості, дидактичні ігри, наочний матеріал, психологічні тести, відео- та фото-звіти про проведені заходи), власний блог вихователя (для розміщення інформації щодо власних педагогічних поглядів, переконань вихователя, його розробок, проектів, можливо, новаторських ідей), електронна пошта, використання Google додатків (Google meet – для проведення зустрічей, консультацій он-лайн; Google диск, Google форм – для

он-лайн анкетування з метою: прогнозування актуальності заходу, що планується, обговорення з батьками теми такого заходу, визначення ефективності проведених заходів та свят, виявлення індивідуальних особливостей батьків, з'ясування інформованості батьків щодо певного запланованого заходу; Google фото (для розміщення фото дітей в процесі різних видів діяльності, які будуть цікаві батькам); Google календар (для планування зустрічей онлайн); Google відео (для розміщення відео активності дітей в різних видах діяльності для подальшого ефективного впливу на розвиток та виховання дитини в домашніх умовах або, можливо, коригування такого впливу), Padlet (як електронну дошку оголошень, інструмент для здійснення колективних проєктів, інструмент для здійснення мозкового штурму, в якості зворотного зв'язку).

Як висновок, варто зазначити, що майбутньому вихователю було б доцільно, навчаючись в університеті засвоїти особливості використання електронної пошти, соціальних мереж, блогу, сайту, додатків додатку Google та інших додатків для організації взаємодії з батьками дітей дошкільного віку в майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Вишківська В.Б., Шикиринська О.В. Організація самостійної роботи майбутніх вихователів ЗДО в умовах дистанційного навчання. *Scientific Collection «InterConf», (32):with the Proceedings of the 7th International Scientific and Practical Conference «Scientific Research in XXI Century»* (October 16-18, 2020) in Ottawa, Canada. Kyiv:SPC InterConf, 2020. p.41-45.

2. Казьмірчук Н.С. Особливості підготовки вчителів початкових класів до реалізації принципу наступності дошкільної та початкової ланок освіти. *Наукові записки: зб. матеріалів науково-практичної конференції викладачів та студентів факультету дошкільної, початкової освіти та мистецтв. Серія «Мистецтво»* / За ред.. Л.В.Старовойт. Вінниця, 2018. С. 89-93.

3. Шикиринська О.В. Розвиток логіко-математичного мислення старших дошкільників у контексті Концепції нової української школи. *La science et la technologie à l'ère de la société de l'information: coll. de papiers scientifiques «ΛΟΓΟΣ» з avec des matériaux de la conf. scientifique et pratique internationale*, Bordeaux, 3 mars, 2019. Bordeaux : OP «Plateforme scientifique européenne», 2019. V.6. p. 61-65.

ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ХУДОЖНЬО-КОНСТРУКТОРСЬКИХ УМІНЬ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: ТЕРЕТИКО- ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ

Галина Отченко

НПУ імені М.П. Драгоманова

м.Київ

*Науковий керівник: Довбня С.О.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. У статті розкрито сутність «художньо-конструкторських умінь» як здатності дитини старшого дошкільного віку моделювати структуру об'єкта, створювати художній образ, який відображає навколишній світ. Здійснено теоретико-філософський аналіз проблеми формування основ художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку, який засвідчив про важливість їх розвитку пізнавальної та емоційно-ціннісної сфери та власних світоглядних ідей у художньому образі.

Ключові слова: *основи художньо-конструкторських умінь, діти старшого дошкільного віку, художнє конструювання, художній образ, модель, моделювання.*

Сучасна людина – це особистість, яка творчо й креативно мислить, нестандартно та гнучко вирішує завдання, швидко та легко «поглинає» інформацію ззовні, здатна до оновлення всіх сфер життя. Становлення креативного потенціалу таких людей за цілеспрямованого, перманентного виховання дорослих відбувається з перших років дитини. Особливу роль в цьому процесі відіграє заклад дошкільної освіти, в умовах якого відбувається формування впевненої самостійної незалежної особистості, яка в майбутньому зможе перетворити світ за законами краси та гармонії. Оскільки категорії краси, гармонії закладені у філософії, тому так важливо

проаналізувати саме теоретично-філософський аспект формування основ художньо-конструкторських умінь у дітей.

Зокрема, для дослідження ми обрали старший дошкільний вік, коли діти вже можуть практично реалізувати свій художньо-естетичний потенціал для отримання бажаного результату творчої діяльності на основі розвинених емоцій та почуттів. Заради цього старший дошкільник здатний бачити і самостійно ставити пізнавальні завдання, розробляти план дій, підбирати способи вирішення завдання.

Формування художньо-конструкторських умінь дітей старшого дошкільного відбувається під час творчої діяльності, яка у філософському енциклопедичному словнику визначається як «діяльність, яка породжує щось якісно нове, чого ніколи раніше не було» [1, 86]. У свою чергу, конструюючи щось нове, дитина вдосконалює свої здібності відображення, що є суб'єктивним.

У філософії часто розглядається феномен «моделі» як аналогію до поняття «теорії». Зокрема, у працях Демокрита та Епікура показано атоми, їх форму та способи взаємодії. Дані уявлення є різними теоретичними (ідеальними) моделями певних форм та змістовних основ буття й тим самим розкриваючи можливості для широкого спектру можливостей та спроб моделювання. Отже, за способом утворення моделі можуть бути поділені на дві великі групи – фізичні (матеріальні) та теоретичні (світоглядні або умоглядні). Виходячи з того, що будь-яка модель – як матеріальна, так і ідеальна являє собою певну форму відображення дійсності, то вона виступає як особлива форма, яка дає специфічний образ явищ дійсності. Виходячи з цього, В. Штоф розрізняє моделі за формами, а саме: образні, побудовані з почуттєво наочних елементів; знакові, у яких елементи відносин та властивостей явищ, що моделюються, виражені за допомогою певних знаків; змішані, що об'єднують властивості образних та знакових моделей [3,37].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Аналіз сучасної довідкової філософської літератури свідчить, що модель як схема пояснення будь-якого явища, і моделювання як аналітичний та прогностичний чинник утворюють класичну традицію філософування. Окрім цього, модель та моделювання є загальнонауковими методами пізнання, тому перебувають під пильною увагою філософії науки [7].

Науковці М. Бахтін та Л. Коган вважають, що методологічна основа розуміння сутності та змісту художнього образу становлять, перш за все, філософські положення теорії пізнання, які оперують поняттям «образ» у широкому гносеологічному трактуванні [5].

Перше уявлення поняття образу можна простежити у працях Платона, який інтерпретував його як відображення певної речі. Зокрема, він розглянув саме художній образ та мистецтво, яке є «тінню від тіні буття», а світ – це певна копія Абсолюту, а мистецтво – його вторинна копія [5].

До обґрунтування феномену художнього образу вдавався і Арістотель, який на відміну від засновника об'єктивного ідеалізму, Платона, наполягав на тому, що мистецтво не копіює предмети, а намагається проникнути у сутність природи. У праці «Метафізика» давньогрецький філософ видокремлює, крім теоретичної і практичної частин, поетичну – про творчість.

Порівняно з Платоном та Арістотелем християнська філософія Середньовіччя апелює до розуміння Бога, як творця світу.

Представники християнства Візантії вважали, що художній образ покликаний був підносити думки віруючих до неба, зосереджуючи увагу на спогляданні «чистих ідей» [2,163].

Активізація дослідження поняття художнього образу відбулася у XVIII ст такими науковцями, як: Г. Лессінг, Д. Дідро, Ф.Шіллера. У есе «Філософські листи» представник «веймарського класицизму» Ф.Шіллер визначає художній образ як втілення світоглядних ідей митця, його власних ідей та міркувань.

Подальша філософська проблема сутності художнього образу привертає увагу Г.Гегеля, Ф.Шеллінга та сучасних науковців Л.Левчук, А.Єремеєва, Б.Галеєва, М.Кагана, Л.Мізіної, О.Потебні та ін. Висновок їх філософських досліджень є значим, адже тепер художній образ існує у діалектичній єдності трьох станів: ідеального – у свідомості митця, матеріального – у створенні автором художнього предмета і знову ідеального – у свідомості слухачів, читачів, глядачів [5]. Відбувається діалог реципієнта з художнім образом та його автором, творцем.

Узагальнюючи філософсько-психологічні визначення «художньо-конструкторських умінь» старших дошкільників, робимо висновок, що художньо-конструкторські уміння – це здатність дитини моделювати структуру об'єкта, створювати художній образ, який відображає навколишній світ.

Отже, старший дошкільник здійснюючи художнє конструювання, відтворює безпосередню дійсність на основі вже суб'єктивних уявлень про світ, інших людей, про себе, свою діяльність, в основі якої лежить емоційно-ціннісне сприймання навколишньої дійсності, опосередковане через особистісний досвід і образ Я. Створюючи художній образ, відображають не тільки об'єктивне (те, що взято безпосередньо з дійсності), а й суб'єктивне (те, що привносить творча думка митця, її самобутність).

Для художнього конструювання характерне моделювання об'єкта на всіх етапах його розроблення, що дає змогу перевіряти та добирати оптимальні варіанти композиційних, колористичних, ергономічних та інших рішень; при цьому модель не є ілюстрацією до проекту (зразком кінцевого результату), а виступає ніби інструментом проектування. Вона постійно модифікується в процесі роботи і стає еталоном дослідного зразка виробу [6, 96]. Як результат діяльності, – утворюється конкретно-чуттєва, естетично визначена форма, що відображає сутність художньої творчості дитини.

Таким чином, на даний час важливо досліджувати саме когнітивно-перцептивні особливості конструювання образу світу у дошкільників в умовах існуючого глобального інформаційного середовища, що обумовлено активним розвитком їхніх пізнавальних процесів, формуванням Я-концепції та зародженням суб'єктивного образу світу. А специфіка формування цілісної картини світу пов'язана з розвитком у дітей художньо-конструкторських умінь, таких як моделювання та створення художніх образів.

Список використаних джерел:

1. Гуменюк Т.Б. Методика навчання художнього проектування майбутніх фахівців з дизайну: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 . Київ, 2017. 351 с.
2. Макушин Ю.А. Філософські теорії про мистецтво і світогляд митців. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»*. Серія : Педагогіка. 2010, Вип. 110. С. 160-168.
3. Овчарук О.В. Моделювання як методологічний чинник формування образу людини. *Культура і сучасність*. №1. 2014. С. 36-41.
4. Полюга В. Філософсько-концептуальні засади осмислення проблеми творчості як феномену духовних процесів. *Молодь і ринок*. 2012. №4. С. 116-120.
5. Салій В. Сутність художнього образу та особливості його прояву в музичному мистецтві. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Дрогобич, 2013. Вип. 5. С.126-133.
6. Сухорукова Г.В., Дронова О.О., Голота Н.М., Янцур Л.А. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі: підручник / за заг. ред. Г.В.Сухорукової. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2010. 376 с.

7. Філософський енциклопедичний словник. Ін-т філософії ім. Г.С.Сковороди НАН України. Київ: Абрис, 2002. 742 с.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК РАЦІОНАЛЬНОГО ХАРЧУВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ

Христина Панас
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
ім. Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ
Науковий керівник: Сливка Л. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. У даній роботі висвітлено актуальність формування навичок раціонального харчування молодших школярів. Описано роль збалансованого харчування та його значення для зміцнення здоров'я людини. Особлива увага акцентується на питанні впливу засобів позакласної роботи і створення оптимальних педагогічних умов, які сприяють ефективнішій навчально-виховній роботі, щодо формування навичок раціонального харчування.

Ключові слова: раціональне харчування, позакласна робота, здоров'я, молодші школярі, навички.

Харчування забезпечує дуже важливу функцію організму людини, постачаючи енергію, необхідну для покриття витрат на процеси життєдіяльності.

Правильне харчування, з урахуванням праці, побуту та умов життя, забезпечує постійність внутрішнього середовища організму людини, діяльність різних систем і органів, тому є неодмінною умовою хорошого здоров'я, гармонійного розвитку, високої працездатності. Неправильне харчування великою мірою може знижувати захисні сили організму і працездатність, порушувати процеси обміну речовин, веде до передчасного старіння і сприяє виникненню багатьох захворювань, у тому числі й інфекційного походження, оскільки ослаблений організм схильний до будь-якого негативного впливу.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Значний вплив на вибір споживачів мають засоби масової інформації, серед яких є реклама на телебаченні, зовнішня реклама, а також інформація, яка міститься на просторах мережі Інтернет. Зараз, спираючись на рекламу продуктів харчування, діти та їх батьки часто опиняються перед складним вибором і зазвичай роблять його не на користь натуральних продуктів [1, 9].

Раціональне харчування включає дотримання таких основних принципів: задоволення потреби організму в певних харчових речовинах; забезпечення балансу енергії, яка надходить з їжею і витрачається людиною в процесі життєдіяльності; дотримання режиму харчування.

Учителі початкових класів значною мірою впливають на те, яким буде здоров'я дитини у майбутньому. Але школа не єдине місце, де виховується і розвивається підрастаюча особистість. Її розвиток відбувається також і поза стінами навчального закладу. Так як позакласною роботою можна назвати різноманітну виховну та освітню роботу, спрямовану на задоволення запитів та інтересів учнів, організовану в позаурочний час педагогічним колективом, це допоможе нам у формуванні навичок раціонального харчування.

Початком шкільного віку для дитини вважається момент його вступу до неї і становить 6-7 років. В такому віці продовжується стрімко розвиватись молодий організм, а саме моторно-руховий апарат, серцево-судинна, легенева та імунна системи. В такому віці особлива увага акцентується на організації раціонального і правильного харчування, яке є однією з найважливіших умов збереження здоров'я школяра, забезпечуючи тим самим необхідною для його росту і розвитку енергією та поживними речовинами. [2, 42].

Основним методом формування навичок раціонального харчування молодших школярів є гра. Гра найефективніший спосіб для дитини сприймати навколишній світ і прямо з ним взаємодіяти. Саме в грі відбувається взаємодія дітей з дорослими, що дуже скріплює їх взаємозв'язок

та допомагає дітям легше адаптуватися в соціумі. Також ефективним є проведення різноманітних виховних заходів на дану тематику.

Формування в молодших школярів основи культури харчування також спрямоване на ознайомлення її з народними традиціями і обрядами, а також з національними стравами. Страви національної кухні відображають умови життя народу і відповідають структурі харчових ресурсів. [3, 126].

При формуванні раціону харчування для дітей , а також при приготуванні їжі, призначеної для вживання ними, повинні дотримуватися основні принципи раціонального і збалансованого харчування.

Отже, можна зробити висновок, що засобами позакласної роботи можна поглибити, повторити та закріпити знання, отримані на уроках; виховувати переконаність школярів та формувати потребу у раціональному харчуванні.

Список використаних джерел:

1. Вплив харчування на здоров'я людини: підручник / За ред. Радька М. М. Чернівці: Книги – XXI, 2006. 500 с.
2. Формування навичок правильного харчування у молодших школярів: методичний посібник для працівників освіти / Горняк Т.В., Квасенко О.Ю. Харків, 2019, 42 с.
3. Смоляр В.І. Фізіологія та гігієна харчування. К.: «Здоров'я», 2000. 126с.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДУХОВНИХ ТА МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Ольга Параниця

НПУ імені М.П. Драгоманова

м.Київ

*Науковий керівник: Березінець І.В.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Варто зазначити, що для сучасного суспільства неабияк актуальна проблема формування духовних та моральних цінностей учнів. Знецінення престижу освіченості, віддаленість від культури, заниження моральних якостей поведінки створюють невирішені проблеми у процесі формування життєвої позиції юних учнів. Процес виховання духовних та моральних цінностей постає як відтворення моральної культури народу у взаємодії із стимулюванням внутрішнього саморозвитку.

На освітні процеси в нашій державі впливають три тенденції змін, що відбуваються у сфері сучасної освіти:

- світова тенденція зміни основної парадигми освіти(криза класичної моделі система освіти, розробка нових фундаментальних ідей у філософії і соціології освіти, створення експериментальних і альтернативних шкіл),

- світова тенденція інтеграції і гуманізації освіти (становлення освіти в напрями інтеграції в світову культуру- демократизація освіти, створення системи безперервної освіти, гуманітаризація та комп'ютеризація освіти, вільний вибір навчальних програм, освіта на основі незалежності навчальних закладів спільно з вчителями і учнями.)

- Тенденція повернення до традицій вітчизняної освіти та культури, де спостерігається потужна «методологія й методика», добре організована гуманітарна освіта на єдності вітчизняної й світової культури.

Дослідження даної проблеми учнів у початковій школі присвячені праці вчених та вчителів: Онищенко В.Д., Урсул, А.Д., Бех І., Сухомлинський В.О. та інших.

Так, М. Бердяєв виділяв цінності матеріальні, соціальні та духовні. При цьому філософ наголошує, що найвищими є духовні цінності – релігійні, пізнавальні, моральні та естетичні, оскільки їх функціонування ґрунтується на ідеї служіння народу і разом з цим забезпечує творення суспільства [1].

Основною метою духовного виховання є пробудження в дитини бажання бути моральною. Зважаючи на те, що основним джерелом моральних вчинків особистості учня початкової школи є система внутрішніх цінностей, виховні завдання спрямовуються на розвиток моральної саморегуляції, виховання довільної поведінки, цілеспрямованої позитивної діяльності заздалегідь визначеною метою. Ці завдання пов'язані з необхідністю перетворення суспільних моральних норм у внутрішні регулятори діяльності для досягнення єдності моральної свідомості, моральних почуттів і позитивної поведінки. (2 https://lib.iitta.gov.ua/715654/1/Ivanchenko_19_DTiP_Konf.pdf)

Отже, у процесі навчання учням початкової школи необхідно сформувати систему духовних та моральних цінностей як внутрішню сферу самовизначення людини, здатність творити свій власний світ вимог й оцінок і відображати через інтелектуальний і духовно-психологічний потенціал реальну дійсність відповідно до своїх життєвих ідеалів та своєї людської гідності.

Список використаної літератури:

1. Бердяев Н. А. Творчество и объективация. Мн. : Экономпресс, 2000. 304 с.

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДИКИ М.М.ЄФІМЕНКА У ФІЗИЧНОМУ РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКІВ

Юлія Пасішнюк

ВДПУ ім. М. Коцюбинського

м. Вінниця

Науковий керівник: Шикиринська О. В.,

кандидат пед.наук, доцент

Анотація. У статті розглянуто актуальність методики М.М.Єфіменка в контексті вирішення проблем психічного та фізичного здоров'я дітей дошкільного віку. Зазначено на позитивному впливі розглядуваної методики не лише на фізичний, а й на психічний та емоційний розвиток дошкільника.

Ключові слова: рухова активність, здоров'язберігаюче освітнє середовище, методика М.М.Єфіменка.

Сьогодні в Україні проблема здоров'язбереження громадян набуває глобального масштабу. Вже сьогодні вона посідає сьоме місце серед загроз планетарного масштабу (загроза світової війни, екологічні катаклізми, нерівність економічних відносин в різних країнах світу, демографічна загроза, нестача природних ресурсів, наслідки науковотехнічного прогресу, проблема здоров'язбереження людства). До того ж, відомо, що стан здоров'я нації виступає показником духовного, соціально-економічного та медико-біологічного рівня добробуту цивілізованої країни.

Зважаючи на актуальність проблеми збереження здоров'я громадян України, у більшості державних документів, які стосуються освіти (Національна програма «Освіта (Україна XXI століття)», «Діти України», Національна доктрина розвитку освіти, програма "Здоров'я нації"), Базовому компоненті дошкільної освіти [1] одним із пріоритетних завдань визначено формування основ здорового способу життя через освіту, створення здоров'язберігаючого освітнього середовища, становлення духовного, психічного та фізичного здоров'я особистості, формування у дітей відповідального ставлення до нього як найвищої індивідуальної та суспільної цінності.

Саме тому своєчасна й організована відповідно до природних закономірностей рухова активність дитини закладає фундамент для подальшого ефективного її розвитку за іншими напрямками освітньої діяльності. Методика вітчизняного педагога-новатора М.М. Ефіменка пропонує інноваційний підхід до фізичного виховання в закладі дошкільної освіти, який базується, насамперед, на наявних природних, біологічних закономірностях формування організму людини [3]. Еволюційний підхід до фізичного розвитку дитини є найбільш правильним і сприяє повноцінному розкриттю всіх психічних процесів, що дасть змогу дитині успішно адаптуватися у навколишнє середовище, у суспільство.

Методика педагога-новатора ґрунтується на таких десяти положеннях:

1. Йти за логікою природи (педагогіка має бути природною).
2. Фізичне виховання дітей необхідно здійснювати по спіралі, нове поєднуючи з відомим.
3. Педагогічний спідометр, або так звані розвиваючі вправи (добирати підготовчу частину заняття згідно з «еволюційною гімнастикою».
4. Поділ заняття на дві частини за фізіологічною суттю.
5. Театр фізичного виховання дітей (граючи – оздоровлювати, граючи – виховувати, граючи – розвивати, граючи – навчати).
6. Позитивна світла енергія радості і задоволення (фізичне виховання має заряджати дітей позитивними емоціями).
7. Руховий портрет дитини «малює» методика ігрового тестування.
8. Створи тренезар сам!
9. Здоров'я здорових потребує профілактики та корекції.
10. Через рухи та гру – до виховання Людини майбутнього» [2, с.18].

Методика М.М.Ефіменка розрахована на проведення всіх чи кількох занять як однієї тематичної гри. Вдалих добір ігор є початком того, що урок буде захопливим для дітей та матиме очікувальний ефект. Педагоги часто розігрують зі своїми учнями будь яку тему, казку, ситуацію, дотримуючись

при цьому формул природнього рухового розвитку дітей, які позитивно впливають на емоції. Кожне заняття, на думку педагога-новатора бажано проводити як спектакль фізичного виховання, розробляти його звуко-музичний супровід.

Розглядувана методика вітчизняного педагога-новатора М.М. Єфіменка сприяє тому, що насамперед дітям цікавий сам процес дій, миттєві зміни ігрових ситуацій. Доводиться самостійно знаходити вихід з непередбачуваних ситуацій, встановлювати мету, налагоджувати взаємодію з товаришами, проявляти спритність, витривалість і силу. Уже саме нагадування про наступну гру викликає у дитини позитивні емоції, приємне хвилювання, які в свою чергу позитивно мотивують до навчання.

Отже, методика М. Єфіменка є оригінальною системою фізкультурно-оздоровчої роботи, розвивальний ефект якої поширюється на загальний розумовий і духовний розвиток дошкільника.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Наказ України від 22.05.2012 № 615 «Про затвердження Базового компоненту дошкільної освіти (нова редакція)» [Електронний ресурс]. URL: http://mon.gov.ua/ua/activity/education/56/690/bazovij_komponentdoshkilnoji_osviti_v_ukrajini
2. Єфіменко М.М. Театр фізичного виховання дошкільників. К.: Рад.шк., 1995. – 138 с.
3. Пахальчук Н.А. Использование физкультурно-оздоровительных технологий с целью формирования творческой личности дошкольника / Н.А.Пахальчук, О.А.Голюк, Г.Г.Кит, А.Гайдукевич/ *Социально-педагогическая и медико-психологическая поддержка развития личности в онтогенезе : сб. материалов междунар. науч.-практ. конф.*, Брест / Брест. Гос. ун-т им. А. С. Пушкина ; редкол.: Е. А. Бай (отв. Ред.) [и др.]. Брест : БрГУ, 2018.

ЯК ЗАЦІКАВИТИ СУЧАСНИХ ДІТЕЙ НА УРОЦІ

Вікторія Перекупка

Красноградський педагогічний фаховий коледж

КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради

м. Красноград

Науковий керівник: Кіяшко Л. І.

Анотація: як зробити сучасний урок цікавим? Це питання хвилює багатьох учителів початкових класів, які хочуть віднайти способи зацікавити дітей, допомогти їм легше сприймати інформацію та запам'ятовувати її.

Ключові слова: здобувачі освіти, гра, мотивація, мобілізація уваги, квест, компетентності

У кожному класі початкової школи навчаються діти з різним рівнем підготовки до школи, з різною мотивацією до навчання. Крім того, одночасно навчаються здібні й обдаровані та проблемні діти. Сам факт їхньої взаємодії в одному класі, коли навчальний матеріал викладається за єдиною програмою для всіх, уже є серйозною психологічною проблемою.

Вчителеві важливо зацікавити дитину на уроці, але як це зробити – знає не кожен. Сучасний світ має куди цікавіші технології, ніж монотонна розповідь учительки, тому недаремно в освітній програмі обов'язково застосовуються інтерактивні дошки, смартфони, які можна використовувати на користь учням для здобуття знань.

Загальновідомо, що основною формою навчання молодших школярів є гра, яка допомагає утримати увагу учнів та зацікавити їх. Деякі психологи навіть радять дозволити дітям приносити на уроки свою улюблену іграшку і разом з нею навчатись, граючи.

Щоб дитині було цікаво вчитися, перш за все, слід з'ясувати, чи бажає вона навчатись. Адже мотивувати молодшого школяра можна через емоційний контакт, тобто тісне і щире спілкування. Щоб процес навчання був емоційним, результативним, обов'язково має існувати зворотній зв'язок. Співпраця між учителем і учнями, залучення батьків до організації та

проведення різних форм роботи – запорука успішної роботи. Важливо постійно дбати про те, щоб батьки учнів стали нашими спільниками, однодумцями [2]. Учитель разом з батьками виробляє спільні, однакові методи мотивації, наприклад, не приводити приклади успішних учнів у класі, старших братів чи сестер, які вчаться краще, не карати за небажання вчитися тощо. Хоча оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи здійснюється вербально на засадах компетентнісного, діяльнісного, суб'єкт-суб'єктного підходів та передбачає партнерську взаємодію вчителя, учнів та їхніх батьків, однак інколи перебільшують роль оцінки за той чи інший предмет. Звичайно, це важливо для досягнення успіху, але це не найголовніше у житті дитини. Вона повинна відчувати любов незалежно від будь-яких ситуацій, а не хвилюватися через черговий аналіз поганих оцінок.

Одна з ефективних стратегій цікавого навчання – давати учням можливість вибору, що також суттєво підвищує мотивацію, розвиває самостійність.

Практичні психологи наголошують, що за останні роки у дітей знизився рівень концентрації уваги, витривалості, розвитку слухової пам'яті. Щоб урок був цікавим і ефективним, важливо мобілізувати увагу дітей до роботи на уроці з першої хвилини, ритмічно почати освітній процес та зацікавити ним здобувачів освіти. Особливо це складно зробити після святкових вихідних, а цього року і після періоду карантину. Бажано створити настрій свого уроку, таємничість, вносити у процес навчання деяку загадку, щоб діти чекали на новий матеріал, який буде відгадкою; підбирати для дітей інформацію, якої не містить підручник [3].

Намагаймося задіювати якомога більше каналів сприймання. У цьому допомагає наочність. Чудово, коли об'єкт вивчення молодший школяр бачить, до нього можна доторкнутися, понюхати, тоді ця інформація сприймається свідомо і на довше.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

На рівень засвоєння знань на уроці впливає дисципліна учнів, і, якщо вона відсутня, – втрачається контроль над процесом навчання і, як наслідок, непродуктивно витрачається цінний навчальний час. Створити сприятливу атмосферу для ефективного навчання достатньо складно. Для її досягнення вчитель має послідовно підтримувати встановлені норми поведінки та прагнути до взаємної співпраці з учнями, яка заснована на взаємоповазі та любові.

Нова українська школа дає масу можливостей для креативу учителя, аби процес навчання був цікавим. Безліч інтерактивних вправ, сервісів дають можливість створити різноманітні варіанти для подачі чи перевірки знань. Можна скористатися квестом, коли учитель ховає підказки у різних місцях класу, щоб діти самостійно знайшли або квест провести взагалі територією школи. Спочатку діти знаходять завдання, а вже у класі його виконують. Така форма роботи зацікавить школярів. Обладнання класу відповідно до зонування вимог Нової української школи – це новий освітній простір з різноманітними засобами навчання, який мотивує школярів до навчання, впливає на успішність [1].

Зміст освітньої програми включає різноманітні вправи, які тісно пов'язані з життям. Так учні краще розуміють, навіщо їм вивчати цей предмет, у них формуються життєві компетентності. Сучасний урок у початковій школі проводиться не для учнів, а разом з ними.

Список використаних джерел:

1. Реалізація компетентнісного підходу в навчанні молодших школярів. URL: <http://dpo.ippo.kubg.edu.ua/?p=406/> (дата звернення: 10.03.2021).
2. Краще разом. Що таке педагогіка партнерства і навіщо вона в НУШ. URL: <https://nus.org.ua/articles/pedagogika-partnerstva-shho-tse-take-ta-yak-zrozumity-chy-vona-ye-u-shkoli/> (дата звернення 05.03.2021).

3. Як зробити урок цікавим: методичні рекомендації студентам – майбутнім вчителям / уклад. О. С. Прудіус. Богуслав, 2020. 34 с.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОЇ МОТИВАЦІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ

Крістіна Петриченко
НПУ імені М. П. Драгоманова

м. Київ

Науковий керівник: Слабко В. М.,
доктор педагогічних наук, професор

Анотація. У статті висвітлена проблема формування позитивної мотивації молодших школярів у процесі навчання. У результаті проаналізований сучасний стан використання дидактичних ігор на уроках у початковій школі. Виокремлено основні педагогічні умови розвитку мотиваційної активності молодших школярів на уроках засобами дидактичної гри. Розглянута педагогічна доцільність використання дидактичних ігор на уроках.

Ключові слова: мотивація, мотиваційний етап, дидактична гра, , молодший школяр, початкова школа, емоційний комфорт.

Однією з найбільш складною і менш розробленою в психології виступає проблема мотивації, хоча робіт, що мають до неї відношення, досить як у вітчизняній, так і в зарубіжній науці. Актуальність цього питання для вирішення інших пов'язаних з нею питань має надзвичайно велике значення.

Розвиток особистості людини, її свідомості та самосвідомості здійснюється в зміні мотивації поведінки і діяльності. Слабка розробленість окремих аспектів з даної проблеми значно гальмує вирішення інших аспектів психології особистості, в тому числі і управління поведінкою людей. На думку В.С. Мерліна, «...керувати діями людей ми можемо тільки тоді, коли вміємо викликати у них певні спонукання [3, с.5]. Складність пізнання мотивації визначається різними підходами до її дослідження. При аналізі вітчизняної і зарубіжної літератури були виділені два основних напрямки, обумовлені методологічною платформою вчених, їх світоглядом.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Вивчення мотивації і її формування - це два аспекти процесу виховання мотиваційної сфери інтегральної особистості учня, розкриття його реального рівня і можливих перспектив, зони найближчого розвитку для кожного учня і класу в цілому. У той же час в процесі формування мотивації розкриваються нові резерви.

Навчальна діяльність молодших школярів в першу чергу обумовлена внутрішніми мотивами, які спрямовують когнітивну потребу дитини безпосередньо на суб'єкт діяльності і зовнішні мотиви, які сприяють самоствердженню та виконанню обов'язків.

Під формуванням мотивації молодших школярів дослідники В. Вілунас, А. Гребенюк, Е. Ільїн, А. Маркова розуміють спеціально організований процес цілеспрямованого впливу на учня, створення ситуації для прояву його діяльності з метою розвитку позитивних мотивів.

Формування освітньої мотивації школярів полегшується впровадженням набору інструментів, серед яких більшість вчених Е. Ільїн [1] виділяє наступні: - зміст навчального матеріалу; - організація навчальних заходів; - моніторинг і оцінка навчальних заходів. Вивчення кожного окремого розділу або теми програми має складатися з трьох основних етапів, які в залежності від їх призначення можна назвати: - мотиваційний; - операційно-пізнавальний; - рефлексивно-оцінний.

Мотиваційний етап зазвичай складається з наступних навчальних заходів: створення проблемної ситуації, формулювання основної навчальної програми, самоконтроль і самооцінка майбутньої діяльності у вивченні теми. На цьому етапі учні розуміють, навіщо їм потрібно вивчати цей розділ програми, що саме вони повинні виконувати, щоб успішно вирішити основне завдання навчання. Важливою умовою організації освітньої діяльності є введення учнів у самостійну постановку і прийняття завдань.

Слід зазначити, що освітня діяльність також повинна відповідати пізнавальним потребам учнів. Поняття «пізнавальна потреба» визначається

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

вченими як необхідність придбання нових знань, необхідність інтелектуального пошуку [2].

Важливість моніторингу та оцінки для формування позитивної мотивації для навчальних заходів завжди викликала багато дискусій. Сьогодні у початковій школі найчастіше використовуються методи усного та письмового контролю, рідше - методи лабораторного контролю і самоконтролю. Мотивуюча роль оцінки результатів освітньої діяльності, у більшості дослідників досить висока. Однак дуже важливо, особливо на початку досліджень, не придушувати активність, ініціативу, інтерес молодших школярів до процесу пізнання.

У сучасному навчальному процесі оцінка частіше виражається за допомогою точкового знаку, який «фіксує» оцінку. Однак на практиці це має негативні наслідки: отримання хороших оцінок стає самоціллю для школярів, тобто освітня мотивація переходить від самої діяльності до знаку. Низький бал, отриманий дитиною, викликає в ньому негативні емоції, які з часом можуть викликати занепокоєння і привести до формування мотивації до уникнення.

Основний напрямок діяльності вчителя - створити атмосферу емоційного комфорту в процесі навчання, забезпечити доброзичливі відносини в команді, продемонструвати педагогічний оптимізм у відношенні до школярів, а саме те, що учитель чекає високих результатів від кожної дитини, покладає надії на дітей і вірить в їх здатності.

Для учнів молодших класів дуже особистість учителя має вагомість, тому що вони сприймають його як безумовну владу, модель для наслідування.

У своїй діяльності вчителю початкових класів необхідно не тільки враховувати основні умови формування мотивації навчання, а й активно використовувати різні прийоми і методи стимуляції учнів.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Умовно ці методи і прийоми можна розділити на чотири групи: 1. емоційні (створення ситуації успіху, заохочення або осуд, стимулювання оцінки); 2. пізнавальні (залежність від життєвого досвіду, вільний вибір завдань, пошук альтернативних рішень, виконання креативних завдань); 3. вольові (когнітивна потреба, уявлення вимог до навчання, самооцінка і корекція діяльності); 4. соціальні (створення ситуацій взаємної допомоги, співробітництва).

Однак необхідно враховувати, що інтереси молодших школярів нестабільні, самі по собі вони не підтримують освітню діяльність протягом тривалого часу, вони швидко задовольняються і без підтримки вчителів ці інтереси можуть зникнути. Крім того, інтереси орієнтовані не на методи навчальної діяльності, а на результат навчання, оскільки оцінюються відміткою. Цей фактор часто не дозволяє сформувати інтерес до подолання труднощів в навчальній праці.

Для активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів молодшого шкільного віку педагоги використовують гру.

Родоначальником застосування гри в процесі навчання у вітчизняній науці є педагог К.Д. Ушинський, який стверджував, що гра - це незвичайний рід діяльності людини, легкий і в той же час свідомий, під яким розуміється прагнення відчувати, діяти і жити [5].

Дидактичні ігри вперше були введені в педагогіку Ф. Фребелем і М. Монтесорі для дітей дошкільного віку. Для початкової школи це поняття ввів О. Декролі.

Із середини минулого століття дидактичні ігри стали застосовуватися у вітчизняній педагогічній практиці, спочатку тільки в початкових класах, а пізніше - в середніх і старших. Одні педагоги дидактичні ігри відносять до методів навчання, інші ж виділяють їх в особливу групу, тому що, по-перше, вони виходять за межі наочних, словесних і практичних прийомів, вбираючи в себе їх елементи, а по-друге, вони мають властиві тільки їм особливості.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Численні дослідження доводять, що для формування повноцінної позитивної навчальної мотивації необхідна цілеспрямована робота, де одне з важливих місць займає дидактична гра, мета якої - активне освоєння навчальної діяльності, навчального завдання.

Головна особливість дидактичних ігор в тому, що вони створені дорослими з метою навчання і виховання дітей. Однак, створені з дидактичною метою, вони залишаються іграми. Саме ця особливість дидактичних ігор обумовлює їх цінність як методу навчання: в грі діти краще засвоюють складний матеріал. Учні привертає в першу чергу ігрова ситуація, але в процесі гри вони вирішують поставлену дидактичну задачу.

У дидактичних іграх дитина спостерігає, порівнює, зіставляє, класифікує предмети за тими чи іншими ознаками, виробляє доступні йому аналіз і синтез, робить висновки і узагальнення. На відміну від ігор, дидактична гра має істотну ознаку - чітко поставлена навчальна задача, з відповідними їй педагогічними результатами і характеризуються навчально-пізнавальною спрямованістю. Різноманіття дидактичних ігор дозволяє педагогу вибирати будь-яку, прийнятну для учнів його класу. Педагог, аналізуючи процес навчання, з часом приходять до висновку, який вид гри в більшій мірі сприяє домогтися позитивного результату.

Отже, дидактична гра - необхідний елемент процесу навчання, який розвиває у дітей уяву, мислення, пам'ять, дає молодшому школяреві психологічну стійкість, формує орієнтування в життєвих ситуаціях, служить створенню і згуртуванню дитячого колективу. Активізувати навчально-пізнавальну діяльність у учнів молодшого шкільного віку досить не просто. Вхідження у школу накладає на дітей нові обов'язки, вони потрапляють в іншу сферу освіти, де більш суворіші вимоги, ніж в дошкільному закладі. Тому необхідно використовувати гру в навчальному процесі, так як учні з дошкільного віку знайомі з ігровою діяльністю і з радістю і бажанням залучаються до неї.

Список використаних джерел:

1. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы. СПб. : Питер, 2002. 517 с.
2. Кудикіна Н.В. Педагогічні умови забезпечення успішної ігрової діяльності дітей. *Управління школою*. 2004. № 25-26 (73-74). С.51-52.
3. Микитинська М.І., Мацько Н.Д. Математичні ігри в 1-3 класах. К.: Рад.школа, 1980. 128 с.
4. Новикова С. Роль гри у навчанні і вихованні молодших школярі. *Початкова школа*. 1997. № 9. С. 24.
5. Селевко, Г. К. Энциклопедия образовательных технологий. М. : Народное образование, 2005. 556 с.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Олена Пікун

НПУ імені М. П. Драгоманова

м. Київ

Науковий керівник: Барахтян М. М.,

кандидат пед. наук, доцент

Анотація. У статті розкрито теоретичні підходи до розуміння сутності, структури та особливостей формування у молодших школярів мовленнєвої компетентності. Проаналізовано психолого-педагогічні джерела, а також педагогічні умови з проблем формування в учнів початкової школи мовленнєвої компетентності під час навчально-виховного процесу.

Ключові слова: мовленнєва компетентність, молодші школярі.

Питання формування мовленнєвої компетентності учнів як необхідної умови належного оволодіння основами наук має велике освітнє значення. Тому не випадково саме йому зараз приділяється значно більше уваги і в науково-педагогічній літературі, і в практиці роботи шкіл. Теоретичне осмислення проблеми мовно-мовленнєвої компетенції розпочав Н. Хомський. Подальший розвиток досліджуваної проблеми висвітлювали у своїх працях Ю. Апресян, М. Вятютнев, І. Горелов, А. Дейкіна, Ф. Новожилова та ін. [2].

Проблема розвитку мовлення молодших школярів, формування і вдосконалення мовленнєвих умінь є предметом дослідження багатьох

вітчизняних та зарубіжних психологів і педагогів. Зокрема Н. Бабич, І. Білодід, Л. Булаховський, С. Єрмоленко, М. Жовтобрюх, М. Коваль, Л. Мацько, Л. Мельничайко, М. Пентилюк та інші досліджували проблеми мовознавства. Г. Балл, Л. Виготський, П. Гальперін, Д. Ельконін досліджували проблеми розвитку мовлення та вдосконалення мовленнєвих умінь. А. Богущ, О. Гвоздєв, К. Крутій, Г. Люблінська, Л. Федоренко займались проблемами формування мовлення дошкільників, а В. Бадер, Л. Варзацька, М. Вашуленко – молодшого шкільного віку. За зв'язок шкільної мовної освіти з потребами життя виступали такі видатні вчені-лінгвісти, як М. Бунаков, Ф. Буслаєв, І Срезневський, К. Ушинський, П. Фортунатов та інші. За перебудову шкільного курсу української мови з урахуванням комунікативно-діяльнісного підходу виступали О. Біляєв, О. Богоявленський, М. Вашуленко, В. Капінос, О. Купатова, В. Ладижевська, Л. Скуратівський, А. Супрун [4].

Також, питанням теорії мовленнєвої компетентності присвятили свої праці психологи Л. Виготський, О. Гойман, М. Жинкін, О. Леонтєв, С. Рубінштейн, О. Шахнарович та інші.

Про необхідність формування мовленнєвої компетентності зазначено в Державному стандарті початкової загальної освіти, в навчальній програмі з української мови для 1 – 4 –х класів. Варто зазначити, що в державних вимогах до результатів мовної освіти молодших школярів робиться акцент на застосуванні мовленнєвих, мовних, умінь і навичок у мовленнєвій практиці з метою пристосування учнів до соціуму, який нас оточує [3].

У Державному стандарті початкової освіти вказано «метою вивчення української мови є формування в учнів комунікативної компетентності шляхом засвоєння доступного і необхідного обсягу знань з мови навчання, опанування всіх видів мовленнєвої діяльності та набуття певного соціального досвіду». Зазначено, що особливість української мови полягає в тому, що «вона є не тільки навчальним предметом, а і найважливішим засобом

навчання, виховання і розвитку особистості у процесі опанування всіх інших предметів початкової загальної освіти» [3].

Виділяють такі завдання, щодо формування мовленнєвої компетентності:

- формування в учнів мотивації вивчення мови;
- забезпечення гармонійного розвитку усіх видів мовленнєвої діяльності (слухання, говоріння, читання і письма) [3].

Щодо визначення сутності поняття «мовленнєва компетентність» нам імпонує думка А. Богуш, яка вважає, що «мовленнєва компетентність» – це вміння адекватно й доречно практично користуватися мовою в конкретних ситуаціях (висловлювати свої думки, бажання, наміри, прохання тощо), використовувати для цього як мовні, так і позамовні (міміка, жести, рухи) та інтонаційні засоби виразності мовлення [1].

До мовної компетентності відноситься вміння оперувати засобами мови, вміння використовувати літературне мовлення, швидко і доречно вживати мовні засоби, утворювати різнотипні і диференційовані висловлювання, редагувати власне і чуже мовлення, володіти різними стилями висловлювання [4].

Володіння мовленнєвою компетентністю є не тільки складовою професійних умінь в різних сферах діяльності, а й показником культури мислення, а також загальної культури людини. Виховувати в учня культуру поведінки, культуру мовлення, громадянські і патріотичні почуття без розвитку мовленнєвої компетентності неможливо [5].

Застосування інформаційно-комунікативних методів спонукає дітей думати, творити і вирішувати проблемні ситуації. Для формування комунікативної компетентності потрібно використовувати можливості продуктивного навчання:

1. Обговорення проблем.
2. Формування власної точки зору.

3. Вміння доводити власну позицію.
4. Розвиток культури мовлення.
5. Вміння презентувати свій продукт.
6. Можливість для безпосереднього спілкування.
7. Адекватне ставлення до критики.
8. Стимулювання критичного ставлення до себе.
9. Вміння адаптуватися в мовному середовищі [5].

У роботі з учнями вчитель повинен враховувати такі умови: вміння висловлювати власну думку, слухати співрозмовника, розуміти сказане, дотримуватися мовленнєвого етикету, будувати усні й письмові зв'язки висловлювання, мовлення повинно керуватися вчителем, слухати і читати дитячу літературу.

Педагогічні умови формування мовленнєвих компетенцій є продуктивними завдяки цілеспрямованому застосуванню спеціально розробленої системи роботи. Це призводить до підвищення інтересу в учнів до вивчення української мови та літературного читання, зростання успішності навчання. Відбуваються позитивні зміни в уважному ставленні до свого мовлення та однокласників, зникає закомплексованість, боязнь зробити помилку. Учні починають вільно спілкуватися один з одним дотримуватися правил мовленнєвого етикету. Активізується участь школярів у позакласній й позашкільній роботі (участь у творчих, літературних конкурсах, іграх).

Отже, головною метою у формуванні мовленнєвої компетентності є виховання любові до рідної мови, бажання постійно збагачувати, відшліфувати, вдосконалювати власний словниковий запас.

Список використаних джерел:

1. Богуш А. М. Компетентісний підхід до мовленнєвого розвитку дошкільників. *Педагогічна і психологічна науки в Україні: зб.наук. Праць до 15-річчя АПН України у 5 томах*. К. : Педагогічна думка, 2007. Том 2. С. 155-170.

2. Вигівська Г. В. Зміст і організація мовленнєвого розвитку учнів у шкільному курсі Українська мова. *Методичний пошук: Викладацько-студентські наукові роботи з питань методики викладання мови і літератури*. Житомир: Вид-во: ЖДУ ім. І. Франка, 2014. Випуск 12. Частина I. С. 137-142.

3. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб портал]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-п>.

4. Ляшенко Л. Формування комунікативно-мовленнєвих компетенцій молодших школярів на уроках української мови. Кваліфікаційна робота. URL: <https://naurok.com.ua/formuvannya-movlennevo-komunikativnih-kompetenciy-na-urokah-ridno-movi-v-pochatkovih-klasah-24844.html> (дата звернення 12.03.2021)

5. Петрик О. В. Розвиток і удосконалення мовленнєвої діяльності молодших школярів: уроки розвитку зв'язного мовлення, корекційно-розвивальні заняття. Дніпропетровськ: Методичний посібник. 2002.

ЯВИЩЕ КІБЕРБУЛІНГУ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ

Світлана Подік
Херсонський державний університет
м.Херсон
Науковий керівник : Петухова Л.Є.,
професор, деканеса

Анотація. У статті проаналізовано проблеми та наслідки поширення кібербулінгу в суспільстві; подається зміст поняття «кібербулінг» та його види; проведено порівняльний аналіз у різних країнах, зокрема США та Україні.

Ключові слова: булінг; кібербулінг; суперечка; постійні виснажливі атаки; обмовляння; ошуканство; відчуження; кіберпереслідування; хепіслепінг; кіберзагрози.

Постановка проблеми. Сучасне суспільство неможливо уявити без інформаційно-комунікаційних технологій, а також комп'ютерних систем, що здійснюють значний вплив майже на всі сфери суспільного життя. В цьому

контексті особливу занепокоєність викликають такі звані «кіберзагрози», чії негативні наслідки мають непередбачуваний характер та завдають шкоди найуразливішій категорії населення – дітям. Вони швидко орієнтуються у віртуальному світі, відкривають власні способи використання новітніх можливостей інформаційно-комунікаційних технологій, розвивають нові потреби. У своїх природних експериментах із засвоєння навколишнього середовища діти стикаються з небезпеками і у віртуальному просторі, а батьки цього не помічають. Однією із найгостріших проблем взаємодії дитини з Інтернетом є небезпека зіткнення з агресивними нападами, які називають кібербулінгом [1].

Аналіз досліджень з проблеми. Зацікавленість цим питанням з'явилась наприкінці ХХ століття і на пряму пов'язана з появою та поширенням користування інтернетом. Однією з перших заговорила про кібербулінг Ненсі Віллард – автор книг «Кіберзалякування і кіберпогрози: відповідь на виклик соціальної жорстокості» і «Кібербезпечні діти», директор Центру безпечного і відповідального користування інтернетом. Також неоціненний вклад внесли Робін Ковальські, С'юзан Лімбер, Патриція Агатстон та інші. Досліджували проблеми булінгу переважно іноземні науковці, серед яких скандинавські (Д. Ольвеус, Е. Ролланд, П. Хайнеманн) і британські дослідники (Д. Лейн, В. Ортон, Д. Таттум). У США булінг почали активно вивчати в 90-х роках ХХ століття. В Україні цю проблематику лише починають аналізувати, причому вітчизняні дослідження здійснюють переважно з позицій педагогіки та психології, вони ґрунтуються на закордонних розробках теорії булінгу.

Метою статті є визначення поняття «кібербулінгу» та вивчення поширеності та психологічних особливостей прояву цього явища у сучасних школярів.

Виклад основного матеріалу. На будь-якому етапі розвитку шкільної системи не рідкістю є ситуація коли старші або сильніші учні тероризують

молодших, слабших, відстаючих в досягненнях, моді, спорті, та інших сферах життєдіяльності дітей. Нині ця проблема набуває особливої актуальності, адже навіть коли учень повертається зі школи додому він не відчуває себе у безпеці: інформаційно-комунікаційні технології, які нині є невід'ємною частиною життя сучасних дітей, які створюють умови для постійного, системного переслідування, тому від кібербулінгу не сховатися.

Кібербулінг – різновид насильства, яка передбачає використання Інтернету та інших сучасних технологій з метою погроз, психологічного тиску, терору, та ін. На відміну від реального цькування, для кібербулінгу не потрібні високий зріст, кремезна статура, авторитет у колективі, тощо, все, що необхідно – це технічні засоби, час і бажання тероризувати іншого. Очевидно, що вплив кібер-третирування на жертву сприяє розвитку низки проблем та комплексів: замкнутість, агресивність, недовіра оточуючим, труднощі соціалізації, а це в свою чергу призводить до дезаптації, девіантної поведінки, а іноді навіть до суїциду[1].

Отож, кібербулінг є вагомим фактором виникнення та розвитку соціальних ризиків, що впливають на загальну безпеку дитинства. За даними статистики феномен кібербулінгу є поширеним у багатьох країнах, наприклад у США, Великобританії та Австралії місцеві міністерства освіти змушені все більше уваги приділяти цій проблемі, адже в англомовних країнах з проявами кібербулінгу зустрічаються близько третини всіх підлітків у віці 12-15 років. Так, дослідники з Університету Далузї в Галіфаксі, встановили, що в період з 2003 по 2015 рік жертвами кібербулінгу в США, Канаді, Австралії та Британії стала 61 дитина. Американські дослідники кібербулінгу повідомляють, що сьогодні в медіа-просторі дітей дражнять частіше, ніж у школі, і більше половини жертв віртуальних переслідувань ніколи не повідомляють про те, що відбувається батькам [2].

Про наявність феномену кібербулінгу та необхідності негайної допомоги для його попередження свідчить також сайт Ask.fm, що дозволяє

користувачам обмінюватися анонімними питаннями, який був створений в 2010 році латвійськими програмістами. За даними останніх років, він привернув вже 75 млн користувачів, здебільшого – учнів основної школи. За останній рік четверо юних завсідників сайту (всі – дівчатка 13-15 років) наклали на себе руки.

В Україні увагу кібербулінгу почали приділяти не так давно, хоча вона на даний момент вже стоїть вкрай гостро.

Сучасна наукова література розкриває багатоманітність підходів до класифікації форм жорстокої поведінки та дає можливість побачити різні аспекти цього доволі складного соціального явища, що дозволяє більш об'єктивно підійти до характеристики сутності жорстокості, та зокрема кібер жорстокості учнів основної школи, її психо-біологічної та соціальної природи, чіткіше будувати алгоритм соціально-педагогічної діяльності з метою профілактики зазначеної проблеми. За останні роки феномен кібербулінгу став дуже популярний серед дослідників, проводилося багато робіт з вивчення, діагностики, попередження та профілактики кібербулінгу. Найбільш відомі імена зарубіжних вчених: Б. Белс – вперше дав визначення поняттю кібербулінгу, так само, автор є творцем інтернет-сайту www.bullying.org; А. Берсон – вивчає нові ризики насильства в епоху цифрових технологій; К. Блай – вивчає вплив кібербулінгу на атмосферу у навчальному закладі. Також даною проблемою цікавляться вітчизняні вчені: С. Кон та І. Бердишев – вивчають суть та особливості кібербулінгу, Л. Найдьонова та І. Осипов – вивчають наслідки кібербулінгу і способи захисту від нього, У. Парфентьев – вивчає кібербулінгу з правової основи, займається розвитком інтернет – безпеки [3].

Поняття «кібербулінг» походить від двох слів: кібер (позначає віртуальне опосередковане комп'ютером середовище) і булінг. За однією версією булінг (від англ. bully – хуліган, забіяка, грубіян, гвалтівник) означає залякування, фізичне або психологічне насилля відносно дитини з боку

дорослих або ровесників, спрямоване на дезорієнтацію жертви та її упокорення. За іншою версією англійське bull (бик, бугай, а в переносному значенні — дуже велика, сильна чи агресивна персона) позначає процес лютого, завзятого нападу, цькування, дошкуляння [5].

Масовий булінг, який уявляє собою цькування жертви цілим натовпом людей, закордонні вчені називають моббінгом. Отже, можемо зазначити, що кібербулінг – це напади на особистість людини у віртуальному просторі. За останні 20 років поняття булінгу стало міжнародним соціальнопсихологічним терміном, яким, наприклад, у США позначають великий перелік дій (від погроз до насмішок), що здатні налякати або іншим чином негативно вплинути людину [4].

Російська вчена Л.Найдьонова схиляється до думки про необхідність запозичення іноземного терміну «кібербулінг» для позначення існуючого на пострадянському просторі віртуального насилля, адже як у російській, так і в українській мові жодний із мовних еквівалентів цих понять не закріпився на сьогодні саме як науковий термін [3].

Відмінності кібербулінгу від реального в часі насилля над особистістю зумовлюються особливостями Інтернет-середовища: анонімністю, величезною аудиторією слухачів (наприклад, для розповсюдження пліток), доступністю до жертви в часі і віртуальному просторі цілодобово. Якщо в реальному житті свідками булінгу може стати декілька осіб, то у віртуальному просторі – сотні ровесників. Інформація швидко розповсюджується і, відповідно, миттєво створюється негативна суспільна думка про певну дитину.

Проаналізувавши віртуальну агресію, американські дослідники Р. Ковальські, С.Лімбер, П.Агатстон виділили вісім типів поведінки, характерних для кібербулінгу: 1. *Перепалки, або флеймінг* (від англ. flaming – пекучий, гарячий, полум'яний) — обмін короткими, гнівними, запальними репліками між двома чи більше учасниками за допомогою комунікаційних

технологій. Флеймінг відбувається в основному на чатах, форумах, інколи перетворюючись в затяжну війну (від англ. *holuwar* — свята війна). 2. *Нападки, або харасмент* (англ. *harassment* — постійні виснажливі атаки). Найчастіше це використання повторюваних образливих повідомлень, спрямованих на жертву (наприклад, постійні погрозливі дзвінки, маса СМС-повідомлень на мобільний телефон) з перевантаженням персональних каналів комунікації. На відміну від перепалок, атаки більш тривалі і йдуть від певного агресора. 3. *Обмовлення, зведення наклепів (denigration)* — розповсюдження принизливої неправдивої інформації з використанням комп'ютерних технологій. Це можуть бути текстові повідомлення, фото, відео, які змальовують жертву в образливій формі. Жертвами можуть стати не тільки окремі особи, але й група дітей по певному списку (наприклад, «хто є хто» в класі, школі). 4. *Самозванство, втілення в певну особу (impersonation)* — агресор позиціонує себе жертвою, використовуючи її пароль доступу до аккаунту в соціальних мережах, блозі, пошті, системі миттєвих повідомлень тощо, а потім здійснює негативну комунікацію. Коли з адреси жертви без її відому відправляються ганебні провокаційні листи, виникає «хвиля зворотних зв'язків», в результаті якої розгублена жертва неочікувано отримує гнівні відповіді. 5. *Ошуканство, видурювання конфіденційної інформації та її розповсюдження (outing&trickery)* — отримання персональної інформації (текстів, фото, відео) і її передача іншим поштою або в публічну зону Інтернету. 6. *Хепіслепінг (від англ. happy slapping — щасливе плескання)* — дуже розповсюджений вид кібербулінгу, який уявляє собою розміщення відеороликів в Інтернеті, де їх можуть переглядати тисячі користувачів без жодної згоди жертви. Інша форма хепіслепінгу — це передавання сюжетів через мобільні телефони [5].

Нами також було досліджено чи знають діти та їхні батьки про таке явище як кібербулінг, та чи були свідками цього явища. Було проведено анкетування стосовно цих питань та ось які ми отримали результати.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Стосовно першого питання, яке звучить так «Що таке кібербулінг, на Вашу думку?», вибірка показала, що всі 80 респондентів дійсно знають, що таке «кібербулінг» і мають правильне уявлення про це поняття. Наприклад, ми маємо такі відповіді: «булінг знаю що, а кубербулінг-мабуть те ж саме тільки в інтернеті!?!», «цькування в мережі», «це цькування людини в інтернеті», «це тролінг, приниження, цькування через соц мережі», «кібербулінг це булінг із застосуванням цифрових технологій. Він може відбуватися в соціальних мережах.» та багато інших відповідей.

Наступне наше питання стосувалося проявів кібербулінгу: «Чи були Ви свідками проявів кібербулінгу?». Ми можемо побачити по діаграмі, що дійсно це явище розповсюджене, і 52,6 % респондентів стикалися з кібербулінгом. (Рис.2.)

Рис.2.

Стосовно наступного запитання: «В якій соціальній мережі Ви бачили прояви кібербулінгу?» ми можемо помітити тенденцію, що дійсно дуже багато кіберзагроз і спаму ми можемо побачити в такій соціальній мережі як Facebook, яка є на даний момент розповсюдженою, та Instagram(Рис.3.). Хочеться сказати, що саме Instagram дуже популярна мережа серед молоді, та сучасних школярів.

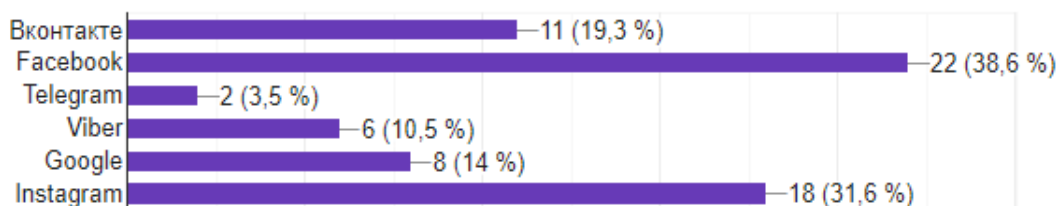

Рис.3.

Отож, підводячи підсумки анкетування, хочеться сказати, що дійсно діти та їх батьки знають про таке явище як «кібербулінг». Вони обізнані стосовно проблем щодо Інтернет-спілкування, але все рівно дуже мало інформації та тренінгів щодо безпеки в Інтернеті та створення інформаційно-безпечного середовища. І з кожним днем ситуація стосовно кібербулінгу погіршується. Тому це підтверджує актуальність вибраної нами теми і необхідність створення інформаційно-безпечного середовища та різних заходів щодо запобігання цьому явищу в закладах освіти.

Висновок. Кібербулінг як один із видів булінгу на сьогодні здійснює чи не найбільш негативний вплив на формування особистості школяра. Проведено теоретичне дослідження проблеми кібербулінгу в сучасній науковій літературі. Виявлено, що кібербулінг не є достатньо висвітленою проблемою у сучасній психологічній науковій літературі. Кібербулінг – це новітня форма агресії, що передбачає жорстокі дії з метою дошкулити, нашкодити, принизити людину з використанням інформаційно-комунікаційних засобів: мобільних телефонів, електронної пошти, соціальних мереж тощо.

Список використаних джерел:

1. Александрова А. Нравственность, агрессия, справедливость. Вопросы психологии. М. 1992. № 1. С. 21–25.
2. Діти, що схильні стати жертвами булінгу. *Bernstein J., Watson M. Children Who Are Targets of Bullying // Journal of Interpersonal Violence. 1997. Vol. 12. No. 4. pp. 483–498. URL: <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=6&n=78&c=1878&setcss=1&nccs=verybig>*
3. Найдьонова Л. Кібер-булінг підлітків (віртуальний терор) як новітній феномен інформаційної доби: теоретико-методичні засади подолання і профілактики. *Практична психологія та соціальна робота. 2010. № 8. С. 10–17.*

4. Чернякова А. Педагогічні стратегії запобігання та подолання насильства в школах : досвід США: навчально-методичний посібник. Суми: Видавництво Вінниченко М.Д. 2010. 240 с.

5. Kowalski R. Cyber bullying: bullying in the digital age / R.Kowalski, S.Limber, P.Agatston. Oxford: Blackwell Publishing Ltd, 2008. 218 p.

ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ ШКОЛЯРІВ

Світлана Покладенко

НПУ імені М.П. Драгоманова

М.Київ

Науковий керівник: Бицюра Ю.В.

кандидат економічних наук, доцент

Анотація. *Актуальність проблеми розвитку креативних здібностей обумовлена трансформацією сучасного суспільства, в якому рутинна виконавча праця все більше перекладається на технічні засоби, а частка розумової праці майже у всіх професіях постійно збільшується.*

Ключові слова: *креативність, креативне мислення, креативна уява, креативна грамотність, творчість.*

Випускник школи повинен володіти високим рівнем самостійності, мати розвинену креативну уяву, креативну пам'ять, мислення й абсолютну сформованість ключових компетентностей. Зі зміною соціальних вимог до людини змінюються зміст, форми і методи процесу навчання та виховання, які готують майбутніх випускників шкіл до трудової діяльності.

Розвиток сучасного світу потребує не простого виконавця, а креативної особистості, котра здатна на нешаблонні рішення, має гнучке творче мислення, спроможна швидко адаптуватися до мінливих умов сьогодення.

Креативність і творча діяльність є взаємопов'язаними поняттями. Творчі завдання є фундаментом, передумовою розвитку креативності, метою розвитку особистості. У навчальному процесі творча діяльність учнів виступає як організована вчителем навчально-творча або творчо-пізнавальна діяльність.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Креативність і творчість. Незважаючи на значну кількість емпіричних досліджень, концептуальної ясності щодо поняття «креативність» немає.

Щораз частіше використовується в науковій літературі поняття «креативність» як синонім до слова «творчість». Проте слід зауважити, що творчість і креативність – це різні поняття. Спостерігається тенденція до розрізнення понять «креативність» і «творчість», де останнє розглядається в більш широкому контексті.

Креативність має індивідуальну міру вираження. Існує безліч різних визначень креативності, однак більшість авторів розглядають її не як процес (як у випадку творчого, або продуктивного, мислення), а як властивість особистості. О. Антонова вважає, що креативність правильніше визначати не стільки як певну творчу здібність або їх сукупність, скільки як здатність до творчості. Науковець визначає креативність як творчі можливості людини, що можуть виявлятися в мисленні, почуттях, спілкуванні, окремих видах діяльності, характеризувати особистість загалом або її окремі сторони. Це здатність породжувати незвичні ідеї, відходити від традиційних схем мислення, швидко вирішувати проблемні ситуації. Креативність розглядається як найважливіший і відносно незалежний чинник обдарованості [1, с. 28].

С. Сисоєва розглядає креативність як фундамент творчої особистості, «детермінантою якої виступає творча активність індивіда»; креативність як сукупність творчих задатків, умінь особистості, що зумовлюють певний рівень і характер розвитку творчих якостей особистості, її пізнавальних процесів, мислення, знань, умінь і навичок із урахуванням певних об'єктивних умов. [2, с. 245].

На думку деяких психологів [3], якщо не розвивати відтворювальну уяву у молодшому шкільному віці, то це неминуче призведе до гальмування креативного сприймання не тільки у цьому віці, а й на наступних етапах розвитку особистості.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Креативність – це природна властивість особистості, яка існує від початку життя людини; це найвища форма активності особистості; характеристика особистості. Завдяки креативності людина виражає свій внутрішній світ, змінюючи його. Розвиток особистості передбачає появу психічних новоутворень у діяльності суб'єкта. Коли дитина привласнює психічні новоутворення, то її особистість ускладнюється, відбувається розгортання внутрішнього плану, який має кожна людина. Тільки у дитини, включеної в соціальні відносини, розвиваються вищі психічні функції. Розвиток їх зумовлюється генезисом, активністю особистості й особливостями навчально-виховного процесу. Завдяки процесу опосередкування відбувається розвиток вищих психічних функцій. Опосередкування передбачає, що дитина привласнює культурні засоби у власній формі особистісної активності [4].

Під креативними здібностями молодшого школяра розуміємо комплекс індивідуально-психологічних особливостей, що обумовлюють здатність учня успішно здійснювати навчально-творчу діяльність та виконувати творчі завдання. Вони розкриваються і розвиваються в процесі цієї ж навчально-творчої діяльності.

Систематизація матеріалів досліджень провідних вітчизняних і зарубіжних учених дала змогу визначити структурно-компонентний склад креативності учнів, які можуть бути оптимально розвинені в процесі виконання творчих завдань: креативне мислення, креативна уява, креативна грамотність. Вони тісно пов'язані між собою і можуть розвиватися в процесі навчально-творчої діяльності одночасно. Креативна уява є одним із найбільш важливих компонентів здібностей особистості, особливо в дитячому віці. Креативна уява визначається, насамперед, спрямованістю таких умінь, як створювати нові образи; встановлювати нові зв'язки між об'єктами, явищами, поняттями тощо.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Домінуючою функцією в молодшому шкільному віці стає мислення. У дошкільному віці завершується перехід від наочно-образного до словесно-логічного мислення. Образне мислення все менше і менше виявляється необхідним у навчальній діяльності. Наприкінці молодшого шкільного віку виявляються індивідуальні відмінності: серед дітей виділяються групи «теоретиків» або «мислителів», які легко вирішують навчальні завдання у словесному плані, «практиків», яким потрібна опора на наочність та практичні дії, й «художників» із яскравим образним мисленням. У зв'язку з розвитком функції мислення у дітей до кінця молодшого шкільного віку розвивається здатність до аналізу (це проявляється, перш за все, в аналізі умов вирішуваних завдань), специфічна рефлексія (в тому числі й у міжособистісних відносинах, здатність утримувати завдання і вирішувати його у внутрішньому плані). У більшості дітей спостерігається відносна рівновага між різними видами мислення.

Розвиток креативного мислення залежить від того, як і чому вчать дитину, тобто від типу навчання. У початковій школі відбувається розвиток усіх пізнавальних процесів, але Д. Ельконін, як і Л. Виготський, вважає, що зміни в сприйнятті, в пам'яті є похідними від мислення. Саме мислення постає в центрі розвитку дитини в даний період. Учні використовують розумові дії при вирішенні завдань на сприйняття, запам'ятовування і відтворення. «Завдяки переходу мислення на новий, більш високий щабель відбувається перебудова всіх інших психічних процесів, пам'ять стає мислячою, а сприйняття думаючим. Перехід процесів мислення на новий щабель і пов'язана з цим перебудова всіх інших процесів і складають основний зміст розумового розвитку в молодшому шкільному віці» [2**Ошибка! Источник ссылки не найден.**, с. 19].

Отже, креативне мислення дитини є сприятливим інтегруючим чинником її соціалізації, оскільки соціальна діяльність дитини, яка є вирішальною та визначальною під час її соціального дорослішання, в своїй

основі має творчий характер. Під час засвоєння досвіду суспільного життя дитина переживає кожний етап цього процесу як суб'єктивне відкриття та створення власного соціального простору. Креативне мислення як когнітивний аспект творчої діяльності є постійним супутником та передумовою гармонійного розвитку людини впродовж усього її життя, забезпечуючи вміння особистості аналізувати проблеми, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, робити пропозиції прогнозуючого характеру, виявляти та формулювати суперечності, досягати результат із меншими енерговитратами та більшою радістю, розуміти «множинність» першопричин і наслідків ситуацій, учинків, рішень тощо. Креативна грамотність, від якої залежить ефективність творчої діяльності, полягає у володінні базовими прийомами пошуку, аналізу, продуктивного опрацювання інформації.

Список використаних джерел:

1. Антонова О.Є. Сутність поняття креативності: проблеми та пошуки. *Теоретичні і прикладні аспекти розвитку креативної освіти у вищій школі: [монографія]* / за ред. О.А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ім. І. Франка, 2012. С.14–41.
2. Міщенко Н. І. Розвиток творчого потенціалу молодших школярів засобами інноваційних технологій. *Таврійський вісник освіти*. 2017. № 1 (57).
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. Т.В. Бусел. Київ: ВТФ «Перун», 2009. 1736 с.
4. Выготский Л.С. Воображение и креативность в детском возрасте. Москва: Просвещение, 1991. С. 121.
5. Березина В.Г. Детство творческой личности: Встреча с чудом. Наставники. Достойная цель / В.Г. Березина, И.Л. Викентьев, С.Ю. Модестов. СПб. : Изд-во Буковского, 1995. 60 с.

СУТНІСТЬ НАСКРІЗНОГО УМІННЯ «СПІВПРАЦЮВАТИ У КОМАНДІ» У КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

*Наталія П'ясецька
НПУ ім.М.П. Драгоманова*

м.Київ

*Науковий керівник: Тесленко В.В.,
доктор педагогічних наук, професор*

Анотація. *В тезах розкривається актуальність досліджуваної проблеми, а також подано трактування основних понять дослідження. Охарактеризовано основні моделі співпраці учнів під час групової роботи на уроках.*

Ключові слова: *наскрізні уміння, співпраця, інтерактивне навчання, моделі групової роботи, міжособистісні взаємини.*

Згідно Державного стандарту початкової освіти (2018 р.) та Концепції НУШ особливе місце у процесі розвитку особистості учня приділяється формуванню у нього 10 ключових компетентностей та 9 наскрізних умінь, серед яких уміння працювати у команді (співробітництво) та творчо мислити. Тому, першочергова увага педагогів та розробників навчально-методичного забезпечення до Типових освітніх програм приділяється тим формам, методам, засобам і технологіям, які через наскрізні уміння (читати, доносити думку, критично мислити, логічно захищати позицію, працювати в команді, творчо мислити та ін.) забезпечать формування ключових компетентностей у сучасних здобувачів початкової освіти. Проблема формування наскрізних умінь у школярів загалом та уміння співпрацювати відображено у працях К. Бабанова, І. Вітківської, Є. Задоя, О.Пометун, Л. Пироженко, І. Чередова, О.Ярошенко та інших учених. Особливості формування наскрізного уміння «творчо мислити» прямо чи опосередковано висвітлені у дослідженнях А. Матюшкіної (проблемні ситуації у мисленні і навчанні), Г. Щукіної (проблема пізнавального інтересу в педагогіці), П. Енгельмейера (теорія творчості).

Одним із засобів комплексного вирішення проблеми формування в учнів наскрізних умінь загалом та уміння творчо мислити і співпрацювати,

зокрема є інтерактивне навчання, яке ґрунтується на засадах особистісно зорієнтованого і компетентнісного підходів, що зумовлює чітке визначення результативної складової засвоєння змісту освіти.

Аналіз психолого-педагогічної літератури показав, що поняття «уміння» трактується неоднозначно. Так, в енциклопедичних джерелах термін «уміння» тлумачиться як здатність належно виконувати певні дії, засновані на доцільному використанні людиною набутих знань і навичок [3]. М. Фіцула характеризує трактує уміння як здатність людини продуктивно виконувати роботу щодо перетворення предмета в продукт у нових умовах. Відтак уміння включає уявлення, знання, навички концентрації, розподілу і переключення уваги, навички сприйняття, мислення, самоконтролю і регулювання процесом діяльності [4].

Підґрунтям для створення терміну «наскрізні уміння», на нашу думку, стали загальнонавчальні уміння і навички, суть і класифікацію яких детально виклала О.Савченко. Вона класифікує їх на такі групи: 1) навчально-організаційні (опанування школярами раціональних способів організації свого навчання); 2) загально-мовленнєві (формування умінь висловлюватись, працювати з текстовою інформацією); 3) загально-пізнавальні (уміння спостерігати, розмірковувати, запам'ятовувати, відтворювати і застосовувати й перетворювати навчальний матеріал); 4) контрольні-оцінні (засвоєння учнями способів перевірки та самоперевірки, оцінювання здобутих результатів) [2].

Співробітництво несе в собі усі основні ознаки спільної діяльності. Це наявність єдиної мети, спонукання учасників спільної діяльності працювати разом, об'єднання індивідуальних діяльностей в єдине ціле, розділення єдиного процесу діяльності на окремі взаємопов'язані операції і їхній розподіл між учасниками, координація індивідуальних діяльностей і управління ними, наявність єдиного кінцевого результату.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Аналізуючи специфіку навчального співробітництва на прикладі молодшого шкільного віку, Г. Цукерман підкреслювала його важливі особливості.

Побудова навчального співробітництва з дорослим вимагає створення таких ситуацій, які блокують можливість діяти репродуктивно і забезпечують пошук нових способів дії і взаємодії. Г. Цукерман вказує на те, що "навчальне співробітництво з дорослим припускає здатність дитини розрізняти ситуації, що вимагають застосування готових зразків, і ситуації ненаслідувальні, які вимагають створення нових зразків, за допомогою яких дитина може довизначити умови нового завдання самостійно". В процесі досліджень Г. Цукерман у рамках навчального співробітництва була виявлена наступна тенденція: "Ми добилися, що в співпраці з дорослими у усіх дітей істотно знижується рівень ініціативності» [5].

Різними можуть бути і моделі співпраці членів групи. Зокрема Л. Римашевська описує моделі групової роботи дітей молодшого віку. Інтерпретувавши та доповнивши їх, ми виокремили шість моделей співпраці, апробовані в навчально-виховному процесі початкової школи. Спільним для всіх моделей є неодмінно групове підбиття підсумків та звіт перед класом і вчителем про отримані результати.

1. Спільно-навчаюча модель співпраці (гра «Вчитель — учень») — передбачає навчання учнем товариша (або товаришів) через наслідування.

Педагог допомагає учням розподілити між собою ролі: один з них — «вчитель», інший — «учень» (школярі можуть мінятися ролями). «Вчитель» виконує завдання, «учень» спочатку спостерігає за ним, відтак наслідує виконання навчального завдання.

2. Спільно-контролююча модель співпраці (гра «Контролер - виконавець») — передбачає контроль та корекцію учнем виконання навчального завдання товаришем. Школярі отримують завдання, розподіляють між собою ролі (зазвичай, спочатку ролі розподіляє вчитель) та

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

виконують завдання: один з них — «виконавець» (виконує навчальне завдання), другий — «контролер» (уважно слухає, спостерігає, підказує, коли виникають труднощі, виправляє допущені помилки та за потреби допомагає). Потім учні можуть мінятися ролями.

3. Спільно-рівноправна модель співпраці (гра “Партнер”) будується на партнерських стосунках школярів. Учні отримують навчальне завдання й виконують його разом (ускладнений варіант може містити виконання ролей керівника групи, секретаря, доповідача тощо.)

4. Спільно-індивідуальна модель співпраці (гра “Поділися з товаришем”) містить елементи одночасної індивідуальної роботи. Після отримання навчального завдання учасники групи разом планують його виконання, розподіляють доручення, а потім кожен виконує свою частину завдання індивідуально.

5. Спільно-підсумкова модель співпраці (гра “Конвейєр”) передбачає почергове індивідуальне виконання школярами свого доручення. Учні групи отримують навчальне завдання, планують його виконання, розподіляють доручення, відтак учасники групи по черзі виконують завдання, маючи, таким чином, можливість спостерігати за роботою товариша. За такої форм роботи результат навчальної діяльності одного учня стає новою для виконання завдання іншим.

6. Комбінована модель співпраці найскладніша, адже передбачає поєднання та чергування описаних вище моделей співпраці [1].

Співпраця як спільна діяльність, як організаційна система активності взаємодіючих суб'єктів характеризується:

- 1) просторовою і тимчасовою присутністю;
- 2) єдністю мети;
- 3) організацією і управлінням діяльністю;
- 4) розділенням функцій, дій, операцій;
- 5) наявністю позитивних міжособистісних стосунків.

Успіх роботи в групах залежить від уміння учителя комплектувати групи, організовувати роботу в них, розподіляти свою увагу так, щоб кожна група і кожен її учасник відчували зацікавленість педагога у їх успіху, в нормальних міжособистісних взаєминах.

Список використаних джерел:

1. Римашевская Л. С. Технология развития навыков сотрудничества у старших дошкольников. Учебно-методическое пособие. М., Центр пед. образования, 2007. 112 с.
2. Савченко О.Я. Мета і результат уроку в контексті компетентнісного підходу. *Початкова школа*. 2015. №3. С.10-15.
3. Уміння. [Електронний ресурс]. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>
4. Фіцула М.М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних педагогічних закладів освіти. 2-е вид. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2003. 192 с.
5. Цукерман Г. А. Формы учебной кооперации в работе с младшими школьниками / Под ред. В. В. Давыдова. М., 1983.

МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД ПРОФІЛАКТИКИ ТРИВОЖНИХ СТАНІВ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Тамара Рокітянська
НПУ імені М.П. Драгоманова
м.Київ

Науковий керівник: Шулигіна Р. А.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. У статті здійснено опис методичного супроводу профілактики тривожних станів у дітей дошкільного віку; схарактеризовано різні арт-терапевтичні методи їх профілактики; наголошено на виконанні вихователем-методистом конкретних функцій щодо організації освітньо-виховної та корекційної роботи з дітьми дошкільного віку.

Ключові слова: тривожні стани у дошкільників, арт-терапія, арт-терапевтичні методи, корекційна робота, діти дошкільного віку.

В арт-терапії сьогодні досить широко використовуються різні прикладні види мистецтва, що призвело до створення казкотерапії, музикотерапії, лялькотерапії, танцювальної терапії, маскотерапії, пісочної терапії, фототерапії, глинотерапії, кольоротерапії та ін. Ці арт-терапевтичні методи, на думку О. Міхеєнко мають свої відмінності й особливості, що визначаються як жанровою приналежністю до певного виду мистецтва, так і спрямованістю технологій психокорекційного лікувального застосування [5].

Профілактика тривожних станів може відбуватися за допомогою будь-яких арт-терапевтичних методів, зокрема [4]:

– Ізотерапії (терапія образотворчим мистецтвом, в першу чергу малюванням; дає можливість вийти внутрішнім конфліктам; допомагає зрозуміти власні почуття і переживання; сприяє підвищенню самооцінки; допомагає в розвитку творчих здібностей);

– Ігротерапії (психокорекційне використання гри, яке робить сильний вплив на розвиток особистості, сприяє створенню близьких відносин між учасниками групи, допомагає зняти напруженість, дозволяє повірити в себе у різних ситуаціях спілкування, оскільки в процесі гри знімається небезпека соціально значущих наслідків);

– Лялькотерапії (використання лялькової драматизації. Її завданнями є збагачення емоційних ресурсів, комунікативних можливостей, виховання здатності адекватно реагувати на виникнення несприятливих ситуацій) [2; 3, с. 114];

– Фототерапії (терапія, заснована на застосуванні фотографії або слайдів для вирішення психологічних проблем, а також для розвитку і гармонізації особистості);

– Пісочної терапії (психокорекційний, розвиваючий метод, спрямований на вирішення особистісних проблем з використанням піску; це спосіб спілкування зі світом і самим собою, зняття внутрішньої напруги,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

втілення її на несвідомо-символічному рівні, що підвищує впевненість в собі);

– Музикотерапії (контрольоване використання звуків і музики в лікуванні та реабілітації; включає відтворення, фантазування, імпровізацію за допомогою людського голосу і обраних музичних інструментів або прослуховування спеціально підібраних музичних творів);

– Танцювальної терапії (психотерапевтичне використання танцю і руху як процесу, що сприяє інтеграції емоційного і фізичного стану особистості);

– Кольоротерапії (іншими словами – лікування кольором, який може змінити функції деяких систем людського організму. Наприклад: оранжево-червоний змінює частоту пульсу, дихання тиску крові і в загальному надає збудливу дію, темно-синій колір, навпаки, приносить заспокоєння тощо);

– Маскотерапії (відомий метод психологічної роботи, заснований на перекладі глибинних комплексів і проблем людини в неживу матерію маски);

– Казкотерапії (спосіб передачі частіше дитині необхідних моральних норм і правил. Ця інформація закладена у фольклорних казках і переказах, притчах).

Вищезазначені види діяльності потребують ретельної підготовки та вивчення технік виконання тих чи інших продуктів діяльності, тому тут не обійтись без методичного супроводу керівництва закладу освіти, який сприятиме в подальшому успішній організації вихователями освітньо-виховної та корекційної роботи з дітьми дошкільного віку [1].

Робота вихователя-методиста, як наставника для вихователів, насамперед, повинна орієнтуватися на виконання таких функцій:

– планування (визначення системи заходів, що забезпечують досягнення найкращих результатів);

– організації (консультування з питань професійної взаємодії, реалізації змісту освіти);

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

– діагностування (вивчення ступеня розриву між реальним рівнем компетентності педагогів, що виявляється в узагальненому результаті їх праці та вимогами суспільства до якості діяльності працівників освіти в умовах реформування ланок освіти);

– прогностичності (визначення знань і умінь, необхідних вихователям у майбутньому);

– моделювання (консультування з питань професійного зростання);

– інформування (своєчасне ознайомлення з новинками дидактики, психології, фахових методик тощо);

– консультування (надання необхідної інформації професійного спрямування);

– коригування (виправлення в діяльності вихователя недоліків, пов'язаних із використанням застарілих методик, що не відповідають вимогам сучасності);

– пропаганди (інформування педагогів щодо впровадження в практику роботи досягнень науки, передового педагогічного досвіду) та ін. [4].

Організація методичної роботи в сучасному закладі дошкільної освіти (у подальшому – ЗДО) має бути максимально гнучкою, задовольняючи запити членів педагогічного колективу. Методичний супровід здійснюється за допомогою колективних (масових, групових) та індивідуальних форм організації науково-методичної роботи з педагогами. Найбільше цим вимогам відповідають групові форми, які більш мобільні та динамічні, у порівнянні з іншими, їх метою є об'єднання у підгрупу лише тих педагогів, для яких конкретне питання є проблемним, не достатньо зрозумілим, а також за спільними інтересами. Мала кількість учасників групових форм організації методичної роботи в ЗДО спрощує здійснення зворотного зв'язку, ділового колегіального спілкування, надає можливість кожного вислухати. Під час їх проведення створюються оптимальні умови для творчих дискусій, обміну

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

досвідом, виконання практичних завдань, отримання відповідей на нагальні професійні питання.

Як відомо, до групових форм організації науково-методичної роботи з педагогами ЗДО відносять семінари та семінари-практикуми, перегляди відкритих занять, творчі та ініціативні групи, консультації, бесіди тощо. Нещодавно до цього списку почали відносити майстер-класи як нетрадиційні та творчі форми, що проводяться з певною групою педагогів і сприяють зростанню інтересу, практичному засвоєнню навичок, вдосконаленню творчих здібностей, підвищенню рівня професіоналізму вихователів з певного напрямку.

Варто зауважити, що специфічною особливістю організації науково-методичної роботи у ЗДО є здійснення її на громадських засадах. Робота членів творчих та ініціативних груп; керівників семінарів, майстер-класів тощо – ті види роботи, котрі педагоги виконують у вільний від основної роботи час, із власної ініціативи або на прохання та під керівництвом вихователя-методиста (директора ЗДО). Саме тому, завдання методиста і закладу дошкільної освіти полягають у тому, щоб всіляко підтримувати та заохочувати безоплатну працю цих педагогів, вияви ними творчості, безкорисливості.

Фактично, майстер-класи в закладі дошкільної освіти може організувати не тільки вихователь-методист чи директор, але й досвідчені фахівці, психологи, арт-терапевти, які запрошуються з метою передачі нових знань та досвіду, демонстрування нових підходів та сучасних методик.

На підготовчому етапі ведучому майстер-класу треба оцінити рівень знань та налаштованості вихователів (зазвичай за допомогою анкетування, опитування, бесіди), а вже у ході заняття ознайомити із загальними методами, формами арт-терапії, звернути увагу на її переваги та можливі засоби профілактики тої чи іншої проблеми. Під час практичної діяльності організатору варто спостерігати за реакцією та поведінкою педагогів,

спрямовувати, але не втручатись у творчий процес, мотивувати на успіх, а на кінцевому етапі прослідкувати, чи здатні вихователі до рефлексії (в даному контексті – оцінці свого продукту творчої діяльності та власному ставленні до процесу), вислухати враження учасників майстер-класу, надати їм змістовні методичні рекомендації до проведення подальших арт-терапевтичних занять з дошкільниками.

Правильна організація та створення позитивного соціально-психологічного клімату в колективі зацікавлять вихователів та змотивують на впровадження в освітній процес занять з елементами арт-терапії або спеціальних занять з метою профілактики тривожних станів у дітей.

Таким чином, педагогічна підготовка профілактичної, корекційної роботи з дітьми визначається методичним супроводом, який здійснює керівництво закладу, а пропоновані матеріали розкривають психотерапевтичний і психосоматичний вплив арт-терапії на дитину і можуть бути використані у роботі закладів дошкільної освіти та розробці практичних матеріалів.

Список використаних джерел:

1. Абрамова Г. С. Возрастная психология. Москва: Академ. проект, Екатеринбург: Деловая книга, 2000.
2. Бойко В. В. Энергия эмоций. 2-е изд., доп. и перераб. Санкт-Петербург: Питер, 2004. 473 с.
3. Гордеева О. В. Развитие языка эмоций у детей. Вопросы психологии. 2012. №2. С.114.
4. Литвиненко В. А. Основи арт-терапії: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. 2-ге видання перероблене і доповнене. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 140 с.
5. Міхеєнко О. І. Валеологія: основи індивідуального здоров'я людини. Суми: Університетська книга, 2010. 446 с.

СУЧАСНІ ВИМОГИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСТУПНОСТІ МІЖ ДОШКІЛЬНОЮ ТА ПОЧАТКОВОЮ ЛАНКАМИ ОСВІТИ

Вікторія Романова
НПУ імені М.П. Драгоманова
м.Київ

Науковий керівник: Чайченко В.Ф.,
кандидат пед.наук, доцент

Анотація. У статті розглянуто теоретичні аспекти проблеми забезпечення наступності між дошкільною та початковою освітами. Визначено структуру наступності та виокремлено провідні напрями взаємодії і зв'язку змісту, програм, методів і форм навчання в закладі дошкільної освіти та початкової школи. Окреслено педагогічні вимоги та умови забезпечення наступності між дошкільною та початковою освітами.

Ключові слова: наступність дошкільної та початкової освіти, умови забезпечення наступності в освіті.

Постановка проблеми. Доказом актуальності теми дослідження є домінування вектору наступності у змісті основних нормативних документів дошкільної і початкової освіти, зокрема, Державному стандарту початкової освіти, Базовому компоненті дошкільної освіти, Законі України «Про дошкільну освіту»

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема наступності у вихованні, навчанні, освіті присвячено велику кількість досліджень. Більшістю сучасними ученими наступність у навчанні розглядається як дидактичний принцип, що має універсальне значення для вирішення суперечностей процесу навчання, його логіки та умов ефективності (Б.Ананьєв, В.Безрукова, Ш. Ганелін, Н. Гончаров, В. Жуковський, М. Махмутов та ін.).

Сучасні дослідження проблеми наступності і перспективності між дошкільною та початковою ланками освіти стосуються забезпечення всебічного розвитку старших дошкільників як передумови їх успішної адаптації до школи (Т.Ліджвой); профілактики дезадаптації першокласників (Т. Рожок); використання соціально-психологічних інструментів розвитку

відповідальної поведінки дітей (Л. Кравчук); змісту передшкільної освіти (А. Богуш).

У дослідженнях дошкільно-шкільної наступності часто робиться акцент на проблемі готовності дитини до школи. В аспекті гармонійного розвитку дітей цією проблемою займалися такі автори, як А. Богуш, К. Волинець, та ін. У змісті розгляду різних напрямків виховання – естетичного, фізичного, екологічного і т.д. проблему наступності розглядають Л. Коломієць, Г. Назаренко, та ін. Також активно розробляються підходи до дослідження і формування готовності дитини до засвоєння в школі певних навчальних предметів (Т. Поніманська, Г. Тарасенко та ін).

Мета статті – теоретично обґрунтувати сучасні вимоги забезпечення наступності між дошкільною та початковою освітами.

Виклад основного матеріалу. У сучасній педагогічній науці принцип наступності вважається одним з основних принципів організації педагогічного процесу. Так, Л. Коломієць, з позицій гуманістичного підходу до освіти, розглядає наступність як «педагогічний процес забезпечення закономірного зв'язку між етапами розвитку дитини». Цей підхід включає в себе формування особливих педагогічних, психологічних і організаційних умов, які сприяють цілісному і поступальному розвитку особистості в період переходу від дошкільного до шкільного навчання. При цьому в основі управління цим процесом повинна лежати, перш за все, логіка розвитку і саморозвитку дитини в перехідний період. Сучасні вчені-педагоги називають принцип наступності, поряд з принципами систематичності і послідовності, одним з основних принципів організації педагогічного процесу. К. Волинець звертає увагу на незворотний характер наступності, так як вона сприяє «появі новоутворень, пов'язаних з раніше існуючими ознаками» [1].

Відмітимо, що серед найбільш значущих моментів процесу наступності між дошкільною та шкільною освітою є зміст освіти, виховний аспект, фізичний аспект (здоров'я дітей), психічний і особистісний розвиток.

Л.Коломієць у цьому процесі виділяє дві підсистеми: внутрішню і зовнішню. Перша пов'язана з навчально-пізнавальним аспектом наступності, що виражається в безпосередній навчальній діяльності дітей і включає в себе наступні компоненти: мотиваційно-цільовий, діяльнісний, навчально-операційний, оціночно-рефлексивний, організаційно-плануючий. Друга пов'язана з діяльністю педагогів і визначається автором як професійно-пізнавальна наступність і у своїй структурі містить наступні компоненти: нормативний, організаційно-плануючий, регулятивно-стимулюючий, контрольо-оцінний

Одним з найбільш поширених помилок щодо дошкільно-шкільної наступності є її підміна власне підготовкою до школи. Це призводить до того, що зміст дошкільної освіти зводиться до раннього розбору елементів навчальної програми першого класу, наділяючи дітей вузько-предметними знаннями, вміннями і навичками. При цьому психологічний, соціальний і особистісний аспекти переходу від ЗДО до школи до такого підходу не враховуються.

Наступність на етапі переходу від дошкільної до шкільної освіти проявляється в безперервній роботі з розвитку особистості дитини, її творчого потенціалу, соціального і емоційного інтелекту, залучення до розуміння таких категорій як зовнішній і внутрішній світ. При цьому вузько-предметне навчання певним навичкам навчальної діяльності розглядається лише як один з елементів процесу досягнення наступності.

Під час розробки методів до забезпечення наступності між дитячим закладом і школою виділяють наступні завдання:

1. Постановка загальних і спеціальних освітніх цілей на кожному з щаблів й визначення їх взаємозв'язку.

2. Формування єдиної взаємозалежної і узгодженої методичної системи з певними цілями, завданнями, змістом, методами та ін.

3. Складання єдиної змістовної лінії в предметному навчанні, яка узгоджується із загальною методичною системою, яка виключає інформаційну перевантаженість, «натаскування» на певні знання і вміння, які відтворюють елементи шкільної програми [5].

Наступність між дитячим закладом і початковою школою має досить складну структуру. У ній можна виділити наступні параметри:

- наступність у змісті навчання і виховання. Програми навчання і виховання дошкільної освіти націлені на продовження навчання дитини дошкільного віку на наступному ступені системи освіти;

- наступність у формах і методах освітньої діяльності. Методи і форми організації занять, що використовуються у підготовчих групах дитячих закладів, включають в себе елементи підготовки дітей до формування універсальних навчальних дій. Учитель початкової школи також спершу використовує форми організації першокласників, які їм знайомі з дитячого закладу, і будує свою роботу з дітьми на методах, що дозволяють розвивати у дітей мотивацію до навчання, пізнавальну активність;

- наступність педагогічних вимог і умов виховання дітей, дотримання принципів вікового і індивідуального підходу до організації освітнього процесу [5].

Ефективність роботи з наступності дитячого закладу і школи можна досягти дотримуючись певних умов:

- усі учасники освітнього процесу повинні розуміти, які цілі і завдання в освіті дітей, а також який зміст освіти може бути реалізовано на їх етапі;

- важливу роль відіграє створення наступності предметно-розвиваючого освітнього середовища, що сприяє соціально-особистісному, емоційному, пізнавальному, естетичному розвитку дитини і збереженню її індивідуальності;

- обов'язкове врахування індивідуальних, вікових, психологічних і фізіологічних особливостей дітей, знання педагогами ролі і значення видів

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

діяльності і форм спілкування для того, щоб чітко визначити цілі освіти і виховання, і шляхи їх досягнення;

- освітній процес повинен бути підпорядкований становленню особистості дитини: розвитку її ініціативності, самостійності, компетентності, відповідальності, безпеки поведінки, самосвідомості і самооцінки;

- необхідно створити основу для самостійного успішного засвоєння учнями, вихованцями нових знань, умінь, компетенцій, видів і способів діяльності через організацію пізнавально-дослідницької та проектної діяльності;

- потрібно здійснювати індивідуальну роботу у випадках випереджаючого або більш низького темпу розвитку дитини;

- важливий також доброзичливий діловий контакт між педагогічними колективами освітніх установ, що ґрунтується на принципах партнерської взаємодії [1].

Наступність у навчанні дітей дошкільного віку і молодших школярів, що сприяє адаптації до навчально-виховного процесу, є перенесенням видозмінених відповідно до нових умов, окремих рис і сторін попередньої стадії об'єкта в нову, з відкиданням застарілих характеристик.

Комплекс організаційно-педагогічних умов забезпечення наступності в навчанні дітей дошкільного віку і молодших школярів, складає сукупність: підбір цікавого, інформативного, розвиваючого навчального матеріалу, повніше розкриває зміст навчальних програм з предметів; широке запровадження в навчальний процес ігор як засобу вирішення дидактичних завдань і зняття втоми, розвитку уваги; широке використання практичних способів діяльності; сюжетна побудова уроку, створення проблемних ситуацій, включення розвиваючих завдань, органічного поєднання ігрової та проектної діяльності для дітей дошкільного віку у виконанні і вирішенні проектних завдань і ситуацій [6].

Висновки. Реалізація наступності між дошкільною та початковою освітами у структурі єдиної освіти потребує докорінної перебудови усього навчального процесу відповідно до нової освітньої парадигми. Це передбачає вихід на якісно нові концептуальні підходи до реалізації принципу наступності у системі безперервної освіти, на інші основи діяльності його суб'єктів.

Список використаних джерел:

1. Богуш А. Наступність дошкільної і початкової ланок освіти як педагогічна проблема/ *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка*. 2006. № 2. (Серія "Педагогіка"). С. 58–61.
2. Волинець К. І. Наступність дошкільної та початкової освіти як умова успішної самореалізації особистості / Волинець К. І., Волинець Ю. О., Стаднік Н. В. *Science and Education a New Dimension : Pedagogy and Psychology*. 2016. № 40 (4). С. 84–88.
3. Базовий компонент дошкільної освіти: нова редакція. URL: <https://mon.gov.ua>
4. Державний стандарт початкової освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti>
5. Інструктивно-методичні рекомендації щодо забезпечення наступності дошкільної та початкової освіти / Додаток до листа МОН України від 19.04.2019 № 1/9-249. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/nastupnist/list.pdf>.
6. Назаренко Г. Н. Організаційно-методичні умови забезпечення наступності в навчанні дітей дошкільного віку та молодшого шкільного віку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.09 "Теорія навчання". Кривий Ріг, 2002. 20 с.

РОЛЬ ОСОБИСТІСНИХ ЯКОСТЕЙ ВЧИТЕЛЯ У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ УЧНІВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Василина Рубаха
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради
м. Луцьк
Науковий керівник: Борбич Н. В.,
кандидат педагогічних наук

Анотація. У статті розглянуто особистісні якості педагога як суб'єкта діяльності, які є важливими факторами його успішної педагогічної роботи для формування особистості учнів Нової української школи.

Ключові слова: *Нова українська школа, особистість, вчитель, компетентність.*

Сучасна школа – школа радості й розвитку, самовдосконалення і самореалізації, формування в учнів наукового стилю мислення, особистісних якостей, які забезпечують успішну соціально-психологічну адаптацію в суспільстві, ключових компетентностей – навичок ХХІ століття, необхідних кожній людині для її успішної життєдіяльності в сучасному світі, вироблення навичок здорового способу життя й ціннісного ставлення до здоров'я [3].

Кожна дитина – неповторна, наділена від природи унікальними здібностями, талантами та можливостями. Місія вчителя Нової української школи – допомогти розкрити та розвинути здібності, таланти і можливості кожної дитини на основі партнерства між учителем, учнем і батьками [1].

Відповідно до нових Державних стандартів освіти ключовою фігурою Нової української школи є вчитель – творчий, незалежний, конкурентоспроможний, різнобічний, культурний, морально й духовно розвинений, людина, яка любить свою роботу і своїх вихованців, особистість, близька до ідеалу.

На даному етапі Новій українській школі потрібен не рядовий вчитель, а той, хто формуватиме особистість учнів, навчить легко адаптуватися і вміти навчатися впродовж усього життя, мотивуватиме учнів до розвитку, до

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

знання предмета, до пізнання світу, зробить їх не споживачами, а пошукачами нових знань [3].

Учитель може володіти найрізноманітнішими навичками, але насамперед має бути особистістю. Особистість учителя як фахівця характеризується такими якостями: професіоналізм, педагогічна культура, педагогічна майстерність, професійно-педагогічна компетентність, педагогічні здібності, професійно-педагогічний потенціал, педагогічна техніка, педагогічна творчість [4].

Розглядаючи професійно значущі якості педагога, відома дослідниця Л. Мітіна виділяє понад п'ятдесят особистісних властивостей вчителя (як професійних якостей, так і власне особистісних характеристик). Серед них: вихованість, витримка і самовладання, гнучкість поведінки, гуманність, дисциплінованість, доброта, сумлінність, доброзичливість, любов до дітей, відповідальність, чуйність, політична свідомість, порядність, принциповість, справедливість, прагнення до самовдосконалення, чуйність та ін. Цей загальний перелік властивостей складає психологічний портрет ідеального вчителя .

Як зауважував Г. Мешко, «усі особистісні якості педагога тісно взаємопов'язані і однаково важливі. Проте провідна роль належить світогляду і спрямованості особистості, мотивам, що визначають її поведінку і діяльність. Ідеться про соціальноморальну, професійно-педагогічну і пізнавальну спрямованість педагога». Серед важливих якостей дослідник виділяє: інтерес до професії, педагогічне покликання, педагогічні нахили, педагогічний обов'язок і відповідальність, професіоналізм, педагогічна культура, педагогічна майстерність, професійно-педагогічна компетентність, педагогічні здібності, професійно-педагогічний потенціал, педагогічна техніка, педагогічна творчість.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Сучасні дослідники зазначають, що саме любов до дітей слід вважати найважливішою особистісною та професійною рисою вчителя, без чого неможлива ефективна педагогічна діяльність [2].

Вчитель має бути дуже глибоким, бо він працює зі своїм світом. Саме цей світ він ретранслює на учнів. Також – живим, емоційним, мати контакт зі своєю внутрішньою дитиною. Бо якщо вчитель надто серйозний, то діти його не сприйматимуть. Та водночас він має бути авторитетним. Ми плутаємо авторитетність та авторитарність. Знаємо вчителів авторитарних, а нам потрібні авторитетні вчителі, які б могли спокійно та переконливо, але за допомогою своєї внутрішньої організації, вести за собою [5].

Сучасний світ складний. Дитині недостатньо дати лише знання. Ще важливо навчити користуватися ними. Знання та вміння, взаємопов'язані з ціннісними орієнтирами учня, формують його життєві компетентності, потрібні для успішної самореалізації у житті, навчанні та праці.

У школі формується особистість дитини, її громадянська позиція та моральні якості. Тут вирішується, чи людина захоче і чи зможе навчатися впродовж життя.

Метою вчителя Нової української школи є виховання і соціалізація особистості, яка усвідомлює себе громадянином України, здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, трудової діяльності та громадянської активності.

Випускником Нової української школи має бути цілісна, усебічно розвинена, здатна до критичного мислення особистість. Патріот з активною позицією, який діє згідно з морально-етичними принципами і здатний приймати відповідальні рішення, поважає гідність і права людини. Інноватор, здатний змінювати навколишній світ, розвивати економіку за принципами сталого розвитку, учитися впродовж життя [1].

Список використаних джерел:

1. Концепція нової української школи [Електронний ресурс]. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
2. Професійно – особистісні якості як основа виховання майбутніх учителів [Електронний ресурс]. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Lstud_2013_27_5.pdf
3. Пшенична Л. Новий учитель Нової української школи. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2019, № 1 (85). С. 1-23
4. Роль особистісних якостей учителя в педагогічній діяльності [Електронний ресурс]. URL: https://pidru4niki.com/11141206/pedagogika/rol_osobistisnih_yakostey_uchitelya_pedagogichniy_diyalnosti
5. Яким має бути сучасний вчитель [Електронний ресурс]. URL: <https://osvitoria.media/experience/yakym-maye-buty-suchasnyj-vchytel/>

ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ САМООЦІНКИ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ

*Ірина Северин
НПУ імені М.П. Драгоманова
М.Київ*

*Науковий керівник: Сандугей В.В.,
кандидат економічних наук, доцент*

Анотація. У тезах здійснено дослідження формування самооцінки учнів початкової школи за методом аналізу педагогічної літератури. Визначено вплив уроків літературного читання Нової української школи на розвиток гармонійної особистості школяра.

Ключові слова: самооцінка особистості, учні молодшої школи, уроки літературного читання, психолого-педагогічна робота, розвиток емоційності.

Наразі перед Новою українською школою стоїть завдання формування самостійної, ініціативної людини з активною особистісною позицією. Це

передбачає становлення учня в ролі суб'єкта навчальної діяльності, що неможливо без розвитку об'єктивної та позитивної самооцінки особистості, що становить основу подальшого самопізнання і самоосвіти [1]. Витоки вміння оцінювати себе закладаються в ранньому дитинстві, а розвиток і вдосконалення відбувається протягом життя людини [2, 20]. Саме тому самооцінка особистості формується ще в дитячому віці в період відокремлення себе від оточення, продовжує видозмінюватися протягом життя. Ми погоджуємося з Л. Григоровичем, що сензитивним періодом для становлення самооцінки є молодший шкільний вік – період усвідомлення дитиною самої себе, мотивів, потреб у світі людських взаємин. Тому вкрай важливо в цей період закласти основи для становлення позитивної самооцінки [3, 12; 3, 42]. Самооцінка впливає на розвиток поведінки, діяльність і соціалізацію особистості. Однак, на кожному етапі вікового розвитку самооцінка дітей, як і інші психічні функції, має свою специфіку, яка визначатиме сутність і спрямованість психолого-педагогічного впливу на кожному віковому етапі. Самооцінка сучасного молодшого школяра характеризується особливостями, серед яких: знижена фантазія, творча активність; націленість на отримання швидкого й готового результату натисканням кнопки; обмеженість спілкування з однолітками; поява почуття самотності, розгубленості, зневіри. Діти нового покоління вимагають до себе сучасного підходу, тому потрібний делікатний і системний педагогічний супровід процесу формування самооцінки.

Уроки літературного читання є одним з дієвих засобів формування самооцінки молодших школярів. Основними прийомами розвиваючого читання є такі: репродуктивні, репродуктивні з елементами продуктивних, репродуктивно-продуктивні, продуктивно-сміслові, дослідницькі. На уроках забезпечується ціннісна орієнтація учнів, яка складається зі знань моральних норм, вміння співвіднести вчинок і подію з усталеними етичними принципами, орієнтувати щодо соціальних ролей і міжособистісних взаємин. Урок літературного читання дозволяє формувати ряд універсальних особистісних дій:

сміслоутворення через прослідковування долі героя; самовизначення і самопізнання, здійснюване за допомогою порівняння свого «Я» і героїв літературних творів; основи громадянської позиції в процесі ознайомлення з героїчним історичним минулим України. Зміст курсу «Літературне читання» дозволяє забезпечити умови, у яких школярі можуть переживати дійсність особистої ідентичності, бути самими собою, осмислювати вчинки і дії, сприймаючи літературні твори й певні життєві ситуації, що безпосередньо впливає на формування адекватної самооцінки, моральних якостей особистості, відповідальної поведінки, розвитку творчих здібностей, ініціативності, усвідомленню себе громадянином своєї країни [5, 2].

Діагностика розвитку сформованості самооцінки в молодших школярів виявила переважання середнього та низького рівня, що зумовлює необхідність організації психолого-педагогічної роботи щодо формування самооцінки учнів [6].

Отже, робота щодо формування адекватної самооцінки в молодших школярів на уроках полягає в тому, щоб навчити дитину в конкретних навчальних ситуаціях аналізувати свої вчинки і стосунки, ставити перед собою питання і відповідати на них, бачити і виявляти в ситуаціях дружнього спілкування якості людей і свої власні, оцінювати ці якості, розв'язувати конфліктні ситуації, робити самостійний моральний вибір. Тільки реальні і досить повні знання про себе дадуть дитині справжню опору в житті, допоможуть підвищити свій статус, реалізувати свої можливості, реалізуватися як особистості.

Таким чином, робота щодо формування адекватної самооцінки на уроках літературного читання сприяє розвитку емоційності, формуванню почуття прекрасного, усвідомлення цінності сім'ї, орієнтації в моральному змісті і сенсі своїх вчинків і своїх близьких і розвитку етичних почуттів.

Список використаних джерел:

- 1) Концепція нової української школи. Міністерство освіти і науки України. URL: <chromeextension://ilhapdfjlmhfdgdbefpinebijmhjijpn/https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
- 2) Выготский, Л.С. Психология. Москва: ЭКСМОПресс, 2000. 1008 с.
- 3) Григорович Л.А. Педагогика и психология. Москва: Гардарики, 2009. 480 с.
- 4) Захарова А.В. Формирование самооценки в учебной деятельности. Москва: Дрофа, 2012. 74 с.
- 5) Чипурко В.П. Українська мова та читання: підручник для 2 класу закладів загальної середньої освіти: у 2-х ч. Ч. 2. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2019. 160 с
- 6) Дячук П.В. Формування самооцінки молодших школярів у навчальній діяльності : монографія / [рец. О. А. Біда, Г.О. Васьківська, І.І. Доброскок, О.М. Коберник]. Умань: [П.П. Жовтий О.О.], 2016. 210с.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ШКІЛЬНОЇ І ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Марина Симоненко
КЗ КОР «Богуславський гуманітарний фаховий
коледж імені І.С Нечуя-Левицького»
м. Богуслав
Науковий керівник: Берегеля Л. М.,
викладач-методист

Анотація. У статті розкриті актуальні проблеми шкільної та дошкільної освіти. Запропоновано варіант алгоритму розв'язання зазначених проблем. Розкрито основні завдання інноваційної підготовки майбутнього вчителя.

Ключові слова: дошкільна освіта, початкова освіта, вчитель.

Проблема наступності між дошкільною та початковою ланками освіти – одна із складних проблем сучасності. Її вирішення передусім лежить у площині інтеграції двох ланок освіти, що передбачає усунення суперечок між запитам школи і програмними можливостями закладів дошкільної освіти. Школа і дитячий садок – дві суміжні ланки в системі освіти, і їх завдання –

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

забезпечити якісний педагогічний та психологічний супровід, що дозволяє не лише здолати труднощі, що виникають у дитини, але і забезпечити їх профілактику [5]

Дошкільна освіта - це перша ланка у неперервній системі освіти. Від того, який старт буде дано малюкові, значною мірою залежатимуть якість та динаміка особистісного розвитку, життєвої установки та світорозуміння дорослої людини. Її функціонування регламентоване Конституцією України, Законами України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про охорону дитинства», Конвенцією ООН про права дитини. [4]

Основні завдання інноваційної підготовки майбутнього вчителя:

- * запровадження новітнього змісту педагогічної освіти для підготовки конкурентоспроможного педагога; пріоритетними є національні та загальнолюдські цінності у підготовці майбутніх фахівців;

- * розвиток у студентів системного бачення навчального процесу, 11 прагнення до самостійного пошуку, науково-дослідної роботи;

- * підготовка студентів до використання інноваційних педагогічних технологій, формування потреби в інноваційній діяльності;

- * використання нових систем навчання, сучасних форм і методів підготовки фахівців, орієнтованих на формування в них умінь самостійно набувати знання при активному використанні засобів інформації та комунікації;

- * демократизація системи викладання навчальних дисциплін, самовизначення студента щодо свободи вибору форм занять та навчальних курсів. [3 с.10-11]

У Базовому компоненті дошкільної освіти та Державному стандарті початкової загальної освіти визнається пріоритетність компетентнісного підходу до розв'язання основних завдань дошкільної та початкової ланок освіти. Ці документи покликані забезпечити поетапне становлення особистості, її фізичний, пізнавальний, соціальний, естетичний розвиток,

набуття нею певного практичного досвіду, необхідного для використання у майбутньому житті. [5]

Загальноосвітня школа сьогодні перебуває у складному становищі, що є результатом впливу комплексу економічних, політичних, соціальних і культурних чинників. Традиційно побудоване суб'єкт-об'єктне спілкування педагогів і школярів вичерпало свої можливості, натомість є потреба особистісно орієнтованої взаємодії вчителя й учнів, коли педагог є не просто носієм знань, а активним організатором педагогічного процесу. Для сучасних учнів характерна глибока незадоволеність спілкуванням з педагогами, що підтверджується численними психолого- педагогічними дослідженнями. Вивченню чинників, які сприяють формуванню позитивних стосунків між педагогами й учнями, присвячені праці. [3 с.31]

Перехід між дитячим садком і школою має бути поступовим, оскільки діти мають пройти період адаптації. Адаптація дитини буде значно легшою, якщо у перші роки навчання в школі будуть продовжувати та підіймати на інший рівень ту діяльність, яка була в дитячому садку. Наступність в освіті означає збереження основних видів діяльності дітей дошкільного віку в початковій школі, зокрема:

- * спілкування;
- * ігри;
- * рухова активність;
- * пізнавальна діяльність;
- * засвоєння господарсько-побутових навичок;
- * ліплення, малювання, аплікація, конструювання, слухання музики, спів, хореографія, театральна діяльність.

Педагоги дошкільної освіти мають бути ознайомлені з програмою початкової школи та вводити у свої заняття навчальні елементи, які підготують дітей до 1-го класу. Вчителі початкових класів також мають знати

дошкільну навчальну програму, щоб використовувати її складові в адаптаційний період. [6]

Досліджуючи можливості підвищення рівня професійної підготовки учителя початкових класів до екологічного виховання молодших школярів під час вивчення фахових дисциплін у спеціально організованих педагогічних умовах, серед сукупності педагогічних умов, що сприяють підвищенню ступеня підготовленості студентів до екологічного виховання молодших школярів, на основі аналізу методичних джерел [1 с.16]

Перераховуючи проблеми освіти, хочеться з'ясувати, яким же все-таки має бути сучасна освіта. Вихователь і дорослі самостійно будують роботу з дітьми. Дитина до школи, вбирає в себе інформацію як "губка", вона часто активна в пізнанні нового. Звідси з'являється у дорослих бажання скористатися цим періодом і трохи змістити час, коли дитина піде в школу, на рік або на пару років. І ці випадки двоякі. У першому випадку дорослий хоче залишити дитину в дитячому садку на більшу кількість часу. У другому ж випадку батьки наполягають на тому, що дитині необхідно раніше піти в школу, звертаючи увагу лише на його фізіологічну готовність до школи і забуваємо про психологічну готовність до школи. Це вказує на те, що практика раннього навчання дітей у школі може привести до зникнення учбової мотивації. І часто може бути, що дитина двічі вивчає програму першого класу. Для сучасного етапу розвитку освіти в Україні, зокрема дошкільної, характерна широка наявність у ньому інноваційних процесів. До педагогічних інновацій можна віднести набутки окремих педагогів, творчих груп, які являють собою цілісну систему роботи з певного напрямку, здебільшого недостатньо висвітленого у науково-методичній літературі. Ці системи ґрунтуються на ідеях відомих педагогів і на власному досвіді та інтуїції. Заслуга їхніх авторів у тому, що вони по крихтах збирають, систематизують, узагальнюють потрібний матеріал, вкладають у нього свої знахідки, своє розуміння проблеми, і це дає підставу говорити про новизну,

оригінальність, а разом і про реальність підходів до здійснення поставлених завдань. [4]

Професійне становлення особистості викладача – це складне й багатовимірне явище перетворення особистості, починаючи від часу її студентства і до педагогічної діяльності. В цьому явищі можна виділити такі моменти:

- виникнення в особистості тих професійних якостей, яких у неї не було, але які відповідають найголовнішим вимогам, що їх висуває професія;
- рівень розвитку професійної культури, на якому професійні якості вже сформовані, але професійна діяльність не набула завершеної форми;
- рух і розв'язання суперечності між існуючими рефлексивними уявленнями, способами мислення, знаннями, вміннями й навичками педагогічної діяльності та недостатністю досвіду їх реалізації на практиці, між минулим досвідом особистісного розвитку і майбутнім розвитком педагогічної майстерності та професійної культури, між двома етапами усвідомлення свого “Я”: “Я – студент, що опановує педагогічну професію” та “Я – вчитель, що навчає і виховує”.

Про професійний розвиток можна говорити лише в тих випадках, коли викладач усвідомлює свою участь і відповідальність за все, що відбувається з ним студентами, і намагається активно сприяти або протидіяти зовнішнім обставинам, планувати і ставити цілі професійної діяльності, змінювати заради їх досягнення себе самого[2 с.36].

Список використаних джерел:

1. Збірник наук.-метод. праць / за ред. Н.М. Мирончук. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. 180 с.
2. Педагогіка і психологія: сучасні методики та інновації, досвід практичного застосування : Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 17–18 березня 2017 р.) / ГО «Інститут інноваційної

освіти»; Науково-учбовий центр прикладної інформатики НАН України. Одеса : ГО «Інститут інноваційної освіти», 2017. 100 с.

3. Електронний ресурс. URL: <https://rmk-mv.blogspot.com>

4. Електронний ресурс. URL: <http://eprints.zu.edu.ua>

5. Електронний ресурс. URL: <https://conference.pu.if.ua/forum/files>

6. Електронний ресурс. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/nastupnist-mizh-doshkilnoyu-ta-pochatkovoyu-osvitoyu>

НАСТУПНІСТЬ У РОБОТІ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ І ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У ФОРМУВАННІ У ДІТЕЙ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ

*Крістіна Сніжко
НПУ ім. М. П. Драгоманова
м. Київ*

*Науковий керівник: Печка Л. Є.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. У статті проаналізовано значення наступності в роботі ЗДО і початкової школи щодо формування у дітей зв'язного мовлення. Розкрито сучасні підходи до розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку та учнів початкових класів. Визначено методи, прийоми, форми формування діалогової компетенції дітей ЗДО та учнів початкових класів. Акцентовано увагу на тому, що командний метод складання розповіді активізує процес зв'язного мовлення, зміцнює засвоєння структури висловлювань, повертає увагу дітей до власного мовлення та висловлювань однолітків, спонукає до оцінки розповідей.

Ключові слова: зв'язне мовлення, діалогова компетенція, учні молодших класів, дошкільники, наступність.

Наступність між дошкільною та початковою освітою – це забезпечення неперервності здобуття людиною освіти. Наступність в освіті необхідна для створення єдиного освітнього процесу, що логічно продовжується від дитячого садка до школи. Цей процес допомагає досягти цілісного розвитку особистості.

Під час навчання у дітей формуються базові компетентності – вміння, знання та навички, які необхідні для подальшого навчання та життя загалом.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Володіння українською та іншими мовами, математичні навички, знання в галузі природничих наук, техніки або культури – цьому дитина навчається в молодшій школі завдяки тим компетентностям, що сформувались у неї в дитячому садку.

Спільними для всіх ключових компетентностей є наскрізні вміння, такі як читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, творчість, ініціативність, здатність логічно обґрунтовувати позицію, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими особами. Основою формування ключових компетентностей дітей у початковій школі є базові якості особистості дитини, набуті у дошкільному віці: спостережливість, допитливість, довільність, самостійність, ініціативність, відповідальність, чуйність, креативність, міжособистісної позитивної комунікації та інші.

Зберігаючи наступність із дошкільним періодом дитинства, початкова школа забезпечує подальше становлення особистості дитини, її фізичний, інтелектуальний, соціальний розвиток; формує ціннісне ставлення до держави, рідного краю, української культури, здоров'я, здатність до творчого самовираження, критичного мислення та інше.

Перехід із ЗДО в початкову школу має бути поступовим, діти повинні пройти період адаптації. Адаптація дитини буде значно легшою, якщо у перші роки навчання в школі будуть продовжувати та підіймати на інший рівень ту діяльність, яка була в ЗДО.

Педагоги дошкільної освіти мають бути ознайомлені з програмою початкової школи та вводити у свої заняття навчальні елементи, які підготують дітей до 1-го класу. Вчителі початкових класів також мають знати дошкільну навчальну програму, щоб використовувати її складові в адаптаційний період.

Мовленнєвий розвиток дитини є головним інструментом, за допомогою

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

якого вона встановлює контакт із довкіллям, завдяки якому відбувається соціалізація дитини. Водночас, як засвідчує практика, поширення комп'ютеризації, телебачення та інших технічних засобів, що стали доступними і дітям як у сім'ї, так і в навчальних закладах, обмежують безпосереднє спілкування дітей з іншими мовцями, унаслідок чого збагачується їхня пізнавальна сфера і водночас гальмується мовленнєва.

Мовленнєве спілкування є одним із перших видів діяльності, яким дитина оволодіває в онтогенезі; воно є універсальною умовою розвитку особистості в період дошкільного дитинства.

У свою чергу розвиток зв'язного мовлення займає центральне місце в загальній системі роботи з формування діалогової компетенції в ЗДО, вбирає в себе всі досягнення дитини в оволодінні рідною мовою, його звуковим ладом, словниковим складом, граматичним ладом. Володіння навичками зв'язного мовлення дозволяє дитині вступати у вільне спілкування з однолітками і дорослими, дає можливість отримати необхідну їй інформацію, а також передати накопичені знання та враження про навколишній світ.

Своєчасний і якісний розвиток зв'язного мовлення – важлива умова повноцінного мовленнєвого розвитку учня. Проблема розвитку зв'язного мовлення не є новою в науковій проблематиці. Її досліджували класики наукової думки і сучасні науковці в різних аспектах.

Важливе місце в системі засобів розвитку зв'язного мовлення посідає гра. Її вплив на виховний процес дітей було доведено в роботах педагогів – класиків, психологів та сучасних учених, які дають високу оцінку педагогічним функціям ігрової діяльності. Під час гри діти мають можливість діяти, конкретні дії зумовлюють мовленнєву активність учня й водночас спрямовують розвиток гри.

Уроки розвитку зв'язного мовлення мають дуже велике значення для розумового розвитку дитини. Не всі учні, які прийшли до школи, уміють

правильно будувати речення, відповідати цілими реченнями на питання. Задача вчителя полягає в тому, щоб навчити дітей не тільки складати речення, а й уміти утворити діалог, скласти невеличку розповідь, описати той чи інший предмет, переказати текст. Для того, щоб досягти мети, розвивати зв'язне мовлення необхідно регулярно, на всіх уроках (не лише на уроках рідної мови), використовувати різноманітні методи, в тому числі ігрові; види роботи, весь час ускладнювати матеріал.

Як саме я проводжу роботу з розвитку зв'язного мовлення? На уроках розвитку мовлення вчу учнів складати речення за малюнком, за схемами, за питаннями. До розповідних речень вчу учнів ставити питальні речення. У формуванні діалогової компетенції доцільно широко використовую роботу в парах і невеликих групах, яка дає можливість висловитись більшості учнів класу. При цьому важливо прищеплювати школярам культуру спілкування, яка виявляється не тільки в доречному використанні формул мовленнєвого етикету, а й в умінні уважно слухати співрозмовника, призупиняти своє мовлення, щоб дати можливість висловитись іншому, погоджувати свої репліки з тим, що сказав співрозмовник, в умінні сказати йому добре слово, висловити критичне зауваження в такій формі, щоб нікого не образити та ін.

Розвиваючи писемне мовлення молодших школярів, учитель має заохочувати їх записувати свої думки, враження, писати про те, що їх дійсно хвилює. Важливим фактором є така організація роботи, за якої у того, хто робить записи, були б зацікавлені читачі або слухачі, готові обговорити написане (передусім його зміст). При цьому необхідно вчити школярів удосконалювати, виправляти, переписувати свої роботи.

З метою обміну досвідом вихователів закладів дошкільної освіти та учителів початкової школи щодо використання ігрових методів і прийомів, форм організації діяльності дітей, системи роботи з розвитку мовлення, формування пізнавальних процесів, соціалізації дитини тощо доцільно

передбачати індивідуальні та інтерактивні (колективні, колективно-групові, групові) форми методичної роботи.

Інформаційно-просвітницький аспект взаємодії закладів дошкільної освіти та початкової школи має бути спрямованим і на батьків, і на педагогів.

Таким чином, встановлення зв'язку та творчої співпраці між закладом дошкільної освіти і початковою школою на рівні заходів з дітьми – необхідна умова успішного вирішення завдань наступності. Практичний аспект у цьому контексті передбачає співробітництво педагогів.

Діяльність закладів освіти щодо забезпечення наступності має здійснюватися педагогічними колективами спільно і системно. Об'єднані зусилля педагогічних колективів закладів дошкільної і загальної середньої освіти та батьківської громадськості забезпечить психологічно виважений та успішний для дитини перехід з попереднього рівня – дошкільна освіта, на наступний – початкова освіта.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти. (2021). Кер. Т. О. Піроженко, Київ.
2. Бадер В. Роль внутрішніх механізмів мовлення у формуванні загально мовленнєвої культури молодших школярів. *Педагогіка і психологія*. 1997. №4. С. 48-55.
3. Білан О. І. Вчимо розповідати за ілюстраціями. *Дошкільне виховання*. 2005. № 1. С. 12-14.
4. Білан О. І. Навчання дітей старшого дошкільного віку розповіді за ілюстраціями: Монографія. Львів Аверс. 2007. 180с
5. Богуш А. М. Витоки мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку. К.:УЗМН, 1997. 109 с.
6. Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика: теорія і методика навчання дітей рідної мови: підручник / [під ред. А. М. Богуш]. К.: Вища шк., 2007. 542с.

7. Богуш А. М. Методика організації художньо – мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах. Підручник для студентів вищих навчальних закладів факультетів дошкільної освіти. К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. 304 с.

8. Варзацька Л. Інтегровані уроки рідної мови і мовлення в перших класах загальноосвітніх шкіл: Методичний посібник. К.: Юніверс, 2001. 140с.

8. Державний стандарт початкової освіти. Постанова КМУ № 87 від 21.02.2018 р.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ТВОРЧОЇ УЯВИ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Дарія Собчук

НПУ імені М.П. Драгоманова

м.Київ

*Науковий керівник: Лук'янченко О.М.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація: *стаття присвячена особливостям формування творчої уяви у молодших школярів. Автором розкрито сутність уяви у психологічному аспекті, охарактеризовано риси творчої уяви, визначено основні фактори впливу на розвиток творчої уяви у дітей та підкреслено її важливість у формуванні гармонійної особистості молодшого школяра.*

Ключові слова: *види уяви, творча уява, молодші школярі, художньо-творча діяльність.*

Однією з важливих задач, яку ставить система освіти перед учителем в сучасній школі - створити умови для всебічного розвитку дитини як особистості, навчити її мислити творчо, розкрити та створити умови для розвитку талантів, інтелектуальних і творчих здібностей у дітей. Роль учителя полягає у творчій взаємодії учителя та учня, де дитині надається більше свободи для пізнання, спостереження, відкриття та розвитку творчих здібностей. Так, в Державному стандарті початкової освіти одним із спільних вмінь для всіх ключових компетентностей є творчість, яка проявляється у здатності дитини до вирішення поставлених задач, творчого пошуку нових ідей та у можливості проявляти себе через мистецтво.

Питання формування творчої уяви, творчих здібностей та шляхи їх ефективного розвитку завжди викликали великий інтерес серед науковців, психологів та педагогів, серед них: Л. Виготський, В. Крутецький, Б. Неменський, О. Матвєєва, С. Аранова, С. Дмитрієва, І. Біла, М. Лук'янчук, Н. Рождественська, І. Тітов, І. Бех.

В психології уяві дають визначення як психічному процесу створення людиною нових образів на основі її попереднього досвіду. Видатний психолог С. Максименко дає кілька визначень поняттю «уява» та наголошує, що уява є результатом, який сформувався та виник у процесі трудової діяльності людини. Він зазначає, що будь-який акт праці неодмінно містить в собі уяву [4]. На його думку «саме в цьому полягає важлива функція уяви, як специфічно людської форми випереджального відображення дійсності» [4, с. 125].

В. Крутецький зазначає, що «головне значення уяви полягає в тому, що без неї була б неможлива будь яка праця людини, оскільки трудова діяльність неможлива без уяви проміжкових етапів та кінцевого результату». Він наголошує, що діяльність уяви є наскрізною необхідністю для засвоєння усіх без винятку шкільних предметів [2, с.129]. Але, не зважаючи на продукти людської уяви, підґрунтям для їх побудови завжди є попередній досвід людини.

В педагогіці визначення уяви розглядається як вільне, своєрідне, творче відображення дійсності, як конструктивне вживання минулого чуттєвого досвіду, образи якого оживають в даному досвіді на ідейному рівні, є новим формуванням матеріалу, що походить з минулого досвіду. Також, уяву розглядають як уявлення, при відсутності реального предмета, або необґрунтоване припущення чи діяльність, що породжує дане уявлення чи припущення [3, с 65-68].

Л. Виготський, вказуючи на фактори формування уяви, говорив, творча діяльність уяви перебуває у прямій залежності від багатства і розмаїття

колишнього досвіду людини, оскільки досвід представляє матеріал, з яких створюються побудови фантазії. Слід зазначити, що формування особистості дитини відбувається під впливом багатьох чинників, зокрема: спадковість, сім'я, навколишнє середовище. Чим багатший досвід людини, тим коштовніший матеріал, що має його уява [1]. Також, Л. Виготський наголошував, що для розвитку уяви і творчості дитини необхідна підтримка дорослих, заохочення допитливості дітей, їх експериментування, пошукових дій, оригінальних рішень, виходу за межі зразка. За його словами, сформувати творчу особистість, яка здатна до імпровізації, має добре розвинену пам'ять, логічне та інтуїтивне мислення, продукує оригінальні ідеї, виявляє мовленнєву творчість, оперує образами можна ще у сенситивному періоді, оскільки, творча уява, художня талановитість формуються та розвивається у процесі гри, спілкування, навчання та трудової діяльності [1].

С. Максименко вказуючи на діяльність уяви, зазначає, що вона залежить від загальної спрямованості особистості, від психічного життя людини взагалі, має вплив на формування низки морально-психологічних якостей особистості — гуманності, чуйності, почуття обов'язку тощо [4]. Уява піддається впливу емоцій, почуттів, симпатій і антипатій, що дає змогу глибше осмислити і пізнати дійсність, але інколи спотворює її.

В загальній психології прийнято класифікувати види уяви за трьома основними принципами:

- 1) *за способом активності*, який включає: мимовільну, довільну, пасивну та активну уяву;
- 2) *залежно від характеру діяльності людини*, відповідно: відтворююча (репродуктивна), творча;
- 3) *за змістом діяльності*, яка буває художня, технічна, наукова та ін.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Однак, така класифікація є умовною та залежить від пріоритетних акцентів, які розставляє автор дослідження, в залежності від того, що він хоче виділити.

Так, О. Туриніна, класифікуючи види уяви виділяє наступні: логічна уява (виводить майбутнє із сьогодення за допомогою логічних перетворень); критична уява (шукає, що саме потрібно змінити в об'єкті); творча уява (народжує принципово нові ідеї, а також уявлення, які поки що не мають прообразів у реальному світі, хоча й спираються на елементи реальної дійсності). Творчій уяві належить вирішальна роль у розвитку матеріальної та духовної культури [8, с.76].

Але слід зазначити, що творча уява дитини максимально активізується саме на етапі самостійного осмислення. Найкраще осмисленість відбувається тоді, коли діти самостійно шукають змістове навантаження, а не коли вчитель передає своє бачення.

Уява завжди є невід'ємною складовою творчості. Творча уява базується на самостійному створенні образів об'єктів, які не існують в наш час, або відтворенні оригінальної модифікації вже наявного об'єкта, явища; це нестандартний образ раніше описаного, прочитаного, сприйнятого [3, с. 102]. Творча уява активізується там, де дитина відкриває та створює щось нове, знаходить нові способи праці, оригінальне, має можливість практичного застосування кінцевого продукту та отримує моральне і духовне задоволення. Творча і репродуктивна уява взаємопов'язані й переходять одна в одну. У художній уяві переважають чуттєві (зорові, слухові тощо) образи, надзвичайно детальні та яскраві.

Велику роль у формуванні творчої уяви відіграє практична діяльність. Її розвиток вимагає нагромадження відповідного досвіду і вироблення вміння подумки сполучати образи в нові поєднання і комбінації, вміння уявляти можливі зміни дійсності. Такі вміння утворюються поступово і потребують залучення особистості до різнобічної діяльності. Чим більше людина бачила,

чула, переживала, тим більше вона знає й уміє і тим продуктивнішою буде активність її уяви - основа будь-якої діяльності. Доки створений образ існує лише в «голові», він не завжди до кінця зрозумілий. Втілюючи цей образ в малюнку чи моделі, дитина перевіряє його реальність. Тому таку важливу роль в формуванні творчої уяви молодших школярів відіграють уроки образотворчого мистецтва. Вони мають значний вплив на процес розвитку особистості, сприяють формуванню творчої активності [5].

Процес розвитку творчої уяви у дітей є неоднозначним і залежить від багатьох чинників, насамперед треба враховувати індивідуальні особливості дитини. Достатньо змістовне визначення особливостям прояву творчої уяви у дітей дають С. Архіпова та Н.Кушнірик:

- творчі прояви в дитини спостерігаються досить рано;
- для дитячої творчості характерними є непередбачуваність, спонтанність;
- творчій діяльності дітей властива всеохоплююча допитливість;
- дитяча творчість активізується у процесі гри;
- творчість проявляється краще там, де дитина почувається вільною від впливу дорослого [7, 45].

В. Сухомлинский, працюючи з дітьми, переконався, що творчість не приходить до дітей з якогось натхнення, творчості треба вчити. Для розвитку творчої уяви молодших школярів, на думку педагога, доцільно пропонувати їм такі види завдань, які передбачають вільне поєднання уявних і реальних образів, тим самим підкреслюючи важливу роль вчителя [6].

Отже, важливість розвитку творчої уяви полягає у тому, що вона має прямий вплив на формування особистості, дитячого інтелекту, оскільки для дитини є природнім активно проявляти свою творчу діяльність та постійно щось створювати.

Список використаних джерел:

1. Виготський Л.С. Т 4. Детская психология. М.: Педагогика, 1984. 432 с.

2. Крутецький В.А. Психологія: Учебник для учащихся пед. училищ. М.: Просвещение, 1980. 352 с.
3. Кулагина И.Ю., Коллюцкий В.Н. Возрастная психология: Полный жизненный цикл развития человек. Учебное пособие для студентов высших учебных заведений. М.: ТЦ Сфера, 2010. 464 с.
4. Максименко С.Д. Загальна психологія: навч. посіб. К.: Форум, 2000. 543 с.
5. Сергєєнкова. О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасєка О.В. Загальна психологія. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2017. 296 с.
6. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям. Вибр. Твори: У 5-ти т. К., 1976. Т. 3.
7. Методика розвитку творчих здібностей у дітей дошкільного віку / С. Архипова, Н. Кушнірик. Черкаси, 2009. 48 с.
8. Туриніна О.Л. Психологія творчості : Навч. посіб. К.: МАУП, 2007. 160 с. : іл. Бібліогр. : с. 156-157.

ПРОБЛЕМА РОЗВ'ЯЗАННЯ ВЧИТЕЛЕМ КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЙ У ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

*Вікторія Сovenко
НПУ імені М.П. Драгоманова
м. Київ*

*Науковий керівник: Коханко О.Г.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. Проблема виникнення конфліктних ситуацій у сучасному освітньому процесі школи багатогранна та складна. Вчитель досить часто включений у конфлікти різних видів: «вчитель-учень», «учень-учень», «вчитель-батьки» тощо. Це потребує від нього спеціальної здатності вирішувати їх конструктивно. Аналіз літератури показав, що дане питання досліджується і психологами, і педагогами, і соціологами тощо. А вирішення можливе лише у процесі їх спільної діяльності.

Ключові слова. Конфлікти, конфліктна ситуація, діти молодшого шкільного віку, початкова школа.

Проблема вирішення конфліктних ситуацій завжди була і є актуальною для будь-якого періоду суспільства. Конфлікт – це найбільш гострий засіб

усунення протиріч, що виникають у процесі взаємодії між обома сторонами.

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що проблема конфлікту і пов'язаних з ним явищ вивчаються в таких основних напрямках: обґрунтування теоретико-методологічних засад дослідження проблеми конфліктів у педагогіці, основ педагогічного управління конфліктами (А.Анцупов, О.Белкін, В.Журавльов, О.Іонова, І.Коваль, Є.Тонков та інші); розкриття сутності конфліктів у шкільних колективах, причин їх виникнення, шляхів запобігання і розв'язання, зокрема в учнівському середовищі (А.Анцупов, В.Афонькова, Г.Балл, В.Басова, С.Гиренко, В.Журавльов, А.Зосимовський, О.Ковальов, Я.Коломинський, М.Рибакова, Є.Родченкова, О.Слапогузова, Є.Хаустова, А.Шкіль, Є.Шумилін та інші); у взаєминах «учитель-учні» (О.Белкін, О.Гаврилюк, О.Гуменюк, Ю.Костюшко, В.Кушнірюк, М.Рибакова, Б.Хасан, Ю.Черненко, Є.Юрківський та інші), «учитель-батьки» (Ш.Дундуа), «учитель-учитель» (О.Белкін, В.Жаворонков, І.Зиміна, Г.Карпова, Т.Чистякова та інші); конфліктологічна підготовка педагогів і майбутніх учителів (Г.Антонов, С.Банікіна, М.Васильєва, О.Лукашенок, С.Мусатов, М.Рибакова, Г.Пльотка, Л.Порохня, В.Семиченко, Н.Щуркова та інші).

Д. Назарова визначає конфлікти в школі як «ситуації шкільної життєдіяльності, що виникають і відбуваються у сфері безпосереднього спілкування суб'єктів шкільної взаємодії, як результат протиріччя, яке виникає між людьми у значущих для них аспектах, а тому викликає з боку учасників конфлікту певні дії по вирішенню проблеми, що виникла у власних інтересах» [4].

Прояви конфліктності дуже характерні для молодшого шкільного віку, однак вони носять ситуативний характер і поступово можуть минати. Проте за несприятливих умов, відсутності своєчасної психологічної допомоги можуть стати стійкими особистісними утвореннями. Тому вчитель повинен допомогти молодшим школярам подолати труднощі спілкування з

однолітками та дорослими задля сприятливого клімату у їх середовищі.

За сучасного складного становища загальноосвітньої школи України підвищується значимість суттєвого зниження негативної конфліктності у шкільному навчально-виховному процесі й у педагогічному середовищі. Вирішення даної проблеми багато в чому залежить від рівня організації педагогічної взаємодії у системах «вчитель – учень», «вчитель-батьки», «вчитель-адміністрація» і «вчитель – вчитель».

Слід підкреслити, що конфлікти стали однією з найскладніших проблем життєдіяльності сучасної школи. Учні, взаємодіючи з дорослими, однолітками, оточуючим соціально-культурним середовищем, досить часто на різних рівнях і у різних обставинах стикаються з конфліктами. Постійно зростає кількість конфліктів у системі «вчитель – учень» та «учень – учень». Майже як норма, пише Д. Назарова, сприймається відсутність позитивних взаємин між педагогом і школярами, зростає емоційна й духовна дистанція між ними; навпаки, падає взаємний інтерес один до одного, знижується мотивація учнів до навчання [4].

На думку Є. Богданова, теоретично, вирішити конфлікт – означає [2, с. 133]: ліквідувати конфліктну ситуацію; вичерпати інцидент.

Стосовно суб'єктів, Г. Антонов виокремлює чотири типи конфліктів:

1. Внутрішньоособистісний, що є, як правило, наслідком амбівалентних прагнень суб'єкта.
2. Міжособистісний конфлікт, що виявляється у конфронтації з приводу потреб, мотивів, цілей, цінностей чи становлень.
3. Особистісно-груповий конфлікт, що виникає внаслідок невідповідності поведінки особистості груповим нормам та очікуванням.
4. Міжгруповий конфлікт, що виникає внаслідок зіткнення стереотипів поведінки, норм, цілей, цінностей різних груп (між-організаційні, міждержавні конфлікти) [1, с. 7-8].

А. Лукашенко під суб'єктами навчально-виховного процесу розглядає

учителів, керівників шкіл (адміністрацію), учнів, батьків. Вони, в процесі взаємодії, можуть утворювати такі конфліктні пари: учень – учень; учень – учитель; учень – батьки; учень – адміністратор; учитель – учитель; учитель – батьки; учитель – адміністрація; батьки – батьки; батьки – адміністрація; адміністрація – адміністрація. Конфлікти, що виникають між ними, можуть бути як міжособистісними і міжгруповими, так і внутрішньогруповими [3, с. 77].

В. Сластьонін визначає шкільний конфлікт як взаємодію сторін (суб'єктів навчально-виховної діяльності – вчителів, керівників школи, учнів, їх батьків) на основі суперечності (розбіжності) інтересів, цінностей, норм і способів діяльності в межах навчально-виховного процесу [6].

В існуючій класифікації конфліктів варто звернути увагу на так званий продуктивний конфлікт, що позитивно впливає на динаміку та результативність соціально-психологічних процесів і служить джерелом самовдосконалення та саморозвитку особистості. Причину виникнення внутрішньоособистісних (психологічних) конфліктів психологи вбачають у самій структурі людської свідомості та діяльності: конфлікт особистісного смислу; конфлікт ціннісних орієнтацій; конфлікт «ролей» [4, с. 165].

При аналізі конфліктних взаємин між учителем і учнями у загальноосвітній школі України на початку ХХІ століття не можна не враховувати кризові явища нашого суспільства, різнопланові суперечності у системі освіти. Водночас досить часто конфлікти у педагогічній взаємодії є міжособистісними і зумовлюються індивідуально-психологічними особливостями вчителів і учнів.

Кажучи про причини конфліктів вчителя з учнями, О. Петушкова вказує на такі суперечності, як [5, с. 43]:

- шаблонний підхід педагогів до дитячих потреб і інтересів;
- особисті переваги вчителя у сфері способів здійснення комунікативного впливу;

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- нездатність правильно оцінювати ступінь об'єктивності вимог, що пред'являються учням;
- невідповідність рівня педагогічної культури вчителя вимогам тих завдань, які він покликаний вирішувати;
- відсутність досить розвиненої волевої сфери в учнів, з одного боку, і вимогливості педагога з іншого;
- неспівпадіння прагнень дитини до самостійності і самоствердження з необхідністю підпорядковувати свою поведінку формалізованим правилам, встановленим в школі;
- критичне ставлення учнів до поведінки і зовнішності педагогів, при поблажливому відношенні до себе.

Б. Хасан стверджує, що за умови ефективного управління конфліктами його наслідки будуть конструктивними. Майбутній фахівець повинен бути знайомим із основними елементами управлінської діяльності у сфері конфліктологічної взаємодії на усіх рівнях [7, с. 71].

Вважаємо, що теоретичні знання та практичні уміння дадуть змогу вчителям початкової школи попереджувати появу конфліктів та при необхідності надати собі та своїм колегам кваліфіковані рекомендації; уникати більшості деструктивних конфліктних ситуацій; виходити з конфліктів з гідністю, досягаючи консенсусу та враховуючи плюралізм думок; відстоювати свою позицію, твердо та аргументовано дотримуватися обраного курсу в організації освітнього процесу.

Список використаних джерел:

1. Антонов Г. В. Типологія соціально-педагогічних конфліктів. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи* : Зб. наук. пр. Харків : ХДПУ, 2005. Вип. 22. С. 5–11.
2. Богданов Е. Н. Психология личности в конфликте : учеб. Пособие. 2-е изд. СПб. : Питер, 2004. 224 с.
3. Лукашенко А. О. Конфліктологічна компетентність як фактор

професіоналізму педагога. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи* : зб. наук. пр.; Харк. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2005. Вип. 23. С. 75–84.

4. Назарова Д. В. Психолого-педагогічне вирішення конфліктних ситуацій серед молодших школярів. *Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка*. 2010. Випуск 3. С. 163-167.

5. Петушкова О. Г. Подготовка будущего учителя к предупреждению конфликтных ситуаций в образовательных учреждениях : автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.08. Магнитогорск, 2001. 17 с.

6. Слостенин В. А. Профессиональная готовность учителя к воспитательной работе: содержание структуры функционирования. *Профессиональная подготовка учителя в системе высшего педагогического образования* : Сб. научных тр. М., 1994. С. 124–127.

7. Хасан Б. И. Конструктивная психология конфликта. СПб. : Питер, 2003. 250 с.

ВИКОРИСТАННЯ ІКТ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗДО

Єлизавета Старостенко
КЗ КОР «Богуславський гуманітарний
фаховий коледж імені І.С.Нечуя-Левицького»
м.Богуслав
Науковий керівник: Духан Г.М.
викладач методик дошкільної освіти

Анотація: у статті розглядаються особливості використання інформаційно-комунікаційних технологій у сучасному закладі дошкільної освіти. Розкрито питання застосування мультиплікаційних фільмів, мультимедійних презентацій та комп'ютерних ігор з дітьми дошкільного віку.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, мультиплікаційний фільм, мультимедійна презентація, комп'ютерні ігри, діти дошкільного віку.

Розвиток суспільства, науки і техніки ставить систему дошкільної освіти перед необхідністю використовувати нові засоби навчання, тому що дошкільний вік дитини - найбільш сприятливий для розвитку її творчого потенціалу та пізнавальної активності, а якісна дошкільна освіта є

фундаментом якісної безперервної освіти.[5] Тому особливо важливо, щоб дитина з найперших років розвивалась як особистість, активно вивчала та досліджувала навколишній світ. Необхідність застосування комп'ютерної техніки в освітньому процесі регламентовано нормативно-правовою базою. Закон України «Про дошкільну освіту», загальні положення Базового компонента дошкільної освіти (нова редакція) вимагають від педагогів забезпечення належного розвитку, виховання та навчання дитини шести-семи років життя, створення умов для самореалізації особистості дитини, формуючи у неї вміння пізнавати навколишній предметний світ, себе, інших людей і практично застосовувати набуті знання. [2,с.-47]

Інформаційно-комунікаційні технології - сукупність методів, засобів і прийомів, що забезпечують пошук, збирання, зберігання, опрацювання та обмін інформацією. Під інформаційно-комунікативними технологіями розуміється використання комп'ютера, Інтернету, телевізора, відео, DVD, CD, мультимедіа, аудіовізуального обладнання, тобто всього того, що може представляти широкі можливості для комунікації.

При проведенні занять можна використовувати різні мультимедійні презентації, які несуть в собі великий потенціал. Використання нових незвичних прийомів пояснення і закріплення, тим більше в ігровій формі, підвищує мимовільну увагу дітей, допомагає розвинути довільну увагу. Однак слід пам'ятати, що замінити живе спілкування педагога з дитиною інформаційно-комунікаційні технології не можуть і не повинні, навіть зважаючи на їхній величезний позитивний потенціал.[1,с.-12]

Для розвитку у малюків стійкого пізнавального інтересу педагог має докладати неабияких зусиль. Перед ним стоїть завдання: зробити заняття цікавим і насиченим інформацією, яка спонукала б дітей до активної пізнавальної діяльності. Використання мультимедіа у навчанні не тільки збільшує швидкість передачі інформації дітям та підвищує рівень її засвоєння, а й сприяє розвитку таких процесів як увага, пам'ять, мислення, уява,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

мовлення, розвиває почуття кольору, композиції, бере участь у інтелектуальному, емоційному та моральному розвитку дітей.

Використання ІКТ дає змогу:

- створити і поповнювати єдину базу методичних і демонстраційних матеріалів для здійснення освітньої діяльності;
- моделювати ситуації, які не можна показати на занятті або побачити у повсякденному житті, наприклад, роботу транспорту (літака, корабля, комбайна), зовнішній вигляд та відтворення звуків диких тварин, птахів тощо;
- активізувати мимовільну увагу дітей і розвивати довільну;
- переглядати відео-сюжет, а потім обговорити ситуації з дітьми;
- передавати інформацію швидше, ніж при використанні традиційних засобів.[4]

Одним із основних форм роботи з дітьми є використання *мультиплікаційних фільмів*. Мультиплікаційні фільми можуть використовуватись як частина або епізод заняття для ілюстрації матеріалу, який подається, а можуть бути основою заняття, його канвою, на якій воно базується. Мультифільми можуть використовуватись під час проведення занять із різних розділів програми, і їх мета - стимулювання пізнавальної активності дошкільника. Перегляд мультифільму має тривати до 15 хв. Після перегляду доцільно провести короткий словесний опис змісту або бесіду за змістом - до 5 хв [3,с.-146]

Ще однією цікавою та захопливою формою роботи є *комп'ютерна гра*. Комп'ютер допомагає розвинути не тільки інтелектуальні здібності дитини, але й виховати вольові якості, такі як самостійність, зосередженість, також спонукає дитину до співпереживання, допомоги героям ігор тощо. Вихователі можуть використовувати такі комп'ютерні ігри:

- розвивальні комп'ютерні ігри, спрямовані на формування у дітей загальних розумових здібностей, пам'яті, уваги;

- діагностичні ігри, призначені для виявлення розумових здібностей тощо;

- комп'ютерні діагностуючі ігри, які допомагають виявити рівень знань дітей.[5]

Окрім цього вихователь ще може використовувати *мультимедійні презентації* – набір кольорових слайдів, оформлених засобами інформаційних технологій та призначених для розкриття певної теми.

Переваги мультимедійної презентації: унаочнює матеріали, що презентуються; підвищує оперативність і об'єктивність оцінювання результатів наукового дослідження; сприяє розвитку продуктивних, творчих функцій мислення, формуванню операційного стилю мислення. подача матеріалу у вигляді мультимедійної презентації скорочує час навчання, вивільняє ресурси здоров'я дітей.[2, с.- 68]

Використання ІКТ дозволить розширити можливості педагога, створити базу для залучення дітей до комп'ютерних навчальних програм. Хотілося б відзначити, що освітній процес із застосуванням ІКТ стає якіснішим, цікавішим і продуктивнішим. Інформаційно-комунікаційні технології можна успішно використовувати як в освітній діяльності вихователів, так і в управлінській, методичній роботі, роботі практичного психолога, вихователя-логопеда, старшої медичної сестри.

Список використаних джерел:

1. Гиркин И.В. Нові підходи до організації навчального процесу з використанням сучасних комп'ютерних технологій. *Інформаційні технології*. № 6. 1998.

2. Тимофеева І. Я у світі комп'ютерної грамоти (методичні поради). Маріуполь: ТОВ «ППНС», 2017. 136 с.

3. Морзе Н.В. Основи інформаційно-комунікаційних технологій; посібник. К.: Видавнича група ВНУ, 2008. 352 с.

4. Гуменюк О.М. Оновлення змісту дошкільної освіти шляхом використання [Електронний ресурс]. URL: <https://vseosvita.ua/library/onovlenna-zmistu-doskilnoi-osviti-slahom-vikoristanna-ikt-u-roboti-z-doskilnikami-205493.html>

5. Пачковський В. В. Використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у дошкільних навчальних закладах [Електронний ресурс]. URL: <https://naurok.com.ua/vikoristannya-informaciyno-komunikaciynih-tehnologiy-ikt-u-doshkilnih-navchalnih-zakladah-175194.html>

КАЗКОТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ КОРЕКЦІЇ СТРАХІВ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Юлія Степаненко

НПУ імені М.П. Драгоманова

м.Київ

*Науковий керівник: Поліщук К. М.,
старший викладач*

Анотація. *Стаття присвячена проблемі корекції страхів у дітей дошкільного віку. Описано казкотерапію, як ефективний засіб подолання страхів у дошкільників. Окреслено особливості використання казкотерапії у роботі з дітьми дошкільного віку.*

Ключові слова: *діти дошкільного віку, дитячі страхи, казкотерапія.*

Тема корекції дитячих страхів є актуальною у психолого-педагогічній літературі в контексті формування особистості в сучасних соціокультурних умовах. Соціальна ситуація розвитку підростаючого покоління, зокрема і в дошкільному віці, потребує особливої уваги значимих дорослих.

Варто відзначити, що серед ефективних методів та засобів впливу на формування особистості дошкільника окреме місце займає казкотерапія. Це метод, у якому казкова форма застосовується для формування і корекції рис особистості, розвитку її творчих здібностей, удосконалення взаємодії з навколишнім світом. Одночасно казкотерапія є засобом передачі життєвого досвіду від старшого покоління до молодшого, що не тільки розвиває уяву і фантазію, а й допомагає усвідомити та зрозуміти важливі речі. Вона має

соціально-практичне значення, її часто застосовують для діагностики рівня страху чи тривожності у дітей, для визначення вподобань дитини, при корекції відхилень у розвитку.

Проблемі можливостей та особливостей використання казкотерапії у роботі з дітьми дошкільного віку присвячено чимало праць педагогів та психологів (А. Менегетті, В. Пропп, Е. Берн, Е. Гарднер, Е. Фромм, Є. Лисіна К. Юнг, М. Осоріна, О. Петрова, Р. Азовцева, Т. Зінкевич-Євстигнєєва та ін.[4, 2].

З огляду на вікові особливості казкотерапія ефективна у роботі з дошкільниками, оскільки вони ще не здатні самотійно зрозуміти власні емоції, оцінити події, які відбуваються в реальному житті, та проаналізувати їх для прийняття певних рішень. У цьому дошкільники потребують допомоги дорослих. Але і дорослі не завжди вчасно можуть зрозуміти деякі негаразди в житті дітей, адже не завжди мають відповідь на те, що саме спонукало дитину так вчинити. Під час гри, перевтілюючись у казкового героя, дитина може спокійно розповісти про свої почуття, думки у доступній для неї формі. Саме під час сеансів казкотерапії діти засвоюють необхідні моделі поведінки, навчаються реагувати на життєві ситуації, підвищують рівень знань про себе й оточуючих, тому що казки зрозуміліші їм порівняно з поясненнями педагогів та батьків. Казки сприяють пізнавальному розвитку дітей, виховують моральні почуття, впливають на уявлення особистості дитини, спрямовуючи розвиток бажань і вчинків дошкільника. Казки спираються на те найкраще, що вже є у кожної дитини. Кожна дитина саме з казок дізнається, що добро майже завжди перемагає зло, а негативні герої будуть покарані за свої вчинки.

Казкотерапія відрізняється від решти методів ще й тим, що психологічна дія відбувається на ціннісному рівні. Тобто, взаємодіючи з іншою людиною, ми завжди спираємось на базові життєві цінності: Співпрацю, Істину, Любов, Віру, Гідність, Спокій, Ентузіазм, Доброту тощо.

Казкові історії, легенди, міфи, притчі дають можливість розповісти про цінності у вигляді ненав'язливих цікавих і захоплюючих сюжетів. Тому інформація, запропонована в такому вигляді, дуже легко, без опору сприймається людьми. Казки попереджають про наслідки тих чи інших наших вчинків, але не нав'язують життєвих програм.

Казки мають такий вплив на розвиток дітей дошкільного віку, завдяки своїм функціям: діагностичній, прогностичній, виховній, коригувальній. Залежно від того результату, який необхідно отримати, ставиться певна мета і вже після цього добираються казки, основні функції яких могли б допомогти в її реалізації. Діагностична функція відіграє важливу роль на первинному етапі казкотерапії. Вона дозволяє визначити стан дитини і поставити основну мету для подальшої роботи. Прогностична функція казок полягає в тому, що можна побачити не тільки сьогодення людини, але і заглянути в її майбутнє. Цієї мети можна досягти, аналізуючи казки разом із дитиною, даючи відповіді на її запитання. У кінцевому результаті завдяки цій функції відкриваються особливості поведінки дитини, бачення нею навколишнього світу стратегії своєї подальшої поведінки. Виховна функція допомагає за допомогою простих сюжетів і яскравих, барвистих образів навчити дитину простих істин, виховати в ній якості та властивості особистості, що потрібні їй в певний момент для розв'язання ситуації, що склалася, і знадобляться в подальшому житті. Коригувальна функція є тим кінцевим результатом, який можна отримати наприкінці казкотерапії. Вона полягає в заміні «небажаної» поведінки на необхідну. Саме за допомогою корекції в стані та поведінці дитини спостерігаються зміни на краще [4, 3].

Однією з характерних особливостей дошкільного віку є інтенсивний розвиток мислення, прагнення до узагальнень та пошуку відповідей на питання. У цьому віці з'являється поступове розуміння себе та своїх емоційних реакцій на оточуючий світ. А. Захаров відзначає, що страх, як одна із досить сильних емоцій людини може розвиватися в будь-якому віці.

Так, у дітей від 1-го року до 3-х нерідкі нічні страхи, часто проявляється страх несподіваних звуків, страх самотності, страх болю (і пов'язаний із цим страх медичних працівників). У 3-5 років для дітей характерні страхи самотності, темряви й замкнутого простору. У віці 5 -7 років ведучим стає страх смерті, а з 7 до 11 років діти найбільше бояться «бути не тим, про кого добре говорять, кого поважають, цінують і розуміють» [2, 6]. В дошкільному віці дитина вчиться думати про предмети і порівнювати їх подумки навіть тоді, коли вона їх не бачить. Дитина починає створювати моделі тієї дійсності, з якою має справу. Казка спонукає дитину співпереживати персонажам, у результаті чого у неї з'являються нові уявлення про людей, предмети і явища навколишнього світу, новий емоційний досвід. На цьому віковому етапі казка, певною мірою, задовольняє три природні потреби дитини: потребу в автономності [5, 11]. Для створення психокорекційної казки використовується такий алгоритм: підбір героя, близького дитині за статтю, віком, характером; опис життя героя у казковій країні так, щоб дитина помітила схожість зі своїм життям; перенос героя в проблемну ситуацію, схожу на реальну ситуацію дитини, і приписування герою всіх переживань дитини; пошук героєм казки виходу з проблемної ситуації; усвідомлення героєм казки своєї неоптимальної поведінки і визначення шляху для змін [6, 89].

До факторів, які впливають на виникнення страхів у дітей дошкільного віку відносять: наявність страхів у батьків, головним чином у матері; тривожність у відносинах з дитиною, надлишкове запобігання його від небезпеки та ізоляція від спілкування його з однолітками; велика кількість заборон в сім'ї; відсутність можливості для рольової ідентифікації з однолітками і невпевненість у собі; конфліктні відносини між батьками в сім'ї; психічні травми типу переляку, загострюють чутливість дітей до тих чи інших страхів; психічне зараження страхами в процесі спілкування з однолітками і дорослими [1].

Отже, страх – це захисний механізм організму людини, який спрацьовує у відповідь на ту чи іншу загрозу. Дитина, починаючи з раннього віку, відчуває страх досить часто, адже багато чого для неї є ще невідомим, а отже, лякаючим. В міру дорослішання і розвитку особистості дитини, вона вчиться перемагати свою тривожність та страхи, розуміти себе та свої емоційні реакції на події, які відбуваються в оточуючому світі. Одним з ефективних засобів впливу на особистість дошкільника є казкотерапія, яка допомагає коригувати страхи дітей дошкільного віку у легкій і комфортній для дитини формі.

Список використаних джерел:

1. Захаров А.И. Дневные и ночные страхи в детей. Спб.: Изд-во «Союз», 2004 . 258 с.
2. Жигарькова О. Время тревожных детей. *Психологическая газета*. 2001. №11. С. 6-7.
3. Овчарова Р.В. Практическая психология. М.: Т.Ц. «Сфера», 1996. 240с.
4. Казкотерапія в роботі з дошкільниками / Упор. Шик Л. А., Гаркуша Г. В., Тур Л. В., Рудик О. А. К., 2012.
5. Камінська О.В., Громик Н.В. Проблема дитячих страхів у дослідженнях вітчизняних та зарубіжних науковців. URL: <https://www.apsijournal.com/index.php/psyjournal/article/download/296/198>.
6. Кузнецов М. А. Шкільні страхи: види, умови прояву та шляхи подолання: монографія/ Х. : ХНПУ, 2012. 227 с.

РОЗВИТОК УВАГИ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

*Анастасія Стороженко
НПУ імені М.П. Драгоманова*

м.Київ

*Науковий керівник: Чистяк О. В.,
кандидат психологічних наук, доцент*

У період молодшого шкільного віку основні психічні функції досягають досить високого рівня розвитку, який стане базою для подальших якісних надбань психіки. Увага значною мірою визначає хід і результати навчальної роботи школяра. Вона сприяє якнайшвидшому включенню учня в пізнавальну діяльність, створює попередню готовність до майбутньої роботи.

[1]

Розвиток уваги в онтогенезі аналізував Л.С. Виготський. Він говорив про те, що «Культура розвитку уваги полягає в тому, що за допомогою дорослого дитина засвоює ряд штучних стимулів - знаків, за допомогою яких вона далі направляє свою власну поведінку і увагу». [2]

Л. Виготський підкреслював, що дитяча увага спрямовується і керується майже повністю інтересом і тому природною причиною неуважності молодших школярів є розбіжність між інтересами дітей та навчальним матеріалом, який є обов'язковим. [2]

Обсяг уваги молодшого школяра набагато менший, ніж обсяг уваги дорослої людини. Значно менш розвинено у дітей і розподіл уваги, що проявляється особливо помітно під час написання диктантів, коли необхідно одночасно виконувати кілька дій: слухати текст, одночасно згадувати правила написання, застосовувати їх і писати. Але вже до 2-го класу у школярів відбуваються суттєві зрушення в розвитку цієї властивості, якщо дорослі так організують навчальну діяльність учнів вдома, щоб вони вчилися контролювати свою діяльність в процесі одночасного контролю за виконанням кількох дій.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Під впливом навчальної діяльності відбувається інтенсивний розвиток довільної уваги. Цьому сприяє чітка організація навчальних дій молодших школярів з використанням зразка і також таких дій, якими діти можуть керуватися самостійно і при цьому постійно контролювати себе. Поступово молодший школяр вчиться керуватися в діяльності самостійно поставленою метою, тобто, довільна увага стає у нього провідною.

Наочність, конкретність і ефективність піднесення матеріалу, ось те, що на думку П.І. Зінченка здатне привернути мимовільну увагу школярів. Саме незвичайність подачі матеріалу, націлена на емоційне сприйняття, привертає увагу до навчання. [3]

Кожна дитина індивідуальна, тому неможливо збудувати процес навчання одночасно для кожного учня, а значить для того, щоб засвоїти необхідну інформацію, дитина повинна довільно концентрувати увагу на об'єкті через необхідність виконання функції відведеної йому ролі учня. І в кінцевому підсумку, приклавши комплекс зусиль, з довільної уваги формується післядовільна.

Список використаної літератури:

1. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб. О.В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. К. : Просвіта. 2001. 416 с.
2. Л.С.Виготський Розвиток вищих форм уваги в дитячому віці. Хрестоматія по увазі. Ред. А.Н, Леонтьєва. М. : 1976. 184-220с.
3. П.И.Зинченко Непроизвольное запоминание. М. : Просвещение. 1981. 562 с.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

*Ольга Тележенко
НПУ імені М.П. Драгоманова*

м.Київ

*Науковий керівник: Шулигіна Р.А.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. У даному доробку здійснено аналіз особливостей розвитку логічного мислення у дітей дошкільного віку; акцентовано увагу на важливості знання вікових особливостей дошкільного періоду дитинства та ролі слова як самостійного засобу мислення у міру засвоєння дитиною вироблених людством понять знань про загальні й істотні ознаки предметів і явищ дійсності; окреслено напрями для подальших досліджень щодо оновлення змісту і форм інтелектуальної (мисленнєвої) діяльності дитини.

Ключові слова: розвиток логічного мислення, вікові особливості дошкільників, мовлення дитини, дитина дошкільного віку.

У період дошкільного дитинства відбуваються глибокі зміни в мисленні дитини. Спостерігаючи доступні їй розумінню найпростіші явища природи і суспільного життя, певним чином беручи участь в житті сім'ї та закладу дошкільної освіти, граючись і привчаючись до організованих занять, дитина набуває низку нових знань. Ці знання повинні складати основу її подальшого розумового розвитку і навчання. У формуванні мислення дошкільника, враховуються дві взаємопов'язані сторони цього процесу модифікування його змісту і походження нових форм інтелектуальної діяльності у дитини.

Проблема розвитку мислення у дітей та різних його проявів досліджувалася в різних напрямках: розвиток мислення як психологічного процесу (П. Блонський, З. Богуславський, А. Брушлинський, Л. Виготський, М. Вовчик-Блакитна, П. Гальперін, В. Давидов, О. Дубосавицький, Д. Ельконін, Б. Кедров, Є. Корзакова, О. Леонт'єв, Г. Мінська, Я. Пономар'єв, С. Рубінштейн, Н. Швачкін, Л. Яблокова та ін.), педагогічні засади мислення (Л. Войтко, Н. Гавриш, Л. Занков, Г. Костюк, І. Лернер, В. Паламарчук, М. Скаткін, В. Сухомлинський та ін.).

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Загальновідомо, що старший дошкільний вік – період активного вбирання, накопичення і засвоєння знань. Успішному виконанню цієї важливої життєвої функції сприяють характерні особливості дітей цього віку: підвищена сприйнятливість до знань, вразливість, ігрове ставлення до різних видів діяльності, незвичайна пізнавальна активність, підвищена потреба в нових враженнях, потяг до розумової діяльності [2]. Також, помітно проявляється оригінальність мислення та спрямованості пізнавальної діяльності. Одні діти чудово вміють аналізувати, інші звертають на себе увагу догадливістю в практичних питаннях; одним подобається розбиратися з комп'ютером, іншим – мати справу з рослинами і птахами; одним легко вдається виявляти помилки і неправильності, іншим – вигадувати щось нове, створювати. Ці особливості істотно позначаються на пізнавальних здібностях дітей і обумовлюють майбутній загальний розвиток дошкільників, зокрема логічного мислення.

Логічні операції мають важливий сенс для самого процесу формування образу, про що є підтвердження у дослідженнях Поддьякова М. М., який вважав, що початкові форми логічного аналізу предметів і явищ впливають на розвиток дитячого сприйняття з раннього віку, коли дорослий починає керувати сприйняттям дитини практично з перших місяців його життя – жестом і словом виділяє об'єкт спостереження, описує послідовність сприйняття його частин тощо, тобто спрямовано або мимоволі задає загальну логіку обстеження предмета, якою володіє сам.

Іншої точки зору дотримувався Ж. Піаже, який стверджував, що створення і функціонування образів у дошкільнят починає відбуватись через вплив логічних операцій лише з походженням операційного інтелекту, тобто у старшому дошкільному віці.

Одним з показників рівня розвитку розумової діяльності дошкільника, що приходить до закладу дошкільної освіти, є вміння узагальнювати на основі істотних ознак та порівнювати предмети і явища, виявляти

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

закономірності, тобто демонструвати наявність елементів логічного мислення. Це є необхідною умовою успішного включення дитини у нову систему відносин у майбутньому, оптимальної адаптації до різних суспільних відносин.

Зараз у педагогів і психологів не викликає сумніву той факт, що мислення дитини якісно відрізняється від мислення дорослого і, що його удосконалення можливе на основі знань особливостей кожного вікового періоду в розвитку дитини-дошкільника.

Розглядаючи логічне мислення як процес, що охоплює цілий життєвий шлях людини, можна відзначити, що на кожному віковому етапі цей процес має низку особливостей. Вивчаючи процес мислення в період дошкільного дитинства, М. Поддьяков зазначав, що виходячи із специфіки і значущості даного етапу в житті дитини, мислення потрібно розглядати у взаємозв'язку з розумовим розвитком. Такий підхід пояснений низкою об'єктивних обставин.

У процесі формування логічного мислення у дітей важливо навчити дитину робити нехай маленькі, але особисті відкриття, що в підсумку сприяє їх розвитку, зміцненню формальних логічних зв'язків. Логічне мислення дає можливість виділяти значні характеристики предметів в різних ситуаціях і тим самим вишукувати правильне рішення для різних завдань. У діяльності дитини з'являються завдання, де результат дії буде не прямим, а для його досягнення необхідно буде врахувати зв'язки між двома або кількома явищами, що відбуваються одночасно або по черзі [3].

Передумови для розвитку логічного мислення, засвоєння дій зі словами, числами як зі знаками, що заміщають реальні предмети і ситуації, закладаються в кінці раннього дитинства, коли у дитини починає формуватися знакова функція свідомості. У цей час вона починає сприймати, розуміти, що предмет можна позначити, замінити за допомогою іншого предмета, малюнка, слова тощо. Однак слово може довго не застосовуватися

дітьми для вирішення самостійних розумових завдань. І наочно-дієве, і особливо наочно-образне мислення тісно пов'язані з мовленням. За допомогою мовлення дорослі управляють діями малюка, встановлюють перед ним практичні й пізнавальні завдання, вивчають методики їх рішення [6, с. 475-477].

Мовленнєві вираження самої дитини, навіть в той період, коли вона ще лише супроводжує практичні дії, не випереджаючи їх, сприяють усвідомленню нею ходу і результату цієї дії, допомагають пошуками шляхів вирішення завдань [4]. Мовлення відіграє при цьому дуже важливу, але поки тільки допоміжну роль. На цьому етапі дитина практично користується у власних розумових діях не словами, а образами. Справа в тому, що діти часто справляються з завданнями, які вимагають виконання розумових дій і в умовах, коли не мають шансів висловити думку словами. Так, дошкільнята чотирьох, п'яти років, коли їм давали спеціально зіпсовані іграшки, при першій нагоді, вірно виділяли фактор несправності та усували його, але не могли розповісти, чому вони так робили, обмежуючись вказівкою на будь-які другорядні ознаки іграшок. Конкретна залежність розвитку логічного мислення дитини від навчання дозволяє управляти цим розвитком, будувати процес пізнання таким чином, щоб воно сприяло формуванню певного типу розумових дій.

Слово починає використовуватися як самостійний засіб мислення у міру засвоєння дитиною вироблених людством понять знань про загальні й істотні ознаки предметів і явищ дійсності, закріплених в словах. Дорослі часто помиляються, вважаючи, що слова мають для них і дошкільнят одне і теж значення. Для дитини використовуються слова це слова-виставки. Скажімо, слово «Квітка» може в свідомості дитини бути міцно пов'язаним з образом конкретної квітки (наприклад, троянди), і пред'явлений кактус в якості квітки не розглядається. Протягом дошкільного віку дитина поступово переходить від одиничних понять до загальних [5].

Діти в процесі використання логічних форм мислення засвоюють найпростіші поняття, вчаться міркувати, робити висновки. Розвиток логічного мислення дозволяє дитині створювати уявлення, які покладені в основу абстрактних понять, а розвиток уявлень багато в чому характеризує процес формування мислення, становлення якого в цьому віці пов'язане в значній мірі з удосконаленням можливості оперувати уявленнями на довільному рівні. Важливим є створення оптимальних умов, що стимулюють її практичну, ігрову та пізнавальну діяльність, до яких можна віднести: дидактичні ігри, ребуси, лабіринти, головоломки, моделі днів тижня, частин діб тощо. Граючись і навчаючись, дитина набуває нових знань, які складатимуть основу для її його подальшого розумового розвитку.

Таким чином, розглядаючи особливості розвитку мислення у дітей дошкільного віку, можна акцентувати увагу на врахуванні двох взаємопов'язаних сторонах цього процесу – зміну його змісту і виникнення нових форм інтелектуальної (мисленнєвої) діяльності дитини. На таких важливих аспектах можна будувати траєкторію подальших досліджень.

Список використаних джерел:

1. Блонский П. П. Память и мышление [Текст]. СПб.: Питер, 2001. 492 с.
2. Лелявина Н. О., Финкельштейн Б. Б. Давайте вместе поиграем: Методические советы по использованию дидактических игр с блоками Дьенеша и логическими фигурами. Санкт-Петербург: ООО Корвет, 2002. 196с.
3. Психодиагностика детей в дошкольных учреждениях [Текст] / Под ред. Е. В. Доценко. Волгоград: Учитель, 2010. 98 с.
4. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии [Текст]. Санкт-Петербург: Питер, 2000. 712 с.
5. Урунтаева Г. А. Дошкольная психология [Текст]. Учебное пособие для студ. Москва: Издательский центр «Академия», 2009. 336 с.

6. Чупахіна С. В. Розвиток логічного мислення дошкільників: теоретичні засади. *Наука і освіта: Спец. випуск до 195-річчя Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».* Науково-практичний журнал Південного наукового центру НАПН України. № 4 / С, червень-липень, 2011. С. 474-478.

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ НУШ

Катерина Тиха
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради
м. Луцьк
Науковий керівник: Савчук С. В.,
викладач педагогічних дисциплін

Анотація. У статті розглянуто суть інтерактивного навчання. Простежено вплив використання інтерактивних методів на формування позитивної мотивації пізнавальної діяльності учнів початкової школи. Досліджено важливість використання інтерактивних методів навчання в освітньому процесі НУШ.

Ключові слова: інтерактивне навчання, НУШ, проблемна ситуація

Концепція НУШ проголошує зміну до провадження освітнього процесу початкової школи. Головна мета реформи – створити школу, яка даватиме учням не тільки знання, як це відбувалося, а й уміння застосовувати їх у повсякденному житті. Це можливе, за умови вчити школярів критично мислити, не боятись висловлювати власну думку та бути відповідальними громадянами [1]. Для виконання поставлених цілей доцільним вважаємо використання інтерактивних методів навчання, суть яких полягає в організації процесу навчання із залученням усіх учнів в процес пізнання. Таке навчання передбачає висловлювання своїх думок і ставлень школярами.

Інтерактивне навчання – форма організації пізнавальної діяльності, що має на меті конкретні й прогнозовані цілі. Одна з таких цілей полягає в створенні комфортних умов навчання, при яких учень відчуває свою

успішність, свою інтелектуальну спроможність, що є однією з важливих засад Нової української школи, адже робить продуктивним сам процес навчання [2].

Питаннями інтерактивного навчання в історії освіти України почали займатися ще в першому десятиріччі минулого століття. Розробки елементів інтерактивного навчання знаходимо у працях Ш. Амонашвілі, Д. Ельконіна, В. Сухомлинського, С. Лисенкової. Приділяли увагу активній позиції особистості в процесі навчання І. Бех, В. Безпалько, П. Гальперін, Л. Пироженко О. Пометун та ін.

Етимологія поняття «інтерактив» походить з англійської мови від слова «inter» – взаємний і «act» – діяти. Отже, інтерактивний – здатний до взаємодії, діалогу. Головна риса інтерактивного навчання – використання власного досвіду учнями під час розв’язання проблемних питань. Організація інтерактивного навчання передбачає використання дидактичних і рольових ігор, моделювання життєвих ситуацій, створення проблемної ситуації. Вирішення певних проблем відбувається переважно в груповій формі. Така форма роботи допомагає вчителю якомога більше стимулювати пізнавальну діяльність молодших школярів, а отже заохочувати їх до навчання, формувати стійкий пізнавальний інтерес.

Мотиваційний етап кожного уроку у початковій школі є найбільш значущим етапом усього педагогічного процесу. Метою етапу мотивації є фокусування уваги учнів на проблемній ситуації та виклик інтересу до обговорюваної теми. Учень має бути налаштований на ефективний процес пізнання, мати в ньому особистісну зацікавленість, усвідомлювати, що і навіщо він зараз буде робити. З цією метою можуть бути використані прийоми, що створюють проблемні ситуації, викликають у дітей здивування, подив, інтерес до змісту знань та процесу їхнього отримання, підкреслюють парадоксальність явищ та подій. Цього можна досягти завдяки використанню нескладних інтерактивних технологій («мозковий штурм», «мікрофон»,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

«карусель» тощо). «Мозковий штурм» – метод вирішення проблеми, коли всі учасники розмірковують над однією проблемою. Опираючись на життєвий досвід та знання, всі учасники обговорення вільно висловлюють свої думки. Мозковий штурм спонукає учнів виявляти творчість, розвиває вміння швидко аналізувати ситуацію. За короткий термін (до 3 хв.) вдається зібрати велику кількість ідей (записуються на дошці). На завершальному етапі ідеї систематизують, аналізують, обговорюють та виділяють, хибні й ті, що допоможуть розв'язати проблему. «Мікрофон» є різновидом загально групового обговорення певної проблеми, яка дає можливість кожному сказати щось швидко, відповідаючи по черзі. Перед класом ставиться запитання. Учням пропонується олівець, що імітує мікрофон, який вони будуть передавати один одному, по черзі беручи слово. Говорити може тільки той, хто тримає олівець. Якщо учень не має що сказати, він передає слово однокласнику. Важливо не обговорювати і не критикувати чужі відповіді. «Карусель» – це один із варіантів кооперативного навчання, при якому одночасно залучаються в роботу всі учасники навчального процесу. При цьому відбувається активне спілкування та обговорення проблеми між усіма учнями класу. Клас об'єднується у кілька груп. Кожна з них обирає бригадира, який відповідає за збір інформації. Групи отримують завдання, обговорюють його та занотовують на аркуші паперу основні тези (до 3 хв.). Після запису інформації аркуші передаються за годинниковою стрілкою від однієї групи до іншої. Кожна команда знайомиться із записаними фактами та при необхідності доповнює своїми. Коли «карусель» робить один оберт, бригада узагальнює матеріали та звітує з певної проблеми.

Таким чином, застосування інтерактивних технологій навчання сприяє розвитку навичок критичного мислення та пізнавальних інтересів учнів початкової школи. На уроках, де використовуються ці технології, діти почувають себе впевнено, вільно висловлюють свої думки і спокійно сприймають зауваження, адже вони є активними учасниками навчального

процесу. В атмосфері довіри та взаємодопомоги легко робити відкриття, усвідомлювати важливість здобутих знань. Саме за таких умов можливе виховання особистості, підготовленої до майбутнього, у якому необхідно розв'язувати проблеми, приймати конкретні рішення та бути відповідальним за свої вчинки.

Список використаних джерел:

1. Концепція «Нова українська школа». URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення 10.03.2021).

2. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук-метод. посібн. Київ: «А.С.К.» 2004. 192 с.

РОЛЬ НАОЧНОСТІ У ФОРМУВАННІ НАВИЧОК ІНШОМОВНОГО ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ НАВЧАННЯ

Юлія Товстенко

НПУ імені М.П. Драгоманова

м.Київ

*Науковий керівник: Лук'янчук С.Ф.,
кандидат пед. наук, доцент*

Анотація. Метою статті є дослідити роль наочності у формуванні навичок іноземного писемного мовлення молодших школярів. Проаналізовано види та риси наочності, наведено приклади її застосування на уроках іноземної мови. Зроблено висновок, що використання наочності є ефективним для формування навичок іноземного писемного мовлення школярів на початковому етапі навчання іноземної мови.

Ключові слова: наочність, навички іноземного писемного мовлення, молодші школярі, іноземна мова.

Розширення міжнародних зв'язків України підвищує роль іноземної мови як важливого засобу міжкультурного спілкування. Тому в методиці викладання іноземних мов відбувається постійний пошук шляхів, які спрямовані на розвиток особистості, яка володіє іноземним усним і писемним мовленням.

Формування навичок іншомовного писемного мовлення складний процес. Особлива роль у цьому процесі належить початковій школі. Тут відбувається становлення засад для формування іншомовних навичок та вмій.

На думку методистів та науковців, одним із ефективних шляхів формування навичок іншомовного писемного мовлення на початковому етапі навчання є використання наочності на уроках іноземної мови.

Проблема застосування наочності у навчанні іноземних мов була і залишається актуальною в усі часи. Саме тому різноманіття наочності значно збільшилось й ускладнилось: від предметів і картинок, жестів і рухів до відеофільмів і комп'ютерних програм, за допомогою яких викладач моделює фрагменти об'єктивної дійсності [6,193;3,63]. Дослідженню цих проблем приділяли і приділяють значну увагу відомі вчені, а саме: І. Бім, С. Шатілов, В. Рогова, Н. Гез, С. Ніколаєва, Н. Шведова, І. Синиця, Є. Пасов, К. Гаращук, Л. Гаращук, Ю. Гринда та інші. Важливість та актуальність подальшого удосконалення навичок писемного мовлення розглядається в роботах таких вітчизняних та зарубіжних вчених, як Н. Скляренко, С. Литвин, С. Кожушко. Метою статті є теоретично дослідити роль наочності у формуванні навичок іншомовного писемного мовлення молодших школярів.

Принцип наочності відіграє особливу роль у навчанні іноземної мови. Оскільки увага молодших школярів привертається яскравим, образним, наочним матеріалом, живим і емоційним викладенням. Дитина звертає увагу на те, що збуджує у неї почуття, цікавість, а не те, що важливе саме по собі. Усе, пов'язане з наочністю, яскравістю вражень, викликає сильні почуття і запам'ятовується легко і надовго.

Необхідність дотримання принципу наочності зумовлена конкретно-образним характером мислення молодших школярів. У шкільних умовах навчання, при відсутності іншомовного середовища, об'єктивний світ моделюється за допомогою наочності. Вчитель має змогу моделювати

фрагменти об'єктивної дійсності, які асоціюються учнями з відповідними іншомовними формами в процесі здійснення навчальної діяльності використовуючи різні засоби наочності: предмети, макети, картини, жести, рухи, відео, анімаційний фільм. У результаті цього форми іноземної мови стають для учнів відображенням відповідних фрагментів об'єктивного світу і носіями певної інформації. Наочність є також важливим засобом пояснення значення слів та граматичних конструкцій. Групуючись навколо мови вчителя і взаємодіючи, наочні засоби покликані забезпечити формування образного уявлення, повноцінне розкриття навчального матеріалу, проілюструвати ту чи іншу залежність.

Психофізіологічну основу писемного мовлення становить взаємодія багатьох аналізаторів, механізмів і когнітивних процесів, знання яких необхідне для визначення оптимального підходу до організації навчання цього виду мовленнєвої діяльності [4, 206].

При навчанні учнів англійського писемного мовлення додатково до звукових, створюються графічні образи слів. Зорово-графічні образи мають рукомоторні паралелі, які контролюються руховим механізмом руки, яка пише. У процесі письма відбувається опора на всі види відчуттів, активізуються всі аналізатори: акустичний, мовленнєворуховий, зоровий, руکورуховий [5, 72]. Із психології відомо, що запам'ятовування буде швидшим і міцнішим, якщо в його процесі братиме участь якомога більша кількість видів пам'яті, більше число аналізаторів.

Розрізняють слухову і зорову наочність, яку важливо використовувати при формуванні навичок писемного мовлення.

Забезпечення учнів у процесі навчання слуховою наочністю необхідно для формування мовленнєвих механізмів, оскільки мовлення — це передусім звукова матерія, яка фіксується письмовим кодом. Слухова наочність у процесі оволодіння іноземною мовою невід'ємно пов'язана із зоровою. Зорова наочність може виступати як у формі тексту, так і у формі малюнків,

фотографій, схем, карт тощо. На уроці вчитель може використовувати різноманітні види наочності. Наприклад, натуральну наочність та її засоби: обстановка класної кімнати, частин кімнати, назви предметів класного вжитку, об'єкти, які видно з вікна класу, предмети хатнього вжитку, частини тіла тощо.

Зображальну наочність та її засоби: малюнки, малюнок на дошці, малюнок-схема, малюнки, що зображають послідовні дії, підстановочні таблиці в малюнках. Методика роботи з малюнками може бути різноманітною. Тут використовуються такі види роботи, як опис малюнка вчителем, учнями, індивідуальні відповіді або запитання учнів (при фронтальній організації роботи) і парна робота. Наприклад, письмовий опис предметів, що зображені на малюнку; складання діалогу за подіями на малюнках; складання речень з опорою на малюнок-схему чи таблицю в малюнках та інше.

А також такі види наочності, як плакати, плани й карти, роздатковий дидактичний матеріал (лото і т. ін.), кінофільми [4, 112].

Ефективними рисами наочності при формуванні навичок письмового мовлення на уроці іноземної мови є:

- 1) наочність забезпечує правильне осмислення матеріалу;
- 2) служить опорою в розумінні матеріалу;
- 3) створює умови для практичного застосування засвоєного матеріалу;

Увесь матеріал, які діти сприймають наочно, набагато швидше і ґрунтовніше запам'ятовується. Зорова опора (блок-схеми, плакати, таблиці, схеми), яку діти використовують при виконанні завдань, допомагає їм швидше і якісніше виконувати завдання, ніж тим дітям, які її не мали при вивченні матеріалу.

- 4) допомагає сформувати необхідні навички і вміння;

Навички і вміння писемного мовлення простіше формуються при використанні різноманітних ігор та завдань з наочністю. Наприклад, скласти літери в правильному порядку, для того щоб утворилось слово і записати його. Це завдання буде набагато цікавіше виконувати і простіше, якщо літери будуть розміщені на картках, які можна торкатися і переміщувати, які яскравого кольору. Тоді утворене слово дитина швидше запам'ятає, ніж коли просто запише.

5) викликає інтерес до занять [2, 2].

Писемне мовлення - це складне мовленнєве вміння, яке дозволяє за допомогою системи графічних знаків забезпечити спілкування людей.

Наочність при формуванні навичок писемного мовлення дає змогу:

1) створити додаткові асоціації, які допомагають запам'ятовувати лексичні одиниці, речення, структурні зразки;

2) організувати письмові вправи, які сприяють розвиткові навичок користування лексичними та граматичними явищами;

3) повторювати матеріал;

4) організувати усні вправи, опираючись на зафіксовані структурні зразки, лексичні елементи [1, 38].

Крім цього засоби наочності полегшують використання інших методів і прийомів навчання, дають можливість удосконалювати їх, урізноманітнити організаційні форми роботи.

Тож, результати аналізу теоретичних наукових джерел показали, що використання наочності є ефективним для формування навичок іншомовного писемного мовлення школярів на початковому етапі навчання іноземної мови.

Список використаних джерел:

1. Дроздовська І.В. Наочність. *Англійська мова в початковій школі*. Харків. 2008. №9. С. 35-38.

2. Казачшер О. С. Роль наочності у навчанні англійської мови молодших школярів. *Англійська мова та література*. 2004. № 13. С. 2–5.

3. Клименко А. Педагогічний зміст роботи сучасного вчителя іноземної мови в інтернеті /Клименко А // Іноземні мови. – 2007, – №3. – С.63-67

4. Костікова І. І., Казачінер О. С. Навчання іноземних мов молодших школярів: варіативність організаційних форм : монографія. Харків : Вид-во ТОВ «Щедра садиба плюс», 2014. 228 с.

5. Методика навчання іноземних мов у початковій школі: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. В. Котенко, А. В. Соломаха [та ін.]. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. 356 с.

6. Ніколаєва С. Ю. Основи сучасної методики викладання іноземних мов (схеми і таблиці): Навчальний посібник. К.: Ленвіт, 2008. 285 с.

НЕСТАНДАРТНІ УРОКИ ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Ганна Усенко

НПУ імені М.П. Драгоманова

м.Київ

*Науковий керівник: Тесленко В.В.,
доктор педагогічних наук, професор*

Анотація. У тезах розглянуто проблему впровадження нестандартних уроків в початковій ланці освіти з метою активізації пізнавальної діяльності учнів. Також подано трактування основних ключових понять дослідження. Розкрита роль учителя у навчальному процесі щодо формування пізнавальної активності та пізнавального інтересу учнів засобами нестандартних уроків.

Ключові слова: *пізнавальна діяльність, активне навчання, нестандартний урок, активізація пізнавальної діяльності, форми навчання.*

Одним із стратегічних завдань реформування освіти в Україні, згідно з Національною доктриною розвитку освіти України у XXI столітті, концепції «Нова українська школа» (2016) є формування освіченої, творчої особистості, яке можливе лише за умов наявності у школярів стійкого інтересу до знань, зацікавленості, що виникає в процесі залучення учнів до активної

пізнавальної діяльності, перетворення їх у суб'єктів цієї діяльності. Для цього проводяться пошуки нових організаційних форм навчання, які сприятимуть розвитку пізнавальної діяльності та активності молодших школярів. Сучасна освіта у цьому напрямку відкриває перед педагогом широкий вибір розв'язування теоретичних і практичних завдань. Нові принципи освіти, висунуті самим життям — гуманізація і демократизація, - спричиняють корінний перегляд змісту, форм, методів і засобів навчання.

Дидактичні та методичні основи активізації пізнавальної діяльності учнів загальноосвітніх навчальних закладів наведені у працях Л. Арістової, Ю. Бабанського, В. Безпалька, М. Данилова, Л. Занкова, І.Лернера, В. Лозової, М.Махмутова, О. Матюшкіна, Д. Ніколенко, В. Оконя, І.Огороднікова, П. Підкасистого, О.Пехоти, О.Савченко, М. Скаткіна, Н. Талізінної, Т.Шамової, Г. Щукіної, І.Харламова, І. Якіманської.

У психолого-педагогічній літературі поняття "активізація пізнавальної діяльності" трактується по-різному. У довідковій літературі найчастіше використовується поняття "активне навчання" або "активізація процесу навчання" і визначається як удосконалення методів і організаційних форм навчально-пізнавальної роботи учнів, яке забезпечує активну й самостійну теоретичну і практичну діяльність учнів на всіх етапах навчального процесу [6].

Отже, навчання – основна форма розвитку пізнавальної діяльності молодших школярів. З одного боку, під час учіння школярі здобувають нові знання, які розширюють їхній кругозір, і з іншого боку - у процесі активної пізнавальної діяльності розвиваються когнітивні можливості учня, завдяки яким він може самостійно і творчо не лише використовувати запас знань, а й шукати нове, задовольняючи свої потреби в пізнанні.

Нестандартний урок. Таку назву отримало явище, що виникло як своєрідна реакція масової педагогічної практики 70-х років ХХ ст. на втрату

учнями інтересу до навчання. Первинне значення терміну – навчальне заняття, яке має нестандартну (невизначену) структуру.

Наразі змінено, принаймні в теорії, підхід до визначення структури уроку в початковій школі. Дидакти наголошують на її багатоваріантному характері, пропонують розрізняти типові уроки та специфічні форми їх проведення. Визнання свободи вчителя у доборі форми уроку (звичайно, з огляду на його мету, зміст, вікові особливості учнів) стимулює широке використання відомих форм та пошук нових. Ще один поштовх до пошуків у цьому напрямі – шестирічні першокласники, навчання яких вимагає гнучкості у використанні форм уроків.

Отже, можна констатувати, що термін “нестандартний урок ” дещо втратив своє первинне значення. Проте набув нового, бо конструювання “специфічних форм проведення уроків”, безумовно, є свідченням спроби вчителя вийти за межі шаблону в побудові методичної структури заняття. А вийти за межі будь-чого можливо лише за умов осмислення принципів його побудови. Таким чином, використання, а тим більше створення нестандартних форм уроків вчителями є виявом вчительської творчості, і з цього боку “нестандартний урок” – явище позитивне. Однак ставлення самих учителів до таких уроків неоднозначне [2].

Нестандартний урок - це імпровізоване навчальне заняття, що має нетрадиційну (невстановлену) структуру. Думки педагогів про нестандартні уроки розходяться: одні в них бачать процес педагогічної думки, правильний крок у напрямку демократизації школи, а інші, навпаки, вважають такі уроки є небезпечним порушенням педагогічних принципів, змушеним відступом педагогів під натиском лінивих учнів, що не бажають і не вміють серйозно працювати.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Мета нетрадиційних уроків – формування в учнів цілісного світогляду про навколишній світ, активізація їх пізнавальної діяльності; якості засвоєння сприйнятого матеріалу; створення творчої атмосфери в колективі учнів; виявлення здібностей учні та їх особливості: формування навичок самостійної роботи школярів з додатковою літературою, таблицями міжпредметних зв'язків, опорними схемами; підвищення інтересу учнів до матеріалу, що вивчається; ефективна реалізація розвивально-виховної функції навчання.

Успішність проведення оригінальних уроків залежить від ряду дій вчителів і учнів:

- проводиться ретельна підготовка таких уроків: даються попередні завдання, пояснюється побудова уроку, роль і задачі кожного учня, готується наочне обладнання: карти, дидактичний матеріал;

- продумується хід занять з урахуванням рівня й особливостей як класу в цілому, так і окремих учнів, їхнього характеру і здібностей, що одержали конкретне завдання, інструктаж про послідовності операцій;

- особлива увага приділяється активізації діяльності всіх учнів, включаючи слабких, "байдужих", "важких", для того, щоб усі були зацікавлені і включені в той або інший вид активної роботи [3].

Викладання матеріалу на основі нетрадиційних форм сприяє розв'язанню таких актуальних проблем у навчанні, як:

- активізація аналітичного мислення учнів;
- розвиток дослідницьких навичок;
- розширення світогляду учнів;
- використання інформаційних технологій під час розв'язування найскладніших життєвих завдань.

Педагог має дбати про налагодження доброзичливих взаємин з дітьми, оскільки погрози, докори, негативні оцінки відбивають у них із самого початку бажання щось пізнати, гасять стимул для подальшого зростання.

Таким чином, нестандартні уроки в початкових класах руйнують застигли штампи в організації навчально-виховного процесу школярів, спрямовуючи їх в русло активізації пізнавальної діяльності й творчої активності учнів.

Список використаних джерел:

1. Ватаманюк Г. Інтелектуальна гра як засіб навчально-пізнавальної діяльності старших дошкільників і молодших школярів. *Початкова школа*. 2008. № 06 с.40-44.
2. Власенко О.І. Від нестандартних уроків до нестандартного мислення. *Все для вчителя*. 2003. № 25. С. 41-43.
3. Нечволод Л.І. Нетрадиційні уроки в початковій школі. Харків: Торсінг плюс, 2006. 96 с.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ВПЛИВ КАЗКИ НА ФОРМУВАННЯ ЕТНІЧНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

*Анна Філіпенко
НПУ імені М.П. Драгоманова
м. Київ*

*Науковий керівник: Бицюра Ю. В.,
кандидат економічних наук, доцент*

Анотація. *Розглянуто проблему формування етнічної ідентичності молодших школярів, що потребує пошуку ефективних засобів впливу на дітей, розробки дієвої методики роботи з ними. За результатами констатувального етапу дослідження третина учнів мають низький рівень сформованості етнічної ідентичності, потребують проведення виховної роботи з її формування, а також забезпечення умов для вивчення культури та історії, звичаїв своєї родини і народу. Для цього розроблено методику формування етнічної ідентичності молодших школярів засобами казки, ефективність якої перевірено шляхом впровадження в роботу вчителя початкових класів з учнями, і підтверджено в ході контрольного етапу дослідження.*

Ключові слова: *етнічна ідентичність, казка, молодший школяр.*

Кожна людина має знати своє коріння, любити і шанувати свій народ, а також вміти поважати інший. Особливо важливою є проблема формування

етнічної ідентичності дітей, починаючи з молодшого шкільного віку, який є сенситивним для становлення особистості на основі багатовікової культури свого народу. Саме в цей час дитина активно прагне до пізнання світу, розширення знань про себе, свою сім'ю і народ. Спостерігаючи за членами сім'ї, сприймаючи мову їх спілкування, засвоюючи батьківські стереотипи у ставленні до інших людей, діти вчаться відносити себе до певної етнічної спільноти, ділять світ на «своїх» і «чужих».

Водночас вагомим значення набуває цілеспрямоване етнічне виховання молодших школярів, реалізоване у школі. Саме за допомогою вдало підібраних виховних засобів педагоги впливають на формування етнічної ідентичності дітей, на становлення їх толерантного ставлення до інших, на любов до рідного краю та мови, викликають інтерес до пізнання історії і культури свого народу.

Особливості виховання школярів на етнічних засадах розглядають українські вчені І. Бех, О. Сухомлинська, І. Тараненко, М. Чепіль, К. Чорна, Г. Філіпчук та ін. При пошуку ефективних засобів формування етнічної ідентичності молодших школярів великого значення надається народознавчим та етнографічним засобам. Потенціал казки у виховному процесі вивчають українські науковці Н. Годзь, В. Желанова, О. Литвишко, С. Поворознюк, І. Семенкова, І. Стефанів та ін. Засади використання казки як засобу формування етнічної ідентичності висвітлюють К. Бабіна, О. Беляєва, Т. Поніманська, С. Садовенко, Т. Уланова та ін. Разом з цим потребують подальшого вивчення засади використання казки як ефективного засобу формування етнічної ідентичності молодших школярів.

Розглядаючи визначення етнічної ідентичності, звернемося до її сутності. О. Павлова пропонує таке визначення етнічної ідентичності – це «усвідомлення приналежності до певної етнічної спільноти, ідентифікації з іншими членами етносу внаслідок спільності історичної пам'яті, культурних архетипів» [2, 216]. Українські вчені І. Бех, О. Докукіна, К. Журба,

І. Шкільна засвідчують, що етнічна ідентичність дитини виявляється «у суб'єктивному переживанні належності до народу, у свідомому прийнятті його моральних цінностей, що характеризується ототожненням і формуванням відповідної Я-концепції, яка виявляється у національній гідності, справедливості, відповідальності, любові до України та бажанні пов'язати свою долю з долею України» [4, 31-32].

Вважаємо молодший шкільний вік засадовим для подальшого розвитку етнічної ідентичності дітей. Від того, наскільки міцно і правильно будуть засвоєні національні цінності, етнічні установки й стереотипи, прийняті народні традиції і звичаї, залежить успішність визначення себе як представника етносу.

У ході практичного дослідження сформованості етнічної ідентичності молодших школярів на констатувальному етапі було проведено опитування учнів з використанням опитувальника «Яка моя національно-культурна ідентичність» (К. Журба) [5, 42-43]; анкети «Мій етнос» (власна розробка); методики «Національні стереотипи» (К. Чорна) [5, 50]. За отриманими даними позитивну етнічну ідентичність мають близько третини учнів, вони обізнані з етнічними поняттями, розуміють приналежність до української етнічної спільноти, люблять свій народ та цікавляться життям інших народів, охоче спілкуються українською мовою. Однак ще в третини учнів виявляється низький рівень сформованості етнічної ідентичності, що вказує на потребу проведення з учнями роботи з формування їх етнічної ідентичності, а також забезпечення умов для вивчення культури та історії, звичаїв свого народу.

Важливе значення у процесі формування етнічної ідентичності молодших школярів надаємо вибору ефективних засобів і методів роботи, серед яких виділяємо могутній потенціал психолого-педагогічного впливу казки на дітей.

Казка є найцікавішим джерелом здобуття та засвоєння норм поведінки, формування етнічної ідентичності дітей. Позитивні риси казкових героїв (працьовитість, доброта, милосердя) надійно закріплюються в їх характері, відіграють вагомую роль у спілкуванні з оточуючими. І. Стефінів зазначає, що «діти, читаючи чи слухаючи казку, завжди ототожнюють себе з позитивними персонажами, а тому казки прищеплюють їм позитивні риси характеру» [3, 78].

За даними О. Беляєвої, «психологічні особливості казки проявляються в: активному впливі на емоційно-образний потенціал учнів; засвоєнні дітьми через казку особливостей етнічної культури, прилучення до історичного досвіду свого народу; отриманні в ході роботи з казкою емоційного досвіду попередніх поколінь, який стимулює до освоєння нових форм поведінки і формування позитивного ставлення до себе як представнику етносу» [1, 9].

На формувальному етапі дослідження для роботи з учнями розроблено «Методику формування етнічної ідентичності молодших школярів засобами казки», що включає різноманітні форми і методи психолого-педагогічної роботи: виховні заходи з використанням матеріалів казок («Українська казка – то бабусина ласка», «Дерево родоводу», «Ми – роду українського діти», «Я – українець / українка»), проведення ігор-драматизацій за сюжетами казок; бесіди «Ми роду козацького діти», «Рідна мова калинова»; малюванням за темами «Справжній українець/українка». Також було проведено навчально-методичний семінар для вчителів початкової школи, присвячений ефективним методам і засобам роботи з формування етнічної ідентичності дітей. В процесі впровадження методики формування етнічної ідентичності молодших школярів засобами казки було відзначено зростання кількості дітей з усвідомленням етнічної приналежності, розвитком кращих рис характеру, прагненням поводитися справедливо, чесно, проявами поваги і толерантності у ставленні до оточуючих людей, до свого етносу та представників інших етнічних груп.

На контрольному етапі – проведено повторне опитування дітей молодшого шкільного віку (результати представлені на рис. 1.).

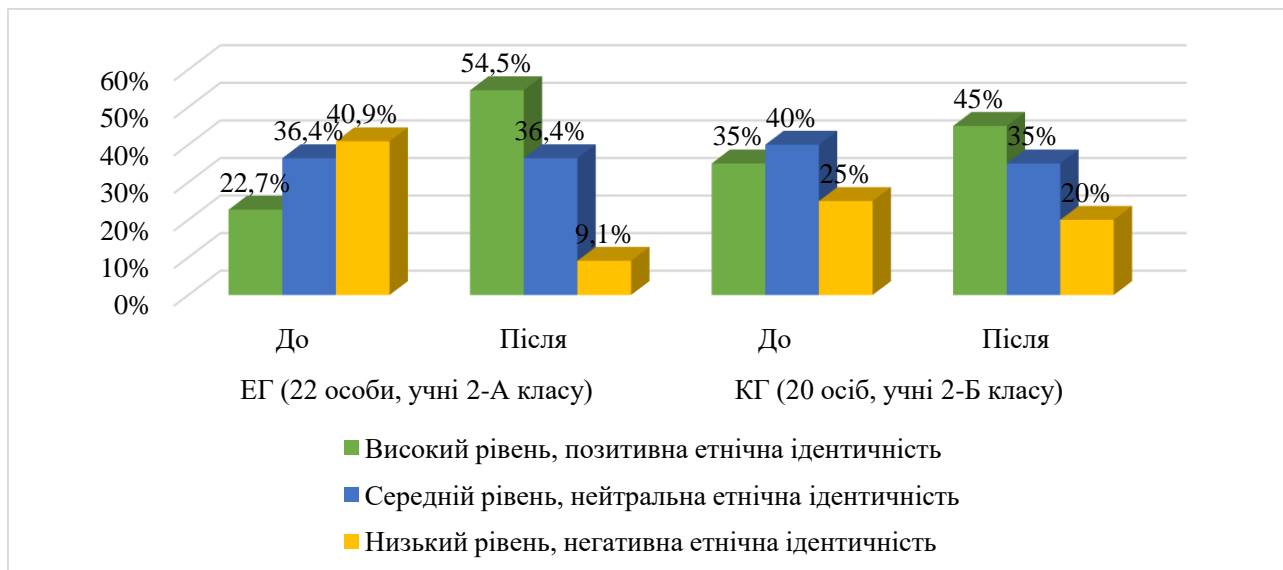

Рис. 1. Рівні сформованості етнічної ідентичності молодших школярів

У контрольній групі незначно зросла кількість дітей з позитивною етнічною ідентичністю (на 10%), що загалом свідчить про відносну сталість їх показників ідентичності. У школярів експериментальної групи встановлено зростання цілісності їх етнічної ідентичності, підвищення рівня усвідомлення приналежності до українського етносу, виявів поваги до власного народу та представників інших етносів і народів. Зокрема, на 27,2% підвищилась кількість учнів із високим рівнем обізнаності з етнічними поняттями, розуміння приналежності до української спільноти. Більше половини учнів стали демонструвати позитивну ідентичність, що на третину більше, ніж під час констатувального етапу експерименту (на 31,8%). Відповідно до зростання кількості дітей експериментальної групи із високим рівнем сформованості етнічної ідентичності встановлено ефективність впровадженої «Методики формування етнічної ідентичності молодших школярів засобами казки», яку рекомендуємо до використання в роботі педагогів початкових класів.

Отже, етнічна ідентичність розуміється як усвідомлення приналежності до етнічної спільноти, ідентифікації із членами етносу внаслідок спільної

історичної пам'яті і культури. При цьому ефективність формування етнічної ідентичності молодших школярів забезпечується психолого-педагогічним впливом потенціалу українських народних казок, створенням умов для вивчення культури та історії, звичаїв свого народу.

Список використаних джерел:

1. Беляева Е. В. Психолого-педагогическое воздействие сказки на формирование этнической идентичности младших школьников : автореф. дисс. ... канд. психол. наук : 19.00.07 – педагогическая психология. Курск, 2005. 18 с.

2. Павлова О. Історія української культури : навч. пос. К. : Центр учбової л-ри, 2012. 368 с.

3. Стефінів І. В. Виховання характеру в дітей засобами української народної казки. *Збірник матеріалів I Міжнародної науково-практичної конференції «Психологічні аспекти формування характеру дитини»*. Івано-Франківськ: НАІР, 2019. С. 76–80.

4. Формування в учнів основної школи національно-культурної ідентичності в контексті сучасних полікультурних впливів : посібник / І. Д. Бех, О. М. Докукіна, С. Д. Федоренко, І. М. Шкільна, К. О. Журба. К., 2019. 114 с.

5. Формування у підлітків національно-культурної ідентичності у загальноосвітніх навчальних закладах : наук.-метод. пос. / під ред. К. О. Журби. Черкаси: ЧОПОПІ, 2017. 83 с.

СТРУКТУРА СФОРМОВАНOSTІ ТОЛЕРАНТНОГО СТАВЛЕННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ДО МИСТЕЦТВА РІЗНИХ НАРОДІВ

*Ольга Хоменко
НПУ імені М.П. Драгоманова*

м.Київ

*Науковий керівник: Лук'янченко О. М.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. У статті розкрито педагогічні умови формування у школярів початкових класів толерантного ставлення до мистецтва різних народів в процесі досягнення мистецької освітньої галузі.

Ключові слова: толерантність, толерантне ставлення, мистецтво, народи світу, мистецька освітня галузь, школярі початкових класів.

Актуальність дослідження. Актуальність проблеми формування толерантності учнів початкової школи викликана потребою суспільства в толерантності всіх суб'єктів освітнього процесу і недостатнім рівнем уваги педагогічної науки до розробки цієї проблеми в навчально-виховному освітньому процесі на всіх його рівнях та ступенях.

Мета статті – визначити структурні компоненти сформованості толерантного ставлення у школярів початкових класів до мистецтва різних народів в процесі досягнення мистецької освітньої галузі.

Аналіз досліджень та публікацій. Проблема формування толерантності знайшла відображення з різних поглядів науковців: філософські ідеї толерантності в освіті розглядали О. Біблер, М. Бубер, В. Тишков; наукові висновки про особливості та закономірності виховання наводять І. Бех, І. Зязюн, Г. Костюк; основні ідеї педагогіки толерантності виявлено у працях Г. Балла, Б. Бім-Бад, В. Слободчикова та ін.

Виклад основного матеріалу. Розглядаючи феномен толерантності через призму педагогічної науки, О. Безкоровайна наводить його визначення як вміння краще розуміти себе та інших людей, вступати з ними в контакт, взаємодіяти без примусу, виявляти повагу й довіру [2]. Г. Барух, аналізуючи явище толерантності у полікультурному суспільстві, визначає його як

необхідну якість або ставлення особистості, яка дозволяє їй стримувати своє незадоволення [7].

У педагогічному аспекті, зокрема і в системі мистецької освіти, В. Черкасов визначає толерантність як прагнення педагога до створення такого навчально-виховного середовища, в якому учні матимуть змогу вільно розвивати свої художньо-творчі здібності, висловлювати обґрунтовані думки й погляди на закономірності розвитку певного жанру мистецтва, пропонувати власну інтерпретацію художньо-образного змісту музичного твору або твору образотворчого мистецтва, а також виявляти індивідуальність під час створення хореографічної композиції [6, с. 122].

Е. Койкова визначає толерантність у чотирьох аспектах: 1) як людську чесноту, яку автор ототожнює з мистецтвом жити в світі різних ідей, здатність мати права і свободи, але при цьому не порушуючи прав і свобод інших людей; 2) як активну життєву позицію на основі визнання іншого; 3) як ставлення до людей, що полягає у прийнятті іншої людини такою, якою вона є, визнанні багатовимірності і самобутності будь-якої культури, прийнятті норм і правил, відмові від зведення різноманіття до одноманітності або переважання якоїсь однієї точки зору і позиції, розумінні та прийнятті традицій, цінностей і культури представників іншої національності і віри; 4) як якість особистості дитини, оскільки якістю особистості або межею особистості, на думку Е. Койкової, є стійка властивість, що визначає характерну для неї поведінку, діяльність і мислення [3, с. 21].

Як бачимо, толерантність є соціальним надбанням людини. Як особистісна якість, вона є проявом гуманності людини, визнання індивідуальності іншого та демонстрація поваги до особистості в цілому.

Критичне оцінювання художнього явища, на основі якого відбувається його толерантне (нетолерантне) сприйняття (несприйняття), стає результатом наявності у людини сформованих ціннісних уявлень. Незгода, осуд, неповага у художньому контексті має перетворитися на направленість особистості на

сприйняття та розуміння художнього тексту, авторського художнього замислу, ціннісних орієнтацій іншого, представлені засобами мистецтва.

Під поняттям «художньо-творча толерантність» ми розуміємо інтегративну особистісну якість, що проявляється через її сприйняття та розуміння образу іншого у творі мистецтва, у процесі активного діалогу з мистецтвом, культурою, композитором тощо.

В. Мижа дає характеристику сутності толерантного ставлення до мистецтва «...систему знань щодо мистецтва та видів мистецької діяльності; художньо-творчу пошукову діяльність; досвід емоційно-ціннісного ставлення особистості до дійсності, втіленої в творах мистецтва; формування нових способів діяльності на основі вже відомих, що потребують самостійного перетворення раніше засвоєних знань і умінь» [4, с. 111].

При формуванні толерантного ставлення до мистецтва учнів науковці підкреслюють необхідність постійного аналізу учнем якості відтворення жанрово-стильових ознак, форми твору, глибини відображення задуму автора, відповідності реальної інтерпретації, якості виконання тощо [5, с. 146].

Л. Архіпова називає три складники, які взаємопов'язані та повинні впливати на умови та зміст аналізованого тексту: 1) сприйняття тексту, 2) сприйняття автора та 3) думка та почуття того, хто розглядає та сприймає твір. [1, с. 155].

В. Ф. Черкасов стверджує, що при формуванні толерантного ставлення до мистецтва необхідно враховувати багато факторів: історичне середовище; реальні обставини; уявлення, почуття інтерпретатора, викликані змістом музики; відтворення цілісності внутрішніх зв'язків; інтелектуальний рівень і технічну майстерність інтерпретатора; багатозначність авторського тексту; залежність від контексту; особисті якості автора й учня [6].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Виявлення художньо-творчої толерантності особистістю неможливе без її зацікавленості у мистецтві, наявності необхідних знань. Слід виділити декілька компонентів художньо-творчої толерантності:

1) мотиваційно-емоційний компонент – наявність в учня мотивації до художньої діяльності, яка сприяє розвитку його художньо-світоглядних орієнтацій та готовності до діалогу з мистецтвом; дотримання моральних цінностей свого культурного осередку; спроможність до розуміння та емоційного сприйняття інших художніх традицій. Художньо-творча толерантність є результатом вмотивованого спілкування з творами мистецтва: пізнавальний інтерес особистості, бажання дізнатися про течії, жанри мистецтва, вивчити новий твір, дізнатися відомості про біографію митця тощо.

2) когнітивно-інформаційний компонент художньо-творчої толерантності учня передбачає наявність в особистості достатніх знань з історії та теорії мистецтва, культурології; розуміння художніх знаків та орієнтування у контексті художніх образів; розвинуті пізнавальні якості, які б допомагали реалізовувати прагнення людини до саморозвитку та самовдосконалення; володіння навичками самостійної роботи та вирішення проблемно-пошукових завдань.

3) творчо-діяльнісний компонент художньо-творчої толерантності включає в себе музично-професійні якості, якими повинен володіти учень; практичні навички роботи над художнім твором; життєвий досвід безпосередньої комунікації особистості з різними видами мистецтв. До показників, які свідчать про вірогідність сформованості цієї складової у учня, ми відносимо наявність у нього досвіду музично-творчої діяльності, спілкування з творами мистецтва, уміння здійснювати рефлексію, активності, креативності.

Висновки. Таким чином, формування художньо-творчої толерантності учня відбувається, як моральної якості; у контексті розуміння та сприйняття

«іншого» через художні та естетичні категорії, художні образи творів мистецтва, художній текст, який втілює цей образ в життя, із подальшою його вербальною чи музично-виконавською інтерпретацією; у результаті активної творчої діяльності та прагнення людини розширити свій кругозір, виконавський досвід, знання, уміння та навички тощо.

Список використаних джерел:

1. Архіпова Л. Д. Інтерпретація як істотний елемент комунікації. *Магістеріум. Історико-філософські студії*. 2015. Вип. 3. С. 153-159.
2. Безкоровайна О. В. Виховання толерантності як важливий фактор реалізації особистісного самоствердження в ранньому юнацькому віці. *Вісник Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка*. 2017. № 34. С. 53-58.
3. Койкова Е. І. Виховання толерантності у молодших школярів на уроках музики в умовах полікультурного простору : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.07. Луганськ: Східноукраїнський національний ун-т ім. Володимира Даля, 2008. 20 с.
4. Мижа В. Виховання толерантності [Електронний ресурс]. 2018. URL: <http://osvita.ua/school/technol/1117>.
5. Ушакова І. О. Інтеграція комплексу мистецтв у системі естетичного образу людини. *Духовність особистості*. 2016. Вип. 4. С. 145-149.
6. Черкасов В. Ф. Принципи формування естетичної культури молоді. *Естетика і етика педагогічної дії: зб. наук. праць*. 2017. Вип. 4. С. 88-99.
7. Baruch H. Tolerance in the Age of Pluralism. *Yearbook of the "George Barițiu" History Institute in Cluj-Napoca, Series Humanistica*. 2018. T. VI. P. 299–312.

ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ УМІНЬ ПРАЦЮВАТИ

Леся Хом'як

НПУ ім. М.П.Драгоманова

м. Київ

*Науковий керівник: Печка Л. Є.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

***Анотація.** У статті висвітлено історичний аспект дослідження проблеми формування у молодших школярів умінь працювати. Проаналізовано теорії зарубіжних і вітчизняних учених щодо цього питання. Акцентовано увагу на понятті «сродна праця».*

***Ключові слова:** праця, трудове навчання, молоде покоління, активність учнів, сродна праця.*

У сучасному світі праця є джерелом і важливою передумовою фізичного та соціально-психічного розвитку особистості. Упродовж усієї історії людства праця була засобом формування кращих якостей особистості. Українська народна педагогіка надавала праці найважливішу роль у процесі створення матеріальної та духовної культури. У прислів'ях, що є своєрідним кодексом поведінки людини, віддзеркалено ставлення до праці: «Без труда нема добра», «Будеш трудитися – будеш кормитися», «Праця людину годує, а лінь – марнує».

Прогресивні педагоги та філософи культивували погляди на працю як засіб виховання та розвитку підростаючого покоління, підґрунтям яких була народна педагогіка, що із самого початку розвитку віддзеркалювала досвід трудового виховання поколінь, їх підготовки до тієї галузі майбутньої діяльності, що була важливим чинником життя конкретної суспільно-економічної формації.

Трудове виховання підростаючого покоління – один із основних складників формування особистості людини, оскільки вона розвивається духовно й фізично тільки в праці, а без праці деградує. У процесі фізичної праці в учнів розвивається координація рухів тіла, сила, витривалість, також відбувається їх розумовий розвиток. Діти, які беруть участь у різних видах

праці, більш кмітливі й винахідливі, оскільки різноманітні трудові процеси позитивно впливають на їхню поведінку, дисциплінують. Важливим аспектом психологічної підготовки підростаючого покоління до праці є формування у нього почуття самовідповідальності, розуміння потреби піклуватися про себе.

Перші рекомендації з питань трудової підготовки молодого покоління є у творах Демокріта. У своїх поглядах учений наголошував, що ставлення людини до праці залежить від очікуваних нею результатів, оскільки вона працює саме заради певних і конкретних наслідків. «Будь-яка праця є приємнішою, ніж бездіяльність, якщо люди одержують або знають, що одержать те, заради чого вони трудяться» [3]. Філософ також вважав, що в молодій людині слід виробити звичку до систематичної роботи, щоб вона легше долала щоденні труднощі, оскільки тривала праця стає легкою завдяки звичці.

На думку Демокріта, звичка до праці є запорукою успішного виховання й усебічного розвитку особистості, тому що «прекрасне опановується лише шляхом вивчення і ціною великих зусиль, погане ж засвоюється саме собою, без праці» [3].

Педагоги-гуманісти епохи Відродження Ф. Рабле та М. Монтень уважали, що змістом усебічного розвитку є також культ тілесної краси, насолода мистецтвом, музикою, літературою. Вони не могли піднятися до розуміння потреби поєднання розумової праці з продуктивною, оскільки в самому суспільстві для цього не було об'єктивних причин. До того ж, низький рівень суспільного виробництва не тільки не вимагав усебічного розвитку особистості, а й спричинював його однобічність.

Ідея про всебічний розвиток особистості як мети виховання справді почала розроблятися в епоху Відродження (XIV-XVI ст.), однак її трактували тільки як звільнення людини від ідеологічних і політичних основ феодалізму. У філософських поглядах Т. Мора й Т. Кампанелли, а також їхніх більш

пізніх послідовників, викладено думки про організацію нового суспільства, у якому важливо створити умови для всебічного розвитку особистості, причому вчені пов'язували його із з'єднанням освіти й виховання з продуктивною працею, тому саме з цієї епохи в педагогіку введено поняття «трудова виховання».

Педагогічні погляди видатного чеського філософа, громадського діяча, педагога Яна Амоса Коменського (XVII ст.) пройняті глибокою вірою в те, що шляхом виховання та освіти можна досягти високого рівня досконалості людини, рівності громадян у суспільстві. У своїй праці «Материнська школа» Я. Коменський звертає увагу батьків на важливість організації життя дітей так, щоб вони «звикли уникати ледачого дозвілля». Учений вважає, що потрібно турбуватися про те, щоб у дітей завжди була робота. «Нехай вони будуть тими мурахами, які завжди зайняті». Я. Коменський уперше увів трудове навчання, ручну працю в курс шкільної освіти, щоб діти вчилися «із дня в день майстерніше виробляти те, що потрібно» [6], проте він не ставив на меті навчати дітей у шкільні роки певного ремесла, а пропонував організувати навчання й виховання так, щоб з пансофічної школи виходили «юнаки діяльні, на все здатні, умілі, старанні, такі, яким з часом можна буде без побоювання довірити усяку житейську справу» [6]. Педагог розглядав трудове навчання як важливу умову гармонійного виховання особистості, її підготовки до повноцінного, активного, праведного життя.

Кращі народні традиції трудового виховання підростаючого покоління було розвинене в творчій спадщині мандрівного філософа, педагога, просвітителя Григорія Сковороди. Український філософ і поет Г. Сковорода вбачав щастя людини тільки в «сродній праці». «Щастя полягає тільки в сродній праці на користь суспільству» [7]. «Сродна праця» – термін, що означає праця за покликом, здібностями; праця, вибір якої обумовлений природовідповідністю, або «сродністю». Наявність у дитини вроджених здібностей – запорука успіху в навчанні й вихованні. На думку філософа,

праця, яка відповідає нахилам й уподобанням людини, стає не лише засобом для існування, а й джерелом її морального та розумового розвитку.

Саме на уроках трудового навчання учні зможуть відчутти радість праці, завдяки чому учень переживає почуття власної гідності, гордість від усвідомлення того, що він здатний до подолання труднощів, оскільки вольові зусилля, такі потрібні йому для подолання труднощів у навчанні та практичній роботі, виявляються тільки там, де є радість успіху. Народження громадянина починається з того моменту, коли вихованець, одухотворений своєю роботою, переживає почуття гордості від того, що він чогось уже навчився. З огляду на це, за словами В. Сухомлинського, почуття власної гідності стає основою розвитку самосвідомості дитини.

У сучасних умовах учителю потрібно працювати над тим, щоб будь-яка праця школяра була творчою, прагнути, щоб думка не тільки збуджувала голову дитини, а й, образно кажучи, була на кінчиках її пальців, оскільки існує пряма залежність між «діями руки і думкою» людини. Думка удосконалює трудовий процес, а рука розвиває розум, сигналізуючи йому про тонкощі виконуваної дії. Різноманітність справ, у яких дитина бере участь, дає змогу розвивати ті центри її мозку, які починають діяти тільки в процесі оволодіння навичками ручної праці.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко В. П. Роздуми про освіту: філософія та методологія. [2-е вид.]. Київ: МП Леся, 2012. 784 с.
2. Байбара Т. М. Компетентнісний підхід в початковій освіті: теоретичні засади. *Початкова школа*. 2010.
3. Історія педагогіки: учбовий посібник. Ч.1: Історія зарубіжної педагогіки / Т. С. Гаміна, А. Л. Турчак; за ред. А. Б. Рацула. Кіровоград, 2003. 129 с.
4. Котелянець Н. В. Розвивальні можливості ручної обробки матеріалів на уроках трудового навчання в початковій. *Науковий вісник Національного*

університету біоресурсів і природокористування України. Київ: Міленіум, 2016. Вип.253. С.107 – 115

5. Котелянець Н. В. Структура і зміст технологічної культури учнів. *Ключові аспекти розвитку сучасної науки: матеріали між нар. наук.-практ. конф.* (м. Ужгород, 27 лютого 2017 р.). Одеса: Друкарник, 2017. Т.2. С.20 – 25.

6. Лур'є С. Я. Демокрит. Тексты. Переводы. Исследования. Л. : Наука, 1970. 664 с.

7. Сковорода Г. Твори в двох томах. К., 1961.

ДИДАКТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ СПОСТЕРЕЖЕНЬ ЗА ДОВКІЛЛЯМ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

*Юлія Чижевська
НПУ імені М.П. Драгоманова
м.Київ*

*Науковий керівник: Васютіна Т.М.,
кандидат педагогічних наук, професор*

Анотація. У публікації висвітлено значення спостережень у навчанні та вихованні дітей різного віку. Охарактеризовано об'єкти та явища, за якими можуть спостерігати вихованці закладів дошкільної освіти. Представлено підходи до класифікації спостережень за місцем проведення, кількістю учасників, тривалістю, дидактичною метою і т.д.

Ключові слова: спостереження, діти дошкільного віку.

Реформування освітньої системи в Україні зумовлює використання різних форм, методів та засобів навчання здобувачів освіти, які би реалізували мету і завдання нормотворчих документів. Зокрема, особлива увага приділяється використанню методів, які сприяють розвитку їх пізнавального інтересу в дітей та їхніх дослідницьких умінь. Ключова роль у цьому процесі відводиться організації спостережень з дітьми різного віку.

Аналіз фахових джерел показав, що більшість учених сходяться в думці, що спостереження – це метод наукового дослідження, що полягає в активному та навмисному сприйнятті об'єкта, в ході якого здобувається

знання про зовнішні сторони, властивості й відносини досліджуваного об'єкта [4 – 8]. Сучасними дослідженнями (Г.К. Матвєєвої, Г.І. Васильєвої, Н.І. Ветрової) доведено, що навичка спостерігати формується у молодших дошкільників під час продуктивної діяльності та розвивається впродовж життя. Наприклад, дитина, граючись у пісочниці, ліпить пасочки. Одна з пасочок розсипається, бо пісок був взятий із сухого місця, а інша – тримається. Це зосереджує увагу дитини, примушує її думати над тим, як досягти успіху [2].

Важливості організації спостережень у закладах дошкільної освіти приділяється особлива увага, яка відображена у Базовому компоненті дошкільної освіти в освітній лінії «Дитина в природному довкіллі». Так, її зміст спрямовується на надання доступних дитині старшого дошкільного віку уявлень про природу планети Земля та Всесвіт. Без вироблення умінь спостерігати за природним довкіллям дитині важко буде досягнути природничої освіченості, що передбачає наявність уявлень про живі організми і природне середовище, багатоманітність явищ природи, причинно-наслідкові зв'язки у природному довкіллі та взаємозв'язок природних умов, рослинного і тваринного світу, позитивний і негативний вплив людської діяльності на стан природи. Щоб сформувати почуття краси в її різних проявах, ціннісне ставлення до змісту предметного світу та світу мистецтва, елементарні трудові, технологічні та художньо-продуктивні навички, педагогу слід організовувати для дітей заняття, ігри, складником яких буде спостереження з метою вироблення здатності орієнтуватися в різноманітності властивостей предметів, розуміння різних способів створення художніх образів, виявлення інтересу до об'єктів, явищ та форм художньо-продуктивної діяльності, а також до оволодіння навичками практичної діяльності [1]. Спостереження старших дошкільників за однолітками під час різноманітної ігрової діяльності (ігри на майданчику, прогулянки на природі та ін.) у дитячому садку (освітня лінія «Гра дитини») формуватимуть у них

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

стійкий інтерес до пізнання довкілля і реалізації себе в ньому. Крім цього, у дітей виховуватиметься емпатія, розуміння різних емоційних станів інших людей, здатність співпереживати, допомагати, а це, своєю чергою, сприятиме дружнім, партнерським стосункам, обміну думками з іншими, висловлюванню власних оцінно-етичних суджень. [3]

Спостереження в природі, що проводяться з дітьми, класифікуються залежно від: тривалості (епізодичні або короткочасні, і тривалі спостереження за розвитком, змінами об'єктів); дидактичної мети (первинні, повторні, заключні, порівняльні); способу організації (колективні та індивідуальні, планові і позапланові). За тривалістю їх перебігу бувають короткочасні спостереження (за об'єктами, які тривають не довго (веселка, злива) та довготривалі (цвітіння квітів (утворення пуп'янків, їх розкриття, тощо). Також розрізняють спостереження первинні, які мають на меті створити перше уявлення про характерні властивості (вранці квітка розкрита), а потім провести повторне спостереження (і побачити, що ввечері квітка закрита) та заключні спостереження (дати повне уявлення про зміни, які відбувалися у природі, за відповідний проміжок часу (зміни пори року). Поширеним у роботі педагога є порівняльне спостереження (порівняння властивостей, ознак і т.д.). За кількістю дітей, які залучені до цього виду роботи, практикують колективне спостереження (об'єднувати всю групу), індивідуальне (самостійно), планове спостереження (проводиться за планом), позапланове (з ініціативи дітей) [2].

Вибір методів і форм визначається змістом програми і залежить від природного оточення навчального закладу, місця і об'єкта спостереження.

Ознайомлення дітей старшої і підготовчої до школи групи з природою проходить загалом через спостереження на екскурсіях, прогулянках, під час ігор і праці. В цих групах велике місце відводиться бесідам, розповідям вихователя з використанням картин, кінофільмів, читання художньої літератури.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Таким чином, спостереження – це метод навчання, який забезпечує різнобічний розвиток дитини у довкіллі, стимулює її пізнавальний інтерес до всього, що її оточує, і створює основу для формування у неї різних груп дослідницьких умінь.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>
2. Богущ А., Гавриш Н. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі. Підручник для ВНЗ. К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. 408 с.
3. Виховуємо базові якості старшого дошкільника в умовах ДНЗ. Методичний посібник. Харків: «Друкарня Мадрид», 2015. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/10041/1/2.pdf>
4. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ: «Либідь», 1997. 310 с.
5. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. URL: <http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v2/17.pdf>
6. Психологічний словник / за ред. В. І. Войтка. Київ: Вища шк., 1982. 214 с.
7. Спостереження. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
8. Філософський енциклопедичний словник. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Shynkaruk_Volodymyr/Filosofskyi_entsyklopedychnyi_slovnyk.pdf

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗДАТНОСТІ ДО СПІВПРАЦІ У ПРОЦЕСІ ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

*Валерія Шаботова
НПУ імені М.П. Драгоманова*

м. Київ

*Науковий керівник: Коханко О. Г.
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. Дана стаття показує необхідність співпраці між дітьми, оприлюднює основні ідеї педагогіки співпраці, вказує на мету навчання у взаємодії. Командна робота та співпраця супроводжує нас все життя. Так чому ж ми маємо звернути увагу на проблеми з якими може зіштовхнутися школяр саме в цьому віці? Все досить просто. Адже як звучить народна мудрість: «Все починається з дитинства».

Ключові слова: педагогіка партнерства, співробітництво, співпраця, здатність до співпраці, молодший школярі, початкова школа.

Актуальність дослідження. У Концепції «Нова українська школа» [3] співпраця визначена як одне з наскрізних умінь у розвитку особистості. Це означає, що здатність співпрацювати у молодших школярів має формуватися в рамках кожної освітньої галузі початкової школи. Якщо ми навчимо школяра жити в команді/спільноті/громаді та вирішувати конфлікти саме зараз, надалі йому буде набагато легше.

Реалізувати формування зазначеної здатності можна за умови постійної активної взаємодії всіх учнів. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове навчання в співпраці), що базуються на взаєморозумінні та взаємодії.

Останні дослідження та публікації. Проблема формування у молодших школярів здатності до співпраці у процесі виховної діяльності була і є актуальною для педагогів та психологів протягом багатьох століть. Цю тему вивчали дуже багато педагогів, психологів, наукових діячів, а саме: О. Артемчук, І. Булах, Л. Василенко, Л. Долинська, Т. Зелінська, Л. Зінченко, Н. Зубалій, Т. Лисянська, З. Огороднійчук, М. Савчин, О. Скрипченко, Ш. Амонашвілі, І. Волков, Є. Ільїн, І. Іванов, С. Лисенкова, Б. Нікітін, В. Шаталом тощо.

Мета статті: проаналізувати проблему формування у молодших школярів здатності до співпраці у процесі виховної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Молодший шкільний вік – сензитивний період для розвитку та формування важливих соціальних навичок та наскрізних умінь: співпрацювати з іншими, висловлюватись усно та письмово, вирішувати проблеми та конфлікти у взаємовідносинах з іншими та ін. Від 6 – 9 (10) років головним завданням і проблемою для дитини є налагодження емоційних контактів з однолітками, розширення їх із дорослими. Для дитячого типу спілкування властива насамперед потреба у спільному проведенні часу з однолітками, у спілкуванні з ними з приводу подій їхнього життя чи спільних ігор, вражень про навколишній світ чи навчання.

Відносини між школярами постійно змінюються. Якщо у віці від 3-х до 6-ти років діти будують свої відносини, в основному, під наглядом батьків, то від 6-ти до 12-ти років школярі велику частину часу проводять без батьківського догляду. У молодших школярів дружні відносини формуються, як правило, між дітьми тої самої статі. Через ослаблення зв'язку з рідними дитина починає сильніше відчувати потребу у підтримці з боку товаришів. Крім того, їй необхідно забезпечити собі емоційну безпеку. Саме група однолітків стає для молодшого школяра тим своєрідним фільтром, через який він пропускає ціннісні установки батьків та вирішує, які з них відкинути, а на які орієнтуватися надалі.

У сучасному світі дуже актуальним впровадження ідей «педагогіки співробітництва» (співпраці, партнерства). Вона давно популярна в європейському освітянському просторі. Її головна мета, на думку В. Калошина, полягає в наданні людині потужної життєвої мотивації, допомагає сформувати її потенціал через систему творчих здібностей. Усе більше педагогів у власній діяльності намагаються співпрацювати зі своїми учнями. Із цією метою вони доброзичливо ставляться до вихованців, прагнуть

об'єктивно оцінювати їхні можливості, зрозуміти мотивацію певних вчинків, стимулювати творчість тощо [1, с. 5].

Так, у скандинавських країнах педагогіку співробітництва називають педагогікою діалогу. Вона зорієнтована на принципи педагогічного досвіду бразильського педагога Паоло Фрейре. Мета діалогу - «зміна орієнтації педагогічного впливу учителя на учнів на моральних принципах і загальнолюдських цінностях» [2, с. 6]. У педагогіці діалогу вчитель виступає провідною фігурою, котра успішно взаємодіє з учнями.

Ще у кінці минулого століття Ш. Амонашвілі, І. Волков, Є. Ільїн, І. Іванов, С. Лисенкова, Б. Нікітін, В. Шаталом висунули основні ідеї педагогіки співпраці у «Маніфесті» для вчителя, що був опублікований 1986 року. Головні з них є актуальними сьогодні:

- ідея зміни стосунків з учнями заснована на повазі вчителя до учнів,
- ідея важкої, але зрозумілої освітньої мети для учнів,
- ідея опори учням у навчанні на опорні сигнали та схеми,
- ідея навчання без примусу,
- ідея вільного вибору дитиною у процесі навчання завдань та способів їх виконання,
- ідея випередження, яка дозволяє включати у програму більш складний матеріал, об'єднувати його в блоки, починати заздалегідь вивчати складні теми, закладати перспективу вивчення теми наступного уроку,
- ідея великих блоків у змісті навчання з урахуванням міжпредметних зв'язків і залежностей,
- ідея самоаналізу
- ідея інтелектуального фону класу,
- ідея колективного творчого виховання,
- ідея співпраці з батьками
- ідея особистісного підходу до дитини
- ідея співробітництва вчителів [4, с.1].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Навчальне співробітництво повинно зайняти чільне місце в сучасному освітньому процесі. Основна мета сучасного вчителя – створити умови для активної спільної навчальної діяльності учнів у різних навчальних ситуаціях та сформувати у молодших школярів здатність працювати в команді і співпрацювати з іншими. Це базується на ідеї взаємодії учнів у групі, ідеї взаємного навчання, при організації якого учні беруть на себе не тільки індивідуальну, але й колективну відповідальність за вирішення навчальних задач, допомагають один одному, несуть колективну відповідальність за результат. Мета навчання у співпраці полягає у вирішенні наступних взаємопов'язаних завдань:

а) в оволодінні кожним учнем в ході спільної діяльності знаннями, навичками та вміннями на рівні, який відповідає його індивідуальним особливостям розвитку;

б) у досягненні в ході спільної навчальної діяльності ефекту соціалізації та набуття комунікативних умінь;

в) у формуванні готовності до надання допомоги один одному в ході спільної навчальної діяльності і до набуття колективної відповідальності за роботу у співпраці.

Ця форма діяльності відрізняється від фронтального та індивідуального навчання, в умовах якого учень виступає як індивідуальний суб'єкт діяльності, який відповідає тільки за себе, за свої успіхи і невдачі. При навчанні у співпраці створюються умови для взаємодії і співпраці в системі «учень-учитель-група».

Співпраця молодших школярів з однолітками це певний рівень відносин між молодшими школярами, який характеризується умінням домовлятися з однолітками, умінням почути іншу точку зору, навіть якщо вона розходиться зі своєю власною, умінням поставити спільну мету спільної роботи і отримати результат спільної діяльності. Дане нами визначення

співпраці з однолітками, допоможе нам в подальшому скласти комплекс заходів, спрямованих на виявлення співпраці між однолітками.

Таким чином, можна зробити висновок, що співпраця це позитивна взаємодія, в якій цілі й інтереси учасників збігаються, а досягнення цілей одних учасників можливе тільки через забезпечення інтересів та прагнень інших його учасників.

Список використаної літератури:

1. Калошин В. Педагогіка співробітництва: необхідність, сутність, практика. *Учительський журнал on-line* С. 1-25. URL: <http://teacherjournal.in.ua/rozrobky/pedahohika-spivrobotnytstva-neobkhidnist-sutnist-praktyka> .

2. Калошин В. Педагогіка співробітництва: необхідність, сутність, практика. *Учительський журнал on-line*. С. 1-25. URL: <http://teacherjournal.in.ua/rozrobky/pedahohika-spivrobotnytstva-neobkhidnist-sutnist-praktyka>.

3. Концепція «Нова українська школа». [Електронний ресурс]. URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya>.

4. Педагогіка сотрудництва / за ред. С. Лысенкова, В. Шаталов, И. Волков и др. *Учительская газета*. 1986. 18 октября.

РОЛЬ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ІНФОРМАЦІЙНО БЕЗПЕЧНОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ УЧНІВ

*Анастасія ІІІ астіна
Херсонський державний університет
м. Херсон
Науковий керівник: Петухова Л. Є.,
доктор педагогічних наук, професор*

Анотація. У статті розглядається роль вчителя початкової школи у забезпеченні інформаційно безпечного середовища для учнів та подаються деякі методичні поради для захисту дітей від загроз в інтернеті.

Ключові слова: інформаційно-освітнє середовище, інформаційна безпека, електронні засоби навчання, інтернет.

У ХХІ столітті з активним розвитком та впровадженням у систему освіти комп'ютерної техніки та мережі інтернет важливим завданням

педагогів є навчити дитину правильно користуватися ними. Все це вимагає від вчителя початкових класів глибоких знань у даній сфері, адже саме він має навчити своїх учнів правильно використовувати технічні блага, аби вони приносили дітям тільки користь. Нові тенденції у технічному світі вимагають аби шкільна освіта розвивалась саме на засадах інформаційних технологій. Як зазначає О. Вознюк: «Завданням інформаційно-освітнього середовища є докорінна модернізація технологічної складової системи освіти та здійснення переходу до відкритої освітньої системи, що відповідає запитам сьогоденного соціуму» [4, 16].

Однозначно першочерговим завданням для вчителя початкових класів є забезпечення інформаційної безпеки учнів, тобто зменшення ризиків виникнення негативних наслідків для дитини через використання електронних засобів навчання. Для початку визначимо, що ж таке «електронні засоби навчання». Нас цілком задовольняє визначення яке подає С. Буртовий: «Електронні засоби навчання – це навчальні об'єкти, побудовані за допомогою комп'ютерних, телекомунікаційних, або Інтернет-комунікаційних технологій для використання в освітньому процесі» [1, 9]. Вони відкривають учням доступ до нетрадиційних джерел інформації, дають нові можливості для творчості, підвищують ефективність самостійної роботи дітей та дають можливість реалізувати нові форми та методи роботи як у класі так і вдома. У процесі навчання учнів, вчителя початкових класів у першу чергу мають хвилювати не самі електронні засоби навчання, а те, наскільки їх використання наближає до досягнення освітніх цілей. Коротко кажучи, головне завдання вчителя – це навчити своїх учнів використовувати комп'ютер правильно, оптимально та не шкідливо.

Розглянемо детальніше такий електронний засіб навчання як інтернет технології. Інтернет— всесвітня система взаємополучених комп'ютерних мереж, що базуються на комплекті інтернет-протоколів. Інтернет також називають мережею мереж. Інтернет складається з мільйонів локальних і

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

глобальних приватних, публічних, академічних, ділових і урядових мереж, пов'язаних між собою з використанням різноманітних дротових, оптичних і бездротових технологій. Інтернет становить фізичну основу для розміщення величезної кількості інформаційних ресурсів і послуг [2].

Переваги використання учнями початкових класів мережі інтернет:

- підвищення мотивації учнів до навчання, адже інтернет сервіси відповідають їхнім інтересам;
- швидкий пошук необхідної навчальної інформації, її систематизація, легка передача та зберігання;
- забезпечення вищого рівня індивідуалізації навчання.

Як говорив Натан Ротшильд: «Хто володіє інформацією, той володіє світом». На сучасному етапі життя, коли доступ до інформації мають безліч людей, більш важливим стало вміння аналізувати інформацію. Тому надзвичайно важливим завданням вчителя є навчити дітей знаходити правильну, коректну інформацію, а це можливо за допомогою розвитку їх критичного мислення. Також важливим є створення таких навчальних умов, аби учні не відволікались на сторонні справи в інтернеті, особливо такі, що можуть становити для них небезпеку.

Всім давно відомо, що легше та ефективніше вживати профілактичних заходів, аніж «лікувати хворобу». Це стосується і безпеки дітей в інтернеті. Завданням вчителя є провести профілактичну роботу з учнями та вжити усіх необхідних заходів, аби не допустити «хвороби». Як ми знаємо, багато залежить від родини учня, тому проведення бесіди з батьками вважаємо першочерговою справою. У ході бесіди важливо пояснити, що довіряти своїй дитині звичайно треба, але вона знаходиться у такому віці (6-10 років), коли контроль за її діями в інтернеті є необхідним. Добре буде, якщо батьки встановлять спеціальне програмне забезпечення за допомогою якого легко контролювати які сайти відвідує їх дитина, на деякі краще відразу встановити

заборону. Не можна давати дітям повну свободу дій в інтернеті, адже вони можуть потрапити на сайти для дорослих, стати свідками жорстоких, насильницьких сцен, пропаганди алкоголю чи наркотиків і тд. Також батькам бажано встановити антивірусну програму на комп'ютер та телефон дитини. З самими учнями радимо сумісно скласти правила безпечного поведження в інтернеті (не повідомляти особисту інформацію про себе та родину, не відправляти незнайомцям своїх фото, не переходити по підозрілим посиланням, не спілкуватися з незнайомцями в соціальних мережах, не встановлювати самостійно на комп'ютер чи телефон програми тощо.)

Ми проаналізували особливості використання електронних ресурсів, зокрема мережі інтернет у навчальному процесі, та можемо зробити наступні висновки: вчитель повинен уміло організувати такі види діяльності, у яких можна було б збалансовано втілити різноманітні педагогічні методики живого спілкування та ефективно і безпечно використовувати різні блага технічного прогресу, зокрема інтернет ресурси. Завданням вчителя є забезпечення безпечного інформаційного середовища учнів молодшої школи, що проявляється у першу чергу профілактичною роботою з дітьми та їх батьками щодо правил безпечного поведження дітей в інтернеті.

Список використаних джерел:

1. Буртовий С. В. Електронні засоби навчання – від теорії до практики. Методичний посібник. Кіровоград: КЗ «КОШПО імені Василя Сухомлинського», 2014. 48 с
2. Інтернет [Електронний ресурс]. URL: <https://uk.wikipedia.org/>
3. Солдатова Г. Интернет: возможности, компетенции, безопасность [Електронний ресурс] / Г. Солдатова, Е. Зотова, М. Лебешева, В. Шляпников/ *Методическое пособие для работников системы общего образования*. М., “Гутенберг”, 2013. Часть 1. 165с.
4. Створення інформаційно-освітнього середовища сучасного закладу освіти України: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції /

За заг. ред. Г. А. Коломоєць, О. М. Мельник, С. М. Грицай, А. В. Вознюк (м. Київ, 15 березня 2019 року). Суми: НВВ КЗ СОІППО, 2019. 124 с.

ІНТЕГРОВАНЕ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Анна Шевченко

НПУ імені М.П. Драгоманова

м.Київ

Науковий керівник: Тесленко Т.В.,

Кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. У тезах розглянуто впровадження інтегрованого навчання в початковій ланці освіти з метою формування пізнавального інтересу молодших школярів. Також подано трактування основних ключових понять дослідження. Проаналізовано основні аспекти інтеграції у навчанні, мету інтегрованого навчання, розглянуто теоретичне підґрунтя, охарактеризовано ознаки інтегрованого навчання в умовах реформування змісту Нової української школи.

Ключові слова: інтеграція, інтегроване навчання, пізнавальний інтерес.

Сучасні вимоги до початкового навчання передбачають формування пізнавального інтересу учнів, що можна реалізувати через систематичне використання вчителем інтегрованого навчання. Для сучасного етапу розвитку початкової школи характерним є ускладнення змісту освіти, зростання обсягу необхідної інформації та зменшення часу, відведеного на її засвоєння, а також формування у дітей цілісної картини світу. Пошуки шляхів удосконалення системи освіти привели до відродження такого методичного явища, як інтеграція навчання. В Україні передбачений Концепцією «Нової української школи» принцип інтеграції, проголошений основним принципом реформування освіти поряд з принципами гуманізації та диференціації.

Основне завдання сучасної початкової школи – переорієнтувати навчання на освоєння знань, умінь та ставлень, які потрібні сучасній людині для життя, заохочувати дітей до навчання, робити їх успішними. Урок як

організаційна форма навчання постійно зазнає багатьох змін у своїй побудові у зв'язку із змінами вимог до якості освіти, що їх висувають у різні часи перед школою влада, суспільство і педагогічна наука. Ідея інтегрованого навчання є однією з провідних ідей сучасної освіти, оскільки модель навчання, побудована на засадах інтеграції, знімає проблему інтелектуального перенавантаження молодших школярів, сприяє цілісному розумінню світу учнями початкової школи, формуванню міжпредметних і ключових компетентностей учнів, стимулює розвиток пізнавальних і творчих здібностей.

Пізнавальний інтерес, складовою якого є інтерес до учіння, навчальних предметів, більшість учених визначає як важливу характеристику особистості школяра і як інтегроване пізнавально-емоційне ставлення до учіння (Н. Бібік, М. Матюхіна, Н. Менчинська, В. М'ясищев, Г. Щукіна та ін.).

Аналіз літератури та джерел свідчить про те, що проблеми вивчення інтегрованого навчання як засобу навчання присвячені дослідженням багатьох учених. Однак педагогічний потенціал інтегрованого навчання як засобу формування пізнавального інтересу молодших школярів в умовах Нової української школи недостатньо досліджений.

Нині активно обговорюються питання впровадження інтегрованого навчання у початковій школі, адже завдяки інтеграції різних дисциплін можна подолати проблему фрагментарності знань маленьких учнів, забезпечити їх оволодіння комплексними знаннями, системою універсальних людських цінностей, сформувати цілісний світогляд. Окрім того, такий підхід до організації навчання сприяє розвантаженню програм, оскільки є чимало питань, які можна розкрити дітям на уроках з різних предметів. Інтеграція ґрунтується на спільних для кількох предметних галузей знаннях, які допомагають сформувати в учнів цілісні уявлення про людину, світ, культуру [4, с. 44].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Інтеграція – це об'єднання кількох предметів навколо однієї теми й мети, враховуючи вміння та знання, які дитина має засвоїти під час процесу навчання. Такі уроки емоційно збагачують навчально-виховний процес, допомагають різнобічно і систематично сформувати необхідні уявлення та поняття.

Метою інтегрованого навчання є:

- формування в учнів цілісного уявлення про навколишній світ, системи знань і вмінь;
- підвищення якості засвоєння сприйнятого матеріалу;
- створення творчої атмосфери в колективі учнів;
- створення оптимальних умов для розвитку мислення учнів в процесі вивчення загальноосвітніх предметів;
- активізація пізнавальної діяльності учнів на уроках;
- ефективна реалізація розвивально-виховних функцій навчання;
- виявлення здібностей учнів та їх особливостей;
- формування навичок самостійної роботи школярів з додатковою довідковою літературою, таблицями міжпредметних зв'язків, опорними схемами, підвищення інтересу учнів до матеріалу, що вивчається [3, с. 145].

Різні види діяльності (читання, слухання, творче писання, математика, трудове навчання, народознавство), які притаманні урокам інтегрованого змісту, роблять їх цікавими, запобігають втомлюваності дітей, посилюють інтерес до навчання. Для ефективного впровадження інтеграції в навчальний процес використовуються інтегровані уроки. Інтегровані уроки об'єднують блоки знань із різних навчальних предметів, тем навколо однієї проблеми.

На думку Л. Куліченко, інтегрований урок – це урок, який проводиться з метою розкриття загальних закономірностей, законів, ідей, теорій, відображених у різних науках і відповідних їм навчальним предметах [2, с. 250].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Мета уроків, побудованих на інтегральній основі – створити передумови для різнобічного розгляду певного об'єкта, поняття, явища, формування системного мовлення, збудження уяви, вироблення позитивно-емоційного ставлення до пізнання [1, с. 93].

Інтегрований урок можна характеризувати за такими ознаками:

- наявність підстави для інтеграції (проблема, теорія, метод або об'єкт вивчення);

- інтегрований підхід до відбору змісту освіти: знань, умінь, ціннісних орієнтацій на основі різних форм досягнення дійсності;

- вибір адекватної форми проведення уроку, що забезпечує розвиток різних сфер особистості школярів.

Відмінність інтегрованого уроку від традиційного полягає в тому, що предметом вивчення (аналізу) на такому уроці виступають багатопланові об'єкти, інформація про сутність яких міститься в різних навчальних дисциплінах; широка палітра використання міжпредметних зв'язків при різнобічному розгляді однопланових об'єктів; своєрідна структура, методи і прийоми, які сприяють його організації і реалізації поставлених цілей.

Структура таких уроків відрізняється чіткістю, компактністю, стислістю, логічною взаємообумовленістю навчального матеріалу на кожному етапі уроку, великою інформативністю, об'ємністю матеріалу. Інтегровані уроки передбачають обов'язковий розвиток творчої активності учнів, підвищують пізнавальний інтерес, сприяють розвитку у школярів мислення, уваги, пам'яті, мовлення.

Педагоги проводили дослідження, яке показало, що інтегровані уроки, подібно до традиційних, можна класифікувати за такими ознаками:

1. За дидактичною метою:

- інтегровані уроки засвоєння нових знань;

- інтегровані уроки формування практичних умінь і навичок;

- інтегровані уроки узагальнення і систематизації знань;

- інтегровані контрольні уроки;
- 2. За етапами навчальної діяльності:
 - вступні інтегровані уроки;
 - інтегровані уроки первинного ознайомлення з матеріалом;
 - інтегровані уроки формування понять, вивчення законів і правил;
 - інтегровані уроки застосування знань на практиці;
 - інтегровані уроки формування практичних умінь і навичок;
 - інтегровані уроки повторення і узагальнення матеріалу.

Одним із ефективних засобів формування пізнавального інтересу молодших школярів є інтегроване навчання. В умовах Нової української школи інтегроване навчання розглядається через призму цілісної картини світу (велика ідея), а не ділиться на окремі дисципліни. Це навчання, яке засновано на комплексному підході. Предметні межі руйнуються, коли вчителі заохочують учнів робити зв'язки між дисциплінами і спиратися на знання і навички з кількох предметних областей. Учням потрібні відкриті можливості для інтеграції знань і навичок з різних дисциплін і критичного оцінювання того, як всі ці частини взаємодіють.

Список використаних джерел:

1. Бойко Є.Г. Інтегрований підхід до навчання в освітньому процесі. *Управління розвитком складних систем*. 2019. № 38. С. 92-97.
2. Куліченко Л. Інтегровані уроки як один із засобів підвищення активності учнів на уроках. *Таврійський вісник освіти*. 2012. №1. С. 250-254.
3. Рижкова О.С. Інтеграція навчальних занять у школі як засіб формування пізнавальної компетенції учнів. *Актуальні проблеми психології*. Зб. наук. праць. 2017. №13. С. 140-150.
4. Тараненко С.П. Інтеграція навчальних предметів як засіб формування в учнів початкової школи цілісності сприйняття навколишнього світу. *Інтеграція навчальних предметів в початковій школі як ефективна форма навчання молодших школярів: Матеріали інтернетсемінару / уклад.*

Л.Н. Добровольська, В.О. Чорновіл. Черкаси: Видавництво КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради», 2017. С. 43-45.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Влада Шершень

НПУ імені М.П. Драгоманова

м.Київ

Науковий керівник: Семенча Л. Г.,

кандидат психологічних наук

Анотація. У статті розглянуто проблему формування соціально-комунікативних навичок дітей старшого дошкільного віку. Проаналізовано роботи вчених, які займалися вивченням зазначеної проблеми. Розкрито значення ігрової діяльності дошкільників на розвиток навичок спілкування.

Ключові слова: гра, ігрова діяльність, соціально-комунікативні навички, спілкування, старший дошкільний вік.

Сучасний ритм життя вимагає від дитини вміння взаємодіяти із соціумом, креативно мислити та адаптуватися до різних життєвих обставин. Таким чином, досить актуальною постає проблема формування соціально-комунікативних навичок у дітей старшого дошкільного віку, які зумовлюють подальший розвиток дитини як повноцінної особистості в сучасному суспільстві.

Аналіз досліджень та публікацій даної проблеми формують уявлення про сучасний розвиток соціально-комунікативних навичок у дітей старшого дошкільного віку під час ігрового процесу, адже гра є провідним видом діяльності у дошкільному періоді.

Дану проблему досліджували відомі психологи та педагоги такі, як Л.Виготський, Д.Ельконін, М.Лісіна, А.Макаренко, С.Русова. Вони зазначали, що саме в процесі комунікації формується особистість дитини.

Метою дослідження є теоретичний аналіз особливостей формування соціально-комунікативних навичок у дітей старшого дошкільного.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Кожен день ми стикаємося із такою потребою як комунікація. Спілкування є одним із головних засобів у формуванні соціального досвіду людини. Адже під час цієї діяльності людина пізнає світ, засвоює загальноприйняті норми та правила, самовдосконалюється та пізнає себе. Із самого початку дитина є соціальною істотою, яка прагне збагачувати свій досвід та задовольняти свої потреби завдяки такому процесу як спілкування. Дошкільний вік є найважливішим у формування вмій, знань, навичок та компетентностей, які надалі допоможуть дитині адаптуватися до умов оточуючого світу. Основні соціально-комунікативні навички дитини зазначені у Базовому компоненті дошкільної освіти в освітньому напрямі «Дитина в соціумі», які забезпечують ціннісне ставлення дитини до самої себе та до інших людей [1].

Як зазначав Л.Виготський, саме в період старшого дошкільця у дітей формуються загальнолюдські цінності, норми, знання та способи використання набутих навичок у практичній діяльності. На його думку саме сформована комунікація є головним фактором розвитку гармонійної особистості [2].

Д.Ельконін наголошував на тому, що важливу роль у набутті соціально-комунікативних навичок дитини дошкільного віку відіграє ігрова діяльність [3].

М.Лісіна пояснювала визначення поняття спілкування, відштовхуючись від його предмета і природи комунікативної потреби. Вчена виділила критерії, які служать свідченням того, що у дитини вже є потреба в спілкуванні [4].

О.Дибіна зазначала, що можна визначити рівень сформованості соціально-комунікативних навичок у дітей 5-7 років за такими характеристиками як уміння: розуміти емоційний стан однолітка, дорослого і розповісти про нього; отримувати необхідну інформацію в спілкуванні; вислухати іншу людину, з повагою ставитися до її думки; вести простий

діалог з дорослими і однолітками; спокійно відстоювати власну думку; співвідносити свої бажання, прагнення з інтересами інших людей; брати участь в колективних справах; шанобливо ставитися до оточуючих людей; приймати і надавати допомогу; не сваритися, спокійно реагувати в конфліктних ситуаціях [5].

Т. Піроженко запропонувала розглядати рівень комунікативно-мовленнєвого розвитку дошкільника за допомогою таких критеріїв: соціальна компетентність; когнітивна компетентність; сформованість узагальнень в характеристиці системи “людина ситуація”, що дозволяє прогнозувати подальший розвиток ситуації спілкування); мовленнєва компетентність [6].

М. Айзенбарт відзначала, що формування соціально-комунікативних навичок старшого дошкільника відбуватиметься більш успішно, якщо при цьому сприятимуть відповідні дидактичні та виховні умови. Тому педагогові потрібно враховувати психолого – вікові особливості дитини старшого дошкільного віку; створювати сприятливі соціальні умови і вдалу соціалізацію; заохочувати старших дошкільників до вивчення мови; забезпечувати дітей необхідними методичними матеріалами, які б стимулювали формування соціально-комунікативних навичок; розвивати пізнавальну діяльність дошкільника; створювати стандартні соціально-побутові ситуації спілкування в навчально-виховному процесі, тощо [7].

Старший дошкільник починає вибудовувати свою гру та логічно обумовлювати свої дії. Саме це викликає у дітей потребу у спілкуванні із однолітками та дорослими. Малюк прагне обговорювати із своїми ровесниками ігрову ситуацію та вибудовувати правила до неї. Вже під час ігрової діяльності у дітей старшого дошкільного віку з'являється планування. Вони подумки обдумують план гри, розмірковують над своїми діями. У цьому віці особливе значення набувають і предмети замітники. Дитина самостійно визначає функції та інтегрує предмет замітник у різних ігрових

ситуаціях. Під час гри у старшого дошкільника формуються таке поняття, як «дружба». Діти прагнуть товаришувати та допомагати одне одному, підтримувати у складних ситуаціях та висловлювати свої ідеї та думки. У цьому віці дитина хоче гратися на рівні дорослого, виконувати всі правила гри. Вихователь для дитини є прикладом, вони копіюють його вислови, дії та звички.

Висновки. Формування соціально-комунікативних навичок у дітей старшого дошкільного віку засобом творчої гри є однією із актуальних проблем у дошкільній освіті. Сучасне навчання та виховання вимагають від дітей вміння висловлювати та обговорювати власні думки та ідеї, відпрацьовувати навички самоконтролю та самодисципліни, вміння підтримати та вислухати свого іншого та уникати конфліктних ситуацій. Адже саме ці навички допоможуть старшому дошкільнику адаптуватися до навчальної діяльності в майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти України / наук. кер. : Т.О. Піроженко. Київ, 2021.
2. Выготский Л.С. Педагогическая психология Москва. Педагогика-Пресс, 1999. 536 с.
3. Эльконин Д. Б. Психология игры. Москва : Владос, 1999. 360 с.
4. Лисина М.И. Проблемы онтогенеза общения. Москва: Педагогика, 1986. 114 с.
5. Педагогическая диагностика компетентностей дошкольников. Для работы с детьми 5-7 лет / Под ред. О. В. Дыбиной. Москва: МОЗАИКА-СИНТЕЗ, 2010. 64 с.
6. Піроженко Т. А. Коммуникативно-речевое развитие ребенка. Київ : Нора-принт, 2002. 310 с.
7. Електронний ресурс. URL: <http://pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2013/29/68.pdf>

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ

*Анастасія Щербатюк
НПУ ім.М.П. Драгоманова
м.Київ*

*Науковий керівник: Тесленко Т.В.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. У тезах розглянуто проблему впровадження інтерактивного навчання в початковій ланці освіти з метою організації співробітництва учнів. Також подано трактування основних ключових понять дослідження. Проаналізовано основні аспекти організації навчального співробітництва у закладах початкової освіти.

Ключові слова: організація, співробітництво, інтерактивне навчання.

Державними стандартами початкової загальної освіти визначено: «Протягом навчання у початковій школі учні повинні оволодіти ключовими компетентностями, які передбачають їх особистісно-соціальний та інтелектуальний розвиток, формуються на міжпредметній основі та є інтегрованим результатом предметних і міжпредметних компетенцій» [2]. Тому особливого значення набуває якісна організація навчально-виховного процесу. Ця проблема була актуальною завжди, її становлення відбувалося з розвитком суспільства: змінювались потреби суспільства – змінювались форми організації. Наразі у практиці початкової школи застосовується велика кількість педагогічних технологій різного рівня: від технологій – систем навчання до технологій викладання окремих навчальних курсів, предметів, і технологій – способів навчання.

Організація співробітництва за схемою "учитель –учень – компетентні особи" полягає в знаходженні школярами інформації для повідомлення на уроці розповідей батьків, старших товаришів, інших компетентних осіб, які також можуть безпосередньо брати участь у проведенні уроку.

Теоретичним підґрунтям організації співробітництва "учитель – учні – природа" є ідеї С. Френе, В. Сухомлинського.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Проблемами навчального співробітництва займалися такі учені, як Л. Айдарова, Л. Божович, В. Дойз, Д. Ельконін, Г. Кравцов, Х. Лійметс, Й. Ломпшер, А. Люблинська, В. Ляудіс, Г. Магін, Т. Матіс, В. Панюшкін, С. Соловейчик, Д. Фельдштейн, Г. Цукерман, С. Якобсон та ін. Проте суспільні зміни зумовлюють потребу розглядати проблему навчального співробітництва щоразу в новому контексті.

Можна виділити два підходи до організації навчального співробітництва. Згідно з першим підходом, стосунки учителя і учня будуються як стосунки суб'єкта і об'єкта, при яких учитель, організовуючи взаємодію, виступає активною стороною, а учень – пасивною стороною освітнього процесу, об'єктом педагогічних дій учителя. Згідно з другим підходом, взаємодія учителя і учнів здійснюється як суб'єкт-суб'єктна, де учасники освітнього процесу співпрацюють у пошуку необхідних знань і способів дій.

Оптимальним типом взаємодії в спільній діяльності є співпраця. Її сутність полягає в тому, що усі партнери по взаємодії активно сприяють досягненню індивідуальних цілей кожного і спільних цілей спільної діяльності.

Співробітництво несе в собі усі основні ознаки спільної діяльності. Це наявність єдиної мети, спонукання учасників спільної діяльності працювати разом, об'єднання індивідуальних діяльностей в єдине ціле, розділення єдиного процесу діяльності на окремі взаємопов'язані операції і їхній розподіл між учасниками, координація індивідуальних діяльностей і управління ними, наявність єдиного кінцевого результату.

Аналізуючи специфіку навчального співробітництва на прикладі молодшого шкільного віку, Г.Цукерман підкреслювала його важливі особливості.

Побудова навчального співробітництва з дорослим вимагає створення таких ситуацій, які блокують можливість діяти репродуктивно і

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

забезпечують пошук нових способів дії і взаємодії. Г.Цукерман вказує на те, що "навчальне співробітництво з дорослим припускає здатність дитини розрізняти ситуації, що вимагають застосування готових зразків, і ситуації ненаслідувальні, які вимагають створення нових зразків, за допомогою яких дитина може довизначити умови нового завдання самостійно". В процесі досліджень Г.Цукерман у рамках навчального співробітництва була виявлена наступна тенденція: "Ми добилися, що в співпраці з дорослими у усіх дітей істотно знижується рівень ініціативності» [3].

На те, що навчальну діяльність не можна аналізувати саму по собі, а тільки як складову навчальної ситуації, системотворною змінною якої виступають соціальні взаємодії учнів із викладачем і між собою, пише В.Ляудіс. "Спільна навчальна діяльність, – це деяка спільність, що виникає в процесі навчання. У своєму становленні вона проходить ряд етапів, які по ходу засвоєння матеріалу призводять до формування єдиного смислового поля в усіх учасників навчання". В.Ляудіс розглядає навчання на основі навчального співробітництва як сукупність трьох основних аспектів:

1. Це спільна діяльність учня з учителем і іншими учнями. В процесі навчальної діяльності виникають, розвиваються не лише пізнавальні дії, але і система взаємодій учителя з учнем, яка обумовлює як характер мотивації навчальної діяльності, так і ефективність формування пізнавальних дій учнів.

2. Діяльність, спрямована не лише на засвоєння знань, але і на побудову системи стосунків, форм навчального співробітництва і спілкування. Найбільш суттєву роль у розвитку пізнавальних дій, мотивів учення і особистості учня в цілому грає такий тип навчальних взаємодій, при якому активізується власна продуктивна діяльність учнів. У цьому випадку можна говорити про продуктивну навчальну взаємодію. Вона характеризується, зокрема, тим, що ситуація навчального співробітництва учня з учителем і іншими учнями забезпечує реалізацію всього багатства

міжособистісних стосунків у міру засвоєння учнями нового предметного змісту. Це об'єктивно виражається в змінах структури навчальної співпраці в процесі навчання. Логіка цих змін наступна: від спільної з учителем дії до роздільної, далі до наслідування і самонавчання. Отже, існує необхідність установки на творчу продуктивну активність особистості учня, яка може бути реалізована лише в тому випадку, якщо спеціально будуються вказані форми навчального співробітництва з учителем і забезпечується зміна, перебудова цих форм у процесі навчання.

3. Навчальне співробітництво і спілкування розглядаються в якості ведучого, спонукального чинника учіння на всіх етапах навчання. Спільні дії і міжособистісні стосунки, що виникають на їхній основі, в системі "учитель-учень" і "учень-учень" є своєрідним засобом досягнення повноцінного результату навіть у тому випадку, коли учень ще не володіє системою пізнавальних дій, адекватних структурі діяльності, що формується. Тому в умовах навчального співробітництва з учителем, не регламентованого завданням негайного освоєння конкретних способів дії, що становлять операторний рівень організації діяльності, активність учня спрямовується в русло спільного досягнення продукту, що відповідає соціальному сенсу діяльності. У зв'язку з цим тут виникає абсолютно особлива ситуація пізнавального розвитку учнів. З'являється можливість формувати пізнавальні і виконавські дії і операції не в їх вузькоструктурних зв'язках, а в широкому контексті "сміслоутворення" і "цілеутворення", що відповідають своєрідності соціальної функції освоюваної діяльності. Учень при цьому вступає в нову для нього область дійсності – він відчуває себе не як ущемлена своїм невмінням і незнанням особистість, а навпроти, переживає відчуття власної повноцінності, реалізуючи свої, нехай ще невеликі можливості за допомогою вчителя в спільно досягнутому продукті [3].

Таким чином, взаємодія вчителя і учнів – цілісна соціально-педагогічна система, яка складається з «єдності перцептивного (співсвідомість),

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

комунікативного (спілкування) та інтерактивного (співробітництво, співтворчість) компонентів, які взаємообумовлюють один одного: вчитель може зрозуміти внутрішній світ учня, спілкуючись з ним, довіра і відкритість у спілкуванні виникає за умови розуміння вчителем внутрішнього світу учня. Результат співпраці та співтворчості залежить від передбачення емоційних реакцій іншої людини в конкретних ситуаціях [1].

Список використаних джерел:

1. Башинська Т. Взаємодія вчителя і учнів у навчально-виховному процесі як педагогічна проблема. *Початкова школа*. 2004. №12. С. 55-58.
2. Державні стандарти початкової загальної освіти [Електронний ресурс]. URL: zakon5.rada.gov.ua/laws/show/462-2011-п
3. Цукерман Г.А. Обучение учебному сотрудничеству. *Вопросы психологии*. 1993. № 2.

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ІНТЕГРАЦІЇ ЗМІСТУ В СИСТЕМІ ПОЧАТКОВОЇ ЛАНКИ

Діана Ядчишина
НПУ ім. М.П. Драгоманова
м. Київ

Науковий керівник: Тесленко Т.В.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. У тезах розглянуто впровадження інтегрованого навчання в початковій ланці освіти з метою організації співробітництва учнів. Також подано трактування основних ключових понять дослідження. Проаналізовано основні аспекти інтеграції у навчанні, розглянуто теоретичне підґрунтя, чому саме інтеграція є запорукою підвищення активності у навчанні та стимулюванні дітей до отримання знань.

Ключові слова: інтеграція, інтегрований урок, початкова школа.

Однією з найважливіших проблем сучасної освіти України, на наш погляд, являється помітне зниження зацікавленості учнів до навчання. Зміни у змісті освіти у 21 столітті вимагає розв'язання складної проблеми, як перетворити гігантський масив знань в індивідуальне надбання. Адже світ

"інформаційного вибуху", який формує нові взаємовідносини між дитиною і знаннями, стає все складнішим. На даний час вміння розв'язувати складні проблеми, критично ставитися до обставин, порівнювати альтернативні точки зору та приймати зважені рішення є доволі актуальним та проблемним у ланці освіти. Сьогодні яскраво відображає неспроможність слухати один одного та вміння відокремлювати важливе з великої кількості інформації дітьми.

Головним завданням освіти є підготовка дітей молодшого шкільного віку до сучасного життя, формування в них необхідних компетенцій, а одним із засобів їх формування є *інтеграція навчальних дисциплін*. Інтеграція може вирішити основні суперечності освіти – протиріччя між безмежністю знань і обмеженими людськими ресурсами.

У сучасних умовах бурхливого розвитку початкової школи кожен вчитель повинен працювати творчо. Це означає, проводити уроки різноманітно і захоплююче. Своєрідність і незвичність роботи вчителя початкових класів в тому, що необхідно бути фахівцем в області різнопланових наук: математики, української мови, літературного читання, природознавства, технології, бо доводиться викладати в одній особі різні навчальні предмети.

Вчитель повинен зробити так, щоб нелегка навчальна праця приносила школяреві задоволення, радість, формувала бажання знову і знову пізнавати нове. А для цього, на мою думку, треба частіше використовувати нестандартні форми уроків, які підвищують ефективність і сприяють підтримці стабільного інтересу до навчальної роботи і кращому засвоєнню програмного матеріалу. Ігрові моменти, оригінальна подача матеріалу, різні форми колективної і групової роботи, найрізноманітніші завдання, які отримують діти на нетрадиційних уроках, допомагають їм жити в атмосфері творчого пошуку.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Інтегрований урок є різновидом нестандартних, нетрадиційних уроків. Нестандартний урок - це імпровізоване навчальне заняття, що має нетрадиційну (невстановлену) структуру. Нетрадиційні уроки в початковій школі, які раніше, займають значне місце. Це пов'язано з віковими особливостями молодших школярів, ігровою основою даних уроків, оригінальністю їх проведення.[1]

Поняття «інтеграція» - це процес пристосування і об'єднання розрізнених елементів в єдине ціле при умові їх цільової та функціональної однотипності. Інтеграція виникла як явище фундаментальних наук на фоні своєї протилежності-диференціації. Остання ж заклала основи і необхідність інтеграції.

Інтеграція (від лат. Integer- цілий) може бути розглянута як мета і шлях створення цілісності. У загальнонауковому аспекті «інтеграція» - це процес взаємопроникнення, ущільнення, уніфікації знання, який проявляється через єдність з протилежним йому процесом розчленування, розмежування, диференціації, процес, який об'єктивно детермінується взаємопроникненням різних видів і компонентів матеріальної і духовної діяльності людей, а в своїх найглибших основах - матеріальною єдністю світу, всезагальним зв'язком, ізоморфізмом структур в якісно різноманітних об'єктах.

Перше поняття "інтеграція" було використано в XVII столітті Я.А. Коменським у праці "Велика дидактика": "Все, що знаходиться у взаємозв'язку, повинно викладатися у такому ж взаємозв'язку". Його наступником був Г.Песталоцці. У творі "Лінгард і Гертруда" інтеграція розглядалась як метод навчання. Далі німецький вчений і педагог Герbart виділив основні етапи навчання (XVIII ст.): 1) ясність (зрозумілість); 2) асоціація; 3) система (інтеграція) – можливість самостійно скласти картину світу.

У XIX столітті К.Ушинський зробив найбільший внесок у розробку інтегрованих курсів. Він розробив модель, структуру, напрямки інтеграції.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Інтеграцією письма і читання вченому вдалося створити аналітико-синтетичний метод навчання грамоти.

На початку ХХ ст. з'являється "Концепція праці". Головна ідея її – навчити працювати, комплексно підходячи до навчання. У 1907 році виникає "Концепція зв'язку з мистецтвом". В середині ХХ ст. з усіх можливих концепцій виділено такі напрямки інтеграції:

- 1) інтеграція на основі праці;
- 2) інтеграція на основі взаємозв'язку загального і спеціального;
- 3) інтеграція на основі мистецтва та культурознавства;
- 4) інтеграція на основі центрів за інтересами [3].

Головною метою інтегрованих уроків є формування в учнів цілісного світосприйняття, активізація їх пізнавальної діяльності. Підвищення якості засвоєння сприйнятого матеріалу. Створення творчої атмосфери у колективі школярів. Виявлення здібностей учнів та їх особливостей. Формування навичок самостійної роботи школярів з довідковою літературою, таблицями. Підвищення інтересу учнів до матеріалу, що вивчається. Ефективна реалізація розвивально-виховної функції навчання. На практиці, найбільш доцільно проводити саме інтегровані уроки, використовувати їх як підсумок під час узагальнення та закріплення знань, умінь і навичок, під час пояснення нової теми.

Видатні педагоги виділяють значні переваги інтегрованих уроків:

- сприяння підвищенню мотивації навчання, розвитку мови, мовлення молодших школярів;
- зняття перевантаження, втому при умові перемикавання на різні види діяльності;
- поглиблюють уяву, розширюють кругозір та спонукають формуванню різнобічного, гармонійно та інтелектуального розвитку особистості;
- джерело пошуку нових зв'язків між фактами, що підтверджує, поглиблюють висновки, спостереження учнів;

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- розвивають потенціал кожного школяра та спонукають до активного пізнання дійсності, розвитку логіки, мислення та комунікативних здібностей;

- надають можливість для самореалізації та самовираження, творчості вчителя і учнів [2].

Відповідно до мети та завдань уроку потрібно скоригувати зміст, форму, методи і засоби. Подання системи наукових знань в інтегруванні освітніх галузей. Цілісна картина світу необхідна для проектування у систему понять і фактів, які містяться у відповідно оформленому вигляді у кожній освітній галузі та методичних розробках уроків за темами. Слід пам'ятати, що в інтегрованому уроці повинно бути включено матеріал не більш як із трьох предметів. Ми переконалися, що інтеграція освітніх галузей - це не просто творчість, самобутність та педагогічна майстерність, а вимога сьогодення.

Інтегровані навчальні курси мають забезпечити єдине для школяра у часовому діапазоні наукове відображення того чи іншого предмета, явища у суб'єктивну пізнавальну цілісність.

Здійснюється перебудова процесу навчання та впровадження в педагогічну практику інтегрованих уроків. Такий спосіб частково вирішує існуючу у предметній системі суперечність між розрізненими предметними знаннями учнів та необхідністю їх комплексного застосування на практиці та трудовій діяльності в житті людини.

Правильна методична побудова та проведення інтегрованих уроків впливають на результативність процесу навчання. Знання учнів набувають системності, уміння стають узагальненими та комплексними. Посилюється світогляд та спрямованість пізнавальних інтересів школярів. Ефективніше формуються переконання та досягається всебічний розвиток особистості у сучасному соціумі.

Провідна ідея інтегрованого уроку ґрунтується на основі здобуття знань, розширюються можливості соціально-психологічної адаптації школяра до різних життєвих умов, формуються уміння діяти в різних ситуаціях у процесі взаємодії з довкіллям, сприяють творчій самореалізації та створенню системи загальнолюдських і національно-духовних цінностей, а також оптимальному розкриттю власного психічного, інтелектуального та особистісного потенціалу.

Отже, вивчаючи можливості інтегрованого навчання, можна зробити висновок, що змістовні та цілеспрямовані інтегровані уроки вносять у звичайну структуру шкільної освіти новизну, оригінальність, сприяють формуванню цілісної картини світу, розгляду предмета з кількох сторін, дозволяють систематизувати знання, створюють сприятливі умови для реалізації особисто орієнтованого, розвивального навчання молодших школярів.

Список використаних джерел:

1. Башинська Т. Взаємодія вчителя і учнів у навчально-виховному процесі як педагогічна проблема. *Початкова школа*. 2004. №12. С. 55-58.
2. Ільченко В.Р. Інтеграція змісту освіти та сучасні проблеми загально-освітньої школи. *Імідж сучасного педагога*. 2002. № 2(21). С. 14-17.
3. Моргун В.Ф. Інтеграція та диференціація освіти: особистісний та технологічний аспекти. *Постметодика*. 1996. № 4. С. 9-10.

БУЛІНГ ПО ВІДНОШЕННЮ ДО ВЧИТЕЛЯ ЯК ФЕНОМЕН СУЧАСНОЇ ШКОЛИ

Юліана Якимчук

НПУ імені М.П. Драгоманова

м. Київ

*Науковий керівник: Коханко О. Г.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. *Статтю присвячено проблемі булінгу вчителя як феномену в умовах сучасної школи. Автором проаналізовано види, прояви та причини виникнення феномену булінгу щодо вчителя.*

Ключові слова: *булінг, початкова школа, вчитель початкової школи.*

Вивчення такого складного та багатогранного явища як булінг розпочалося ще в 70-ті роки ХХ століття. Проте питання визначення поняття «булінг» виявилось складним і сьогодні існує декілька його трактувань. Назва «булінг» походить від англійського слова «bully», яке означає хуліган, забіяка, людина, яка використовує свою силу і владу, щоб налякати, або заподіяти шкоду слабшим людям. Поняття «булінг» (bullying) визначається також як агресивна поведінка однієї людини відносно іншої з метою заподіяти їй моральну або фізичну шкоду, принизити її і в такий спосіб утвердити свою владу [1]. Поняття «булінг» (цькування) іноді використовують як взаємозамінний синонім поняттю «мобінг», що походить від англійського «mob» – натовп, юрба. У своїх роботах скандинавський дослідник Петр-Поль Хайнеманн мобінгом називав колективні напади на одну людину [4, с.4].

Науковий аналіз показав, що у психолого-педагогічній літературі виділяють різні види булінгу за формами прояву, а саме:

- вербальний — словесні образи, залякування чи погрози з метою приниження людської гідності;
- фізичний — дії, які завдають болю та тілесних ушкоджень з метою залякування та домінування над жертвою;
- соціальний — відмова від спілкування, ігнорування, бойкот з метою маніпуляції жертвою, в також з метою психологічного тиску;

- економічний — навмисне пошкодження, знищення або крадіжка особистих речей з метою приниження жертви;

- сексуальний — принизливі погляди, жести, образливі рухи тіла, жарти тощо з метою образи людської гідності;

- електронний або кібербулінг — приниження за допомогою мобільних телефонів, інтернету та інших електронних пристроїв [4, с.20].

Останнім часом українське суспільство почало активно піднімати питання булінгу у школі. Здається, що у 21 столітті, в умовах верховенства права і панування в суспільстві ліберально-демократичних цінностей булінг неможливий і нереальний, адже суспільство прогресує у всіх сферах своєї життєдіяльності. І будь-які прояви агресивної поведінки чи неповаги — це порушення права людини на повагу до її гідності та право на особисту недоторканність. Не дивлячись на це, ми можемо спостерігати, що таке явище, як булінг набуло широкого поширення та розголосу у суспільстві. Коли ми чуємо про булінг, найперше, на думку спадає цькування учнів їхніми ровесниками або ж учителями у школі, проте останнім часом, все частіше, жертвами булінгу стають самі учителі. Саме тому, ми вважаємо доцільним та необхідним розглянути феномен булінгу по відношенню до вчителів у нашій роботі.

Чому булінг по відношенню до вчителя являється феноменом сучасності? Ще декілька десятиліть тому, професію вчителя вважали престижною, а самого учителя поважали та прислухались до його порад. Учителем школа стоїть», — говорив видатний український поет І. Франко, усвідомлюючи вирішальну роль учителя в навчанні, формуванні, розвиткові підростаючої людини [5, с. 9].

Лікар-психолог, член Асоціації корекційних педагогів України Н. Липка зазначає у своєму інтерв'ю, що «ще 20 років тому батьки практично не втручалися у навчальний процес. В цей період вчитель мав значно більший авторитет, ніж зараз. Тоді мама й тато школяра рахувалися з думкою педагога,

брали до уваги його зауваження і прислухалися до порад щодо навчання та виховання малюка. Тепер відношення батьків до вчителів кардинально змінилося. Вони перестали поважати викладачів, більше не зважають на їх настанови...» [6].

У процесі вивчення та дослідження різних сучасних інформаційних матеріалів, а саме новинних постів, сторінок в соціальних мережах вчителів-блогерів, батьків-блогерів нами було встановлено, що найчастіше в Україні вчителі потерпають від фізичного, вербального, економічного та електронного проявів цькування. Також, ми встановили основні причини булінгу по відношенню до вчителя:

- низька заробітна плата, молодий вчитель без категорії зараз отримує 7 580 гривень, в той час, як середня заробітня плата по Україні становить 12 337 гривень [7; 8]. Така заробітня плата не відповідає рівню відповідальності вчителів перед законом, а також не відповідає рівню вимог до вчителя за Концепцією НУШ;

- сучасні діти часто перенасичені модними трендами і склалась така думка, що лише забезпечені, успішні та багаті люди заслуговують поваги. Вчителі, на жаль, до таких не відносяться, в силу причин зазначених вище;

- підірваний авторитет вчителя. Оскільки зараз є поширена тенденція ділитись своїм життям у соціальних мережах, батьки часто виставляють неповну або неправдиву інформацію про вчителя або ж про різноманітні ситуації, які трапляються під час навчального процесу;

- ще однією причиною є міфи про високу заробітню плату вчителя, що значно підвищує очікування суспільства щодо вчителів та їх роботи;

- відсутність належного захисту на законодавчому рівні. Вчителі, особливо молоді, не вмiють та не знають як захистити себе та свої права, як діяти в ситуаціях булінгу, адже їх цього ніхто не навчив;

- часто вчителі виконують суміжні роботи, наприклад прибирання класів через нестачу технічного персоналу, що також принижує їх права та авторитет;

- відсутність належного захисту на рівні адміністрації школи. Адже, часто в школі дотримуються позиції «учень правий, учитель — ні, тому він повинен визнати свою провину та вибачитись» аби уникнути проблем з батьками;

- люди не бачать можливості кар'єрного росту в професії вчителя. В сучасному суспільстві професія вчителя виглядає непривабливою та неперспективною, оскільки людям невідомо про реальні можливості кар'єрного розвитку вчителя.

Таким чином, проаналізувавши феномен булінгу по відношенню до вчителя у сучасній школі, можна стверджувати, що це явище поширене та набуває значних оборотів, стає гострою проблемою та викликом 21 століття не лише для української школи, але й для всієї системи української освіти.

Список використаних джерел:

1. Барліт О.О. Форми і методи подолання (мінімізації) соціально-педагогічної та психологічної проблеми булінгу в освітньому середовищі. *Горизонти освіти : Науково-методичний журнал*. 2012 № 2 (35). С. 44 – 47.

2. Король А. Причини та наслідки явища булінгу. *Відновне правосуддя в Україні*. 2009. № 1 – 2. 190 с.

3. Лушпай Л.І. Булінг як соціально-педагогічна проблема та шляхи її вирішення (на прикладі досвіду середніх загальноосвітніх шкіл Великої Британії). *Українознавчий альманах*. 2010. Вип. 4. С. 126 – 131.

4. Про булінг (цькування) та як його подолати. Дітям, молоді та дорослим про важливе. Київ: ДУ «Державний інститут сімейної та молодіжної політики», 2020. 40 с.

5. Смаль В.З. Педагогічні ідеї І.Франка. К.: Радянська школа, 1966. 383 с.

6. Цура С. Булінг щодо вчителів: як педагогу захиститися від насилля. URL:https://gazeta.ua/articles/edu-and-science/_buling-schodo-vchiteliv-yak-pedagogu-zahistitisya-vid-nasillya/963063

7. Середня зарплата України / Мінфін. URL:<https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/average/>

8. Якою є зарплата вчителя без категорії та звання? URL:<https://osvita.ua/news/polls/78084/>

9. Якимчук Ю.В., Коханко О.Г. Проблема булінгу в освітньому середовищі та готовність вчителя до її розв'язання. *Нова українська школа як простір формування ключових компетентностей учасників освітнього процесу: тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (3 грудня 2020, Чернівці) / Укладачі: Бирка М.Ф., Боярин Л.В., Куриш Н.К. Чернівці: ІППОЧО, 2020. С. 264-268.*